Samostojen časnik za samostojno Slovenijo

DELO

LJUBLJANA, TOREK, 23. OKTOBRA 1990

LETO XXXII • ŠT. 248 • CENA 8 DINARJEV

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK TIT DOBERŠEK

Gospodarstvo in finance: Naši izvozni trgi razpadajo – Nacionalne plače – Borzni nasvet: Anuitetna obveznica – Japonski balon je spustil

Rudarskim zahtevam ne bo mogoče ugoditi

Pogajalci so se vrnili v revirje, a očitno ne z najboljšimi novicami za stavkajoče rudarje – Stavkajo tudi v Laškem, Kanižarici in Senovem

TRBOVLJE, LAŠKO, ČRNOMELJ, 22. oktobra – Okrog 17. ure se je iz Ljubljane s sestanka z ministrom za energetiko dr. Miho Tomšičem vrnila petčlanska pogajalska delegacija stavkajočih v RRPS. Ko to poročamo, delegacija v Trbovljah za zaprtimi vrati poroča stavkovnemu odboru o rezultatih pogajanj. Prvič v petih dneh stavke novinarjem niso dovolili vstopa.

Stavko so rudarji menda že nekaj časa pripravljali. Začeti bi se morala danes, toda četrtkova popoldanska izmena trboveljskega rudnika ni vzdržala – ostala je pred jamo. Takoj so začeli stavkati tudi v Hrastniku in v Zagorju. Še v četrtek neorganizirani, so stavkajoči v RRPT v petek že »gostili« dr. Miho Tomšiča. Vendar pa ministru rudarjev ni uspelo prepričati, da stoodstotnega zvišanja osnove osebnih dohodkov (ura dela v jami je ocenjena s 33 dinarji) proizvodni delavci ne morejo pričakovati. Po precejšnjem razburjenju so se rudarji odločili stavko nadaljevati tudi v nedeljo. Ponujenega razmerja – to je za 46 odstotkov večje plače, kot je republiško povprečje v gospodarstvu, ki bi ga minister Tomšič predlagal vladi, niso sprejeli. Povprečni osebni dohodek v rudarstvu, ki je bil še julija le za 16 odstotkov večji od tistega v gospodarstvu, bi se s tolikšnim zvišanjem približal osebnim dohodkom, kakršne so v prvi polovici letošnjega leta rudarji že imeli. Koliko bi pomenilo za 30 odstotkov več sredstev za rudnike, bi določili z notranjo razporeditvijo. Več naj bi dobili predvsem proizvodni delavci oziroma približno 85 odstotkov vseh zaposlenih.

Da javnost rudarjem ni naklonjena, se čuti v vsem Zasavju, zato so stavkajoči javnosti, še posebej pa republiškem vodstvu, od Milana Kučana do Lojzeta Peterleta, v nedeljo želeli v odprtem pismu sporočiti vzroke za stavko. V bistvu so nanjo opozorili že 14. junija letos. Na tedanje zahteve, na katere, kot trdijo, pa ni bilo odgovora, se sklicujejo tudi danes.

Rudarji Rudnika Laško, ki so že prejšnji teden podprli stavko zasavskih rudarjev, so danes solidarnost potrdili s tem, da del dopoldanske izmene ni odšel v jamo. Kot nam je povedal predsednik Svobodnih sindikatov Rudnika Laško Anton Zikovšek, rudarji tega slovenskega premogovnika podpirajo zasavske tovariše zlasti v zahtevah za uskladitev in poenotenje meril pri obračunavanju osebnih dohodkov. Dodajajo pa tudi svojo zahtevo, naj bi pregledali upravičenost družbenih obremenitev rudarskih delovnih organizacij, saj ni dvoma, da gre marsikatero teh bremen na rovaš osebnih dohodkov. Sicer pa je danes v Laškem stavkal le manjši del kolektiva; narava dela in varnost v rudniku Laško namreč ne dovoljujeta, da bi stavkali vsi zaposleni.

Rudarji rudnika rjavega premoga Kanižarica tudi danes niso šli v jamo in tako nadaljujejo stavko, ki jo je v petek popoldne začela druga izmena, nato pa nadaljevala tretja. V premogovniku Kanižarica so se pridružili zahtevam rudarjev v Zasavju.

● Stavkovni odbor rudnikov rjavega premoga se je po posvetu s pogajalskim odborom odločil, da nocoj ob 22. uri skliče zbore delavcev. Seznanil jih bo s tem, koliko za 47 odstotkov večji osebni dohodki od povprečnih v gospodarstvu, (kot jim jih je obljubila vlada, za različna povišanja znotraj rudnika) v resnici tudi pomenijo. Stavkajočim bodo predlagali, naj stavko prekinejo in odidejo v jamo.

Rudarji iz Kanižarice so, morda še bolj kot z nizkimi plačami, nezadovoljni zavoljo nejasne usode.

POLONA MALOVRH
IVICA BURNIK
in MILOVAN DIMITRIČ

● SENOVO, 22. oktobra – Svojim tovarišem iz drugih rudnikov rjavega premoga v Sloveniji so se danes zjutraj pridružili tudi senovski rudarji. Danes niso šli v jamo, so pa vsak trenutek pripravljeni prijeti za delo, če bodo dobili ugodne novice od svojega stavkovnega odbora. Senovski rudarji imajo pripombe tudi na previsoke republiške in občinske dajatve. (V. P.)

TEMA DNEVA

Časi, črni kot premog

Prej ali slej je moralo počiti tudi med rudarji. Počilo bi bilo že prej, če ne bi bili rudarji in rudarjenje v posebni državni milosti, če ne bi bili še vedno živi simboli socrealističnega razvoja, proletarstva in udarništva. Za rudarske plače je bilo vedno treba najti denar. Ker smo premog donedavna res krvavo potrebovali, rudarje pa je bilo treba za silo s plačami utišati tudi potem, ko je postalo povsem jasno, da je naša energetska politika zgrešena. Zato so slovenski rudarji začeli stavkati veliko pozneje kot, denimo, labinski ali tisti v BiH, tudi pozneje kot slovenski tekstilci, kovinarji ali lesarji.

Treba je priznati, da je naša energetska politika, če ji sploh lahko tako rečemo, s slovenskimi premogovniki delala kot svinja z mehom. Enkrat so rudarje dobesedno silili v jame tudi ob sobotah in nedeljah, drugič so jih iz njih podili in za njimi zasipali rove. Premogu se zdaj spet pišejo črni dnevi. Ne samo pri nas, povsod po svetu. Prihaja čas zemeljskega plina, z njim pa smo pri nas dobili tudi novo politično in energetsko metlo. Razmere v energetiki se tako naglo spreminjajo, da zaposleni v njej sploh ne pridejo do sape. Slovenski vladi pa rudarji najbolj zamerijo to, da jim daje samo lažno upanje, sama pa se še ni izrekla, kaj bo z njimi. Vlada najbrž omahuje iz bojazni, saj se dobro zaveda, da bo morala globoko zarezati tudi v ta del energetike, to pa bo prineslo tudi velike socialne stiske.

Po tej poti je morala že vrsta držav pred nami in nikjer ni šlo brez rudarskih stavk. Zdajšnjo stavko zasavskih rudarjev je zato treba jemati kot opozorilo, da zlati rudarski časi, ko so stali ob državnih jaslih, za vedno izginjajo, s tem pa rudarji in rudniki izgubljajo tudi poseben status. Rudarji postajajo čisto navadni delavci, premogovniki pa čisto navadna podjetja.

TONJA SLOKAR

V JAMI

Karikatura: Franco Juri

DANES V DELU

● **Zakon o RTV skozi čas**
Razmišljanja novih in starih oblastnikov se po temeljnem namenu ne razlikujejo bistveno

● **Četniški prostovoljci naj bi se usposabljali na Velebitu**
Takšne govorice krožijo po Kninski krajini
stran 2

● **Trend ni zakonito vseljen**
Zapravljena podpora in telefonske grožnje

● **Upokojencev ne smemo prizadeti**
Izhod kaže poiskati v posojilih
stran 3

● **Divjačina za bosanski lonec**
Pri Bosanskem Petrovcu se pod vodstvom upokojenih polkovnikov že urijo srbski prostovoljci
stran 6

● **Pesniško srečanje v Kranju**
Kakšne težave ima poezija sredi hrupnega sveta?
stran 7

Stališče republiškega sekretariata za energetiko

LJUBLJANA, 22. oktobra – Republiški sekretariat za energetiko je okoli 15. ure izoblikoval stališča do zahtev zasavskih rudarjev in ga ponudil stavkovnemu odboru kot predlog za nadaljnja pogajanja. Sekretariat je privolil v uskladitev osebnih dohodkov rudarjev, ki jim gre po veljavnem sporazumu o delitvi dohodkov v premogovništvu, ta pa določa, da smejo biti plače rudarjev največ za 47 odstotkov višje od povprečnih v slovenskem gospodarstvu. Letos so bile njihove plače povprečno višje le za 30 odstotkov. Ob tem pa v sekretariatu zavračajo zahteve zasavskih rudarjev, da bi bile plače rudarjev kar za 91 odstotkov višje od plač v gospodarstvu že od tega meseca naprej. V takšno povečanje plač bodo v sekretariatu privolili le, če bodo zasavski rudarji to upravičili v svojih sanacijskih programih. (T. S.)

Izmišljeno premišljene kadrovske dileme v GZJ

IO GZJ ni izoblikoval predloga za kandidaturo Dagmarja Šusterja – Kaj moti Rodoljuba Micića

OD NAŠE DOPISNICE

BEOGRAD, 22. oktobra – Izvršilni odbor GZJ danes ni izoblikoval predloga o kandidaturi Dagmarja Šusterja za novega predsednika tega gospodarskega združenja. Zadevo so zavili v več proceduralnih in izmišljenih dilem, nazadnje pa se je izkazalo, da bi svojega kandidata rada imela tudi Gospodarska zbornica Srbije, ki jo v bistvu moti vrstni red, po katerem svojega kandidata zdaj predlaga slovenska zbornica.

Nič kaj dosti ni pomagalo niti pojasnilo, da sta pristojna zbornična organa, to je odbor za medzbornično sodelovanje in organizacijsko-kadrovska komisija, storila vse, kar je bilo potrebno za spoštovanje volilnega postopka, in da bodo imele republiške in pokrajinski zbornici dovolj manevrskega prostora za zagotovitev enakopravne zastopanosti pri delitvi funkcionarskih položajev v GZJ. Predlagati in izvoliti je namreč treba še tri podpredsednike, generalnega sekretarja GZJ, 11 sekretarjev združenja pa še dva sekretarja posebnih sektorjev za gospodarske odnose s tujino in za gospodarsko politiko in razvoj.

Naivneži se bodo nemara vprašali, v čem je potemtakem problem. Kot je poudaril Micić, morda tudi v tem, da naj bi imel predsednik GZJ v prihodnje večji vpliv na oblikovanje svoje najbližje delovne ekipe (seveda med kandidati, ki jih bodo predlagale republiške in pokrajinski zbornici.

Na koncu so vsaj za danes našli salomonsko rešitev, da Šuster ostaja kandidat, do 29. oktobra, ko bo naslednja seja izvršilnega odbora, pa bodo opravili dopolnilna posvetovanja z republiškimi in pokrajinskima zbornicama. Medtem bodo prispeli še njihovi predlogi za druge funkcije, tako da bodo v »razmerju sil« morda našli tudi rešitev za tisto, kar je bilo danes, žal, sporno predvsem za srbsko zbornico, to pa je – kot kaže – vprašanje, zakaj naj bi bil predsednik GZJ iz Slovenije.

Več na 3. strani.

BOJANA JAGER

● Rodoljub Micić iz Srbije je odkrito povedal, kaj ga moti: ni sprejemljivo, da bi izbiro predsednika GZJ omejili na en del države; delegate, izvoljene v nove zbornične organe, je treba izbirati med tistimi, ki imajo najboljše programe. Pri tem je zanimivo, da tako on kot vsi drugi menijo, da je Dagmar Šuster kot osebnost in strokovnjak natanko tak, kakršnega potrebujejo za predsedniški položaj in za novo vlogo zbornice.

Bo Srbija uvedla carine za naše blago?

Srbska skupščina sprejema ukrepe za zaščito srbskega gospodarstva

LJUBLJANA, 22. oktobra – Z značilnimi naslovi, kot so »Srbija obrača list« in »Srbija se obrača k sebi«, napovedujejo beograjski časopisi v zadnjih dneh jutrišnje zasedanje srbske skupščine, na kateri naj bi sprejeli ukrepe za zaščito srbskega gospodarstva. Z njimi naj bi po vesteh iz Beograda Srbija prevzela v svojo pristojnost odločanje in urejanje nekaterih najpomembnejših gospodarskih odnosov v republiki, ki so bili do zdaj v pristojnosti zvezne vlade, govori pa se, da bo Srbija za zaščito svojih gospodarskih interesov uvedla tudi posebne takse za podjetja, ki kupujejo slovensko blago. Stanko Radmilović, predsednik srbske vlade, je ta konec tedna v Nišu o sprejetju teh ukrepov dejal, da bo z njimi Srbija odpravila neenakopraven status, ki ga ima v Jugoslaviji, okrepila svojo suverenost in se začela vesti kot država.

Več na 2. strani.

V. S.

Pokol v Bejrutu potekal po že znanem scenariju

V Libanonu upanje na mir omajano – Izrael opozarja, da gre za zločin Sirije in njenih oprod

BEJRUT, 22. oktobra (Tanjug) – Trije atentatorji, ki so v nedeljo zgodaj zjutraj, oblečeni v uniforme pripadnikov libanonske vojske, s pištolami z dušilci vdrli v stanovanje znanega krščanskega politika Dannyja Šamuna, so ukrepali po dobro znanem scenariju, po katerem so bili izvedeni že številni libanonski politični umori. Poleg Šamuna so ubili še njegovo ženo in dva sina, pokol pa je po naključju preživela le desetmesečna Tamara Šamun.

Zakaj so ubili Dannyja Šamuna, je za zdaj še skrivnost. A po nenapisanem pravilu nadvse razburkanega libanonskega političnega prizorišča je tudi sila malo možnosti, da bi morilce oziroma tiste, ki so naročili umor, odkrili. Kazalo pa je že, da se libanonska državljanska vojna po zatrtem »uporu« krščanskega generala Michela Auna, čigar neuspešno »osvobodilno vojno« proti 40 tisoč sirskim vojakom je odločno podpiral tudi Danny Šamun, vendarle bliža koncu. Ali je Šamun z življenjem plačal podporo strmoglavljenemu generalu, čigar odhod z vojaško-političnega prizorišča te dni praznujeta tako Damask kot njegov libanonski varovanec, predsednik Elias Hrauvi?

»Narodna enotnost je najučinkovitejše orožje, ki bo omogočilo Libanoncem uresničiti njihove sanje,« je včeraj v Damasku izjavil sirski predsednik Hafez el Asad. Na tiskovni konferenci na koncu obiska libanonskega predsednika Hraudija v Damasku je Asad poudaril, da je padec generala Auna »v prid Libanona, Sirije in vsega arabskega ljudstva«. O včerajšnjem umoru pa je dejal, da so »taki dogodki vselej skrb zbujajoči, še zlasti, ko je že v svetu prevladalo prepričanje, da se bo mir vendarle vrnil tudi v Libanon«.

V Izraelu pa menijo, da je umor krščanskega politika Dannyja Šamuna »le zadnji na dolgem seznamu umorov vidnih libanonskih osebnosti, pripadnikov različnih ver in sekt, ki so jih zagrešili Sirci oziroma njihovi libanonski podložniki«. V izjemno ostrem sporočilu izraelskega zunanjega ministrstva je rečeno, da so sirski vojaki ali pripadniki libanonske milice po padcu generala Auna na veliko morili, posiljevali in ropali po krščanskem delu Bejruta.

Tudi generalni sekretar svetovne organizacije Perez de Cuellar je danes izjavil, da je »globoko presunjen« zaradi umora Dannyja Šamuna in njegove družine.

● Palestinska osvobodilna organizacija je ostro obsodila umor libanonskega politika in izrazila »obžalovanje« zaradi vseh zločinov, ki so se po kapitulaciji sil generala Auna zgodili v vzhodnem Bejrutu. »Taki pokoli ne morejo biti v prid ne Libanoncem ne enotnosti njihove države«, je rečeno v sporočilu, objavljenem v Tunisu. PLO poudarja tudi »nenavaden molk« v zvezi z najnovejšim valom nasilja, kar »poraja sume o ameriški vlogi v sedanjih dogodkih v Libanonu«.

Gledališčniki zagrozili z molkom

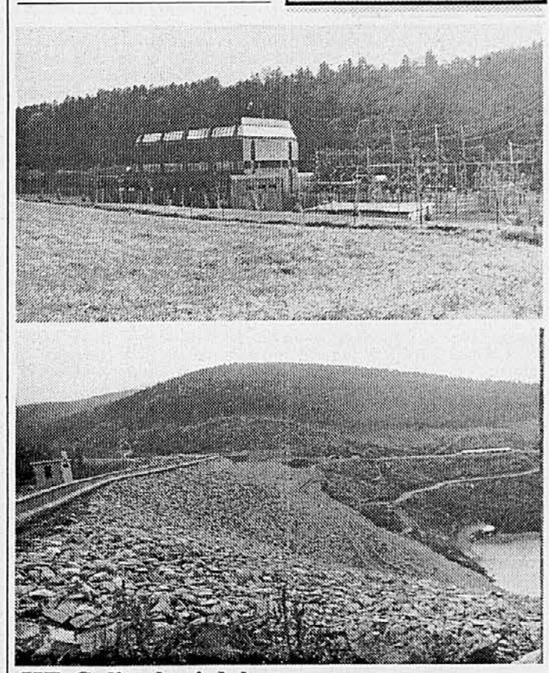
MARIBOR, 22. oktobra – Upravniki in ravnatelji slovenskih gledališč, ki so se danes v okviru 25. Borštnikovega srečanja zbrali na seji Skupnosti slovenskih gledališč v Svečini, so danes sklenili poslati republiškemu sekretariatu za kulturo pismo z zahtevo, da sporazumno uskladijo financiranje do konca leta ter določijo sprejemljiv finančni program za leto 1991. Če načrtovanih repertoarjev ne bi mogli uresničiti in s sekretariatom ne bi našli skupne rešitve, bodo v vseh slovenskih gledališčih razglasili teden kulturnega molka.

Enotno so se zavzeli za ohranitev popolne avtonomije gledališč pri načrtovanju repertoarjev, posebej v razmerju do organov oblasti in vladajoče politike. Od odgovornih organov v republiki pričakujejo, da bodo kmalu pravno uredili status gledališč.

S. P.

STRAŽA POST FESTUM – Do zob oborožen libanonski vojak straži vhod v rezidenco, kjer je bil umorjen krščanski voditelj Danny Šamun. (Telefoto: Reuter)

HE Golica buri duhove

SOBOTE, 22. oktobra – Velik energetski projekt HE Golica-Koralpe, vreden 1,2 milijarde šilingov, je pred dograditvijo. Skupna avstrijsko-jugoslovanska naložba (naš delež je 20-odstoten) pa zaradi številnih nerešenih problemov na naši strani vedno bolj buri duhove. V Radljah ne pustijo poskusno polniti velikanske akumulacije na južnem pobočju Golice, za katerim bo v tri kilometre dolgem jezeru kar 23 milijonov kubičnih metrov vode. Celovški Kelag je že opravil poskus visokotlačnega cevovoda in turbin elektrarne v Labotu, kdaj bodo jez prvič poskusno napolnili, pa ne vedo niti pri EGS v Mariboru. Med današnjih obiskom gradbišča jezu in elektrarne (na sliki) smo zvedeli le, da bodo izvajalci objekta začeli predajati investitorju prve dni novembra. O zapletih s HE Golica-Koralpe bodo govorili tudi na zasedanju avstrijsko-jugoslovanske komisije za Dravo prihodnji teden v Mariboru. Več na 3. strani. (Besedilo in posnetka: Ivan Praprotnik)

ŠE 24 DNI
in začel se bo 4.
»FRANKFURT PO FRANKFURTU«
7000 novih tujih knjig
Cankarjev dom 12.–19. 11.

Obisk beloruske delegacije

LJUBLJANA, 22. oktobra – Člani delegacije iz Beloruske sovjetske socialistične republike, ki jo vodi Vjačeslav F. Kebič, so se danes, prvi dan uradnega obiska, pogovarjali s predsednikom predsedstva Milanom Kučanom, predsednikom IS Lojzetom Peterletom, predsednikom skupščine dr. Francetom Bučarjem in republiškim sekretarjem za mednarodno sodelovanje dr. Dimitrijem Ruplom. Ker imata tako vlada Slovenije kot Belorusije nove pristojnosti, sta se obe strani v pogovorih dotaknili podobnih vprašanj, poleg tega pa sta obravnavali tudi možnosti za povečanje gospodarskega sodelovanja. V preteklem letu je medsebojna blagovna menjava dosegla približno vrednost 60 milijonov kliringških dolarjev. (Foto: Igor Modic)

Jeruzalem zaprt za Palestince

Po uboju treh Izraelcev straži mesto 2000 vojakov – Policija zaslišuje storilca

JERUZALEM, 22. oktobra (Tanjug) – Izraelska vojska in policija sta danes zaprli vse dostope v Jeruzalem z zasedenih ozemelj. Oblasti želijo tako preprečiti nadaljnje širjenje spopadov med Židi in Palestinci po včerajšnjem umoru treh Židov v četrti Baka v zahodnem Jeruzalemu. Policija je že začela preiskavo proti Omarju Sirhanu, ki je včeraj ubil omenjene tri Izraelce in ranil židovskega trinajstletnega dečka. Preiskovalnemu sodniku je izjavil, da je deloval samostojno, da ni član nobene palestinske organizacije in da se je želel maščevati Izraelcem za nedavni pokol 21 Palestincev.

To je povzročilo v Izraelu pravi izbruh besa, tako da je vlada nazadnje prepovedala Palestincem in Arabcem vstop v Jeruzalem. Kakih 2000 policistov je zasedlo vse dostope v »sveto mesto«, tako da je na tisoče Palestincev, ki vsak dan prihajajo na delo v Jeruzalem in druga izraelska mesta, moralo ostati doma.

Vlomi kot po tekočem traku

LJUBLJANA, 22. oktobra – Število vlomov v stanovanja in zasebne hiše hitro narašča. Minuli konec tedna so vlomilci spet prišli na svoj račun. V nekaj večjih vlomih so odnesli za več kot tri milijone dinarjev plena, vseh tistih drobnih tatvin, pri katerih so našli nekaj manj oziroma so odnesli le tehnično blago, pa sploh ne omenjamo.

Tako so vlomilci »obiskali« tudi zasebno zlatarno v Brežicah in samo od tam odnesli za 600 tisoč dinarjev zlatih izdelkov.

Ugibanja o tem ali so na delu profesionalci ali ne, so odveč. Način oziroma bogat plen pričata o tem, da imajo vlomilci svoje informatorje in da ne vlamljajo zgolj po naključju. Treba bo pač računati, da bo vlomov čedalje več. Gospodarske in politične razmere so bržčas v prid tatovom in vlomilcem, saj občani svojih prihrankov enostavno ne zaupajo več bankam.

Več na 10. strani.

Ž. H.

Kaj je uspelo Heathu?

Zapleti v zvezi z izpustitvijo nekaterih britanskih talcev zaostrujejo tudi polemiko o »človekoljubnem poslanstvu« bivšega premiera v Iraku

OD NAŠE SODELAVKE

LONDON, 22. oktobra – V Londonu z napetostjo pričakujejo sporočilo iz Bagdada, koliko britanskih talcev bodo iraške oblasti izpustile kot rezultat posredovanja bivšega britanskega premiera Edwarda Heatha. Dva svetovalca Edwarda Heatha se pogajata z iraškimi oblastmi za vsakega talca posebej.

Dopoldne je bila v Bagdadu napovedana tiskovna konferenca, na kateri naj bi Edward Heath sporočil, kdo odhaja z njim domov. Konferenco pa so zadnji hip odpovedali. V Londonu poročajo, da je Edward Heath zaprosil za ponoven sestanek z iraškim zunanjim ministrom Tarikom Azizom.

Sporočili so tudi, da bo jutri iz Londona odletelo v Bagdad letalo z zdravniško ekipo, ki bo pripeljalo domov izpuščene talce.

Zapleti v zvezi z izpustitvijo nekaterih britanskih talcev pa zaostrujejo tudi polemiko o posredovanju oziroma »človekoljubnem poslanstvu« Edwarda Heatha, ki naj bi včeraj po treh urah pogovorov z iraškim predsednikom Sadamom Huseinom dosegel izpustitev tistih britanskih talcev, ki spadajo v sporazumno določene skupine. Kot je znano, je imel Edward Heath s seboj seznam z 200 imeni britanskih državljanov, ki jih iraške oblasti zadržujejo v Iraku in Kuvajtu od aneksije Kuvajta.

ALJA KOŠAK

● BAGDAD, 22. oktobra (Tanjug) – Iraški predsednik Sadam Husein je danes od parlamenta zahteval, naj začne razpravo o osvoboditvi vseh francoskih državljanov, ki so v Iraku. Husein je dejal, da bi bilo dovoljenje za odhod demonstracija prijateljstva med Irakom in Francijo, predvsem pa znamenje spoštovanja, saj se Francija ne strinja z ameriško politiko do Iraka.

● AMAN, 22. oktobra (AP) – Mednarodna agencija za pomoč emigrantom predvideva, da bo Irak in Kuvajt v kratkem zapustilo še več kot 40 tisoč tujcev.

● PARIZ, 22. oktobra (Tanjug) – Irak je v Kuvajtu zaplenil določeno število ameriških raket hawk. To je povedal ameriški obrambni minister Dick Cheney v Parizu in dodal, da ne vedo ali lahko Irak te rakete tudi uporabi.

● BAGDAD, 22. oktobra (Reuter) – Nek 62-letni Britanec, ki so ga iraške oblasti zadržale kot talca, je zaradi srčnega napada umrl. Iraški predsednik je dovolil le skupini starejših in obolelih Britancev in Američanov, da zapustijo Irak. Britanski diplomati pravijo, da je v Iraku in Kuvajtu 53 takšnih oseb.

ZELENI LJUBLJANE
Komenskega 7/I, Ljubljana,
tel. 061/315-756

Mikrohit®
operacijski sistemi PC MOS

Vsa sanitarna in kopalniška keramika svetovno znanega proizvajalca
POZZI-GINORI
in talne ter stenske keramične ploščice vodilnega proizvajalca
FLOOR GRES
lesnina INTERLES
TITOVA 51
061 / 328 745

S TELEPRINTERJA

Ponovno sojenje Azemu Vllasiju?

NOVI SAD, 22. oktobra (Tanjug) – Vrhovno sodišče Vojvodine ni dobilo uradne zahteve, po kateri naj bi na drugi stopnji sodilo Azemu Vllasiju in drugim obtoženim iz znanega procesa v Titovi Mitrovici. To je danes v zvezi z govoricami, češ da bo novosadsko sodišče prevzelo obveznosti Vrhovnega sodišča Kosova, izjavil predsednik Vrhovnega sodišča vojvodine dr. Tomislav Đurđević. Dodal pa je, da omenjena možnost ni popolnoma izključena. V skladu z nedavno sprejetim republiškim zakonom o izrednem delegiranju sodnih instanc lahko vrhovno sodišče Srbije zaradi razmer v južni pokrajini na predlog republiškega javnega tožilca izvzame Vrhovno sodišče Kosova in nadaljevanje procesa zaupa Vrhovnemu sodišču Vojvodine. Okrožni javni tožilec v Titovi Mitrovici Spasoje Zamfirović je na razsodbo na prvi stopnji vložil pritožbo. Za zdaj se še ne ve, kje bo drugostopenjsko sojenje.

Povišanje preživnin s 1. novembrom

LJUBLJANA, 22. oktobra – S 1. novembrom se bodo povečale preživnine za različne odstotke, odvisno od tega, kdaj so bile določene oziroma dogovorjene. Po sklepu o valorizaciji preživnin, ki ga je danes sprejel odbor za razvoj socialnega skrbstva, se bodo za 14 odstotkov povečale vse tiste preživnine, ki so bile valorizirane s 1. majem, in tiste, ki so bile določene marca letos. V aprilu določene ali dogovorjene preživnine bodo večje za 11,7 odstotka, v maju za 6,7 odstotka, v juniju za 5,2 odstotka, v juliju za 7,4 odstotka, v avgustu za 6,5 odstotka, preživnine, ki so bile določene ali dogovorjene v septembru, pa bodo višje za 7,7 odstotka. S tem povišanjem bodo preživnine usklajene z rastjo povprečnih življenjskih stroškov v naši republiki v obdobju od marca do septembra, pa tudi nove preživnine so usklajene tako, da je upoštevana rast življenjskih stroškov v septembru. (M. Ž.)

Seminar o vrednotenju podjetij

LJUBLJANA, 22. oktobra – V Mednarodnem centru se je danes začel 14-dnevni seminar o vrednotenju podjetij za privatizacijo, ki ga je pripravila Agencija za privatizacijo v sodelovanju z oddelkom za privatizacijo pri centru. Na seminarju, ki ga vodi prof. Kenneth Zapp z metropolitanske univerze, ZDA, predavajo strokovnjaki šestih agencij – Alcar Group, Consultatio, Coopers & Lybrand Deloitte, Deloitte &Touche, Ernst &Young in Price Waterhouse. Seminarja se udeležuje 43 slušateljev iz slovenskih podjetij, bank, svetovalnih agencij in drugih organizacij, ki bodo tudi kandidirale za podelitev licence, da bi potem lahko same vrednotile podjetja po naročilu Agencije za privatizacijo. (M. R.)

Promocija Mentorja o računalniku

LJUBLJANA, 22. oktobra – Pod okriljem delniške družbe Grad iz Ljubljane in založniške hiše Naprijed iz Zagreba je nastal izobraževalni paket Mentor o računalniku, ki so ga različni strokovnjaki pripravljali več kot dve leti, obsega pa video kaseto, disketo, priročnik, računalniški slovarček in druge vsebine. Na današnji javni promociji v Okrogli dvorani Cankarjevega doma, ki jo je pripravila revija Manager, sta nekaj misli o pomenu računalniškega izobraževanja povedala dr. Peter Tancig, sekretar za znanost in tehnologijo, in dr. Srečo Zakrajšek, direktor Zavoda za šolstvo RS. Mentorja o računalniku, ki je izšel v slovenskem in hrvaškem jeziku, so predstavili predstavniki producentskih hiš in glavni nosilci vsebinskih delov. Snovalci že pripravljajo nova »mentorja« o vrednostnih papirjih in o podjetništvu. (B. S.)

Odvzem potnega lista bo treba pojasniti

BEOGRAD, 22. oktobra (Tanjug) – Odvzem ali zavrnitev izdaje potnega lista bo treba v prihodnje pojasniti. Poleg tega so v osnutku novega zakona o potnih dokumentih državljanov SFRJ, ki ga bo ZIS kmalu poslal zvezni skupščini, zelo zmanjšali število razlogov, zaradi katerih je mogoče komu odreči potni list, je na današnji tiskovni konferenci povedal podsekretar v zveznem sekretariatu za notranje zadeve Stanko Trajkovski. Potnega lista v prihodnje ne bodo izdali, če bo to nujno zaradi preprečitve teroristične ali kakšne druge dejavnosti, usmerjene v nasilno spremembo državne in družbene ureditve Jugoslavije, ne pa, kot je bilo doslej, če to zahteva zaščita javne ureditve. To je namreč preširoka in nenatančna formulacija, ki so jo že velikokrat javno kritizirali, probleme pa so zaradi nje imeli tudi pristojni organi. Kmalu bodo začeli izdajati potne liste, ki bodo drugačni, imeli bodo več strani in namesto pet bodo veljali deset let.

Ovadba zaradi žalitve A. Markovića

BEOGRAD, 22. oktobra (Tanjug) – Zvezni sekretariat za pravosodje in upravo je pri okrožnem javnem tožilstvu v Beogradu vložil kazensko ovadbo zoper Vojislava Živkovića, avtorja članka Sklepno dejanje zarote, objavljenega 15. oktobra v Politiki ekspres. Kot je sporočil sekretariat za informacije ZIS, je Živković navedel celo vrsto neresnic o dejavnosti Anteja Markovića in zasmehoval predsednika zveznega izvršnega sveta oziroma način, kako ta opravlja svojo funkcijo, to pa je po 157. členu kazenskega zakona SFRJ (blatenje ugleda SFRJ) kaznivo dejanje. Avtor članka med drugim zatrjuje, da se je Ante Marković med nekim obiskom v Zagrebu v navzočnosti zveznega ministra Nazmija Mustafe sestal z Jusufom Zejnulahujem in Adimom Malo in »odločno podprl šiptarske separatiste«.

Danes začne oddajati postaja JUTEL

BEOGRAD, 22. oktobra – Od jutri se bo jugoslovanskim televizijskim postajam pridružila nova televizijska postaja JUTEL. Za zdaj bo na dan oddajala 60 minut programa, in sicer na drugem kanalu, oddajanje pa se bo začelo ob 22. uri. Vendar pa ta nova televizijska postaja ne bo popolnoma enakopravna, ker za zdaj oddajanje njenega programa nista sprejeli televiziji Beograd in Novi Sad. To pa pomeni, da program JUTEL zaradi tehničnih ovir ne bodo mogli spremljati gledalci iz Makedonije in Črne gore, ker ti obe republiki nimata lastnega prenosnega omrežja. Gledalci v Srbiji bodo kljub temu lahko spremljali jutrišnji program, ki ga bodo oddajali iz sarajevskega studia, in sicer prek pomožnih pretvornikov na Avali in Fruški gori. Dokler ne bodo uredili lastnega studia v Beogradu, bodo program oddajali iz sarajevskega studia, ki je novi televizijski postaji ponudil svoje tehnične in programske storitve. (B. T.)

Posvetovanje o vlogi množičnih občil

BEOGRAD, 22. oktobra (Tanjug) – Jutri se bo v Beogradu začelo posvetovanje o vlogi množičnih občil pri uresničevanju družbene in gospodarske reforme ter o položaju in procesih v jugoslovanskem informacijskem prostoru. Pripravil ga je sekretariat za informacije zveznega izvršnega sveta, udeležili pa se ga bodo republiški in pokrajinski sekretarji za informiranje, predsedniki društev, združenj in zvez novinarjev Jugoslavije, generalni direktorji RTV centrov, glavni in odgovorni uredniki glasil federacije in jugoslovanskih dnevnikov ter številni novinarji in znanstveni delavci.

Podelili novinarske nagrade Moše Pijada

BEOGRAD, 22. oktobra (Tanjug) – Novinar Politike ekspres Stojan Protić, novinar Nove Makedonije Boris Popdjorčev in novinar TV Sarajevo Nijaz Abadžić so dobitniki letošnje nagrade za življenjsko delo »Moša Pijade«, najvišjega priznanja Zveze novinarjev Jugoslavije.

Četniki naj bi vadili na Velebitu

Takšne govorice se širijo po Kninski krajini – Govori se tudi, da imajo prostovoljne enote tudi Hrvati

OD NAŠEGA DOPISNIKA

KNIN, 22. oktobra – Vse vojaško orožje, ki so ga kninski uporniki ukradli z železniških postaj v Kninu in Kosovu, so že vrnili, vendar pa so »uporniki« še vedno dobro oboroženi. Vzporedna kninska vojska ima oblast v svojih rokah, ima pa tudi precej orožja, za katerega se ne ve, od kod so ga dobili. Del streliva so dobili od rezervne sestave milice, precejšen del orožja pa so si uporniki na različne načine sami priskrbeli. Poznavalci kninskih razmer trdijo, da je prav zaradi kraje vojaškega orožja prišlo do nesporazumov med uporniki, pa tudi do sporov v srbskem nacionalnem svetu, ki vodi sedanji upor.

Trdijo, da je trenutno zmagala struja dr. Milana Babića, predsednika srbskega nacionalnega sveta, ki se je zavzel za to, da se »jastrebi« umirijo, saj bi lahko v nasprotnem primeru prišlo do odkritega spopada z JLA. Čeprav uporniki radi poudarjajo, da so dobro oboroženi, pa jim najbrž ni kaj dosti do tega, da bi se spopadli z rednimi vojaškimi enotami.

● DVOR NA UNI, 22. oktobra (Tanjug) – Prosvetni delavci v občini Dvor na Uni še niso prejeli osebnih dohodkov za september, ker republika ni zagotovila denarja zanje. Po besedah predsednika občinske skupščine Dvor na Uni Sima Rajšića, je to »še eden izmed ukrepov hrvaškega vodstva proti občinam, v katerih je prišlo pred kratkim do nemirov«. V centru za usmerjeno izobraževanje »25. maj« v Dvoru na Uni so ogorčeni spričo takega ravnanja hrvaškega vodstva, olje na ogenj pa je dolila brzojavka hrvaške vlade, ki je povabila ravnatelja centra v Zagreb na sestanek, na katerem naj bi, kot piše v brzojavki, razpravljali o delovanju izobraževalnega sistema v luči nastalih težav, to je prekinitve blagovnih tokov, problemov s prevozom občanov, postavljanja barikad, miniranja prog in podobno. Ravnatelj Peter Popović je izjavil, da je besedilo brzojavke nadvse provokativno.

● KNIN, 22. oktobra (Tanjug) – Minulo noč na območju občine Knin ni bila minirana nobena proga. V zadnjem času je to prva noč, ko niso postavili razstreliva na liški, unski ali splitski progi. Proga proti Zadru je še vedno zaprta za tovorni promet, potniški promet pa poteka od Benkovca do Zadra. Proti Splitu vozijo vlaki od 7. ure zjutraj do 17. ure, na progi Drniš–Split pa vozijo le lokalni potniški vlaki. Tudi na liški oziroma unski progi vozijo vlaki od 7. do 17. ure, potniški promet pa poteka le po posameznih lokalnih progah.

Po Kninski krajini se širijo govorice, da se na Velebitu pod poveljstvom bivšega partizana Sima Dubaića usposabljajo četniški prostovoljci. Tudi iz Bosne prihajajo podobne vesti o ustanavljanju zasebnih vojaških odredov, vendar pa tudi Hrvati ne mirujejo. Po Kninu se govori, da ima tudi Hrvaška svoje prostovoljne enote, v Zagrebu pa so nedavno objavili vest, da so številni hrvaški izseljenci pripravljeni v primeru državljanske vojne ustanoviti lastne vojaške enote.

Kot piše hrvaška časopisna agencija, v uradnih krogih opozarjajo, da utegnejo na dr. Milana Babića izvršiti atentat. Babić je zavrnil ponujeno zaščito hrvaškega ministrstva za notranje zadeve in ob tem dejal, da ne zaupa hrvaški milici, poleg tega pa so govorice o nesporazumih in sporih v Srbski demokratski stranki neresnične.

GORAN MORAVČEK

Jugoslovanska podjetja naj bodo previdna pri kupčevanju s SZ

Sovjetska zveza ne more plačati pri nas kupljenega blaga, so opozorili v zveznem sekretariatu za gospodarske odnose s tujino

LJUBLJANA, 22. oktobra – Jugoslovansko trgovanje s Sovjetsko zvezo je zabredlo v globoko krizo, poleg tega pa je povsem negotovo, kako bo menjava potekala prihodnje leto. Zvezni sekretariat za gospodarske odnose s tujino zato opozarja podjetja, naj bodo pri pogajanjih s sovjetskimi partnerji skrajno previdna in naj se ne odločajo za izvoz blaga, če ne dobijo zanesljivih zagotovil, da bodo dobila plačilo bodisi v blagu ali v gotovini.

V prvih devetih mesecih se je klirinška menjava s Sovjetsko zvezo zmanjšala za 20 odstotkov, in to predvsem zaradi tega, ker Sovjetska zveza nima dovolj blaga za izvoz. Do 9. oktobra so jugoslovanska podjetja izvozila za dobro milijardo dolarjev blaga in po mnenju zveznega sekretarja za gospodarske odnose s tujino Franca Horvata ni prav nobene možnosti, da bi izvozniki še letos prišli do plačila. Zastoji v menjavi se iz meseca v mesec stopnjujejo, zato lahko pričakujemo, da bo primanjkljaj do konca leta še bistveno večji, kot je zdaj, očitno pa je tudi, da se bo obseg trgovinske menjave še bolj zmanjšal prihodnje leto. Sovjetska zveza ne le ne more sestaviti kolikor toliko zanesljivih seznamov količin blaga, s katerim bi v prihodnjem letu lahko plačala uvoz iz Jugoslavije, temveč tudi še nima izdelanega novega sistema zunanjetrgovinskega sodelovanja z državami, s katerimi je doslej trgovala na klirinški način. Tako ne vedo, kako bodo porazdelili zunanjetrgovinske pristojnosti med zvezno državo, republikami in podjetji, niti tega, koliko deviz bodo imela podjetja.

Enako kot za vse drugo sovjetsko blago velja tudi za nafto. Kaže, da je njihova naftna industrija v zadnjih mesecih v hudih težavah, saj ne zmanjšujejo dobav le Jugoslaviji in svojim nekdanjim vzhodnoevropskim partnerjem v SEV, temveč peša tudi njihov izvoz na dolarske trge. Jugoslavija bo letos zanesljivo dobila manj sovjetske nafte, kot je bilo dogovorjeno z blagovno listo.

ANDREJ POZNIČ

Srbija namerava zaščititi svoj trg

Skupščina bo razpravljala o ukrepih, s katerim naj bi republika uzakonila samostojno gospodarsko politiko

LJUBLJANA, 22. oktobra – Srbska skupščina bo jutri razpravljala in sprejemala paket zaščitnih ukrepov, ki so jih pripravili v srbski vladi. Z njimi bo Srbija na nekaterih področjih uzakonila samostojno gospodarsko politiko.

Za kakšne konkretne ukrepe gre, še ni znano, saj jih bo predsednik srbskega izvršnega sveta Stanko Radmilović konkretneje predstavil šele na jutrišnji seji srbske skupščine. Sodeč po časopisnih člankih in govorih nekaterih srbskih veljakov v zadnjem času pa se bo Srbija najverjetneje odločila, da bo v svoje roke prevzela urejanje in izvajanje kmetijske politike, oblikovanje cen v energetiki, uvedla bo lastno politiko uvoza blaga in oblikovala lastno davčno politiko. V Srbiji pravijo, da bodo s temi ukrepi zaustavili ropanje srbskega gospodarstva in preprečili gospodarsko katastrofo v republiki, ki lahko izbruhne kot posledica gospodarskih ukrepov in politike zvezne vlade.

Markovićevi vladi v Srbiji zamerijo, da s strogo kreditnomonetarno politiko, neomejeno liberalizacijo uvoza, z nerealnim tečajem dinarja, z mačehovskim odnosom do kmetijstva in nizkimi cenami surovin in energije pelje srbsko gospodarstvo v propad. Čeprav se v Srbiji zavedajo, da bodo ti ukrepi v nasprotju z nekaterimi ukrepi zvezne vlade, pa svoje ravnanje upravičujejo s tem, da morajo srbsko gospodarstvo zavarovati pred gospodarskim egoizmom Slovenije in Hrvaške, ki hočeta z zavzemanjem za konfederacijo in carinsko unijo Srbijo ohraniti kot ugoden trg za svoje izdelke in poceni surovinsko bazo.

VESO STOJANOV

DELO Xtra

Precej pripomb k predlogu zakona o RTV

Burna razprava na seji zakonodajno-pravne komisije – Bi bil sprejem neustaven?

LJUBLJANA, 22. oktobra – S predloženimi spremembami in dopolnitvami zakona o RTV, o katerih se bodo na četrtkovi seji izrekali zbori slovenske skupščine, se je danes ukvarjala zakonodajno-pravna komisija republiške skupščine. V razpravi so bila predlagana številna dopolnila, ki pa jih komisija ni sprejela, razen enega, ta pa je le redakcijske narave.

Seje sta se udeležila tudi predstavnika slovenske vlade, in sicer Stane Stanič, minister za informiranje, in Lojze Janko, minister za zakonodajo. Razložila sta, da bo republiški izvršni svet podprl predložene spremembe zakona, ki jih je pripravila skupščinska komisija za informiranje. S to dopolnitvijo naj bi bilo v 25-članskem svetu RTV kot najvišjem organu upravljanja, izvolila naj bi ga slovenska skupščina, od tri do pet članov tega sveta iz vrst delavcev RTV, imenovala pa naj bi jih Radio in Televizija sama.

V razpravi so člani komisije imeli k zakonu številne pomisleke, pripombe in dodatne predloge. Člani komisije iz vrst opozicije so menili, da zakon ni potreben, še manj pa, da bi ga sprejeli po hitrem postopku. Če bi že kaj spreminjali, potem naj bi vsaj povečali število radijskih in televizijskih delavcev RTV oziroma naj bi ohranili skupščino RTV. Zdravko Zabukovec (neodvisni) je vprašal, ali obstaja zakonska podlaga za sprejem tega zakona, ali pa ga sprejemajo zaradi političnih razlogov. Če ga sprejemajo le zaradi političnih razlogov, potem ta komisija nima osnove za nadaljnjo razpravo. Člani komisije iz vrst Demosa so trdili, da sprejema zakona ne narekujejo politični razlogi. Miran Potrč (ZKS-SDP) je menil, da za sprejem tega zakona ni ustavne podlage, o čemer je komisija glasovala. Šest jih je menilo, da jo ima, in šest, da je nima.

Zakonodajno-pravna komisija je ponovno obravnavala predlog zakona o zasebnem delu. Menila je, da tak, kot je predložen, zaradi številnih dopolnil ni primeren za skupščinsko razpravo v tem tednu, zato naj bi ga obravnavali na prihodnji seji.

MAJDA VUKELIĆ

Naselitev romunskih Hrvatov ne bo tako enostavna, kot je kazalo

Sprememba oblasti ne pomeni, da na Hrvaškem tečeta med in mleko – Prva skupina je imela velike težave z nastanitvijo in zaposlitvijo

OD NAŠEGA DOPISNIKA

ZAGREB, 22. oktobra – Primer kanadskega povratnika Pavla Jelovića, ki smo ga opisali v včerajšnjem Delu, lahko postane poučen tako za tiste hrvaške izseljence, ki mislijo, da se je z volilno zmago HDZ Hrvaška čez noč spremenila v Indijo Koromandijo, kot za oblastnike, da bodo v prihodnje bolj jasni pri ponudbah za vrnitev oziroma preselitev Hrvatov iz drugih držav v njihovo staro domovino.

V predvolilnem času je več hrvaških strank, posebej HDZ, obljubljalo vrnitev izseljencev in tistih, katerih predniki so se v davnih časih naselili v drugih državah. »Po vsehrvaškem saboru 24. in 25. februarja, ko smo podrli velike ovire med Hrvati v domovini in izseljenstvu, je Hrvaška pravzaprav postala skupna domovina vseh Hrvatov,« je tedaj govoril predsednik HDZ in sedanji predsednik Republike Hrvaške dr. Franjo Tuđman. Prvi, ki niso pokazali samo zanimanja, da se preselijo v domovino svojih prednikov, temveč so novo oblast neprijetno presenetili, so bili romunski Hrvati, o katerih se govori, da jih nameravajo naseliti v notranjosti Istre, v zapuščenih slavonskih in liških vaseh in celo v dalmatinski Zagori, na obrobju Kninske krajine. Slišati je, da je med 10.000 Hrvati v Romuniji dobra polovica pripravila prtljago za preselitev na Hrvaško. Toda križi in težave so se začeli že s prvimi dvajsetimi, ki so pred skoraj tremimi meseci prišli v Zagreb, kjer so dva dni postopali na železniški postaji, dokler jih vodstvo HDZ ni začasno nastanilo v semenišču in nato skoraj za en mesec v domu RK na Zagrebški gori, kjer so jih spretno skrivali pred javnostjo.

Pred nekaj tedni so zaprvo skupino romunskih Hrvatov našli streho v občinah Ivaničgrad in Kutina, in jim poiskali tudi zaposlitev. Na srečo enih in drugih je v obeh občinah več zapuščenih hiš in učiteljskih stanovanj, ki so jih preuredili na občinske stroške. Ker pa na preselitev čaka 5000 romunskih Hrvatov prav v času, ko bo ostalo brez dela precej delavcev (samo v zagrebški INI bodo odpustili 10.000 ljudi ali tretjino vseh zaposlenih), se lahko priseljencem »obljubljena dežela« spremeni v pekel, tako kot se je imenovanemu Pavlu Jeloviću, ki je tri mesece zaman iskal zaposlitev in nastanitev, na koncu pa je ostal brez sredstev za preživljanje.

Delno pa krivda zadene tudi povratnike, saj so očitno poziv nove oblasti razumeli tako, kot da na Hrvaškem po volitvah teče med in mleko oziroma da jih ob vrnitvi čakata vsaj stanovanje in delovno mesto. Nič pa ne vemo, kako se lahko priseljenec ali izseljenec vživi v novo okolje, saj šele zdaj delajo analize, s katerimi pa bo najbrž težko izpolniti volilno obljubo zmagovalcev na Hrvaškem, da je treba imeti ob vrnitvi enak odnos tako do revnega kot do bogatega povratnika in priseljenca. Posebej pa bi bilo slabo, če bi se uspehi in težave ob naselitvi prvih družin romunskih Hrvatov uporabili za strankarsko propagando, kajti problema očitno ni mogoče reševati v mejah nacionalnih čustev, ki so ga tako ali drugače spočela. Sedaj hrvaški oblastniki pravijo nekako takole: če je Nemcem uspelo združiti dve nemški državi, zakaj ne bi tudi nam uspelo povezati hrvaške domovine in izseljenstva. Kot vidimo, pa gre tudi ta ljubezen skozi želodec.

PETER POTOČNIK

Zakon o RTV skozi čas

Razmišljanja novih in starih oblastnikov se po temeljnem namenu bistveno ne razlikujejo – Ponoven boj novinarjev za neodvisnost od oblasti?

LJUBLJANA, 22. oktobra – V četrtek bo v republiškem parlamentu stekla razprava o predlaganih spremembah in dopolnitvah zakona o RTV, in če bodo te sprejete, se bo RTV spremenila v institucijo, ki bo v rokah parlamenta oziroma njene vladajoče koalicije, saj naj bi bilo poslej v svetu (bivši skupščini) RTV 25 članov (iz vsake parlamentarne stranke in grupacije po dva in trije predstavniki delavcev), imenovala jih bo skupščina.

Predlaganim spremembam in dopolnitvam zakona o RTV nasprotuje parlamentarna opozicija, seveda pa tudi novinarji – oboji trdijo, da bi z njimi država ponovno dobila čvrst nadzor nad radijskim in televizijskim medijem.

Na odločitev poslancev bo treba počakati do četrtka, po vseh dosedanjih razpravah o ponujenih novih rešitvah v zakonu o RTV pa je mogoče sklepati, da se za novinarje začenja novo (ali še bolje ponovno) obdobje uveljavljanja samostojnosti in predvsem strokovne neodvisnosti od oblasti. Za potrditev tega smo izbrali nekaj razmišljanj bivših in sedanjih politikov, ki pa se v osnovnem namenu bi bistveno ne razlikujejo, čeprav smo imeli vmes volitve in uvedli večstrankarski sistem kot enega od temeljev demokratične družbe.

Konec leta 1985 je bil v skupščini po dolgih razpravah sprejet nov republiški zakon o javnem obveščanju, ki je imenovanje glavnih in odgovornih urednikov in direktorjev pustil v rokah socialistične zveze, četudi so demokratična javnost, še bolj pa novinarji, taki rešitvi nasprotovali. **Marjan Šiftar,** takratni predsednik republiškega komiteja, je tako rešitev utemeljeval takole: V razpravah je bilo večkrat slišati argumente, zakaj naj ne bi ustanovitelj imel pravice imenovati glavnih in odgovornih urednikov, češ da bi s tem prerezali popkovino oziroma odpravili povezanost ožjih političnih vodstev in urednikov. Toda imenovanje glavnih in odgovornih urednikov ni noben privilegij SZDL oziroma drugih ustanoviteljev glasil. Z zakonom namreč krepimo obveznosti in vlogo, odgovornost ustanovitelja za glasilo, ki ga ustanavlja. Pogoj za to je, da bo ustanovitelj prek glavnega in odgovornega urednika lahko uresničeval vsebinsko zasnovo glasila, za katero je odgovoren. Širša družbena skupnost in kolektiv pri imenovanju sploh nista izključena, saj mora ustanovitelj pred imenovanjem pridobiti mnenje organov upravljanja, v katerem so – zaradi posebnega družbenega pomena informativne dejavnosti – delegati delavcev in širše družbene skupnosti, in mnenja programskega oziroma časopisnega sveta.

Franc Šetinc, predsednik Socialistične zveze Slovenije, je leta 1986 na seji zvezne konference SZDLJ dejal: Številni novinarji in ljudje, ki niso povezani z novinarstvom, menijo, da je zakon o javnem obveščanju zunaj časa in prostora oziroma je zakon omejevanja. Ne bom govoril o tako imenovanih alternativcih, ki mislijo, da je moč širiti svobodo novinarstva samo prek osamosvajanja od ustanoviteljev, predvsem socialistične zveze. Govorijo tudi o osamosvajanju od politike, kot bi bilo novinarstvo neka znanost, ki mora biti ločena od dnevne politike. Sprašujem se, od katere dnevne politike naj bo ločena? Strinjam se, novinar mora biti samostojen, ko piše o ljudeh, življenju, problemih, pisati mora o dejstvih, a pred očmi mora imeti tudi naše usmeritve, ustavo, dolgoročni stabilizacijski program in program ZKJ. Prav tako se strinjam, da je treba biti kritičen do pragmatične, birokratske in protisamoupravne dnevne politike. Ni pa se moč distancirati od tiste politike, ki pomeni uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, programa ZKJ, programa gradnje nove družbe in ustvarjanja novih odnosov. Nekateri so v razpravah dejali, da se načeloma strinjajo s tem, da je socialistična zveza ustanoviteljica sredstev javnega obveščanja, pa tudi demokratična, široka tribuna, najširši okvir naše demokracije. Toda to bo šele v prihodnosti, sedanja socialistična zveza pa ni taka, zato naj bi povečali pravice uredniških odborov, novinarskih kolektivov in sodne arbitraže, ko gre za kršenje nekaterih demokratičnih pravic ljudi.

● Zakon o javnem obveščanju je bil konec leta 1989 spremenjen, v njem je bila uveljavljena zahteva demokratične javnosti in novinarskih kolektivov, da sta pri imenovanju glavnih in odgovornih urednikov ustanovitelj in kolektiv enakopravna. Predlagane spremembe in dopolnitve zakona o RTV pa imenovanje urednikov spet dajejo v roke ustanovitelju, to je slovenskemu parlamentu.

Poglejmo še nekaj mnenj sedanje politične oblasti. **Jože Snoj,** član skupščinske komisije za informiranje, pravi takole: Opažam, da se kar naenkrat pojavlja strah za avtonomijo RTV ustanove, proti temu, da bi bila RTV v neki povezavi s strankami, se oglašajo natanko tiste strukture, ki jih ni nič motilo, da je bila RTV partijska. Zdaj pa bi RTV ti ljudje radi odpeljali v neko asketsko, sterilno držo, jo ločili od političnega življenja tega naroda. Zato je zame vprašanje civilne družbe in njenega vpliva na RTV irelevantno, saj sem prepričan, da se v 30-članski upravni organ ne da spraviti vse civilne družbe in nima smisla, da te ljudi iščemo samoupravno.

Franček Rudolf, predsednik prej omenjene komisije, pa meni: Če bi v svetu RTV dopustili večino delegaciji RTV, bi se tu prav nič ne spremenilo. Spremembe pa se morajo zgoditi, skupščina si mora zagotoviti nekaj vpliva na RTV. Če bi bili v svetu RTV več kot trije njihovi predstavniki, bi se podrlo razmerje, vse bi bilo prepuščeno naključju.

Veno Taufer, član komisije za informiranje, meni: Do septembra lani pri nas političnega pluralizma ni bilo, bil je nelegalen. Večina strank je nastala ravno iz civilne družbe. Predsednik skupščine dr. Bučar je bil do včeraj predstavnik civilne družbe in ne strank, in kot tak ni imel dostopa do RTV, ker ta tej civilni družbi ni dajala enakih možnosti, kot jih je dajala partijski državi. Zdaj se ustvarja vtis, kot da pluralna skupščina deluje mimo ali celo proti interesom civilne družbe.

Dodajmo le to, da tudi med teoretiki civilne družbe ni enoglasne definicije tega pojma, tako da je domala toliko razlag kot avtorjev, enotni pa so si vendar o tem, kaj civilna družba ni: to zagotovo ni država.

SLAVA PARTLIČ
JANA TAŠKAR

DELO plus

Po mnenju Neodvisnosti je pravica do dela le prazna deklaracija

Pripombe Neodvisnosti k osnutku nove slovenske ustave – Delavcem je treba omogočiti udeležbo pri soupravljanju podjetij

LJUBLJANA, 22. oktobra – Smo v obdobju prehoda iz neuresničljivega modela samoupravljanja v model soupravljanja, ki mora zajeti vse gospodarske in negospodarske organizacije. Osnutek nove slovenske ustave za zdaj govori le o tem, da se lahko z zakonom pravica sodelovanja pri upravljanju podjetij prizna ali ne prizna. Vendar bi morali delavcem v vsakem primeru priznati pravico, da na način in v mejah, ki jih določa zakon, sodelujejo pri upravljanju podjetij. Tako je menila strokovna komisija pri Neodvisnosti – Konfederaciji novih sindikatov Slovenije, ko je obravnavala pripombe Neodvisnosti k osnutku nove ustave Republike Slovenije.

Strokovna komisija je poudarila, da se bodo v času lastninjenja delovna razmerja – torej razmerja med delodajalci in delojemalci – šele razvila, tako da bo imela država pri urejanju teh razmerij pomembno vlogo. Prav zato bi morali sprejeti tudi ustavna določila o vlogi države na tem področju.

Kar zadeva pravico do dela, se je strokovna komisija strinjala s pomisleki Matevža Krivica, enega izmed članov strokovne skupine, ki je pripravila gradivo za novo ustavo, da je ta pravica prazna deklaracija. Realna je le razglasitev obveznosti republike in drugih dejavnikov, da ustvarjajo možnosti za uresničitev te programske določbe. Kadar pa to ni mogoče, pa morajo biti predvidena sredstva za primerno preživljanje ljudi. Vsebina pravice do dela naj bi bila tudi pravičen zaslužek in primerno življenje. Po mnenju strokovne komisije naj bi delavec imel pravico do zaslužka, ki je sorazmeren količini in kakovosti opravljenega dela in ki mu v vsakem primeru zagotavlja svoboden in dostojen obstoj, kar velja tudi za njegovo družino. Komisija je tudi predlagala, naj bi v ustavi posebno skrb namenili varstvu mladine – določili naj bi najnižjo starostno dobo za sklenitev delovnega razmerja – žena in invalidnih oseb. Sindikalna svoboda naj ne bi zajemala le organizacijske, ampak tudi akcijsko funkcijo. Z ustavo naj bi prepovedali tudi prisilno oziroma obvezno delo.

MAJDA VUKELIĆ

France Mikuž

V petek, 19. oktobra, je nepričakovano umrl duhovnik Franc Mikuž, župnik v Šmartnem pod Šmarno goro in nacionalni direktor papeških misijonskih družb v Cerkvi na Slovenskem. France Mikuž se je rodil leta 1945 v Podsmreki pri Dobrovi pri Ljubljani. Po maturi leta 1964 se je vpisal na ljubljansko Teološko fakulteto in leta 1969 postal duhovnik. Kot duhovnik je služboval na različnih krajih, leta 1980 je odšel na enoletni dopolnilni študij iz misijologije v Rim na papeško univerzo Urbaniano. Že leta 1977 je bil imenovan za namestnika nacionalnega direktorja misijonskih družb na Slovenskem, leta 1983 pa je sam prevzel skrb za delo za misijone in je to svojo odgovorno službo opravljal vse do svoje smrti. Zelo si je prizadeval za poživitev misijonske zavesti med slovenskimi vernimi ljudmi, pripravljal različne študijske dneve, posvečene misijonom, razne druge prireditve, srečanja z misijonarji, ki so domov prihajali na dopust, in podobno. Zelo je bil povezan s slovenskimi misijonarji po svetu in je bil z njimi v stalnih pisnih stikih. Pri Družini je dolga leta skrbel za misijonsko rubriko, tudi po njegovi zaslugi pa je pred leti na Slovenskem začela izhajati samostojna revija, posvečena misijonom, Misijonska obzorja.

Tako kot vsako leto je tudi letos poskrbel za gradivo ob obhajanju misijonske nedelje, ki je bila 21. oktobra. Skupaj s pismom in priložnostnim lepakom so duhovniki dobili tudi vest o njegovi smrti.

Pokojni duhovnik Mikuž je v soboto ležal v župnijski cerkvi v Šmartnem pod Šmarno goro, v nedeljo pa v cerkvi na Dobrovi pri Ljubljani, kjer je tudi pokopan. V soboto zvečer se je od njega z mašo zadušnico v Šmartnem v nabito polni cerkvi poslovil nadškof dr. Alojzij Šuštar, pogrebno mašo pa je ob udeležbi 120 duhovnikov in nekaj tisoč vernikov opravil škof Jožef Kvas. Vsi govorniki, ki so se poslavljali od pokojnika, so poudarili predvsem dvoje: plemenit in ljubezniv značaj in veliko skrb ter ljubezen do misijonov in misijonarjev. Slovenska Cerkev je z Mikužem izgubila zavzetega misijonskega delavca.

JANEZ GRIL

PREJELI SMO

Problem je statut

Delo je v soboto sporočilo, da me je neko nejasno definirano telo pod vodstvom g. Vengušta skupaj z vsemi člani predsedstva moščanskih socialdemokratov izključilo iz stranke. Dnevnik je v petek objavil sporočilo g. Pučnika, da je »problem en sam človek«, se pravi jaz. Bojim se, da to ne bo držalo in da je glavni problem g. Pučnika in njegovih v statutu socialdemokratske stranke. Ta statut je – ob vseh slovničnih in tipkarskih napakah – statut demokratične stranke, ki ne dopušča postopkov, ki sta si jih gospod Vengušt in Pučnik privoščila v svojem sporu z Mostami.

Dr. Pučnik in dr. Vengušt bosta morala potrpeti do novembrske konference SDSS, ki bo odločila o izključitvah. Do tedaj pa ju prosim, da mojim sodelavcem, ki jih želita vreči iz stranke, prek aparata SDSS sporočita, da jim grozi izključitev. Dvomim, da so represalije kar povprek, ne da bi se vedelo, **kdo bo izključen, zakaj in kako,** v duhu demokratične družbe. Slovenci smo vajeni hudega, ampak takšno ravnanje je za naše razmere vendar malo preveč kavbojsko.

Bivši komunisti bi radi postali socialdemokratska stranka. Bomo mi, socialdemokrati, nenadoma morali ugotoviti, da smo člani nekakšne starosvetne komunistične partije? Ne verjamem, da si lahko privoščimo situacijo, ko bo predsednik stranke v njej *»bog i batina«*, ko bo vodstvo stranke po svojem okusu v njej postavljalo in odstavljalo lokalne organe socialdemokratov, ko bodo neimenovane »zdrave sile« po občinah klicale »bratsko pomoč« iz centra. To je partijska praksa iz svinčenih let in boleče je gledati doktorja Pučnika, v katerega smo nekoč tako zelo verjeli, kako se nenadoma obnaša kot kakšen Popit ali Broz.

Za to gre pri moščanskem uporu – za demokracijo in civilne odnose v stranki.

Dr. Pučnik je v Dnevniku povedal marsikaj, kar ni bilo res. Zatrdil je, da so, ko so »od zgoraj« sklicevali konferenco v Mostah, obvestili vse člane stranke v občini in da je bila konferenca sklicana že pred tremi tedni. To ne bo držalo. Strankini poslanci v občinski skupščini in člani predsedstva SDS v Mostah vabil nismo dobili do zadnjega dne dopoldne, kaže pa, da vabil niso dobili tudi nekateri drugi »nezanesljivi« člani stranke. Članica, ki nas je opozorila na prihajajočo »bratsko pomoč«, je dobila vabilo slab teden prej.

Zamrznitev odnosov z Venguštovim in Pučnikovim predsedstvom je bila protestni ukrep proti takšnim metodam naših voditeljev, sklep je sprejela konferenca socialdemokratov v občini, na katero so bili, drugače kot na Pučnikovo in Venguštovo konferenco, povabljeni vsi člani, konferenca pa je bila tudi sklicana v skladu s statutom stranke. Statut ne predvideva možnosti, da bi konferenco v občini sklical višji organ na pobudo desetih neimenovanih članov. Pučnikova izjava, da to zamrznitev razume kot izstop iz stranke, je zanimiva. Če smo torej izstopili, zakaj so nas potem morali še izključiti?

Člani predsedstva in poslanci občinske skupščine, ki smo pred občinskimi vrati protestirali proti tem trdorokim metodam, smo našteli **sedem** moščanskih socialdemokratov, ki so se udeležili Pučnikove konference. Drugi udeleženci so bili gostje iz republiškega in mestnega vodstva ali pa člani SDZ. *(Zakaj se SDZ vsiljuje v notranje zadeve naše stranke, je druga in še manj prijetna zgodba.)* Občinskim socialdemokratskim poslancem, ki so želeli protestirati zaradi kršitev statuta stranke, niso dovolili vstopiti v zgradbo.

Dr. Pučnik trdi, da sem se »dal izvoliti« za predsednika moščanskih socialdemokratov na seji, ki se je je udeležilo le osem članov stranke, in to v času, ko je bil dotedanji predsednik v bolnišnici. Dotedanji predsednik je bil tedaj res dalj časa hospitaliziran na Poljanskem nasipu, predsedstvo ni delovalo, h kandidaturi za predsednika so me povabili poslanci v občinski skupščini na konferenci, kjer sem bil izvoljen, pa je glasovalo vseeno nekaj več kot osem članov. Na srečo smo se podpisovali na seznam navzočih.

Dr. Pučnik me dolži, da sem kot profesionalni sekretar SDSS zagrešil »več ne tako malenkostnih prestopkov, ki so bili tudi materialne narave«. Ker se teh prestopkov ne spominjam, se bova morala o njih, žal, pogovoriti na sodišču. Vso pravico pa ima, da »osebno meni, da sem sicer deloven človek, ki pa ni primeren za opravljanje političnih funkcij«. Dokler bodo člani stranke v Mostah menili drugače, bom njihov predsednik – *in seveda, dokler nas dr. Pučnik iz stranke ne bo izključil v skladu s statutom.*

SILVESTER PLAHUTNIK

Javni vprašanji g. Francetu Bučarju

V oddaji Žarišče, ki smo jo gledalci imeli priložnost gledati 17. oktobra, ste, če se prav spomnim, v pogovoru z novinarko Ljerko Bizilj med drugim zelo nedvoumno in jasno povedali tudi tale stavek: »Mi smo še vedno za Jugoslavijo!« K temu ste dali nekaj razlag, ki pa tega vašega stavka niso postavile pod vprašaj, torej ne uporabljam citata, ki bi bil iztrgan iz celote, ampak se naslanjam na vašo misel, ki ste jo urbi et orbi izrekli vi kot javna osebnost, kot predsednik skupščine Republike Slovenije.

Vprašujem vas naslednje:

1. Koga ste imeli v mislih, glede na to, da ste se izrazili v množini: na skupščino, Demos ali ljudstvo Slovenije? Ankete javnega mnenja namreč nedvoumno kažejo, da se velika večina ljudi izreka za samostojno Slovenijo, manjši del za konfederacijo, zelo majhen del pa še vedno za Jugoslavijo. Vaše pojasnilo je v tem primeru zato nujno in lahko razjasni ne le vašo izjavo, pač pa tudi konkretne opredelitve slovenske oblasti do tega zagotovo pomembnega in celo usodnega vprašanja.

2. Če ste imeli v mislih Demos, vas sprašujem, ali se poslej oblastna koalicija odreka strategiji in geslom, s katerimi je zmagala na volitvah, zlasti geslu o takojšnji osamosvojitvi in celo odcepitvi Slovenije? Ali je moč reči, da gre za veliko volilno prevaro ali pa zgolj za taktiziranje nasproti pobudi za plebiscit, ki jo je dala moja stranka?

Prepričan sem, da je prav nenehno manevriranje slovenskih oblasti glede nadaljnjega položaja Slovenije dodaten argument v prid naši trditvi, da usodnih stvari ne gre prepuščati barantanju političnih strank in njihovim prestižnim bojem. Ljudje morajo končno dobiti priložnost, da se izrečejo sami in neposredno, da s samoodločbo izberejo svojo pot v okvirih nespornega dejstva, da je Jugoslavija kot politična entiteta razpadla.

VOJKO VOLK
član predsedstva Socialistične stranke Slovenije

Bosansko-hercegovske stranke se pospešeno pripravljajo na volitve

Prvaki MBO poudarili, da poskus pobotanja s SDA nima možnosti za uspeh – ZSM-DS BiH predstavila kandidate za predsedstvo BiH

OD NAŠEGA DOPISNIKA

SARAJEVO, 22. oktobra – Prvaki Muslimansko-bošnjaške organizacije so danes poudarili, da poskus pomiritve z vodstvom Stranke demokratične akcije nima možnosti za uspeh. ZSM-DS BiH je predstavila svoje kandidate za člane predsedstva BiH in objavila novico, da je ključni nosilec tako imenovanega bosansko-hercegovskega memoranduma dr. Zdravko Grebo, medtem ko so privrženci Markovićevih »reformskih sil« iz BiH povedali, da ima stranka na Hrvaškem že 176 iniciativnih odborov.

Voditelji MBO so ocenili, da sodi ponižno priznanje »napak« – to namreč zahteva vodja SDA Alija Izetbegović kot pogoj za pomiritev – v klasični komunistični politični arsenal iz bližnje preteklosti. V zvezi z obtožbo na račun vodstva SDA, češ da oblikujejo politiko te muslimanske stranke tudi vohuni, pa je vodstvo MBO prišlo danes na dan tudi s podatkom, da so jih na to opozorili hrvaški državni organi. Sicer pa je MBO pripravljena sodelovati s SDA, ker njeni voditelji ocenjujejo, da je sodelovanje med dvema strankama istega naroda nujno, in ne le naravno. Seveda pa mora SDA prej priznati MBO kot stranko muslimanskega naroda, pa spoštovati njeno politično naravnanost in narediti konec poskusom, da bi MBO zbrisali z bosansko-hercegovskega političnega prizorišča.

● ZRSJ BiH se je pridružila Stranka zasebne pobude (SPI) iz Doboja, kar naj bi pomenilo, da Markovića podpira tudi celotni bosansko-hercegovski zasebni sektor.

Kandidati ZSM-DS BiH za člane predsedstva BiH, Martin Raguž, Azemina Vuković, Nazif Gljiva in Đorđe Latinović, so prepričani, da imajo veliko večje možnosti na volitvah, kot je videti iz skromne medijske podpore. Raguž je prepričan, da bo v Jugoslaviji prišlo do kompromisa med nosilci federalnega in konfederalnega koncepta državne ureditve. Za Vukovićevo je mir pogoj za poglabljanje demokratičnih procesov v državi. Gljiva obljublja Evropo in trdi da bo ZSMS-DS BiH preprečila volilno zmago Muslimanov, Latinović pa se je predstavil kot predstavnik nove politične generacije, ki ni obremenjena z državljansko vojno in revolucijo ter ne priznava idolov, kot sta denimo Tuđman in Milošević.

VILI EINSPIELER

V Laškem nočejo odlagališča jedrskih odpadkov

LAŠKO, 22. oktobra – »V naši stranki smo odločno proti uvrščanju Brez med lokacije za morebitno odlagališče jedrskih odpadkov, pa tudi proti načinu, kako je prišlo do informiranja prebivalcev,« je zapisano v stališču Socialistične stranke občine Laško, ki se je pridružila protestom prebivalcev Brez in številnih drugih skupin ljudi v laški občini. Prepričani so, da imajo ljudje v urejeni in svobodni deželi pravico vedeti, kaj se godi in kaj se bo dogajalo okrog njih. Da območje Brez ni primerno za tako problematično odlagališče, se je navsezadnje izkazalo tudi ob lanskih neurjih, ki so povzročila velikansko škodo in številne udore, plazove in druge skoraj neizbrisne sledove v okolju.

I. B.

DELO

Glavni in odgovorni urednik Dela:
TIT DOBERŠEK

Pomočnika glavnega urednika:
BOŽO KOVAČ
VLADO ŠLAMBERGER

Uredniki:
MIRAN KOREN (centralna redakcija), DANILO SLIVNIK (notranja politika), JOŽE PETROVČIČ (gospodarstvo), STANE IVANC (zunanja politika), JOŽE HORVAT (kultura), JANEZ ZADNIKAR (Književni listi), HELENA KOS (slovensko dopisništvo), ŽELJKO ŠEPETAVC (ljubljansko dopisništvo), OTO GIACOMELLI (šport), UROŠ ŠOŠTARIČ (kronika), ŽELJKO KOZINC (publicistika), BORIS JEŽ (komentarji), JANKO LORENCI (sobotna priloga), GREGOR PUCELJ (znanost), JOCO ŽNIDARŠIČ (fotografija), JANEZ SRŠEN (lektorstvo), BOJAN ŠTEFANČIČ (dokumentacija).

Glavni direktor ČGP Delo:
VITO HABJAN

Direktor TOZD Delo:
EMIL ŠUŠTAR

Povečanje izvoznih spodbud rešuje samo del problemov

Na povečanje jugoslovanskega uvoza kljub ukrepom ne moremo računati – Podpredsednik GZJ Dagmar Šuster o gibanjih v gospodarskih odnosih s tujino

OD NAŠE DOPISNICE

BEOGRAD, 22. oktobra – Celo v primeru, če bomo takoj uvedli učinkovite ukrepe, ob koncu leta in na začetku prihodnjega leta še ne moremo računati s povečanjem jugoslovanskega izvoza, proti kateremu trenutno deluje več negativnih dejavnikov. Tak bi bil lahko povzetek uvodnega govora, ki ga je za člane izvršnega odbora GZJ imel njen podpredsednik Dagmar Šuster. Govoril je o gibanjih na področju gospodarskih odnosov s tujino.

Gre za negativno gibanje – visoko rast domačih cen, omejene bilančne možnosti za kreditiranje izvoza, težave pri izterjatvi dolgov od držav v razvoju in vzhodnoevropskih držav, zmanjšanje industrijske proizvodnje v izvozno usmerjenih grupacijah, velike obveznosti do porabe, ki jih ima izvozno gospodarstvo, in podobno. Dosedanji ukrepi gospodarske politike očitno ravno na področju gospodarskih odnosov s tujino in cen niso izpolnili pogojev za trajnejšo stabilnost.

Celoten jugoslovanski izvoz se je od 1. januarja do 15. oktobra, ko je presegel vrednost 10,7 milijarde dolarjev, v primerjavi z enakim lanskim obdobjem nominalno povečal za 9 odstotkov. Tudi konvertibilni izvoz, izračunan na enak način, se je nominalno povečal za 14,2 odstotka. Toda resničnost ni tako rožnata. Če namreč upoštevamo medvalutna razmerja cen, ugotovimo, da se je izvoz v istem času realno zmanjšal, ne pa povečal. Tako je izvoz, izražen v markah, realno za 2,4 odstotka manjši kot lani. Hud padec je doživel ravno v prejšnjem mesecu. Pokritost uvoza z izvozom se je zmanjšala na 79,7 odstotka, trgovinski primanjkljaj pa je presegel 2,7 milijarde dolarjev. Primanjkljaj v trgovini s konvertibilnim območjem je celo večji od celotnega.

Ker se zmanjšuje tudi pozitivni saldo pri storitvah, je videti, da niti z njim ne moremo več pokriti primanjkljaja v blagovni menjavi, je analitično pojasnjeval Šuster.

Njegovo izvajanje je v celoti potrdila tudi današnja skromna razprava, saj so se člani izvršnega odbora strinjali s sklepi, ki jih je pripravil odbor za gospodarske odnose s tujino, in jih sprejeli. V njih je rečeno, da je treba vprašanje povsem neustreznega tečaja obravnavati v okviru celotne gospodarske politike oziroma njenih ukrepov, ki morajo odslej bolj podpirati izvoz in več prispevati k stabilizaciji celotnega gospodarstva. Povečanje spodbud je ukrep, ki ga sprejemajo z odobravanjem, vendar poudarjajo, da je na ta način mogoče rešiti samo del problema, saj je treba upoštevati, da se izvoz že zmanjšuje tudi v tradicionalno izvozno usmerjenih gospodarskih vejah.

BOJANA JAGER

Končno odločitev o HE Golica pričakujejo prihodnji teden

Če se bosta slovenska in avstrijska vlada dogovorili o zagonu elektrarne, bo IS Slovenije moral vrniti odškodnino

RADLJE OB DRAVI, 22. oktobra – Novica, da so Avstrijci začeli poskusno polniti jez HE Golica-Koralpe, je zelo vznemirila ljudi na Muti in drugod v Dravski dolini. Občinska vlada v Radljah je na nocojšnji tiskovni konferenci ponovila svoja stališča do tega skupnega avstrijsko-jugoslovanskega energetskega projekta: »Ne dovolimo polnjenja jezu, dokler ne bodo izpolnjene vse naše odškodninske in druge zahteve. Ljudje na Muti pa so se že na referendumu izrekli proti izrabi reke Bistrice v energetske namene,« je rekel predsednik radeljskega IS Franc Fras.

V občini Radlje so se že pred časom odločili, da bodo vse odločitve v zvezi z usodo HE Golica-Koralpe prepustili republiškim organom. Končna odločitev, ali bo že dograjena elektrarna šla v pogon, je namreč v pristojnosti Avstrije in Slovenije. »Če se bosta vladi pogodili o zagonu elektrarne, bomo mi svoje zahtevke spet posredovali slovenskemu izvršnemu svetu. Od njega bomo terjali odškodnino, rento, posredovali pa mu bomo še druge, tudi neizpolnjene zahteve prizadetih ljudi pod jezom na naši strani,« je rekel Franc Fras.

Čeprav v Radljah negodujejo nad počasnim reševanjem njihovih zahtev in to slovenski vladi tudi zamerijo, pa so bili vendarle prijetno presenečeni, ko je **Lojze Peterle** konec minulega tedna v zvezi domnevnim polnjenjem posredoval celo pri avstrijskem kanclerju dr. Franzu Vranitzkem. Izkazalo se je tudi, da Kelag jezu ni začel poskusno polniti, temveč da je šlo le za preizkus visokotlačnega cevovoda in turbin elektrarne v Labotu.

Inž. **Peter Skok** z EGS, ki je na naši strani odgovoren za projekt HE Golica-Koralpe, je rekel, da je dokončno odločitev o elektarni moč pričakovati že v začetku prihodnjega tedna, ko bo v Mariboru dva dni zasedala mešana avstrijsko-jugoslovanska komisija za reko Dravo.

IVAN PRAPROTNIK

Javno vprašanje in protest ZSMS-LS

V četrtek, 18. oktobra, je sodišče odločalo o predlaganem stečaju Kreditne in hipotekarne banke (bivše Beograjske banke). Glede na to, da so bili izpolnjeni vsi pogoji za uvedbo stečaja, je sodišče s sodnim sklepom uvedlo stečaj in imenovalo stečajnega upravitelja. Popoldne istega dne je republiški sekretar za finance Marko Kranjec sklical sestanek, na katerem je od sodnice zahteval, naj spremeni že sprejeti sodni sklep: da ne uvede stečaja oziroma da stečaj sicer uvede, vendar brez pravnih posledic – vse to naj bi namreč zahteval interes slovenske države.

Ne vemo, kateri razlogi »nacionalne varnosti« so vodili republiškega sekretarja za finance pri dejanju, ki je brez primere celo v zadnjem obdobju enopartijske vladavine, vsekakor pa gre za grobo vmešavanje v delo sodstva in neposreden pritisk, da bi sodišča namesto zakonov upoštevala »višje interese«.

Od slovenskega izvršnega sveta pričakujemo, da bo jasno in nedvoumno sporočil svoje stališče do tega primera, prav tako pa tudi do neodvisnosti sodstva sploh, saj to ni – kot je slovenski javnosti že znano – prvi primer, ko nova slovenska oblast flagrantno krši načelo delitve oblasti na zakonodajno, izvršno in sodno oblast.

JOŽEF ŠKOLČ
Predsednik ZSMS-LS

Zasavski rudarji zahtevajo preveliko povečanje plač

Vodstvo v velenjskem in zasavskih premogovnikih trdi, da rudarji zahtevajo nemogoče – Zaostajajo plače vseh rudarjev – Pogajanja

LJUBLJANA, 22. oktobra – Ko smo pred tremi leti in pol, ko so začeli stavkati labinski rudarji, slovenske rudarje povpraševali, zakaj njim ni treba stavkat, so v en glas odgovarjali, da zato, ker so za svoje delo spodobno plačani, ker imajo boljši življenjski standard od svojih hrvaških kolegov in ker imajo v jamah tudi boljše delovne razmere. Danes stavkajoči zasavski rudarji česa takega ne bi več ponovili, saj trdijo, da imajo prenizke plače in da so jim zdaj vsi v Sloveniji družno s slovensko vlado, ker niso več tako potrebni, obrnili hrbet.

Tako stavkajoči. Vodstvo v zasavskih premogovnikih pa skupaj z republiško vlado trdi, da so zahtevki po stoodstotnem povečanju plač in stoodstotnem povečanju jamskega dodatka neupravičeni, povrh tega pa za tako visoke plače tudi ni denarja. Poglejmo, koliko so septembra prejeli nekateri zaposleni v zasavskih premogovnikih.

Kopač 4, to je najnižji na lestvici med kopači, je prejel za redno delo v 168 urah 4.566 dinarjev. Z vsemi dodatki vred (stimulacijo, dodatkom za delovno dobo, za nočno in jamsko delo in za druge stroške) je dobil 6.508 dinarjev. Samo jamskega dodatka je dobil 711 dinarjev. Kopač 1 je dobil skupaj 8.540 dinarjev. Predsednik KPO je na primer tedaj zaslužil skupaj 13.442 dinarjev. Njegov povprečni čisti osebni dohodek je bil tako za 31 odstotkov višji od povprečnega osebnega dohodka, izplačanega septembra v slovenskem gospodarstvu.

Kot izhodišče za pogajanja s slovensko vlado je minister za energetiko dr. Miha Tomšič predlagal razmerje 1:1,46 (torej za 46 odstotkov višje plače kot v gospodarstvu), kakršno so v zasavskih premogovnikih že imeli januarja in februarja letos. To je seveda precej manj, kot zahtevajo rudarji, saj bi šle njihove plače, če bi ugodili vsem njihovim zahtevam, čez vsako razumno mejo. Potem bi morali dobiti kopači od 14 do 15 tisoč dinarjev osnovne plače, pa še dvakrat višje jamske dodatke. Ti pa se računajo v odstotkih na osnovno plačo. Višja osnovna plača torej samodejno zviša tudi jamski dodatek. Vseh dodatkov pa je od 20 do 25 odstotkov osnovne plače.

Podatki tudi kažejo, da so se plače zasavskih rudarjev januarja in februarja letos najbolj razlikovale od povprečnih plač v slovenskem gospodarstvu. Tudi v letih 1986 in 1987, ki sta bili morda najugodnejši za slovensko rudarstvo, so bile njihove letne plače za 37 oziroma 39 odstotkov višje kot povprečne v gospodarstvu in sicer s poračunom osebnih dohodkov na koncu leta vred.

Da so zahteve zasavskih rudarjev nerealne, trdijo tudi v vodstvu velenjskega rudnika. Tudi pri njih plače po marcu padajo, ker ni poračunov. Njihovi kopači so zadnjič zaslužili povprečno 8 tisoč dinarjev, povprečje v podjetju pa je bilo 8.400 dinarjev. Jamski dodatek se je vrtel okoli tisoč dinarjev. Tudi oni niso zadovoljni z višino plač, zato zahtevajo poračun za nazaj, tako kot dovoljujejo predpisi o izplačevanju plač v slovenskem elektrogospodarstvu, in prihodnji mesec dvig osebnih dohodkov za petino. Pravijo, da zahtevajo samo tisto, kar jim pripada, saj bi se s takšnimi plačami (plače rudarjev pa pomenijo polovico cene premoga) uokvirili v še sprejemljivo ceno lignita za slovensko gospodarstvo, ki ga odobrava tudi slovenska vlada, to je 7 DEM za gigajoule. Ali je primerjava med odkopnimi razmerami v Velenju (tu imajo zaradi višje produktivnosti za osem odstotkov višje plače kot v Zasavju) in Zasavju, ne bomo presojali, vodstvo v velenjskem rudniku namreč trdi, da v zasavskih premogovnikih delovne razmere le niso tako težke, kot jih skušajo prikazati.

TONJA SLOKAR

Prepoved sečnje bo nazarsko GG pripeljala do likvidacije

Proizvodnja se je manjšala že do moratorija, septembra pa je je bilo le še za petino normalnega obsega – Obisk pri vladi

NAZARJE, 22. oktobra – Gozdno gospodarstvo Nazarje razpada. Konec prejšnjega tedna in danes so namreč vsi samoupravni organi njegovih tozdov, nazadnje še v temeljni organizaciji kooperantov Nazarje, sprejeli predlog o redni likvidaciji.

»V tem zakonskem primežu, zlasti pa v položaju, ko nam je v kar 97 odstotkih gozdov v našem upravljanju sečnja prepovedana, nismo videli nobene druge možnosti,« je ta prav gotovo šokanten sklep danes komentiral direktor GG Nazarje **Marjan Cajner.** Redna likvidacija je pač ustreznejša od stečajnega postopka, ki bi jih doletel prej ali slej.

Blagovna proizvodnja se je v nazarskem gozdarstvu sicer že nekaj časa zmanjševala, odkar pa je začel veljati zakon o moratoriju za sečnjo v družbenih gozdovih, se je začela drastično zmanjševati. Septembra je je bilo samo še za petino normalnega obsega. Medtem ko so ob številnih ukrepih za racionalizacijo poslovanja v TOK ob poletju še poslovali brez izgube, pa se je v poletnih mesecih sistem samofinanciranja gozdarstva povsem porušil. Obveljalo je pač prepričanje, da je promet z lesom v celoti sproščen, samo v septembru je na črno padlo več kot 1500 kubičnih metrov lesa.

Ker je položaj Gozdnega gospodarstva Nazarje v Sloveniji vendarle specifičen – glede na skoraj stoodstotno prepoved sečnje – in ker je od redne oskrbe z lesom odvisna tudi zelo razvejana lesnopredelovalna industrija v občini, so predstavniki občine in prizadetih kolektivov zaprosili za pogovor pri predsedniku republiškega izvršnega sveta Lojzetu Peterletu.

Le-ta jih bo sprejel jutri, v sredo pa bodo v Mozirju nadaljevali še sejo občinske skupščine, ki so jo prejšnji teden prekinili tudi zato, da bi o zapletih gospodarjenja z gozdovi na svojem območju obvestili pristojne republiške organe.

IVICA BURNIK

Trend je nezakonito vseljen

Sandi Grubelič grozi po telefonu – Trend si je zapravil podporo in zaupanje – Najemnik prostorov je še vedno Lilet, lastnik pa Staninvest

MARIBOR, 22. oktobra – Sandi Grubelič, direktor firme Trend-form iz Višnje Gore me je pred dobrim tednom dni klical od doma po telefonu. Zanimivo je, da je običajno v tujini, če ga kdo kliče, in doma, če on potrebuje koga,« je dejal Milan Petek, podpredsednik mariborskega izvršnega sveta. Grubelič je v telefonskem pogovoru grozil, kaj vse se bo zgodilo, če ne bomo njegovemu Trendu dodelili »njegovih« zasedenih poslovnih prostorov. Pogovor je bil zelo sarkastičen. Med drugim je Grubelič grozil, da bo končno povedal svojo resnico v zvezi z zadevo Trend.«

Na današnji tiskovni konferenci na mariborskem izvršnem svetu, sklicali so jo zato, da bi javnosti pojasnili vlogo izvršnega sveta v zadevi Trend, so med drugim povedali, da vsa zadeva s prodajo Lileta Trendu ni tako preprosta. Trend je 28. junija, ko je za 29,9 milijona dinarjev kupil propadli Lilet, užival zaupanje in podporo ne samo javnosti, ampak tudi gospodarskih strokovnjakov. Za nakup so se zanimali trije: poleg Kreditne banke Maribor še avstrijski podjetnik Hrastnik in Trend. Trend je obljubljal oživitev proizvodnje, zaposlitev vseh delavcev, svetlo bodočnost, skratka, napovedoval je uspešnost. Dejstvo je tudi, da takrat o poslovnih prostorih nihče ni razmišljal. Zdaj je vse drugače in Trend je izgubil vso podporo.

»Trend si je prostore prilastil,« je ugotovil javni pravobranilec **Rok Gerlovič,** saj je napisal samo nekaj okvirnih misli, kaj bo v njih prodajal. Najemnik prostorov je še vedno Lilet, ki kot pravna oseba še obstaja, saj stečajni postopek še ni končan, upniki pa tudi še niso izplačani. Staninvest kot lastnik prostorov bi moral najprej prekiniti najemno pogodbo z Liletom in po javnem razpisu določiti novega najemnika.

Predstavniki izvršnega sveta so še povedali, da so Trendu zaupali tudi zaradi očitkov, češ da v Mariboru ne podpirajo dovolj podjetništva. Dnevno so dobili po štiri in še več prošenj za prostore, občane so motili prazni lokali, Trendu so želeli pomagati, zato so občane prosili, naj potrpijo in počakajo, saj bodo lokali kmalu zaživeli. Prodajalna v Gosposki 13 je res kmalu oživela, tam Trend prodaja čevlje in kozmetiko, v Ulici 10. oktobra že prodaja belo tehniko in akustiko, v lokalu v Gosposki 23 pa so hoteli preurediti prostore v predstavništvo, kjer naj bi opravljali vse lizinške zadeve. Takšna mirna dejavnost pa v najbolj živahno mariborsko ulico ne sodi. Trend je zasedel tudi druge bivše Liletove prostore, jim delno spremenil namembnost, delno predmet poslovanja, skratka, na zakon se požvižga in dela po svoje. Ko je komisija za oddajo poslovnih prostorov v Mariboru sklenila, da bo Trendu odvzela poslovne lokale, je ta preprosto z zida snel napis Trend.

JOŽE JERMAN

Brazilska pomoč

SAO PAULO, 22. oktobra (Tanjug) – Društvo prijateljev Jugoslavije Sajug iz največjega brazilskega mesta Sao Paula je ta mesec zbralo 3635 dolarjev in jih poslalo skladu za pomoč družinam rudarjev, ponesrečenih v rudniku Kreka.

Upokojencev v teh kriznih časih ne smemo prizadeti

Tako so menili na seji skupščinskega odbora za delo, zaposlovanje in socialno politiko – Izhod iskati v posojilih

LJUBLJANA, 22. oktobra – Kako zagotoviti denar za potrebe pokojninskega in invalidskega zavarovanja do konca leta, bodo konec tega tedna odločali poslanci slovenskega parlamenta. Da pa odločitev ne bo lahka, se je pokazalo že na današnji seji odbora republiške skupščine za delo, zaposlovanje in socialno politiko. Med drugimi so se je udeležili tudi predstavniki upokojenske stranke Sivi panterji in Društva upokojencev Maribor.

Enotni so bili, da upokojencev v teh kriznih časih ne bi smeli prizadeti, vendar tudi gospodarstvu ne bi smeli nalagati novih bremen. Tako bo najverjetneje treba pokojninski skupnosti omogočiti najemanje posojil, kar sicer s finančnega vidika pomeni zgolj prelaganje dokončne rešitve na kasnejši čas. Zatorej za zdaj ni mogoče še ničesar napovedati. Predlog republiške vlade, naj bi do konca leta zamrznili usklajevanje pokojnin z rastjo osebnih dohodkov, je kot eden izmed ukrepov naletel na ostro nasprotovanje.

Zato pa smo že na današnji seji skupščinskega odbora slišali kar nekaj zamisli, kje bi bilo še mogoče poiskati vire za napajanje pokojninskega sklada. Eden izmed teh so davki. Nekateri so predlagali, naj bi iz zdajšnjega pokojninskega sistema izločili vse tiste dajatve oziroma pravice, ki imajo socialni značaj. Vsa bremena za socialne kategorije prebivalstva pa naj prevzame država. Sicer bi šlo tudi pri izločitvi socialnovarstvenega dela iz pokojninskega sistema samo za prenašanje iz levega v desni žep, vendar pa ima tudi to svoj pomen. S tem bi za te stvari obremenili vse davkoplačevalce in ne le zaposlene v družbenem sektorju.

Kot je znano pripravljajo novo republiško pokojninsko zakonodajo, kar že zdaj, ko niso znani niti njeni obrisi, poraja vrsto ugibanj in bojazni. Skupščinski odbor je danes opozoril, da zaradi občutljivosti tematike, pa tudi zato, ker pokojninski sistem ne prenese hitrih zasukov, ne pride v poštev nikakršno sprejemanje zakona čez noč.

MIHAELA ŽITKO

Italijanska vlada ne daje prednosti cesti do Trsta

Župan Gorice trdi, da je italijanski minister za promet zanikal domnevno izjavo

NOVA GORICA, GORICA, 22. oktobra – Pred kratkim je italijanski dnevnik Piccolo objavil domnevno izjavo italijanskega ministra za transport Carla Berninija, češ da italijanska vlada daje prednost gradnji avtoceste od Razdrtega prek Sežane do Trsta. Izjava je seveda presenetila Goričane in tudi Novogoričane.

Zato je danes vodstvo novogoriške skupščine opozorilo novinarje slovenskih javnih glasil na intervju z županom italijanske Gorice Antoniom Scaranom, ki je bil objavljen v soboto, 20. oktobra, v Piccolu. Župan je v pogovoru o ministrovi izjavi zatrdil, da je minister Carlo Bernini zanikal, da je slovenskemu ministru za promet in zveze Marjanu Kranjcu predstavil takšno stališče italijanske vlade, kakršno je bilo objavljeno v dnevniku Piccolo.

Italijanski minister je Antoniu Scaranu zatrdil, da so taka podtikanja brez podlage, saj se italijanska vlada zavzema za čimprejšnjo gradnjo obeh krakov ceste, načrtovane tudi z osimskimi sporazumi, torej ceste od Razdrtega do Sežane in Trsta in ceste od Razdrtega do mednarodnega mejnega prehoda Vrtojba – Standrež oz. Gorice.

S. C.

Kljub trenutni izgubi so optimisti

Velenjski rudarji računajo na pomoč republiške vlade – Blokiran žiro račun

VELENJE, 22. oktobra – Letošnja in lanska izguba velenjskega rudnika je 700 milijonov dinarjev, čez dobra dva tedna pa se bo izteklo 60 dni, odkar ima blokiran žiro račun, nimajo pa niti denarja za izplačilo poračuna (če ga velenjski rudarji ne bodo prejeli do četrtka, bodo ustanovili stavkovni odbor) in za plače v naslednjem mesecu. Kljub težavam, pa so v podjetju prepričani, da bodo s pomočjo republiške vlade uspešno rešili likvidnostni klobčič, ki grozi, da bo rudnik potegnil v stečaj.

V rudniku bi potrebovali skupaj 200 milijonov dinarjev za deblokado žiro računa in za plače, s katerimi naj bi v naslednjem mesecu dosegli republiško povprečje v gospodarstvu. O tem, kako zagotoviti ta denar, se bodo v tem tednu dogovarjali s predstavniki republiške vlade. Glede na to, da naj bi v naslednjih dveh mesecih iz načrtovanega prihodka teh 200 milijonov dinarjev lahko poravnali, je direktor rudnika **Franc Avberšek** prepričan, da jim bo vlada odobrila premostitveno posojilo ali pa bo dovolila začasno preložitev plačila republiških prispevkov.

Osnova za direktorjev optimizem je predvsem to, da ima po njegovem velenjski rudnik jasno perspektivo. Tako je z republiško vlado dosežen sporazum o tem, da bodo izkop premoga v naslednjih petih letih od 4,1 povečali na 4,3 milijona ton, z notranjimi ukrepi pa so zagotovili konkurenčno ceno velenjskega lignita. Tudi s prodajo ni težav, in tako imajo sedaj optimalne zaloge premoga, deponija premoga pa bo do konca leta za 200 tisoč ton manjša, kot je predvidel letni načrt.

Temelj za dolgoročnejšo rešitev likvidnostnih težav rudnika pa vidi Franc Avberšek predvsem v zakonu o privatizaciji podjetij. Po tem zakonu naj bi namreč večinski lastnik velenjskega rudnika postala država, zato naj bi tudi dosedanjo izgubo rudnika pokrila republiška vlada, in sicer z javnim dolgom. Na ta način naj bi bilo zagotovljeno 500 milijonov dinarjev, preostalih 200 milijonov dinarjev izgube pa naj bi v rudniku pokrili sami.

SILVO GRMOVŠEK

Iz rok v roke, iz rok v usta

Elektrogospodarstvo so 45 let prenašali iz republiških rok v zvezne in od tam spet v republiške – Podcenjena energija je vedno povzročala izgubo

LJUBLJANA, 22. oktobra – Ko človek brska po starih dokumentih o razvoju slovenskega elektrogospodarstva, je pravzaprav težko ugotoviti, za katero reorganizacijo po vrsti v tem delu gospodarstva tokrat gre. Zanesljivo pa za več kot dvajseto, saj se je 45 let nenehno združevalo, spet drobilo in drugače povezovalo, spreminjalo svoje ime in imena svojih organizacij (vse je bilo pospremljeno s prerekanjem, kje naj bo sedež krovne organizacije), vmes pa so to podjetje kot mačka mlade prenašali iz republiških rok v zvezne in od tam spet v republiške.

Takoj po vojni, ko je šlo za pospešeno obnavljanje elektrifikacije v Sloveniji, je bilo razumljivo, da so elektrogospodarstvo, takrat še Električno podjetje Ljubljana, vodili iz oddelka za elektrifikacijo pri slovenskem ministrstvu za industrijo in rudarstvo. Tudi zato, kar je bilo treba nacionalizirati nekatere zasebne elektrarne. Zato je bilo tudi logično, da so sedež podjetja prenesli iz Maribora v Ljubljano. Krovno organizacijo so leta 1953 preimenovali v Elektrogospodarsko skupnost, krajše ELES, to pa je danes kratica za javno podjetje za prenos električne energije.

Prva prelomnica v reorganizaciji je bila leta 1958, ko so bili republiški elektrogospodarski sistemi razpuščeni in ko so začeli o vsem odločati v Beogradu. Vse je bilo centralizirano, cene elektrike v državi so bile poenotene, predpisovali so se prispevki za nove gradnje in poravnavale izgube republiških elektrogospodarštev iz posebnega zveznega sklada pri jugoslovanskemu elektogospodarstvu, v katerega so prispevali v glavnem tisti, ki so zaradi naravnih prednosti pridobivali elektriko z dobičkom. Cene elektrike so bile določene, prenizke, vse je bilo podrejeno želji po nagli industrializaciji in dvigu življenjske ravni. Organizacija slovenskega elektrogospodarstva pa je šla svojo pot. Najprej se je preimenovala v Združena elektrogospodarska podjetja, sedež je bil prestavljen v Maribor, pomembno pa je bilo tudi to, da je bilo razpuščeno enotno podjetje za prenos elektrike, razdeljeno je bilo na tri dele, ki so jih pridružili Savskim, Dravskim in Soškim elektrarnam. Te so postale po novem proizvajalci, kupci in prodajalci elektrike hkrati.

Druga organizacijska prelomnica seže v leto 1973, ko so začeli elektrogospodarstvo spet urejati v republiki. Z zakonom je bila natančno predpisana nova organiziranost elektrogospodarstva, začelo se je največje drobljenje dejavnosti v tozde, ki so se združevali v ozde in ti v tri sozde, vsi pa sso se zdruili v en sozd s sedežem v Mariboru. Prevladalo je prepričanje, da je treba rudnike povežati s termoelektrarnami, tudi dohodkovno, da se mora dohodek deliti z vrha in da morajo kljub izgubi delati tudi stare vodne elektrarne, ki pridobivajo najcenejšo elektriko. Sporazumevanje in dogovarjanje v neštetih sisih je postalo jamstvo za racionalno in učinkovito obratovanje in poslovanje sistema. V bistvu pa so v sisih le zbirali in delili naložbeni denar, ga pretakali v enostavno reprodukcijo, v svojih rokah pa niso imeli bistvenega vzvoda, oblikovanja cen električne energije.

Leto 1990 bo spet z rdečim zapisano v zgodovino slovenskega elektrogospodarstva, in sicer zaradi tega, ker so bila ustanovljena javna podjetja za prenos in distribucijo elektrike, da so tretjino njegovega premoženja podržavili in da je repoubliška država prevzela urejanje te dejavnosti tako trdno v svoje roke, kot ga je imela morda samo še takoj po vojni. Proizvodni del elektrogospodarstva je sicer za zdaj še zunaj dosega državne roke, vendar je težko verjeti, da se država ne bi vpletala v poslovanje tega dela, še zlasti, ker je prizadevanje, da bi postopoma podržavili tudi proizvodni del, ker bi bila privatizacija ali celo reprivatizacija starih elektrarn preveč zapletena. Zaposleni v elektrogospodarstvu bodo tako spet postali državni delavci, kar zanje sploh ne bi bilo tako slabo, saj bodo s svojih ramen zvalili veliko breme izgub, ki se bo spremenilo v javni dolg, za državne delavce pa je tako vedno veljalo, da so socialno najbolje preksrbljeni. Porabniki ne bodo tako zaščiteni, saj lahko prihodnje leto pričakujemo drugačno filozofijo pri oblikovanju cen električne energije in s tem tudi večje cene elektrike za gospodinjstva.

TONJA SLOKAR

Sladkorja bo dovolj

NOVI SAD, 22. oktobra (Tanjug) – Vseh 11. vojvodinskih sladkornih tovarn dela s polno paro. Za izvoz bodo zagotovile 100.000 ton novega sladkorja.

Pred prihodnjim poletjem bodo železničarji uvedli nove vlake

Kar sedemnajst novih mednarodnih vlakov – Poslovni vlak Mimara iz Zagreba v München – Trije vlaki iz Ljubljane na Koroško

LJUBLJANA, 22. oktobra – Nov železniški vozni red bo sicer začel veljati šele v začetku junija prihodnjega leta, vendar železničarji že sedaj opozarjajo, da bo v njem največ novosti v zadnjih dveh desetletjih. V sodelovanju z železničarji po Evropi uvajajo namreč jugoslovanski železničarji kar sedemnajst novih mednarodnih vlakov, dva bosta vozila pogosteje oziroma dlje, en mednarodni vlak pa naj bi od prihodnjega poletja vozil na krajši relaciji.

Z novim voznim redom pa naj bi prenehal voziti tudi naš prvi mednarodni poslovni vlak iz kategorije euro city, vlak Modri encijan, ki je le podaljšek »koroškega« Modrega encijana, ki vozi v Dortmund. Nadomestil naj bi ga vlak iz iste kategorije, imenovan Mimara, ki bo povezoval Zagreb in München, vozil pa bo nekoliko pozneje kot Modri encijan. Iz Zagreba bo odpeljal vsak dan ob 8.10 in prišel v München ob 16.36. Iz Münchna pa bo odhajal ob 13.25 in prihajal v Zagreb dvanajst minut do desetih zvečer.

Za razbremenitev obstoječega vlaka Puškin uvajajo železničarji novo vsakodnevno povezavo med Beogradom in Moskvo. Nov bo tudi Zagreb ekspres, ki bo vozil med Zagrebom in štajersko prestolnico Gradcem, vlak, ki je skrbel za dosedanjo povezavo teh dveh mest, Croatia ekspres pa bo hrvaško prestolnico poslej povezoval z Dunajem. Zagreb bo vozil s Hrvaške proti Štajerski popoldne, Croatia pa proti Dunaju zjutraj. Namesto vlaka Akropolis med Atenami in Münchenom, ki je prenehal voziti, bo poslej med Beogradom in Atenami vozil drug vlak.

Ljubljana bo dobila s prihodnjim voznim redom kar tri nove vsakodnevne povezave s Koroško. Iz slovenske prestolnice bo v Celovec odpeljal vlak vsak dan ob 13.05, v nasprotni smeri pa bo vozil približno istočasno. V Beljak pa bosta vozila iz Ljubljane kar dva para novih vlakov. Odhodi iz Ljubljane bodo ob 5.30 in 17.45, iz Beljaka pa ob 7.32 in 19.56.

Poleg obstoječe povezave Beograda in Dunaja prek Maribora in Gradca bosta avstrijska in jugoslovanska prestolnica dobili novo, krajšo železniško povezavo prek Budimpešte, vlak pa bo dobil ime Avala. Nov bo tudi vlak Skopje Ekspres, ki bo vozil med Münchnom in makedonsko prestolnico. Balkan ekspres bo vsak dan vozil med Budimpešto, Beogradom in Istambulom. Železničarji bodo hkrati iz prometa vzeli vlak Polonia, ki vozi med Beogradom in Varšavo. Zadnji novi vlak, ki bo vozil vsak dan, bo povezoval Beograd in Temišvar.

Vozni red za vlak med Vršcem in Temišvarjem še ni določen, občasno pa bo med Münchnom, Beogradom in Atenami vozil predvsem delavski in počitniški vlak. Poleti bodo vozili še vlaki med Prago, Beljakom in Reko; Dunajem in Kardeljevom; Milanom, Beogradom in Solunom; med Dunajem, Budimpešto, Beogradom in Solunom pa bo vozil avtovlak. Vlak Atika, ki je med Münchnom in Atenami doslej vozil le poleti, naj bi poslej vozil vsak dan čez celo leto.

Venezia ekspres naj bi iz Benetk poslej vozil le do Beograda, in ne več do Aten, zato pa bo vsakodnevna povezava Benetk z Zagrebom podaljšana do Vinkovcev. In končno še vlak, ki ga v prihodnjem voznem redu ne bo več – to bo sezonska povezava Reke s Hamburgom.

A. S.

Makedonsko gospodarstvo šepa

Družbeni proizvod v zadnjih treh letih se manjša – 5358 evidentiranih podjetij – Okrog šeststo podjetij ima težave z izplačilom plač

OD NAŠE DOPISNICE

SKOPJE, 22. oktobra – Vodstva makedonskih strank in strankarski kandidati na prihodnjih parlamentarnih volitvah omenjajo različne, praviloma skrb zbujajoče podatke o gospodarskih razmerah v republiki. Na republiškem zavodu za statistiko smo izvedeli, da družbeni proizvod (po realnih cenah) v zadnjih desetih letih stagnira in se šele v zadnjih treh letih manjša.

Septembra letos je bila industrijska proizvodnja v Makedoniji za 14,6 odstotka nižja kot septembra lani. V obdobju januar-september 1990 je bila industrijska proizvodnja nižja za 10,6 odstotka v primerjavi z enakim lanskim obdobjem. V prvih devetih mesecih leta 1990 se je izvoz blaga povečal za 707,3 odstotka v primerjavi z enakim lanskim obdobjem, uvoz pa se je v enakem obdobju povečal za 775,3 odstotka. Delež Makedonije v celotnem jugoslovanskem izvozu je v omenjenem dobdobju znašal 4,4 odstotka, v uvozu pa 5,6 odstotka.

Po najnovejših podatkih imajo v tej najjužnejši jugoslovanski republiki 5358 evidentiranih podjetij, to pomeni, da jih je 411 ali 8,3 odstotka več kot 1. septembra lani. V istem obdobju je bilo ustanovljenih za 8,6 odstotka več zasebnih podjetij in za 5,6 odstotka več družbenih. Največ novih podjetij so ustanovili v trgovini (61,8 odstotka), predvsem v zasebni lasti (76,3 odstotka).

Statistika republiškega zavoda kaže tudi, da je znašal delavčev povprečni čisti osebi dohodek v družbenem sektorju, avgusta letos, 3366 dinarjev, to je za 7,7 odstotka več, kot je znašal povprečni čisti osebni dohodek en mesec poprej. Neki drugi podatki, in sicer podatki službe družbenega knjigovodstva, pa kažejo, da ima okrog 600 makedonskih podjetij hude težave z izplačevanjem plač.

Vsako sedmo podjetje ali ustanova namreč nima denarja, da bi sproti, vsak mesec izplačala svoje delavce. Ta problem je občutilo na svoji koži več kot 75.000 delavcev oziroma vsak šesti delavec podjetij v družbeni lasti. Največ delavcev (okrog 53.000) ni prejelo plače en mesec, 11.000 delavcev v 125 podjetjih že dva meseca, 11.000 delavcem v 180 podjetjih pa jih niso izplačali že več kot tri mesece.

Težave podjetij z izplačilom plač niso le naključne in začasne, zakaj tržno gospodarjenje terja tudi od makedonskih podjetij povsem drugačen način načrtovanja proizvodnje, kot v dogovornem gospodarjenju. Po najnovejših predpisih je bankam najstrože prepovedano dajati posojila za izplačilo plač, kar pa je seveda zelo težko nadzorovati.

Člani strankarskih vodstev v predvolilnem boju radi ponujajo svoje recepte za reševanje gospodarskih razmer v republiki. Vsi so v glavnem za tržno gospodarjenje, za večjo samostojnost Makedonije pri davčni politiki, za neodvisnost od zvezne zakonodaje. Značilno je, da kljub nezavidljivim podatkom prenovitelji menijo, da se lahko tudi Makedonija, podobno kot Slovenija, vključi v številne evropske gospodarske projekte, zlasti stranke takoimenovanega nacionalnega patriotskega bloka pa vztrajajo bodisi pri samostojni nacionalni vojski, ali nacionalni politiki carin.

JELENA GAĆEŠA

Stavke v Vezeninah Bled

Stavkovni odbor vipavske Konfekcije sprejel vrsto zahtev, med drugim tudi večkrat ponovljeno po odstopu direktorja – V Ilirski Bistrici so tovarno kar zaprli

VIPAVA, 22. oktobra – Delavci vipavske Konfekcije, ki je enota blejskih Vezenin, so danes zjutraj prenehali delati. Na izrednem zboru delavcev so oblikovali stavkovni odbor in sprejeli vrsto zahtev, ki so jih naslovili na delavski svet podjetja Vezenine Bled. Kot prvi stavkovni sklep so sprejeli zahtevo, naj delavski svet takoj skliče izredno sejo in na njej razpravlja o razmerah v matičnem podjetju, njegovih enotah po Sloveniji in seveda o vseh zahtevah stavkajočih.

Delavci vipavske Konfekcije, v kateri je zdaj 94 zaposlenih, predvsem delavk, so med drugim od delavskega sveta zahtevali, naj takoj razreši glavnega direktorja Franca Sirca. Skupščini občine Radovljica so danes stavkajoči, hkrati z zahtevo po razrešitvi direktorja, predlagali, naj imenuje začasnega prisilnega upravitelja, ki naj bi seveda čimprej pripravil sanacijski program za celotno podjetje Vezenine Bled.

● KOČEVJE, 22. oktobra – Vseh 77 zaposlenih v kočevskem obratu blejskih Vezenin ne zasluži kolikor toliko normalnih osebnih dohodkov. Plače kljub dobremu delu ne dobivajo redno. Vseeno pa se v Kočevju danes niso odločili, da bi se pridružili stavki v drugih obratih Vezenine po Sloveniji. (M. D.)

Poleg tega pa v vipavski Konfekciji zahtevajo povečanje osebnih dohodkov, in sicer za 30 odstotkov. Povprečni čisti osebni dohodek na zaposlenega je za delo v avgustu znašal približno 3200 dinarjev, za delo v septembru pa kaže, da bo še manjši.

Stavkajoči so tudi sklenili, da se ne bodo vrnili na delo, dokler ne bodo zvedeli za sklepe delavskega sveta matičnega podjetja. V zvezi s prekinitvijo dela in zahtevami delavcev v Vipavi ter s položajem v Ilirski Bistrici, kjer so tovarno danes kar zaprli, je direktor Vezenin Bled **Franc Sirc** dejal, da o razrešitvi glavnega direktorja odloča delavski svet, skupščina občine pa s tem po novi zakonodaji nima nič opraviti. O vipavski zahtevi, da je treba o položaju obvestiti javnost, je dejal, »da se trenutno izvaja,« ni pa on obvestil novinarjev. V zvezi z zahtevo po njegovi razrešitvi, ki se je pojavila ob prekinitvah dela že lani, je rekel, da je to povezano tudi z reorganizacijo oziroma decentralizacijo vodenja, pri čemer direktorji nekdanjih ozdov niso mogli preboleti, da so po novem le vodje delovnih enot. Na očitke, da so bile zunanje enote v primerjavi z enako proizvodnjo na Bledu izkoriščene, pa je rekel, da so laž.

● Vezenine Bled imajo 730 delavcev. Povpraševanje po njihovih izdelkih se na domačem trgu zmanjšuje zaradi sproščenega uvoza in bližine meje. Njihove terjatve so ves čas večje od obveznosti. Povprečni OD je bil v prvih šesti mesecih letos 3588 dinarjev, direktorjevga plača pa dobrih 8000 dinarjev.

● IL. BISTRICA, 22. oktobra – V uredništvu Dela smo dobili obvestilo, da stavkajo tudi v ilirskobistriškem obratu Vezenine Bled. Vzrok za protest naj bi bili neurejeni odnosi med tamkajšnjo enoto, v kateri si služi kruh približno 160 delavcev, in vodstvom matične tovarne na Bledu. Ko smo želeli zvedeti, kaj se dogaja, tudi po večkratnih poskusih nihče ni dvignil telefonske slušalke. Dva novinarja, ki sta okrog poldneva odšla k tovarni, sta ostala pred zaprtimi vrati, poslopje pa je bilo videti povsem prazno. Predsednica občinskega sekretariata za gospodarstvo v Il. Bistrici Vojka Lenarčič nam je pojasnila, da so delavci Vezenine danes na kolektivnem dopustu ter da bodo v torek zjutraj začeli normalno delati.

SLAVICA CRNICA
VLASTA FELC

V Pomurski banki se jezijo nad sprenevedanjem države

Banke v likvidnostnih težavah zaradi napačne politike zvezne države – Predrago (obvezno) kupovanje dinarjev

MURSKA SOBOTA, 22. oktobra – V Pomurski banki so se tudi danes zaradi likvidnostnih težav sproti prilagajali razmeram na denarnem trgu: še do 13. ure je bilo moč na bančnem okencu v gotovini kupiti devize v vrednosti dvesto DEM, ob 13. uri pa le še sto DEM.

»To je praktični rezultat politike zvezne vlade in tudi mlačnosti slovenske države. Za to, da so banke globoko zabredle v likvidnostne težave, niso krive same. Zdaj v banki skušamo z omejevalnimi ukrepi v deviznem poslovanju in tudi pri dodeljevanju kreditov občanom ohraniti sposobnost, da še nekako pomagamo gospodarstvu,« je zavrnil vse očitke na račun banke njen direktor Štefan Hajdinjak.

V Pomurski banki si tako ne vedo razložiti, zakaj so morali pred dnevi obvezno bančno rezervo povečati z 82 na 102 milijona dinarjev. Dvajset milijonov dinarjev, za kolikor so morali povečati obvezno bančno rezervo, je banka kupila na denarnem trgu, kjer se letna obrestna mera giblje med 43 in 55 odstotki. »Po drugi strani nam Narodna banka Jugoslavije sredstva obvezne rezerve obrestuje le s tri do sedemodstotno obrestno mero. Najhuje je pa to, da lahko uporabimo le deset odstotkov denarja iz obvezne rezerve nekaj dni v mesecu, sicer postane banka popolnoma nelikvidna,« poudarja Štefan Hajdinjak.

In kaj se lahko zgodi, če ne bo prišlo do takojšnjega reševanja nakopičenih problemov. Ne samo to, da bomo v celoti ustavili gotovinski nakup deviz, pač pa bo postalo negotovo celo izplačevanje osebnih dohodkov v marsikaterem pomurskem podjetju že pri naslednjem plačilnem dnevu,« je pesimist Štefan Hajdinjak.

● V Pomurski banki, kjer so sicer odkrito opozorili na vse težave, so vseeno zadovoljni, ker jim ljudje še zaupajo. Varčevalci veliko kupljenih deviz namreč nalagajo na devizne in hranilne knjižice, to razmerje med dvigi in prodajo deviz pa ima Pomurska banka med vsemi LB najugodnejše.

IVAN GERENČER

Sabor ustanovitelj inštituta

ZAGREB, 22. oktobra (Tanjug) – Inštitut Ruđer Bošković, po dosežkih najpomembnejša hrvaška znanstvena institucija, naj bi postala »nacionalni inštitut«. Zato so predlagali, naj bi bil njegov ustanovitelj sabor, tako da bi bil znan tudi titular.

DELO X
»KURBE SMO, PA KAJ?«
Pigalle, Pigalle . . .
Delo X, druga stran iz prve roke

SIGNALI

Nacionalne plače

Da bi se prepričali, koliko so osebni dohodki v zadnjih mesecih presegli okvire Markovićevega protiinflacijskega programa, sploh ni treba brati uradne statistike vlade ne veliko boljših analitičnih opozoril Bajtovega inštituta.

Dovolj je stopiti pred bančna okenca in gledati, kako delovno ljudstvo kupuje in dviga devize. Krivdo za devizno paniko kajpada kaže deloma pripisati politični negotovosti. Če pa ljudje hočejo kupovati devize, morajo imeti dinarje. Dobili so jih z zvišanimi plačami v zadnjih mesecih. Če bi spremljali osebne dohodke in jugoslovanski devizni trg (nekoč sivi, danes pa legalizirani) v minulih desetih letih, bi opazili, da je to dvoje tesno povezano med seboj.

V okoliščinah političnega razsula Jugoslavije je politika osebnih dohodkov dobila novo razsežnost. Vsakdo poskuša svoji republiki ali morebitni prihodnji nacionalni državi priskrbeti najvišje plače.

Prvi »državni udar« na področju osebnih dohodkov je takoj na začetku leta izvedla Srbija. Svojo privolitev v Markovićev protiinflacijski program je zaračunala z blizu 40-odstotnim zvišanjem plač. Marković bi moral pri priči odgovoriti na to z devalvacijo dinarja, četudi konvertibilnega. Ker tega ni storil, se je Hrvaška počutila oškodovano, saj je na lestvici jugoslovanskih plač zdrknila z drugega na četrto mesto. To je bil dober nacionalni adut v predvolilni kampanji. Komunisti, ki so bili še na oblasti, so poskušali ta udarec omiliti z zvišanjem osebnih dohodkov za 20 odstotkov, nova hadezejevska oblast pa se je ljudstvu še bolj prikupila s približno 40-odstotnim zvišanjem plač.

Manolićeva vlada se je celo odrekla zveznemu zakonu o plačah in sprožila izvirno pobudo za tržno prosto oblikovanje plač brez omejitev.

Če zdaj primerjate povprečne plače v naših najbolj razvitih republikah, boste ugotovili, da so bile na Hrvaškem julija le za šest odstotkov nižje kot v Sloveniji. V negospodarskih dejavnostih je imela Hrvaška celo višje povprečne plače (7054 dinarjev) kot Slovenija (6783 dinarjev). Če pa primerjamo družbeni proizvod na prebivalca, se izkaže, da je slovenski (po podatkih iz leta 1988) za 68 odstotkov večji od hrvaškega. Zato bržkone ni presenetljivo, da se krepijo zahteve, naj tudi v Sloveniji ne bi upoštevali zakona o plačah. Tako je tudi drugod in zakoni nimajo več nikakršne veljave.

Mrzlična jugoslovanska prizadevanja za višje plače bi si kazalo ogledati skozi svetovno prizmo. Pred kratkim je londonski Economist objavil običajno preglednico delovnih stroškov na uro v zahodnih gospodarstvih. V njej je opaziti zanimivo podrobnost. Na dnu preglednice je Portugalska, kjer delavec zasluži 3,4 dolarja na uro, na vrhu pa Norveška z 21,59 dolarja na uro. Portugalski delavec torej zasluži približno šestkrat manj. Približno za toliko je tudi portugalski bruto družbeni proizvod na prebivalca manjši od norveškega.

Mimogrede naj povemo, da je družbeni proizvod na prebivalca na Kosovu okoli osemkrat, povprečni osebni dohodek pa le 2,6-krat manjši kot v Sloveniji.

V razvitih zahodnih državah je razmerje med povprečnim plačilom na uro in delovno storilnostjo precej ustaljeno, ker je od tega odvisna tudi konkurenčna sposobnost države na svetovnem trgu. Tudi Jugoslavija bi se morala na svetovnem trgu podrediti takšnim odnosom, kadar pa tega ne stori, plačuje z večjo inflacijo in primanjkljajem v trgovinski bilanci. Znotraj Jugoslavije so ta razmerja skaljena, ker ni razvitega trga ne zasebnega lastništva, ki bi kapital varovalo pred plačami. Vsakdo poskuša zvaliti breme svojih višjih plač na druge.

Vsi skupaj pa bi se morali vprašati, kolikšna bi bila naša povprečna plača po zahodnih merilih storilnosti, če bi nekoč imeli lastno nacionalno gospodarstvo. Zato imajo nekateri raje jugoslovansko, drugi pa nacionalno plačo.

DRAGO BUVAČ

SIGNALI

JUGOSLOVANSKI IZVOZ

Stari jugoslovanski trgi razpadajo

LJUBLJANA – Jugoslovanski izvoz je spetembra prvič letos padel pod lanskoletno raven. Postopno upočasnjevanje sicer zelo visoke rasti izvoza pa kaže tudi primerjava med posameznimi četrtletji: v prvem je bila stopnja rasti 16,8-odstotna, v drugem 11,9-odstotna, v tretjem pa 3,5-odstotna.

Podrobnejša analiza izvoznih tokov kaže, da nam dobesedno razpada vzhodni trg, saj težave niso le v Sovjetski zvezi. Izvoz na Poljsko se je zmanjšal za 45 odstotkov, v vzhodno Nemčijo za 29 odstotkov, na Madžarsko za 32 odstotkov in tako naprej. Svetla izjema je Češka in Slovaška federacija, kamor smo izvozili za 22 odstotkov več blaga kot v enakem obdobju lani. Kriza naše menjave na vzhodu je seveda posledica ukinjanja klirinškega načina plačevanja ter obojestranske gospodarske krize in prestrukturiranja. Vendar pa teh trgov ne kaže povsem pozabiti. Če se bodo napovedi o revitalizaciji in o tujih vlaganjih v vzhodna gospodarstva uresničile (in vsaj delno se bodo morale?), potem se bodo tu odprla velika nova tržišča za investicijska dela ter izvoz drugih vrst storitev in blaga. Zato bi bilo slabo, če bi blagovne liste in klirinško trgovino med socialističnimi državami v vzhodni Evropi odpravljal tako, da bi za sabo rušili vse mostove, ki so bili ustvarjeni v zadnjih desetletjih.

● Druga črna točka našega izvoza je Irak. Že v prvih devetih mesecih je izvoz padel za 60 odstotkov, pri tem pa seveda še niso upoštevane posledice zalivske krize in mednarodne blokade. Do konca leta bo izključitev Iraka s seznama kupcev našega blaga vsekakor pomembno vplivala na dokončno zunanjetrgovinsko bilanco.

Jugoslovanskim izvoznikom se je letos vse slabo zgodilo hkrati: zaradi tečajne politike so izgubili izvozne spodbude in od države zagotovljene (ali vsiljene) trge. Tako kot razpada klirinška menjava, se v prah sesipajo tudi državne pogodbe z državami v razvoju, zlasti z bližnjevzhodnimi arabskimi državami. Na vrhu seznama držav, v katere letos izvažamo bistveno manj kot lani, je poleg Iraka še Indija, kamor smo v prvih devetih mesecih izvozili za 29 odstotkov manj kot lani v istem obdobju, toda ob sedanjih mednarodnih političnih trendih lahko v kratkem pričakujemo nove težave v Libiji in še kje. Vendar pa to ne pomeni (podobno, kot velja za vzhodno Evropo), da se je treba tem območjem odslej na daleč izogniti.

Novi trgi

Zvezni sekretariat za gospodarske odnose s tujino opozarja jugoslovansko gospodarstvo na dve državi, ki se nam trenutno odpirata: to sta (ponovno) Iran in (na novo) Saudska Arabija. Glede Irana je bilo v medijih (tudi v našem časopisu) te dni sicer slišati očitek, da po slabi iraški izkušnji spet silimo v odnose z državo, v kateri grozi nenehna politična nestabilnost in veliko tveganje. Vendar pa se notranjepolitična razmerja v Iranu spreminjajo v korist zmernih sil, ponovno se odpirajo proti zahodu in zaradi pomanjkanja deviz navezujejo dolgoročne pogodbe o menjavi nafte za industrijsko blago in blago široke porabe. Tako so Iranci z Japonsko v zadnjem času sklenili sporazum o trikratnem povečanju dobav nafte, podoben sporazum pa se po zadnjem obisku zveznega sekretarja za gospodarske odnose s tujino **Franca Horvata** v Teheranu obeta tudi Jugoslaviji. Vendar gre tokrat za komercialne aranžmaje, ki jih bodo sklepala neposredno naša naftna podjetja in se bo cena nafte ravnala po trenutnih svetovnih tržnih cenah. Sicer pa Iran ponuja že za prihodnje leto sporazum o prodaji plina preko sovjetskega plinovoda, dolgoročno pa imajo v načrtu gradnjo plinovoda do srednje Evrope. Notranja dogajanja v Iranu vsekakor velja pozorno spremljati, saj bo vsaka politična liberalizacija za tujino pomenila novo komercialno priložnost.

● Zlasti države, ki so velike proizvajalke nafte, bodo še dolgo vrsto let zanesljiv kupec vsakovrstnega blaga. To so izrazito monokulturna gospodarstva, ki razen nafte nimajo skorajda ničesar svojega; zato so za države oziroma gospodarstva, ki se znajo ustrezno zavarovati pred komercialnim tveganjem zaradi njihove politične nestabilnosti, to vsekakor privlačna tržišča.

Smer: Zahodna Evropa

Jugoslaviji se na Bližnjem vzhodu odpira tudi Saudska Arabija. Čeprav so stvari dozorevale že nekaj časa, je bližnjo obnovitev političnih odnosov vsekakor pospešila iraško-kuvajtska kriza. Kot vemo, je saudski dvor strogo zavračal vsakršne odnose z državami, ki so »dišale« po komunizmu. Zdi se, da se moramo za njihovo zdajšnje odpiranje Jugoslaviji zahvaliti (poleg splošnih sprememb v mednarodnih odnosih) tudi Združenim državam, ki nam na ta način posredno ponujajo možnost, da nadomestimo trgovinske izgube v Iraku. Za zdaj je dogovorjeno, da bo Saudska Arabija pri nas kupila kamione v vrednosti 50 milijonov dolarjev. Sodeč po vesteh, ki te dni prihajajo iz Riada, pa se saudski princi v vsej vzhodni Evropi zanimajo za najrazličnejše blago, ki bi jim lahko prišlo prav v pripravah na morebitni iraški napad.

Zahodna Evropa je vsekakor najbolj zanesljivo oporišče našega izvoza. Tudi zadnji mesec, ki je bil v povprečju daleč pod letošnjimi rezultati, je izvoz v razvite države ostal na ravni lanskega septembra. Sicer pa so bile visoke stopnje rasti v prvih letošnjih devetih mesecih dosežene prav na teh trgih: v Zahodno Nemčijo smo izvoz letos povečali za 35 odstotkov, v Italijo za 24 odstotkov, v Francijo, kjer smo zadnja leta vztrajno nazadovali, smo izvozili za 53 odstotkov več kot lani, v Avstrijo pa za 27 odstotkov.

Velika neznanka je Nemčija. V gospodarstvu vlada strah, da bomo zaradi nemške združitve potisnjeni v stran. Slabo se piše dolgoročnim aranžmajem, ki so bili sklenjeni v vzhodni Nemčiji. Prvi pogovori, ki jih je zvezna vlada opravila po združitvi Nemčije, pa kažejo, da se odpira nekaj novih možnosti. Nemška vlada pripravlja obsežne programe obnove komunalne infrastrukture v vzhodnem delu države, tako da bo dela več kot dovolj za izvajalce nizkih gradenj; za tista podjetja seveda, ki se bodo zanj zmogla in znala potegovati na mednarodnih licitacijah. Ponudili so sodelovanje jugoslovanskim gradbenikom pri gradnji stanovanj za sovjetske vojake, ki se iz vzhodne Nemčije vračajo domov v Sovjetsko zvezo. Gre za zelo obsežen program do leta 1994, ki ga bo financirala nemška vlada, k sodelovanju pa namerava povabiti podjetja, ki imajo reference za izvajanje investicijskih del v Sovjetski zvezi in v Nemčiji. Nemški vladni predstavniki so v nedavnih pogovorih omenjali tudi možnost sodelovanja jugoslovanskega gospodarstva v posameznih delih obnove vzhodnonemškega PTT omrežja.

● Slaba stran našega zahodnoevropskega izvoza je, da je omejen na nekaj velikih držav, zanemarjamo pa majhna tržišča in pa države, ki so v izrazitem gospodarskem vzponu. Španija, ki je že nekaj let evropska gospodarska uspešnica, je za nas še vedno na robu sveta, kar kaže, kako počasi se naše gospodarstvo odziva na spremembe v mednarodnem okolju.

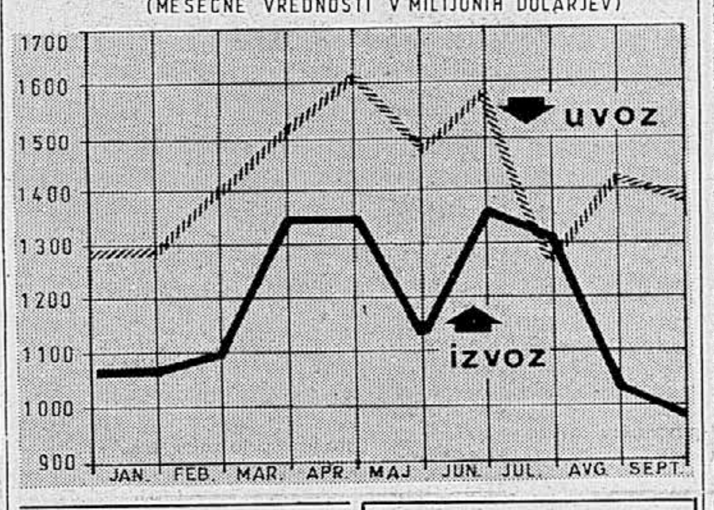
★ ★ ★

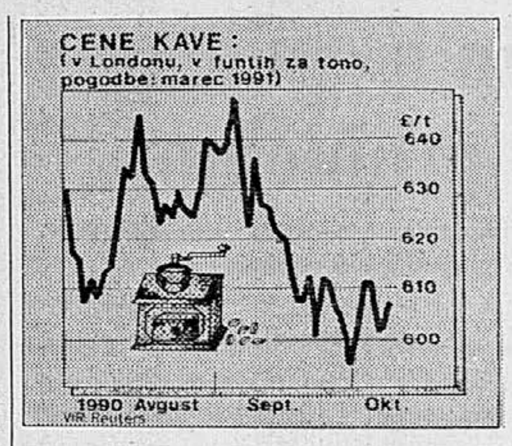
Ob zaprtju tradicionalnih jugoslovanskih trgov se našim izvoznikom torej vendarle odpira nekaj novih možnosti, res pa je, da pri tem vloga države nikoli več ne bo mogla biti takšna, kot je bila. Za del izvoznega gospodarstva bo to dobrodošla sprememba, za nekatere pa tudi prava katastofa, saj bodo v mednarodni konkurenci prvič ostali sami, brez varnega državnega zavetja.

ANDREJ POZNIČ

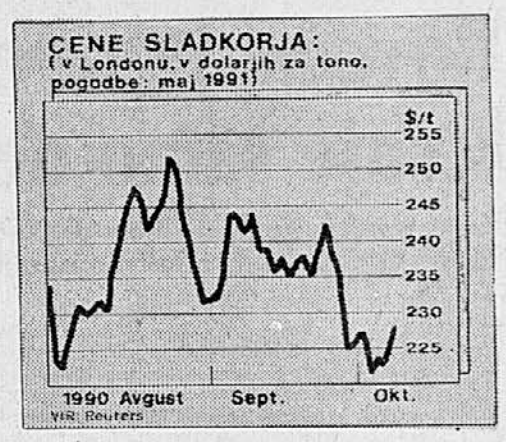
Izvoz in uvoz v letu 1990

(MESEČNE VREDNOSTI V MILIJONIH DOLARJEV)

NE PREDVIDEVAJO PRESENEČENJ – November je mesec, ko pražarne vselej najbolj povečajo obseg dela in zaradi tega navadno poskočijo tudi cene kave na svetovnem trgu. Tako naj bi bilo tudi letos, vendar predvidevajo le začasno podražitev kave robuste, ki prihaja na trg v glavnem iz afriških in azijskih držav, milejše sorte kave, ki rastejo v glavnem v Južni Ameriki, pa naj se sploh ne bi podražile.

MALO UPANJA ZA PODRAŽITEV – V sezoni 1990/91 bo na svetovnem trgu za 2,8 milijona ton več sladkorja kot v prejšnji sezoni, kar napoveduje stabilne cene, saj se poraba sladkorja bistveno ne povečuje (le za 2 odstotka na leto). Torej ni pričakovati podobnega censkega skoka, kot so ga na blagovnih borzah zaznali marca letos. Letošnji pridelek bo posebno dober v Evropi: v državah ES računajo na rekordne pridelke.

Iz poslovnega sveta

● VISOK AMERIŠKI PRIMANJKLJAJ – Trgovinski primanjkljaj ZDA je bil avgusta 9,3 milijarde dolarjev, enako kot julija. Uvoz je bil 42 milijard USD (+1,8 ods.), izvoz pa 32,6 mrd USD (+1,0). Primanjkljaj je bil najvišji v trgovanju z Japonsko (3,8), Tajvanom (1,2), Kitajsko (1,1), Južno Korejo (0,518) in Kanado (0,509). Samo uvoz nafte je ZDA avgusta stal 4,8 mrd USD (7,95 milijona sodov dnevno), čeprav se je obseg uvoza nafte zmanjšal za 10,3 odstotka; ta vrednost je višja za 20,9 odstotka glede na julij. Tako letos najbrž ne bo nič z zmanjšanjem ameriškega primanjkljaja pod 100 milijard USD v letu dni.

● BRITANSKA BREZPOSELNOST – V septembru letos se je glede na avgust število brezposelnih povečalo za 13.300, tako da je sedaj stopnja brezposelnosti na Otoku še zmeraj zelo solidnih 5,8 odstotka, enako kot julija. Sicer pa so napovedovali, da bo septembra dvakrat več ljudi ob službo, kot se je na koncu izkazalo.

● KOHL NI ZA MONETARNO UNIJO – Druga faza monetarne unije Evropske skupnosti – v kateri naj bi uvedli skupno valuto ES – naj ne bi začela veljati pred marcem 1994, je izjavil zahodnonemški kancler Kohl. To naj bi bil kompromis med željami finančnega ministra ZRN Waigla (predlaga unijo 1. 1. 1993) in predsednika Bundesbank Pöhla (noče govoriti o natančnem datumu), podpira pa ga tudi španski premier Gonzalež, medtem ko ga V. Britanija zavrača z besedami, da je prava pot evolucija »in ne naravnavanje datumov.« Delors, premier ES, pa pravi, da bi vse članice morale podpreti Kohlov predlog.

● REKORDNE JAPONSKE REZERVE – Konec septembra so bile devizne rezerve Japonske kar 75,323 milijarde dolarjev, kar je približno enako kot v avgustu (75,315 milijarde). Devizne rezerve Japonske, ki so največje v svetu (poleg tajvanskih) in jih sestavljajo rezerve v konvertibilnih valutah, zlatu in SDR (valuta Mednarodnega denarnega sklada), rastejo že peti mesec zapored.

DIREKTOR, PODJETJE IN TRG

Prodajali bi znanje

Znanje, proizvodnja in trgovina so točke, s katerimi lahko najbolj na kratko označimo podobo zasebnega podjetja EME engineering, ki uradno domuje v Šmartnem na Pohorju. Za zdaj poslovanje in proizvodnja tečeta v Slovenski Bistrici, ker na Pohorju staro zgradbo nekdanje osnovne šole še popravljajo. Obisk pri Emilu Mlakarju, direktorju novega zasebnega podjetja, nam je kaj hitro razkril, da ne gre za eno od tisočev, pogosto fiktivno ustanovljenih podjetij. EME je namreč nastal iz uspešne obrtne obratovalnice, ki jo je bil Emil Mlakar zasnoval pred dvanajstimi leti v Mariboru.

Po preselitvi v Slovensko Bistrico je Mlakar pred leti zgradil pravcato majhno tovarno, pri čemer je imel spodbudno podporo občinskih gospodarstvenikov in davkarjev. Izdelovanju elektromehanskih naprav, s katerimi se je uveljavil doma, kjer je prijavil nekaj patentov, pa tudi v sosednih državah, je kasneje dodal proizvodnjo nekaterih drugih izdelkov. V večini so bili plod njegovih dognanj in nenehnega iskanja novega.

Dobro utečeno obrt širite v podjetje, v katerega aktih so zabeležene skorajda vse dejavnosti, ki jih pozna gospodarstvo.

Najprej moram pojasniti, da s podjetjem EME moja obrt ne bo usahnila, ampak se bo z določenim delom vanj vključevala. Že pri obrti se je pokazalo, da ni smiselna nenehna širitev proizvodnje na povprečni ali nizki proizvodni ravni. Sprva smo delali za lokalni jugoslovanski trg in zaščitne carine so nam pomagale, da smo lahko dobro prodajali. Vse skupaj pa nima pravega učinka, če nisi na evropskem in svetovnem trgu. Del proizvodnje sem potem prodal in se posvetil izdelkom, ki jih je bilo moč vnovčiti v tujini. Najprej prek naših podjetij, zdaj pa še samostojno. Lansko leto se je pokazalo, da reči postajajo vse bolj resne, zaradi odprtosti evropskega tržišča pa sem prišel do spoznanja, da je moja proizvodnja doma devalvirala bolj kot dinar. Ni kazalo drugega kot spoprijeti se s tujo konkurenco, ki ima sedaj praktično prost vstop na naše tržišče. Od prejšnjih petintridesetih izdelkov zdaj proizvajamo le še pet.

Kaj pa lahko ponudite Evropi?

Zdaj smo dobili atest italijanske pošte za naš brenčač, ki ga vgrajujejo v telefonske aparate. Na leto bi bilo moč narediti in prodati nekaj milijonov kosov teh brenčačev. To proizvodnjo bi radi uvedli na Pohorju, kjer preurejamo staro šolsko zgradbo. Projekt lahko prepreči pomanjkanje denarja. Ateste za takšne brenčače imajo trenutno le tri podjetja v svetu, naš pa ima prednost, ker smo bili pri ponudbi najcenejši. Vse, kar je bilo doslej narejenega, je šlo iz mojega žepa. Prvih dva tisoč brenčačev smo naredili v delavnici. Obrtniško bi morda zmogli izdelati 100.000 kosov, več ne. Potrebe pa gredo v milijone kosov. Če jih ne bomo zmogli narediti sami, bo treba projekt prodati komu drugemu.

Tujih partnerjev ne morete pridobiti za vlaganja?

Italijani, s katerimi resno sodelujemo, priznavajo, da imamo kar precej prednosti pred drugimi, zaradi naših političnih razmer pa se za večja vlaganja le nočejo odločati. Pri izdelkih, ki so tržno zanimivi, ne moreš in ne smeš čakati predolgo.

Kam segajo vaši proizvodni načrti?

Predvsem bomo tudi v prihodnosti delali tiste izdelke, s katerimi lahko v svetu konkuriramo. Danes so to ventili, elektromagnetni sprožilci, temperaturne sonde in regulatorji temperature. Pri teh izdelkih nekaj pomenimo. Smisel vidimo v proizvodnjah, pri katerih se lahko uvrstimo med petdeset svetovnih proizvajalcev.

EMIL MLAKAR

Kaže, da ste po Jugoslaviji zbudili zanimanje z vašo borzo strojev. Kako je prišlo do nje in kakšen obseg boste obdržali?

Ko je prevladalo spoznanje, da moramo obrtno proizvodnjo pošteno sklestiti, je bilo posamezne stroje, ali pa celotno proizvodno linijo, treba prodati. Potem smo to počeli še za druge, saj je bilo zanimanje kar veliko. Nekaterim samo svetujemo, ker imamo informacije, kje je moč kaj dobiti ali prodati. Računam, da bomo v prihodnosti lahko zagotovili prodajo celih tovarn.

Posebno pozornost posvečate področju storitev.

Razvoj predvideva vsako leto vsaj dva nova izdelka. Vsega seveda ne bomo mogli proizvajati sami, zato bomo kupcem ponudili celoten inženiring, z izučitvijo delavcev vred. Prav zdaj prihajajo k nam rudarji iz Lokev pri Delnicah. Priučili jih bomo izdelovanja plastike. Že prihodnje leto naj bi celotno izobraževanje prenesli v Šmartno. Resne načrte imamo z industrijskim oblikovanjem, kjer nam pomagajo ugledni in priznani zunanji sodelavci.

Imamo občutek, da je krog vašega delovanja strašansko velik. Se ne bojite, da bi vam reči spolzele iz rok?

Seveda se. Zaradi tega bomo posamezna področja združevali.

Videti je, da v podjetju EME teče velik del trgovskih tokov.

Del trgovine je borza strojev, ne smemo pa pozabiti, da smo v trgovanje pahnjeni tudi zaradi naših gospodarskih razmer. Sodelujemo s precejšnjim številom večjih poslovnih sistemov, ki imajo težave s plačevanjem. Tako nam na naše dvorišče za plačilo pripeljejo tovornjak avtomobilov. Ta teden smo namesto denarja dobili traktor. Vse to je treba prodati.

DANILO UTENKAR

TELEKOMUNIKACIJE V SLOVENIJI (2)

Nenasičen trg obeta dobiček

V Sloveniji je bilo julija blizu 410 tisoč telefonskih priključkov, do konca leta pa se bo njihovo število predvidoma povzpelo na 421 tisoč. V republiškem ministrstvu za promet in zveze zagotavljajo, da so zdaj razvoj preklopili v peto prestavo: kot pravi minister Marjan Krajnc naj bi do leta 1995 vsako leto pridobili po 50 tisoč novih telefonskih priključkov. Po njihovih načrtih bi tako imeli do sredine prihodnjega desetletja 680 tisoč priključkov ali 35 na sto prebivalcev, kar je približno toliko, kot so jih imeli denimo v Avstriji pred dvema letoma.

Po ocenah mednarodne unije za telekomunikacije stane en telefonski priključek z vso pripadajočo infrastrukturo (omrežje, centrale) od 2000 do 2500 ameriških dolarjev. V naših razmerah, ko se zaradi zanikrne infrastrukture že navadno vzpostavljanje telefonske zveze med Portorožem in Ljubljano ponavadi razvija v enourno pustolovščino, je jasno, da bo obveljala zgornja številka. Petkrat po 50 tisoč priključkov v prihodnjih petih letih bo tako stalo približno 625 milijonov dolarjev. Če pa k temu prištejemo še stroške informacijske nadgradnje klasične telefonije (infrastrukturna oprema za videoteks, teleteks itd.), se cena petletnih naložb v slovenskih telekomunikacijah, ki jih predvideva vlada, povzpne na 700 milijonov dolarjev. Po naših grobih izračunih naj bi šlo za letna vlaganja v višini enega odstotka slovenskega družbenega proizvoda. To je precej, denimo trikrat več kot do zdaj, in seveda nas je zanimalo, kako bodo v vladi utrli poti do tega denarja. **Ivica Kranjčević** s sekretariata za promet in zvezo pravi, da njihovi načrti za pridobivanje investicijskega kapitala tečejo v več smereh. Gradnjo osnovne telekomunikacijske infrastrukture naj bi tako financirali s pomočjo spremenjene tarifne politike, ki vključuje predvsem podražitev telefonskih impulzov. Nekaj denarja bi nabrali tudi s taksami za nove telefonske priključke (pri predvidenih 50 tisoč priključkih letno in taksi tisoč DEM, bi tako zbrali kakih 50 milijonov DEM, morebitna manjkajoča sredstva pa bi pridobili s tujimi in domačimi krediti. Na sekretariatu so se v zadnjem času oglasili tudi predstavniki mednarodne banke za obnovo in razvoj ter predstavniki tujih, zlasti ameriških družb (denimo Communication Group International), ki so se zanimali za vlaganja v naše telekomunikacijske sistema. Američani so se menda še zlasti zanimali za naložbe na področju mobilne telefonije, drugi pa so razmišljali o gradnji omrežja optičnih kablov. Po prvotnih namerah investitorjev naj bi bilo to namenjeno za kabelsko televizijo, v ministrstvu pa želijo z njim položiti tudi že osnovno infrastrukturo za ISDN omrežje.

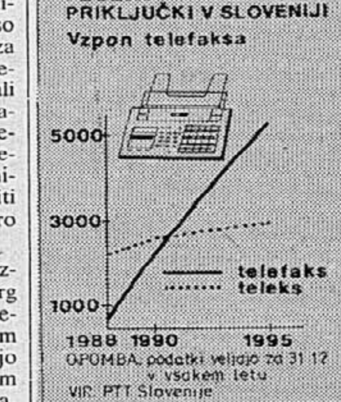

Tuji poslovneži povsem razumljivo ugotavljajo, da je naš trg telekomunikacij in z njimi povezanih storitev še skoraj povsem nenasičen in si tudi zato obetajo hitro obračanje kapitala in s tem vračanje vloženega denarja. V zadnjih letih in tudi v prihodnje so v zahodnih državah še zlasti poslovno zanimive storitve, povezane z mobilno telefonijo; letna rast dobička na tem področju dosega tudi 30 odstotkov. Kot kaže pa se to privlačno področje telekomunikacij odpira tudi v naše kraje. Kot pravi **Franc Dovečar,** podpredsednik za telekomunikacije v sestavljenem slovenskem ptt podjetju, pri njih zdaj končujejo pogovore z zainteresiranimi evropskimi in ameriškimi korporacijami o oblikovanju mešanega podjetja za gradnjo in vzdrževanje mobilne telefonije. Možnost za sovlaganje naj bi dobili tudi domači investitorji in po obljubah PTT bodo prvi mobilni telefoni na ljubljanskem območju zazvonili že konec tega leta. V mešanem podjetju naj bi imel tuji partner 60-odstotni delež, njegov kapital pa naj bi bil namenjen za naložbe, s katerimi bi razširili zmogljivosti mobilnega omrežja in znižali zdajšnjo visoko ceno priključka na mobilni sistem.

V slovenski vladi in v PTT zdaj čakajo na rezultate študije Iteo o prihodnji organiziranosti pošte in telekomunikacij pri nas. V vodstvu PTT menijo, da je osnovni problem ekonomska ločitev pošte in telekomunikacij. Telekomunikacije so namreč do zdaj pokrivale izgubo v poštni dejavnosti. Zato v prihodnje ne bo treba zagotoviti le denarja za njihov razvoj, temveč tudi denar za pokrivanje poslovanja v poštni dejavnosti, meni Franc Dovečar.

Kot kažejo nekateri primeri v svetu, pa so lahko tudi poštne storitve, kot so denimo hitra dostava pisem, paketov in drugih pošiljk, še kako dobičkonosne, seveda s pogojem, da so podjetno in okretno organizirane. To se da najlaže doseči z vključitvijo zasebnih podjetij, ki poštne monopolne velikane hitro zdramijo in jih prisilijo k racionalnejši organiziranosti in bolj tržni poslovni politiki.

MIHA JENKO

DENARNI TRG

BREZ SVEŽEGA DENARJA – Na trgu denarja v Beogradu že nekaj dni ni nikakršne ponudbe denarja. Zato je vprašanje, ali je tudi povpraševanje po 460 milijonih dinarjev (konec minulega tedna) realna postavka. Iz marsikatere banke menda niti ne sprašujejo več po denarju, saj vedo, da ga ne bodo dobili. Tudi na trgu denarja in vrednostnih papirjev Ljubljanske banke d.d. si lahko sposojajo denar le banke iz te bančne skupine, tako da je obrestna mera 43 odstotkov v bistvu le deklarativne narave.

V teh razmerah spet nekoliko bolj deluje tako imenovani sivi trg denarja, na katerem obrestne mere ta čas dosegajo med 70 in 80 odstotkov. Tudi žiro računi jugoslovanskih poslovnih bank so prepolovljeni – še avgusta in septembra je bilo na njih v povprečju 3,5 milijarde dinarjev, te dni pa le še okoli 1,5 milijarde din.

S. Ž.

● **Italijanski turist,** ki je avgusta letos dopustoval na Malem Lošinju, je za prevoz z rešilnim avtomobilom od Malega Lošinja do Trsta plačal lošinjskemu zdravstvenemu domu 33.480,00 dinarjev. Primer so prevzeli tržaški advokati.

Tuji partnerji naših rafinerij

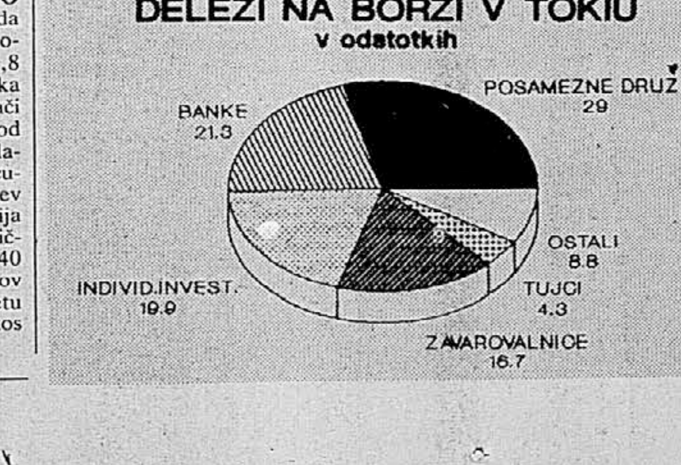
Jugoslovanski naftarji se čedalje bolj povezujejo s tujimi partnerji. Kot smo že pisali, sta se Petrol in Istra-benz že povezala z avstrijsko firmo ÖMV oziroma z italijanskim Agipom za skupno gradnjo bencinskih črpalk ob naših novih avtocestah. Zdaj pa se tudi v Ininih rafinerijah z več avstrijskimi firmami dogovarjajo o tehnološki prenovi zastarelih rafinerijskih naprav, v katerih se ne da več predelovati nafte v visokokakovostne derivate.

Avstrijska firma Willas je tako že navezala stike z Inino rafinerijo v Sisku. Potem ko jo je kupil ameriški Heraclit, je tudi novi lastnik firme pokazal načelno zanimanje za sodelovanje z našo rafinerijo. Dogovori pa so zdaj, ko se je Ina prelevila v javno podjetje, zastali, saj tuji partnerji ne želijo vlagati v razvojne programe naših rafinerij, dokler ne bo znano lastništvo teh podjetij. Zaradi tega so zastali tudi podobni razgovori z reško rafinerijo.

Tudi največje srbsko podjetje Naftagas-Hip-Jugopetrol je že podpisalo pogodbo z mednarodno svetovalno firmo Artur D. Little, po kateri bodo skupaj pripravili analize za tehnološko prenovo tega poslovnega sistema in za zagotavljanje denarja zanjo.

T. S.

● FRANCIJA: TRDNO V 1991 – Francoska vlada predvideva za leto 1991 gospodarsko rast 2,7 odstotka (2,8 letos) in inflacijo 2,8 odstotka (3,4 letos), saj naj bi bili domači inflacijski faktorji povsem pod nadzorom. Res pa je, da je vlada takšen trden položaj izračunavala ob ceni nafte 25 dolarjev za sod, pri tem pa jo opozicija napada, da je preveč optimistična v času, ko je sod nafte po 40 dolarjev. Kupna moč Francozov pa naj bi se v naslednjem letu povečala za 1,4 odstotka (letos za 1,8).

BORZNI NASVET

Anuitetna obveznica

Na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev trgujejo z dvema oblikama obveznic. Prve so »prave« obveznice (straight bonds), druge pa anuitetne obveznice. Pri »pravih« obveznicah je izdajatelj dolžan izplačevati kupone (obresti) polletno (letno) za nazaj, celotna glavnica pa se izplača ob datumu dospetja. Pri anuitetnih obveznicah pa se z vsakim kuponom poleg obresti izplača tudi del glavnice.

Pri nas se izdajatelji pogosto odločajo za anuitetne obveznice, ki jih v tujini skoraj ne poznajo.

Investitor, ki kupuje določen dolgoročni vrednostni papir, bo moral pri obveznicah z anuitetnim načinom odplačila pri vsakem vnovčevanju kupona skrbeti za ponovno investiranje sredstev. Pri manjših zneskih to lahko prinese precejšnje težave. Če smo na primer kupili 4 lote obveznic Yulon v skupni vrednosti 1000 DEM (dinarska protivrednost), smo ob dospetju prvega kupona (1. 6. 1990) prejeli protivrednost 135,88 DEM. Ta relativno majhen znesek bomo le težko ponovno investirali. Takšne obveznice postanejo zanimive šele pri zneskih, večjih od 10.000 DEM, ko je anuitetni obrok dovolj velik, da ga ponovno plasiramo (na primer v nakup drugih obveznic). Ob tem pa nastopi nova težava, saj ni nujno, da bomo ravno ob vnovčitvi kupona imeli možnost za ugoden plasma teh sredstev. Zgodi se lahko, da bomo prisiljeni čakati na ugodno priložnost, kar pomeni, da bomo imeli sredstva nekaj časa mrtva.

Opozoriti je potrebno tudi na morebitne slabe posledice za izdajatelje, saj bo obveznica z anuitetnim odplačilom ob trenutnem načinu kotacije na Ljubljanski borzi navidezno izgubljala vrednost. To utegne imeti negativne psihološke učinke, saj marsikdo ocenjuje boniteto podjetja – izdajatelja glede na tržno vrednost vrednostnega papirja. Ti problemi v glavnem odpadejo pri »pravi« obveznici, saj se nam glavnica ne drobi, vrednost pa se vsaj teoretično ne zmanjšuje.

Izdajatelji naj se zavedajo, da mora oblika obveznice ustrezati predvsem kupcem, ne pa izdajateljem.

MIRAN VIČIČ
borzni posrednik,
Ljubljanska banka, d. d.

Vrednost dolarja

(New York, 22. 10. 1990)

Belgija (BEC)	30,9
V. Britanija (GPB)^c	1,9498
Kanada (CND)	1,174
Francija (FRF)	5,0445
Nizozemska (NLG)	1,688
Italija (ITL)	1128,2
Japonska (JPY)	126,25
Švica (CHF)	1,274
ZRN (DEM)	1,5073
ES (ECU)^c	1,352

c: v USD za enoto valute

Borza v Londonu

(cene v GBP za tono, 22. 10. 90)

Aluminij (d)	1970
Baker	1385
Pšenica (c)	263,75
Koruza (c)	228,25
Kava	563
Kakav	660
Zlato (u)	368,75
Nafta (b)	29,4

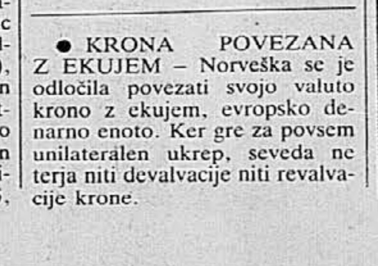
Legenda:
d = cena v US dolarjih
c = v centih za mernik (36,4 dm^3)
u = v USD za unčo (28,35 g)
b = v USD za sod nafte brent (159 l)

BORZE

Japonski balon je spustil

Letošnje padanje vrednosti delnic na tokijski borzi, izraženo skozi 225 delnic »težak« indeks Nikkei, ki je od decembra 1989 do oktobra letos padel z 38.915 jenov na okroglo 23.000 jenov v zadnjih tednih, je bilo pričakovano. Nekaj se je na japonskem borznem prizorišču moralo zgoditi, saj je bil tamkajšnji delniški »balon« absolutno prenapihnjen; kot dokaz povejmo, da je bilo tokijsko zemljišče glede na borzne cene dražje kot celotno ozemlje Združenih držav Amerike glede na cene z ameriških borz. Ni sicer rečeno, da se ne bo indeks Nikkei po ukrepih japonskega finančnega ministra spet povzpel proti 24.000 jenov, toda logičen razplet bi nujno moral biti drugačen.

Temeljni problem borze v primerjavi z ameriškimi in evropskimi je v tem, da se je vrednost indeksa Nikkei od leta 1985 do lani potrojila zahvaljujoč poceni denarju, ki je bil na razpolago zaradi nizkih obrestih mer, precej nižjih kot drugje. Od konca leta 1989, ko so obrestne mere začele naraščati tudi na Japonskem (pred 18 meseci je bila japonska diskontna stopnja 2,5-odstotna, do danes pa jo je Bank of Japan zvišala na šest odstotkov), je denar čedalje dražji in na borzah ga še zdaleč ni v tolikšnih količinah kot prej; ker postaja Tokio Stock Exchange »nelikviden«, je indeks Nikkei v pičlih desetih mesecih izgubil 50 odstotkov vrednosti. Kljub temu padcu so v Tokiu prepričani, da se lahko vrednost delnic zmanjša še za nadaljnjih 20 odstotkov (denimo pri zemljiščih), pa v tem ne bo nič hudega. In dokaz: v času, ko je bila diskontna stopnja 2,5-odstotna, je bilo povprečno razmerje med ceno in dobičkom pri delnicah (P/E, Price per earnings) med 60 in 65, danes, ko je diskontna stopnja 6-odstotna, pa je razmerje P/E približno 35, kar je še vedno previsoko razmerje, četudi upoštevamo skoraj 4-odstotno letno rast japonskega gospodarstva. Normalno bi torej bilo razmerje P/E približno pri številki 25, kot je bilo na začetku osemdesetih let pred borznim razcvetom. Zato pa bi morala vrednost indeksa Nikkei počasi pasti na 17.000 jenov.

DARIJAN KOŠIR

● KRONA POVEZANA Z EKUJEM – Norveška se je odločila povezati svojo valuto krono z ekujem, evropsko denarno enoto. Ker gre za povsem unilateralen ukrep, seveda ne terja niti devalvacije niti revalvacije krone.

Naftna razmerja na svetovnem trgu*

Povpraševanje (1990)	Sept.	Okt.	Nov.[1]	Dec.[1]
Severna Amerika	19	19,2	19,4	19,6
Zahodna Evropa	12,6	12,8	13,2	13,6
Daljni Vzhod	5,8	6,1	6,3	6,5
OECD skupaj	37,4	38,1	38,9	39,7
OPEC	4,5	4,5	4,5	4,5
Dežele v razvoju[2]	10,1	10,1	10,3	10,4
Povpraševanje skupaj	52,9	53,6	54,7	55,6

Ponudba	Sept.	Okt.	Nov.[1]	Dec.[1]
OECD	15,6	15,6	15,6	15,6
Dežele v razvoju[2]	10,0	10,0	10,0	10,0
Vzhodna Evropa	1,9	1,9	1,7	1,5
OPEC	22,8	20,9	21,8	22,4
Ostali	2,0	6,9	7,5	8,4
Ponudba skupaj	52,3	55,3	56,6	57,9
Rezerve	−0,6	1,7	1,9	2,3

vir: Le Nouvele Economiste
* v milijonih sodov dnevno
[1] ocena
[2] vključujoč ZSSR

EFTA bojuje boj z ES za koncesije in soodločanje

Ministri obeh grupacij se v Ženevi pogajajo o Evropskem gospodarskem območju in pravicah, ki jih poskuša uveljaviti podrejena EFTA

OD NAŠEGA DOPISNIKA

ŽENEVA, 22. oktobra – Najbolj trdovratna problema pogajanj med Evropsko skupnostjo in EFTA o oblikovanju Evropskega gospodarskega območja (EEA), namreč seznam koncesij, ki jih bo uživalo šest članic manjše zahodnoevropske grupacije, ter njeno morebitno sodelovanje v procesu odločanja o temeljnih aktih, ki jih sprejemajo v Bruslju, sta glavni temi dvodnevnega ministrskega srečanja ženevskega združenja.

Četrti pogajalski krog, ki so ga predstavniki obeh grupacij opravili pretekli teden v belgijski prestolnici, je članicam EFTA prinesla grenko spoznanje o podrejenosti. Evropska skupnost meni, da je seznam izjem, ki naj bi jih šesterica uživala po vzpostavitvi EEA, ki bo sprostil pretok blaga, storitev, kapitala in ljudi, preobsežen in – drugič – da ženevske želje po sodelovanju pri odločanju o pravilih igre, ki se sicer nanašajo na dvanajsterico, prizadeli pa bodo tudi EFTA, nikakor niso utemeljene. Na nedavnem srečanju zunanjih ministrov Evropske skupnosti je bruseljska komisija predlagala, naj bi partnerke dobile pravico do pravočasnega informiranja, kaj se pripravlja v dvanajsterici, ter do predhodnih posvetov. Večina pripadnic Evropske skupnosti je pritrdila formuli, ki bi jo v Ženevi bržkone sprejeli z olajšanjem, vendar sta se Španija in Grčija uprli ter zahtevali, naj pravice članic EFTA omejijo na informiranje, da administrativni akti iz Bruslja novih partnerk ne bi postavili pred dejstvo. Koncesija je minimalna, kajti članice EFTA so že

● Usodni problemi, s kakršnimi se ukvarja EFTA, še posebej pa njene članice, ki tehtajo lastne strateške interese, so dali misliti tudi drugim kandidatkam za sodelovanje v bodočem evropskem konceptu. Najodločneje – in kot prva – je reagirala Madžarska, ki je že pričela proces oblikovanja sporazuma o prosti trgovini z EFTA, že prej pa je razglasila, da je članstvo v ženevski grupaciji ne zanima in da sta njena cilja dogovor o asociaciji z Evropsko skupnostjo in po letu 1995 vključitev v to grupacijo. O območju proste trgovine se bo EFTA v kratkem pričela pogajati še s Poljsko ter Češko in Slovaško FR, pričakovati pa je, da utegnejo startni strel za pogajalski proces z Jugoslavijo sprožiti sredi novembra, ko se v Švici sestaja mešani odbor. Razen, če naše notranje zdrahe ne odložijo pričetek uresničevanja tega projekta.

doslej burno spremljale, kaj se dogaja v Evropski skupnosti, nekatere – recimo Švica – pa so celo vzpostavile razvejen sistem obveščanja gospodarstva o novih bruseljskih predpisih.

Grenkega priokusa podrejenosti kljub izjemni gospodarski teži – EFTA in Evropska skupnost sta ena drugi največji trgovinski partner, bilanca 232 milijard dolarjev vredne menjave pa je v korist Bruslja – ne daje samo togo pogajalsko stališče dvanajsterice, kajti dobro partnerstvo nikakor ne pomeni popustljivosti do zahtev druge strani, temveč tudi nekatere izjave bruseljskih funkcionarjev, po katerih je Evropsko gospodarsko območje nekakšna začasna rešitev v pričakovanju širših integracijskih procesov. Z drugimi besedami, gre za svojevrstno čakalnico, v kateri naj prosilci za članstvo v Evropski skupnosti potrpijo, dokler ta ne doseže začrtane gospodarske in monetarne unije. A če je takšen odnos Bruslja manj sporen za Avstrijo, ki je že vložila prošnjo za sprejem v Evropsko skupnost, ali pa za članice EFTA, ki o takšnem koraku že razmišljajo (Norveška, Švedska), za druge (predvsem Švico) podcenjevanje pomeni trd pristanek z oblakov iluzij na tla resničnosti ter ne nazadnje – pospešeno razglabljanje, ali se ne kaže prepustiti splošnemu toku zbliževanja z dvanajsterico, še preden starejša sestra pritegne večino pripadnic ženevske grupacije.

A pred temi usodnimi vprašanji je treba rešiti tekoče dileme, torej opredeliti nadaljnjo strategijo EFTA in na pogajalsko omizje postaviti nove predloge.

BOŽO MAŠANOVIĆ

ZDA so proti uporabi sile

Ameriški State Department je konec prejšnjega tedna v zvezi z dogodki v Jugoslaviji izdal naslednje sporočilo:

Vlada Združenih držav Amerike je zaskrbljena zaradi naraščanja političnih in etničnih napetosti v Jugoslaviji in morebitnih posledic teh napetosti na prehod v demokracijo in vzpostavitev svobodnega trga, ki smo ju podpirali po vsej srednji in vzhodni Evropi.

Združene države Amerike odločno podpirajo enotnost, demokratične spremembe, spoštovanje človekovih pravic in tržno reformo v Jugoslaviji.

Prepričani smo, da je demokracija trajna podlaga za združeno, napredno in prostovoljno skupnost Jugoslovanov.

Za vzpostavitev demokracije po vsej Jugoslaviji so nujne svobodne in poštene volitve, in sicer tako po republikah kot tudi na zvezni ravni.

Tako kot tudi vse druge volitve, ki so bile letos v Srednji in Vzhodni Evropi, morajo biti tudi bližnje volitve v vseh jugoslovanskih republikah odprte za opazovalce iz drugih držav.

Odločno bi se postavili po robu kakršnikoli uporabi sile, ki bi ustavila demokratične spremembe v Jugoslaviji.

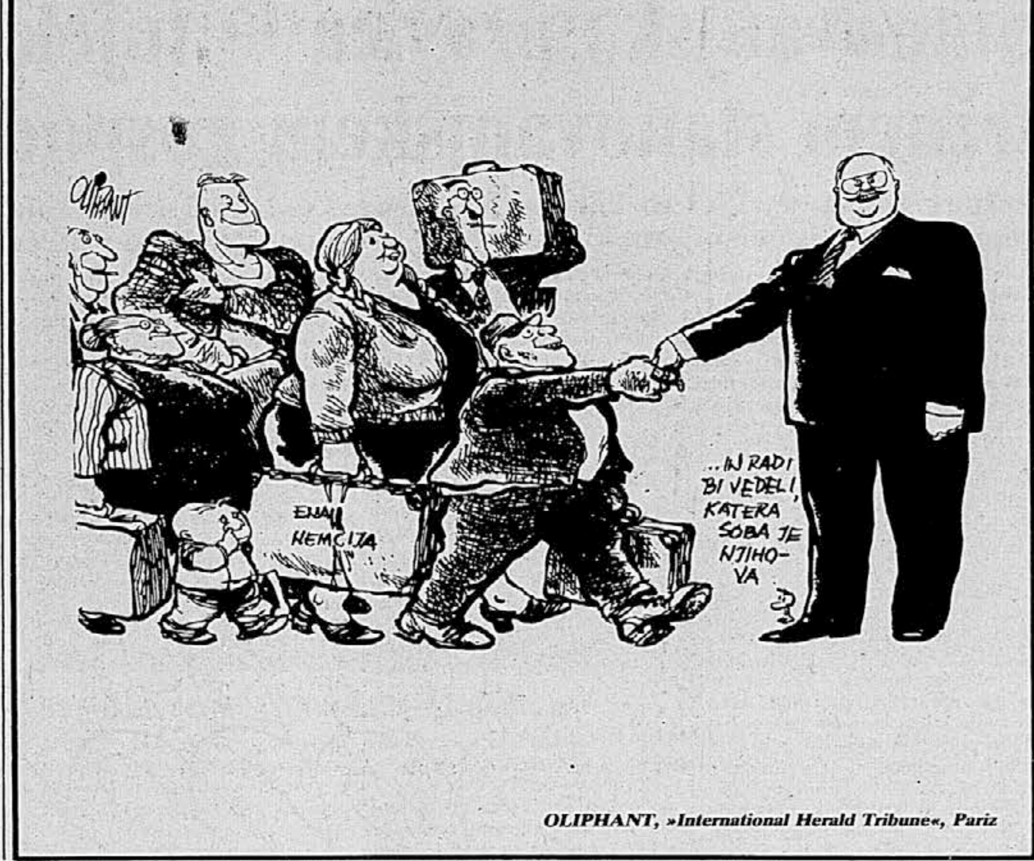
Množične aretacije

LIMA, 22. oktobra (Reuter) – Perujska policija je po vrsti gverilskih bombnih napadov in atentatov ob koncu tedna aretirala približno 8000 ljudi. Levičarski gverilci so v soboto med napadom v predmestju Lime ubili dva policista in ranili tri mimoidoče. V četrtek so vrgli bombe na nemško veleposlaništvo, tovarno strojev in neko blagovnico. Pripadniki gibanja Sendero Luminoso pa so iste noči razstrelili daljnovod, tako da je v Limi zmanjkalo električne energije.

Mandela v Avstraliji

SYDNEY, 22. oktobra (Tanjug) – Podpredsednik Afriškega narodnega kongresa (ANC) Nelson Mandela je danes prvič obiskal Avstralijo, kjer bo štiri dni gost vlade. Ker gre za pomembnega črnega voditelja, ga gostitelj obravnava kot voditelja države. Zato mu bodo jutri v Canberri priredili uraden sprejem, kakršen je v navadi ob obiskih predsednikov ali voditeljev tujih držav.

DRAGI GOSTI

OLIPHANT, »International Herald Tribune«, Pariz

Nemčija bo kljub združitvi še neenaka

Gospodarska napoved za prihodnje leto kaže, da bo skupni prostor ostal ločen na dva zelo različna dela – V prvem se bo nadaljeval razcvet, v drugem, vzhodnem, pa bo še slabše

OD NAŠEGA DOPISNIKA

BONN, 22. oktobra – Pet vodilnih zahodnonemških inštitutov za proučevanje gospodarskih gibanj je danes objavilo redno jesensko prognozo nemškega gospodarskega razvoja v prihodnje. Prognoza se resda prvič v povojni zgodovini ukvarja s celotnim nemškim gospodarskim prostorom, vendar pri tem odkriva, da bo ta prostor tako glede na zmogljivosti kot tudi glede na razvoj še nekaj časa ostal ločen na dva zelo različna dela.

V prvem od teh delov naj bi se tudi prihodnje leto nadaljevalo obdobje razcveta, četudi z nekaj znižanimi stopnjami rasti; v nasprotju s tem pa se na območju nekdanje NDR tudi prihodnje leto še ne bo končala pot navzdol. Letošnja prognoza je, kot so priznali predstavniki petih inštitutov na današnji tiskovni konferenci, manj zanesljiva kot prejšnja leta. Prvi razlog za to je treba iskati v dejstvu, da so številni podatki iz nekdanje Nemške demokratične republike še vedno neprimerljivi, ker jih je statistika zajemala na podlagi drugačne metodologije; mnogih podatkov pa sploh ni.

Drugi dejavnik, ki znižuje stopnjo zanesljivosti, je kriza v Zalivu. Med obema skrajnostma – vojna z nadaljnjim skokom cen nafte in mir s padcem cen nafte na raven pred krizo ali (zaradi zalog) še niže – so si analitiki izbrali srednjo možnost, to je scenarij, v katerem napetost sicer ne bo pojenjala, vendar tudi ne bo prišlo do vojaškega obračuna in uničevanja naftnih vrelcev; cena nafte pa naj bi se v tem scenariju sukala med 25 in 30 dolarji za sodček, ki bi tako stal približno deset dolarjev več kot pred iraškim vdorom v Kuvajt. Zaradi povečane cene nafte naj bi se nekoliko zmanjšal realni dohodek industrijsko razvitih držav (za pol odstotka kosmatega družbenega proizvoda; v krizi leta 1974 se je ta dohodek zmanjšal kar za pet odstotkov), povečal pa naj bi se dohodek držav proizvajalk nafte. Tudi zaradi takšnega razvoja cen energije analiza računa s pojemanjem sedanjih visokih stopenj rasti v industrijsko razvitih državah, kar napovedujejo že nekatera letošnja gibanja: na Japonskem se visoka konjunktura letos sicer nadaljuje, vendar z borznimi pretresi, v ZDA zaradi restriktivne monetarne politike ne pride do ekspanzije in tudi v Zahodni Evropi, zlasti pa v Italiji in Franciji, stopnje rasti letos nekoliko padajo. Medtem ko se bo kosmati narodni proizvod v industrijskih državah letos povečal za približno 3,5 odstotka, naj bi bilo povečanje prihodnje leto le še triodstotno, leta 1991 pa dvoodstotno. Zaradi povečanih cen nafte naj bi se zmanjšale tudi uvozne zmogljivosti industrijskih držav, zato naj bi začele padati tudi stopnje rasti svetovne trgovine: od letošnjih 7 odstotkov na 6 odstotkov prihodnje leto in na 4,5 odstotka leta 1992, kar je pomembno za ZRN kot največjo svetovno izvoznico.

Kar zadeva nemško gospodarsko območje, je v prognozi razdeljeno na dva dela, ki se med seboj ne bi mogla bolj razlikovati. Četudi naj bi naraščanje kosmatega narodnega proizvoda v dosedanji ZRN nekoliko pojenjalo, se bo potem, ko se bo letos povečalo za okoli štiri odstotke, prihodnje leto povečalo za 2,5 odstotka. Ker pa se bo vrednost kosmatega narodnega proizvoda v nekdanji NDR, potem ko se je letos že zmanjšala za šestino, prihodnje leto zmanjšala še za desetino, bo rast v vsenemškem obsegu prihodnje leto dosegla le še poldrugi odstotek. Medtem ko naj bi na ozemlju nekdanje ZRN konjunktura še naprej ostajala na visoki ravni, pa bo za nekdanjo NDR začelo kazati na bolje po vsej verjetnosti šele v drugi polovici leta 1991. Pri tem tudi razcvet zahodnega dela Nemčija (devet desetin vsenemškega kosmatega narodnega proizvoda ali letos 2428 milijard mark) ni neranljiv. Spremljajo ga zelo visoke obresti, zaradi česar so nove naložbe vedno manj privlačne; proizvodne zmogljivosti so praktično docela izkoriščene in vsaka nova enota proizvodnje terja dodatne stroške; naraščanje zunanjega povpraševanja se je ustavilo, enako pa velja tudi za notranje povpraševanje in porabo.

MARJAN SEDMAK

Američani nočejo vojne, protesti sredi New Yorka

»Ne bomo se bojevali za Texaco«, »Denar za mir, ne za vojno« so bila najpogostejša gesla demonstrantov – Protesti v 16 večjih mestih

OD NAŠEGA DOPISNIKA

NEW YORK, 22. oktobra – Ob koncu tedna se je na Times Squareu sredi New Yorka zbralo na tisoče demonstrantov, ki so protestirali proti kopičenju ameriškega vojaštva in orožja v Zalivu. Podobne demonstracije so bile še v petnajstih drugih ameriških mestih, pomenijo pa največji protest proti ameriški vojaški navzočnosti v Zalivu doslej.

Kot so povedali organizatorji demonstrancij (gre za tako imenovano Koalicijo zoper intervencijo ZDA na Bližnjem vzhodu, ki ima sedež na Manhattanu), so podobne proteste organizirali tudi po drugih državah, v Avstraliji, Kanadi, Veliki Britaniji, Panami in drugje. Na Broadwayu v New Yorku se je zbrala množica kakih 25 tisoč demonstrantov, ki so vzklikali gesla proti vojni (»Prekleto, ne bomo se borili za Texaco,« se pravi za firmo, s katero so poistovetili celotno naftno industrijo v ZDA, in »Denar za mir, ne za vojno«). Med demonstranti so prevladovali študentje, bili pa so tudi predstavniki vietnamskih veteranov, upokojencev, privržencev PLO, brezdomcev in rezervistov, ki so zavrnili poziv na mobilizacijo v Zalivu. Koalicijo je sestavil nekdanji ameriški pravosodni minister Ramsey Clark.

Demonstracije so bile tudi v Washingtonu (pred Belo hišo), San Franciscu, Bostonu, Atlanti, Clevelandu in drugih mestih.

● Danes je na obisk ameriških sil v Zalivu odpotoval načelnik ameriškega generalštaba general Colin Powell, ki se bo v Saudovi Arabiji sestal s poveljnikom ameriških ekspedicijskih sil Puščavski ščit generalom Schwartzkopfom in s predstavniki saudske vojske.

Ob koncu tedna je predsednik Bush v Beli hiši sprejel posebnega odposlanca sovjetskega predsednika Gorbačova Jevgenija Primakova, ki je predsednika seznanil s svojimi pogovori z iraškim predsednikom Sadamom Huseinom pred dvema tednoma v Bagdadu. Washington je že pred obiskom Primakova, pa tudi po njegovem srečanju z Bushom, izjavil, da zavrača vsako delno oziroma kompromisno rešitev, ki zadeva umik Iraka iz Kuvajta.

Delovanje Bushove vlade se zdaj spet osredotoča na OZN, kjer poskušajo ameriški diplomantje najprej odvrniti pozornost varnostnega sveta od Izraela oziroma izraelsko-arabskega konflikta. To bo za Američane bržkone zelo trd oreh, saj Izrael noče sodelovati s svetovno organizacijo pri preiskavi poboja Palestincev v Jeruzalemu 8. oktobra. Varnostni svet OZN je zato pripravil novo resolucijo, uperjeno zoper Izrael. Članice naj bi o njej glasovale že ta ponedeljek. Ni pa še znano, ali bodo ZDA dale nanjo veto ali ne.

Bolj kot za to resolucijo se Bushova vlada seveda zanima za resolucijo, s katero varnostni svet poziva k zbiranju podatkov o vojnih zločinih, ki so jih zakrivile iraške okupacijske sile v Kuvajtu. Menda je peterica stalnih članic to resolucijo – ki med drugim predlaga tudi sestavo mednarodnega seznama zahtevkov za finančno odškodnino zaradi iraškega napada na Kuvajt – že odobrila, vseh petnajst članic varnostnega sveta pa naj bi o njej predvidoma glasovalo proti koncu tega tedna.

MITJA MERŠOL

Ubili sindikalnega voditelja

BANGKOK, 22. oktobra (Tanjug) – V Manili so danes ubili Oscarja Lazaro, predsednika Pasang Masde, velikega sindikata filipinskih transportnih delavcev. Nasprotoval je splošni stavki, ki so jo za sredo napovedali levičarski sindikati.

Po grških volitvah

ATENE, 22. oktobra (Tanjug) – Na krajevnih volitvah v Grčiji sta v večini občin zmagali opozicijski stranki PASOK ter Koalicija levice in napredka, toda v vladajoči konservativni Novi demokraciji so vseeno zadovoljni, ker jim je uspelo zmagati v več velikih mestih.

»Srbi se ne bodo pustili, ne bodo dovolili delitve«

Komnen Bećirović v Mondu niha med žalostno tožbo spričo nerazumevanja Zahoda in odločnostjo srbskega ljudstva

OD NAŠEGA DOPISNIKA

ŽENEVA, 22. oktobra – »Srbi se ne bodo pustili. Ne bodo dovolili, da na njihovo škodo razdeljujejo, kar je še preostalo od Jugoslavije, za katero so toliko žrtvovali,« v članku z naslovom Pravica za Srbe, ki ga je objavil pariški Monde, piše Komnen Bećirović, ki ga znani časnik v opombi predstavlja kot srbskega novinarja in pisatelja iz Črne gore.

Članek (ali morda pismo redakciji Monda) niha med žalostno tožbo spričo nerazumevanja, ki ga mediji na Zahodu kažejo za upravičene težnje srbskega ljudstva, in njegovo odločnostjo, da ohrani svoje nacionalne interese, ne glede na republiške meje. Člankar (ali dopisovalec) se pritožuje nad »izkrivljeno podobo, kakršno prikazuje večina medijev na Zahodu, ki brez pridržkov pritrjujejo hrvaškoslovenskim in albanskim tezam, zavračajo pa srbske, ali pa se zanje ne zmenijo. Težko razumemo, s čim si je srbsko ljudstvo, ki je v nasprotju z drugimi narodi v Jugoslaviji bilo v dveh velikih mednarodnih spopadih zaveznik Francije, Velike Britanije in ZDA, zaslužilo takšno nemilost.«

Po takih »poenostavljenih in nenaklonjenih razlagah« so Srbi predstavljeni kot »hegemonisti in dominatorji, nasprotniki liberalizma in demokracije, vtem ko (mediji) ne najdejo dovolj besed, da bi pohvalili odkriti, liberalni in demokratični duh Hrvatov, Slovencev in Albancev.« Tako srbskega voditelja Slobodana Miloševića običajno označujejo kot boljševika, nadaljuje Komnen Bećirović, četudi je zrušil velikanski birokratski aparat, ki ga je zapustil Tito, ter s tem odprl pot spremembam v Jugoslaviji, v tem ko slovenski voditelj Milan Kučan, ki se je svojčas uprl tem spremembam, velja za reformatorja.

Avtor kajpak ne pozablja hrvaškega predsednika Franja Tuđmana, češ da velja za zgodovinarja, a je v resnici plagiator in, kar je še hujše, v eni svojih knjig »zagovarja genocid nad Srbi, ki so ga med drugo svetovno vojno zagrešili hrvaški ustaši«. Potvarjanje resničnosti je, končo, zaslediti tudi v pisanju tujega tiska o Kosovu, kjer so Srbi prikazani kot tlačitelji Albancev, tuji mediji pa so »popolnoma neobčutljivi za dolgo kalvarijo Srbov na Kosovu v obdobju titoistične Jugoslavije.«

»Pa vendar v Jugoslaviji in na Balkanu ni mogoče ničesar dokončno urediti brez Srbov, večinskega naroda na tem območju, ki se bodo – potem ko so se naposled zavedali vsega zla, ki so ga pretrpeli tako pod komunizmom (pisec govori o »masakriranju in odrivanju svojega naroda v ozadje«, in sicer »v polstoletni vladavini hrvaško-slovenskega tria Broz–Kardelj–Bakarić, ki je Jugoslavijo pripeljal na rob brezna« kot tudi pod fašizmom – odločno uprli vsakemu posegu v svoje ozemlje, človeško in nacionalno dostojanstvo.« In sklep? (Srbi), »soglašajo s hrvatsko državo, kajti Hrvati jo čakajo že tisočletje, ne pa tudi s protisrbsko hrvatsko državo, ki je bila ponovitev ustaške ogabnosti, rasistični in fašistični anahronizem v Evropi, in to v času, ko so narodi stare celine na pragu skupnega življenja,« piše na koncu svojega članka, objavljenega na mnenjski strani pariškega Monda, Komnen Bećirović.

BOŽO MAŠANOVIĆ

Zabeleženo . . .

»Zavedati se moramo, da ni šlo za Nobelovo nagrado za gospodarstvo.«
GENADI GERASIMOV, predstavnik sovjetskega zunanjega ministrstva

»Sprašujemo se, ali Gorbačov tudi jé tak krompir ali ga dobiva iz Amerike.«
TATJANA ŠČERBAK, državljanka ZSSR, ki je pobirala gnil krompir

»Sankcijam moramo dati možnost, da uspejo. Toda vekomaj ne bomo čakali.«
DOUGLAS HURD, britanski zunanji minister, o zalivski krizi

»Če pravimo, da povezujemo oba problema, potem to pomeni, da nočemo rešiti ničesar.«
HOSNI MUBARAK, predsednik Egipta, o povezavi zalivske krize s palestinskim vprašanjem

»Nobenih znamenj ni, da bi smeli upati na politično ali mirno rešitev (zalivske) krize.«
SAUD EL-FEJSAL, saudski zunanji minister

»Brazilija se odpoveduje vsem jedrskim poskusom, tudi takšnim v miroljubne namene.«
FERNANDO COLLOR de MELLO, predsednik Brazilije, o jedrskih načrtih

De Klerk odstranjuje ovire

Južnoafriški predsednik je odpravil izredne razmere v Natalu in tako izpolnil enega ključnih pogojev za prenehanje mednarodnih sankcij

OD NAŠEGA DOPISNIKA

NAIROBI, 22. oktobra – Južnoafriški predsednik Frederik de Klerk je odstranil še eno oviro na poti k vsebinskim pogajanjem o postapartheidski ureditvi države, potem ko je razveljavil določila izrednih razmer tudi v Natalu, ki jih je drugod v Južni Afriki odpravil že junija. Hkrati je s tem sklepom izpolnil tudi enega ključnih preostalih pogojev za odpravo mednarodnih gospodarskih sankcij. Zato je še zlasti v tujini z njim že izzval nadvse ugoden odmev.

De Klerk je pojasnil, da se je za odpravo izrednih razmer v Natalu odločil, ker sodi, da bo v tej najbolj nemirni južnoafriški regiji, kjer je zaradi spopadov med pripadniki zulujskega gibanja Inkhata in Afriškega nacionalnega kongresa (ANC) v zadnjih štirih letih izgubilo življenje najmanj 4.000 ljudi, red in mir mogoče vzdrževati že z običajnimi zakoni. Toda glede na to, da nasilje v Natalu še ni zamrlo, čeprav so ga zasenčili brutalni spopadi v črnskih naseljih okrog Johannesburga, je odločitev prej posledica političnih potreb (doma in v tujini) kot pa odraz urejenih razmer. To je potrdil tudi de Klerk, ko je dejal, da z njo predvsem želi na stežaj odpreti vrata pogajanjem in je vse Južnoafričane pozval, naj sprejmejo njihov izziv in se odrečejo nasilju.

Seveda je s tem največ nezadovoljstva spet povzročil v vrstah balske skrajne desnice, ki mu že po razveljavitvi zakona o ločenih javnih prostorih grozi celo z neplačevanjem davkov kot obliko državljanske neposlušnosti, češ da se brez soglasja volivcev loteva demontaže apartheidskega sistema in zavrača predčasne volitve. Toda de Klerk jo je opozoril, da s tem sama spodbuja nezakonitost v državi in sili v skrajnosti; da bi pomiril strasti, pa je vnovič zagotovil, da bo še pred uveljavitvijo na pogajanjih dogovorjene nove ustavne ureditve omogočil, da se bo belska skupnost do nje prej lahko opredelila z referendumom.

V krogih ANC so odpravo izrednih razmer v Natalu pozdravili čeprav ne brez opozoril, da se k vsebinskim pogajanjem le ne mislijo usesti dokler vlada ne bo izpustila tudi preostalih političnih zapornikov in omogočila vrnitev vseh političnih beguncev, za kar si je med avgustovskim drugim krogom tako imenovanih pogajanj o pogajanjih izposlovala rok do februarja prihodnjega leta. Toda odmevi v tujini, zlasti v ZDA in Veliki Britaniji, kjer že govorijo o prelomni potezi in hkrati opozarjajo, da bodo v Južni Afriki zdaj vsi morali sprejeti svoj delež odgovornosti, silijo ANC da se čimprej bolj spravljivo loti tudi nasprotij znotraj črnske skupnosti.

Na to je v zadnjih dneh še posebej opozarjal tudi ugledni aktivist protiapartheidskega gibanja nadškof Desmond Tutu in predlagal srečanje voditeljev vseh relevantnih črnskih političnih organizacij. Tako naj bi za isto mizo končno le pobotali podpredsednika ANC Nelsona Mandelo in voditelja zulujskega gibanja Inkhata Buthelezija. Na njem naj bi poiskali izhod iz medčrnskega nasilja in oblikovali skupno strategijo za pogajanja z vlado v Pretorii.

VOJKO PLEVELJ

MARJAN SEDMAK

Zunanja politika stvar zveze

V prvi zahodnonemški vladi – predstavila se je 20. septembra 1949 – ni bilo zunanjega ministra in tudi ne zunanjega ministrstva. Zasedbeni statut, ki je začel veljati dan pozneje, je bil sestavljen pod vtisom dveh dejstev: pod vtisom dejstva, da je Nemčija v dveh vojnah pokazala, da je značilnost nemške politike agresivnost, ter pod vtisom hladne vojne in blokovske polarizacije, zaradi katerih je bilo treba zahodni del razdeljene Nemčije čvrsto povezati z Zahodom.

Četudi sodi zahodnonemška ustavna ureditev med izrazito federalistične, saj prepušča deželam številne pristojnosti od šolskih do policijskih, pri čemer je v rokah deželnih upravnih organov tudi izvedba večine zveznih predpisov, pa je področje mednarodnih odnosov med drugim tudi zaradi večletnega boja za opravilno sposobnost ZRN na mednarodnem prizorišču v ustavnih predpisih sorazmerno centralizirano. Ureja ga 32. člen temeljnega (ustavnega) zakona, ki v treh alineah ugotavlja, prvič, da je skrb za odnose z drugimi državami v pristojnosti zveze, drugič, da je treba pri sklepanju mednarodnih pogodb, ki posebej zadevajo razmere v kaki od dežel, slišati mnenje prizadete dežele, ter tretjič, da lahko dežele s soglasjem zvezne vlade sklepajo sporazume z drugimi državami na vseh tistih področjih, kjer jim ustavni red prepušča tudi zakonodajno pristojnost. Spričo širjenja problematike, ki presega nacionalne meje, ter spričo težnje po razdržavljenju mednarodnih odnosov pa teh področij ni malo; še posebej se je na tej podlagi razvilo regionalno modelovanje, pa tudi neposredno sodelovanje v Evropski skupnosti, s katero nemške dežele kontaktirajo neposredno prek svojih predstavništev. Ker je zunanja politika na zvezni ravni tudi pod nadzorom zveznega sveta, to je drugega doma parlamenta (bundesrat), v katerem so zastopane zvezne dežele, posamične dežele nimajo svojih ministrstev za zunanje zadeve, zato pa imajo v Bonnu na ravni ministrstev svoja predstavništva (gre bodisi za predstavništva »za zvezne zadeve« ali za predstavništva »za zvezne zadeve in Evropsko skupnost«), ki nasploh skrbijo za komunikacijo med deželami in zvezno vlado, v tem okviru pa seveda tudi za predstavljanje zunanjepolitičnih interesov dežel. Tako je bil prav zvezni zbor tisti, ki je pred dnevi spričo pospeševanja procesa integracije v okviru ES in spričo nastajanja »Evrope regij« zahteval od vlade, da dežele vključi tudi v sproten proces pogajanj zastran novih oblik evropske integracije. Spori med deželami in zvezo na tem področju so redkost in jih je veliko manj kot sporov, ki nastajajo, kadar hočejo močne politične osebnosti uresničevati »vzporedno« zunanjo politiko: še pred dobrim letom so bile tako rekoč na dnevnem redu napetosti med liberalnim zunanjim ministrom Genscherjem in konservativnim in zdaj že pokojnim bavarskim veljakom Straussom, ki je s svojimi izleti v zunanjo politiko – podpora Južni Afriki, Čilu in drugim konservativnim ekipam – tacal po Genscherjevem zeljniku. Odkar Straussa ni več, Genscherjev koncept sem pa tja vrže iz ravnotežja kancler Kohl, vendar pa se zadeve ponavadi prej ali slej spet uredijo. Aparat zunanjega ministrstva na Adenauerallee sodi namreč nedvomno med strokovno in organizacijsko najboljše na svetu.

MEHIŠKI PROTIINFLACIJSKI ZGLED

Od korupcije do Španije

V času, ko razpada jugoslovanski protiinflacijski program, je pametno proučiti mehiškega z vsemi dobrimi in slabimi izkušnjami – kot poduk novim snovalcem

Pred nekaj leti se je gospodarska usoda Mehike zdela zelo negotova. Cene nafte, od katere izvoza je Mehika usodno odvisna, so padale, zunanji dolg države se je zdel nerešljiv, v državi je vladala vsesplošna korupcija. Toda v preteklih petih letih so povsem opustili stare gospodarske navade in eno najbolj zaščitenih gospodarstev je postalo eno najbolj odprtih; predsednik Carlos Salinas je posodobil gospodarstvo z deregulacijo, privatizacijo in davčno reformo. Danes ugotavljajo, da Mehika v celoti prisega na njena nekdanja najhujša sovražnika: zasebna podjetja in Združene države Amerike.

Po drugi strani pa so plače realno nižje že osmo leto zapored, saj so že skoraj za polovico nižje kot leta 1982. Približno 30 odstotkov Mehičanov živi v revščini, tako kot leta 1980. Letos bo gospodarska rast od 2 do 3-odstotna (za polovico nižja kot v 60. in 70. letih), inflacija pa blizu 30 odstotkov (za 10 odstotkov višja kot lani). Trgovinska bilanca močno čuti posledice odpiranja države: leta 1985 je imela Mehika trgovinski presežek 8 milijard dolarjev, letos pa bo kljub vplivu zalivske krize na višanje cen nafte zabredla celo v primanjkljaj. Toda že čez nekaj let lahko realno pričakujeo višjo gospodarsko rast in tudi plače, medtem ko naj bi inflacijo v celoti obvladovali. Še sredi osemdesetih let se je kaj takega zdelo nemogoče.

Velike zasluge Miguela Madrida

Začetek nove gospodarske strategije sega v leto 1985, ko je tedanji predsednik Miguel de la Madrid »včlanil« Mehiko v GATT in tako gospodarstvo odprl trgu. Decembra 1987 je uvedel tudi protiinflacijski program, znan pod imenom »pacto«. Ta se je po obliki in vsebini močno razlikoval od večine podobnih programov v osemdesetih letih. Vlada je najprej zmanjšala javno porabo: v letih 1986 in 1987 je bilo proračunskega primanjkljaja za 16 odstotkov BDP, leta 1988 je padel na 12,3 odstotka in leta 1989 na 5,8 odstotka, medtem ko naj bi bil letos le 3 odstotke BDP. Po začetni devalvaciji za 20 odstotkov je vlada februarja 1988 fiksirala tečaj pesosa glede na dolar; pozneje je pesos sicer dnevno devalviral, vendar ne za več kot 14 odstotkov na leto, kar je bilo pod ravnjo inflacije v državi (60 odstotkov). Maja letos so upočasnili tudi to stopnjo devalvacije. Politika močnega pesosa je sicer tvegana (zmanjšana konkurenčnost), a je vseeno umirila domače cene in zmanjšala inflacijska pričakovanja. Druge latinskoameriške države so v podobnih programih vsevprek ter naenkrat zamrznile cene in plače, medtem ko so načrt mehiške vlade – nasprotno – podprli vsi poslovneži in sindikati: proizvajalci so tako prilagodili cene, še preden je načrt začel veljati, nato pa v skladu z dogovorom po mesec ali dva niso dvigali cen in plač.

Po preteku teh obdobij so jih sicer nekoliko dvignili, da ne bi čez čas relativni stroški poslovanja ušli z vajeti; s tem so zadeve sproti umirjali. Mehika je poleg tega močno sprostila uvoz. Najprej so uvozne kvote zamenjali s carinami, nato pa so carine postopno zmanjševali. Sproščen uvoz je skupaj s pogostim prilagajanjem cen zagotovil, da pomanjkanja blaga (z redkimi izjemami kot pri mesu) ni bilo in niso nikoli ogrozila programa. Vlada je sklenila tudi »posel« glede zunanjega dolga, kar je bilo v manjši meri povezano s sposobnostmi mehiške vlade in bolj z geografsko bližino ZDA, ki se še vedno bojijo nenadzorovanega priliva mehiških emigrantov. Vsoto za servisiranje dolga so s tem zmanjšali za 4 milijarde USD na leto – manj kot so prvotno načrtovali – toda sporazum je spodbudil zaupanje zasebnega sektorja in tujcev v gospodarstvo, zaradi česar so obrestne mere sedaj najnižje po letu 1981. Inflacijo nameravajo po besedah finančnega ministra dodatno zmanjšati z odkupom notranjega dolga z denarjem, ki ga bodo dobili s privatizacijo podjetij. Redke – če sploh – pa so države, ki so zmanjšale trimestno inflacijo na manj kot 10 odstotkov brez občutnejše recesije; in Mehika pri tem gotovo ne bo izjema.

V prihodnje bo lahko inflacija nižja od uradnih 30 odstotkov tudi zato, ker je vlada sprva izjemno povečala cene v javnem sektorju, saj je odpravila subvencije državnim službam in podjetjem. Decembra 1987 se je tako železniški prevoz podražil za 300 odstotkov, kar je samo po sebi prispevalo 4 odstotke k stopnji inflacije v državi; elektriko so podražili za 300, telefonske impulze za 400 odstotkov in tako naprej. Zato Salinas trdi, da sedanja stopnja inflacije ne izraža »makroekonomskih nesorazmerij«. Na nesrečo lahko te podražitve spodbudijo inflacijo zaradi tega, ker bodo pritiskale na višje plače, s tem pa tudi na višje cene. Dodajmo pa še, da mora Mehika nameniti 8 milijard dolarjev na leto za odplačilo dolga; drugače kot Brazilija ima manj možnosti za financiranje tega odliva s pomočjo trgovinskega presežka, zato si bo morala znova sposoditi svež denar za servisiranje obstoječega dolga.

V prvi polovici leta 1990 se je uvoz povečal za 17 odstotkov, medtem ko izvoz miruje. Če bodo povprečne cene nafte ostale pri 30 dolarjih za sod, bo Mehika letos z izvozom zaslužila 2,5 milijarde USD več, kot so načrtovali, kar naj bi približno uravnotežilo trgovinsko bilanco; če bodo naslednje leto cene nafte povprečno 22,5 dolarja za sod, bo Mehika zaslužila 5 milijard USD več, kot so načrtovali, zaradi česar pa naj bi bil primanjkljaj v plačilni bilanci vseeno 5 miljard USD, ker bo mehiški »nenaftni« izvoz in zaslužek s turizmom manjši zaradi pričakovane recesije v ZDA. Ko pa bodo cene nafte padle, bo Mehika še težje pokrila primanjkljaj v plačilni bilanci. Mednarodne banke svežega denarja ne bodo posodile; namesto tega bo potreben dotok kapitala v obliki direktnih tujih investicij. Doslej je bil ta dotok zanemarljiv, čeprav je Mehika lani občutno sprostila investicijsko zakonodajo. Leta 1989 je bila skupna vrednost tujih investicij 2,4 milijarde, letos pa bo med 3 in 4 milijardami USD. Toda Mehika bo najbrž še nekaj časa brez »resnega« investicijskega denarja.

Carinska unija z ZDA

Kljub temu je razlogov za optimizem dovolj, ker je mehiška mikroekonomska (oziroma supply-side) reforma na pravi poti; poskus prostotrgovinskega sporazuma z ZDA pa je »merska enota« teh velikanskih sprememb. Sporazum o prosti trgovini (FTA; Free Trade Agreement) ni zgolj (ali predvsem) odpiranje Mehike svobodni trgovini. Veliko pomembnejši bo razmah tujih investicij, ki jih Mehika nujno potrebuje. Salinas upa, da bo FTA Mehiki prinesel tisto, kar je članstvo v Evropski skupnosti prineslo Španiji: »Ko sem prebral, da uspe Španiji v času socialistične vlade pritegniti za 10 milijard USD tujih investicij na leto, sem se vprašal, kaj počnemo mi.« In danes je Nissan že pripravljen investirati milijardo dolarjev v gradnjo nove tovarne avtomobilov v Mehiki. Poglavitni razlog, zaradi katerega bo imel FTA zanemarljiv vpliv na obseg trgovanja – vsaj v začetku – je v tem, da so sedaj carine zelo nizke; povprečna carina za mehiški uvoz iz Amerike je zgolj 11-odstotna, povrečna ameriška carina za mehiško blago pa je 4-odstotna. V nekaterih sektorjih se Mehika sicer sooča z višjimi carinami, ponekod pa tudi z »neobveznimi izvoznimi omejitvami«, vendar te niso bistvene.

Če bo FTA odpravil te težave, je seveda dobrodošel; na daljši rok pa bo koristen predvsem zaradi spreminjanja mehiške industrijske strukture. Dediščina mehiške protekcionistične preteklosti je namreč v tem, da so nekatere najpomembnejše veje industrije, kakršna je denimo jeklarska, kapitalno intenzivne. Moralo bi biti kvečjemu obratno: Mehika ima veliko poceni delovne sile in ne malo kapitala. Te veje industrije so nekonkurenčne in FTA jih lahko uniči. Obenem bo FTA spodbudil delovno intenzivne panoge, kot je tekstilna; Salinasova vlada pa seveda želi, da bi Mehika nudila kaj več kot le poceni delovno silo kapitalu iz ZDA. Zato je poskušala posodobiti gospodarstvo tudi z deregulacijo, privatizacijo in davčno reformo: najvišja stopnja davka na osebne prihodke je bila 50 odstotkov v letu 1986, naslednje leto pa bo samo 35-odstotna. Stopnja obdavčenja podjetij se je zmanjšala s 56 na 35 odstotkov, medtem ko se je davek na dodano vrednost povečal. Salinasova vlada je sklenila uresničevati davčno zakonodajo bolj odločno, včasih celo s prisilo. To očitno deluje, saj so se v prvi polovici leta davčni prihodki povečali za 5 odstotkov. Privatizacija – kot naslednji element supply-side reforme – se je začela takoj po izbruhu dolžniške krize, ko je država potrebovala denar. Vlada je po maju 1983 privatizirala 230 podjetij in s tem prišla do 3 milijard dolarjev, obenem pa je zaprla še na stotine drugih državnih podjetij. Vlada trdi, da bo obsežnejše privatizacije mogoče izpeljati šele takrat, ko bo gospodarstvo na trdnejših nogah.

Zapletena kmetijska reforma

Najtežja še neopravljena naloga na Salinasovem seznamu mikroekonomskih ukrepov je kmetijska reforma. Visoka inflacija in precenjen pesos sta v šestdesetih in sedemdesetih letih prizadela kmetijstvo bolj kot katerikoli drugi del gospodarstva. Mnogi kmetijski pridelki so bili namerno poceni, zato pa so nizki dobički zavirali investiranje v kmetijstvo. Najpomembnejši razlog kmetijske neučinkovitosti pa je mehiški sistem kolektivnih kmetij. Ti »ejidos« imajo v lasti več kot polovico mehiške obdelovalne zemlje, nobene pa ni mogoče prodati, oddati ali predati. V devetih izmed zadnjih desetih let so v kmetije investirali manj kot 2 odstotka vrednosti prometa; v gospodarstvu kot celoti je bil ta delež vsaj 15-odstoten. Rezultati zato ne presenečajo: na hektar zemlje je danes več delavcev kot v šestdesetih letih. V letu 1988 je bila kmetijska proizvodnja nižja za 3,1 odstotka glede na leto pred tem, v 1989 pa se je zmanjšala za 2,1 odstotka. Doslej so imele najnovejše kmetijske reforme bolj malo uspeha. Vlada je dovolila le nekatere projekte sovlaganja v posamezne ejide in v velike agrokombinate. Reformirala je neučinkovito državno distribucijsko mrežo in poskušala uvesti kmetijske subvencije. Vendar ji še ni uspelo rešiti temeljnega problema, pomanjkanja investicijske pobude, ki je »vgrajeno« v sistem ejidosov. Reforma le-teh bo tudi politično zapletena; mnogi se namreč bojijo, da bi privatizacija ejidosov povzročila migracije v že tako ali tako prepolna mesta.

Mehiški problem je tudi v kvazi-demokraciji, ki gospodarske svobode nikakor ne spodbuja. Tako je Mehika v obeh pogledih še daleč za španskim čudežem. Toda Salinasova reformska usmeritev je po splošni oceni pravilna; če bi Mehika na tej poti vzdržala in prihodnje leto res izpeljala svobodne volitve, potem bodo lahko njeni državljani čez nekaj let že uživali sadove trdega dela iz druge polovice osemdesetih let.

DARIJAN KOŠIR

DELO
Samostojen časnik
za samostojno Slovenijo

Divjačina za bosanski lonec

VOJKO FLEGAR

Bosansko-hercegovska Srbska demokratična stranka je pripravljena. Da je dogodki ne bi prehiteli, kot njeno sestrsko organizacijo na Hrvaškem, je stranka »trpinčenih Srbov« še pred volitvami – ki jih namerava bojkotirati – v Banjaluki »preventivno« ustanovila Srbski nacionalni svet in oborožila svoje najbolj bojevite privržence. Volitve (18. novembra) gor ali dol, skupščina takšna ali drugačna, SDS BiH si jemlje pravico, da predstavlja srbski narod v BiH (drugi po številu).

Duhovito pripombo književnika Mirka Kovača, da Srbe v drugih republikah vodijo psihiatri (predsednika SD SH in SDS BiH), v Srbiji pa pacienti, je torej zdaj mogoče dopolniti. Psihiatri, namesto da bi svetovali pacientom, zvesto poslušajo – njihove nasvete. Raškovićevo pot v Canosso (prilizovalsko pismo opravičevanja Miloševiću po objavi magnetograma pogovorov s Tuđmanom) je namreč opravil tudi Radovan Karadžić, čeprav je mesece prej kar naprej razlagal, da je komunizem največji sovražnik Srbov (in vseh drugih bosansko-hercegovskih narodov). S svojim obiskom pri srbskem predsedniku (ki mu je neposredno sledil sklic najprej srbskega sabora nato pa nacionalnega sveta) pa je bržkone le začasno in iz taktičnih razlogov pozabil na te svoje izjave. Zlasti zato, ker lahko Miloševićeva stranka, ki ima za sabo ves državni aparat in denar, ponudi oprijemljivejšo pomoč kot pa katerakoli opozicijska stranka iz matice.

Tako je tudi publika v Banjaluki, ki je je bilo sicer po trditvah prisotnih dvajsetkrat manj, kot je napovedala Politika (200 tisoč), glasneje klicala Vuku (Draškoviću, ki ga ni bilo) kot Slobodanu, katerega »posebnega odposlanca« Petra Škundrića je sploh izžvižgala. Toda vprašanje, ali bodo navsezadnje le psihiatri skočili za vrat pacientom ali narobe, je v bistvu pomembno le toliko, kolikor dokazuje, da je tako imenovani scenarij destabilizacije Hrvaške in BiH oziroma kar Jugoslavije (s srbskimi diasporami) čudna in protislovna zmešnjava načrtovanih, izsiljenih in taktičnih manipulacij ideološko in politično sila raznovrstnih varuhov srbstva, ki samo v naključnem sosledju daje vtis nekakšne skrbno pripravljene kampanje.

Za Bosno in Hercegovino oziroma njene prebivalce, ki bi si želeli malo več miru in perspektive, to vsekakor ni bogve kako tolažilno. V hribih nad Bosanskim Petrovcem, blizu meje s Hrvaško, se pod vodstvom upokojenih polkovnikov že urijo srbski prostovoljci in novinarjem ponosno razlagajo, da je za javnost za zdaj le mavzerica m-48; drugo orožje imajo skrito. Scenarij (v katerega je bosansko-hercegovski notranji minister uvrstil tudi miniranje železniških prog v zahodni Bosni) ali zgolj le tekma v radikalizmu med srbskimi strankami lahko imata isto končno posledico – razpad BiH. Alija Izetbegović, predsednik muslimanske SDA, je že zagrozil, da »bodo Srbi, če hočejo, dobili državljansko vojno«, stališče hadezejevskih voditeljev, pred slabima dvema mesecema postavljenih iz Zagreba, pa tudi ni bolj pomirljivo (kot »realna grožnja« v zahodni Hercegovini obstaja paravojaška Hrvaška domoljubna organizacija). Je »ekumenistične« tone iz izjav voditeljev bosansko-hercegovskih nacionalnih strank, tako značilne za obdobje njihovega ustanavljanja, slab mesec pred volitvami dokončno izpodrinil oboroženi nacionalizem?

Bosanci in Hercegovci se pritrdilnega odgovora na to vprašanje očitno močno boje, sicer ne bi zadnja anketa Borbe pokazala, da bi jih več kot polovica navzlic vsem slabim izkušnjam volila prenovljene komuniste, nekaj manj pa Markovićeve reformatorje. Upoštevaje strah pred nasilnim soočanjem nacionalistov je morda bolj razumljivo tudi, zakaj je predsednik bosansko-hercegovskega predsedstva dr. Obrad Piljak pred dnevi v Ljubljani večkrat poudaril, da je BiH za malodane kakršnokoli Jugoslavijo, le da bodo v njej, ob nespremenjenih mejah, vse današnje republike. Tisti, ki še vedno (in kljub dogodkom na Hrvaškem) razmišljajo o nekakšni zahodno-jugoslovanski konfederaciji, očitno niti o BiH niti o Jugoslaviji ne vedo veliko.

S takso nad ideje?

STOJAN ŽITKO

Srbija se mora zavarovati pred predragim blagom iz Slovenije celo s carinami (taksami) na tako blago. To naj bi bilo stališče določenih vladnih krogov v tej republiki, ki sodeč po navijaških člankih na to temo, že za danes napovedujejo pomembne spremembe v republiški politiki. Ne samo do federacije oz. zvezne vlade, kot pravijo, pač pa vsaj toliko, kot se zdi, tudi do Slovenije in verjetno Hrvaške. Po približno letu, odkar so na politični poziv tamkajšnjega vodstva srbska podjetja praktično prekinila svoje poslovanje s slovenskim gospodarstvom, zdaj do tega prihaja posredno.

Verjetno še nihče ni natančneje izračunal, koliko gospodarske škode vsem so povzročili zamrznjeni gospodarski odnosi med republikama, ki sta gospodarsko vendarle precej odvisni tudi druga od druge. Slovencem prav tako ni bilo enostavno preživeti gospodarske blokade, čeprav vsaj sprva o tem nismo veliko razmišljali. Jasno je, da iz naše republike veliko blaga potuje tudi drugam po Jugoslaviji in če se kje zatakne, so posledice občutne. Slabo pa je seveda, če do takih kratkih stikov pride iz izrazito političnih razlogov. O tem je bilo veliko slišati že lani, ko je tedanja srbska socialistična zveza (SZDL) svojim gospodarstvenikom naročila, naj pretrgajo gospodarske stike s slovenskimi samo zato, ker je odpadel takrat tako napovedovani miting »resnice« v Ljubljani. Gospodarstvi ene in druge republike s samim mitingom nista imeli nič skupnega, prepoved pa je nanj slabo učinkovala. Morebiti na samo srbsko gospodarstvo celo slabše, saj ni znakov, da bi ob pomanjkanju slovenskega blaga hitreje razvilo svojo predelovalno industrijo, blago pa se je iz Slovenije po nekako skrivnostnih poteh vendarle prebilo tudi tja. Na drugi strani smo nekako dokaj poenostavljeno te stvari odpravili tudi v Sloveniji, češ da nam je to le nauk, da moramo pospešeno izvažati in se čim bolj otresti takih trgov, kjer nam naposled še slabo in z zamudo plačujejo. Številni direktorji pa vendarle povedo, da stvari niso tako enostavne in da politiziranje pri tem nikomur ne prinese pretiranega dobička.

Vse se zdaj ponavlja v nekoliko bolj zapletenih razmerah, vendar spet v povsem spolitiziranih inačicah razmišljanja. Če za zgled ponovimo le nekaj zaključnih misli priložnostnega komentarja na to temo v časniku Politika, tudi hitro vidimo, kam v tem primeru lahko uvrstimo napovedane ukrepe proti Sloveniji. Gre seveda v prvi vrsti za različne poglede v Jugoslaviji na bodočnost in ustroj države (federacija, konfederacija . . .). So nemara ti ukrepi, ki naj bi jih za današnjo sejo republiške skupščine predložil srbski izvršni svet, pisani tudi v opomin tistim, ki razmišljajo drugače? V Politiki namreč povsem jasno v zvezi s tem povedo naslednje: napovedane ukrepe republiškega izvršnega sveta je treba razumeti predvem kot obrambne, pa tudi začasne, do trenutka odločitve o bodočnosti jugoslovanske skupnosti. Če pa bosta Slovenija in Hrvaška ostali pri nespremenjenem stališču, da je treba zvezno državo demontirati, je tudi jasno, da bodo tudi ti in ne samo ti ukrepi povsem izgubili začasni pomen, kajti konfederacija za Srbijo ni sprejemljiv razplet.

Dosedanje razprave o prihodnosti države se zaradi tako prikazanih ukrepov proti Sloveniji – za zdaj morebiti predvsem za uvedbo posebnih taks na blago iz Slovenije – zdijo naenkrat odvečne. Izsiljevanje na gospodarskem sektorju ne more prinesti niti tokrat nič dobrega nobeni strani, toda še manj lahko zaradi take kratkovidne (pa vendarle politikantske) politike koristi tistim, ki kanijo tako početi. Zdaj nam je samo še vedeti, zakaj podjetja iz Srbije v zadnjem obdobju tako vneto naročajo blago pri slovenskih podjetjih: ali da bi se pravočasno pripravila na slabe čase, kot jih že poznajo, ali pa tudi zato, da bi slovensko gospodarstvo dodatno osiromašila, če mu izdelkov ne bi plačala. Eno in drugo pa iz neposredne preteklosti že poznamo.

Nerazviti ne potrebujejo miloščine

FRANC MILOŠIČ

Nastajajoči zakon o pospešenem razvoju manj razvitih občin in območij v Sloveniji bi moral imeti povsem drugačna izhodišča od tistih, iz katerih so pripravljene sedanje teze. Pobudo so dali Ptujčani, ki se ne strinjajo s staro zakonsko filozofijo, da se del gospodarske akumulacije preprosto vzame in se z njim napolni proračunski predal, iz tega pa se potem kot miloščina deli nerazvitim. Ptujsko razmišljanje je: Slovenija mora vlagati sredstva v ogrožena območja zaradi nacionalnega interesa, ta sredstva pa morajo ustvarjati novo vrednost.

Zapleta se že pri tem, kako naj bi določili ta območja v Sloveniji. Ne gre toliko za kazalce (ne)razvoja kot za napačno osnovo. Predlagani zakon bo za osnovo jemal občino in iz njenih podatkov izluščil nerazvita območja. Večina predstavnikov trinajstih občin od Žalca in Raven do Lendave, ki so o tem razpravljali na Ptuju, pa ve, da tako ni mogoče priti do objektivne pogodbe. Tako bi na primer za Slovenske gorice bilo potrebno tesno sodelovanje šestih občin, pred tem pa bi morali še natančno vedeti, kaj Slovenija hoče s Slovenskimi goricami. Ali hoče tam intenzivno sadjarstvo, ki je to pokrajino nekoč že preživljalo, hoče kaj drugega kmetijskega, ali hoče rezervat za idilično življenje ljudi v zdravem okolju, hoče od tam biohrano ali industrijske izdelke? Dokler se to ne bo vedelo, utegne takšen zakon povzročiti tudi katastrofo. Ko bo namreč proračunski predalček poln, lahko predenj stopi kdo, ki bo hotel sredi teh goric postaviti livarno. Zanjo bo dobil vse olajšave, bo pač vlagal na manj razvitem območju. In ko bo denar pobral, bo za njim prišel drug, ki bi rad postavil sušilnico sadja, pa je ne bo mogel, ker bo denar že pošel.

Ali drugačen nesmisel, ki bi lahko nastal ob občinski meji z dvema sosedoma. Oba tolčeta enako revščino v življenju, vendar bo eden na boljšem samo zato, ker je v njegovi občini več njemu podobnih kot v občini njegovega soseda.

Vse to hočejo dopovedati slovenskemu komiteju za družbeno planiranje, ta pa trdi, da razlik med pisci zakona in predstavniki nerazvitih ni. Najprej bi se morali otresti miselnosti, da bogatejša slovenska območja revnejšim sploh kaj podarjajo. Analitično bi za preteklost z lahkoto dokazali, da so jim jemala – delovno silo, ki je zanje ustvarjala del akumulacije, plačevala prispevke za njihove ceste in drugo, sama pa po delu odhajala po svojih revnih cestah v reven domači kraj. Treba se je spomniti samo na žolčne razprave o sedežnem in domicilnem načelu plačevanja prispevkov.

Ko bi se otresli takšne miselnosti, bi za manj razvita območja morali izdelati natančne programe. Ne gre za to, da bi vsa Slovenija postala mesto z mestnimi življenjskimi možnostmi. Gre za to, da bo vsakdo imel vodo, da bo vsakemu svetila žarnica, da ne bo nihče bredel po blatu, da bo telefonski priključek povsod stal toliko kot v mestu, ne pa sedemkrat več. Lenarški izračun je zelo jasen: zaradi teh razlik v ceni so bile vse letošnje izboljšave življenjskih razmer (ceste, telefoni . . .) v tej občini za 42 milijonov dinarjev dražje kot enake naložbe v urbanem razvitem okolju. Če bi Lenarčanom ostali samo ti milijoni, ne bi več govorili o razvojnem dinarju in naturalni pomoči, kajti to večno prosjačenje najbolj žali prav njih same.

Država je tista, ki bi morala poskrbeti, da bi kilometer ceste stal enako kjer koli, da bi bilo delovno mesto povsod enako drago. Kapital se bo po svojih zakonitostih že selil tja, kjer bo slutil dobiček. Z zakonom, ki bi imel predolg socrealistični rep, pa bi te štrene mešali, ker bi zmetali v isti koš vsa območja. Morda se kakšno ne more več pospešeno razvijati, ker za to nima možnosti. In če se ne more, ga je res treba siliti? In če se drugo s svojo notranjo močjo ob izenačenih osnovnih možnostih lahko bliskovito dvigne nad povprečen razvoj, naj se. Toda to se ne da predpisovati. Da se pa reči, kaj Slovenija od svojih možnosti želi in pričakuje – brez milostnega metanja drobiža v pripravljen klobuk.

PRIVILEGIRAN SLOJ LJUDI

Stanovanjska pravica – tujek v novem tržnem stanovanjskem gospodarstvu

Rešitev je, da se, kjer in kolikor je mogoče, sedanjim imetnikom stanovanjske pravice omogoči, da postanejo lastniki stanovanja, sicer pa je treba pustiti času, da opravi svoje

Ena od temeljnih institucij našega stanovanjskega prava je stanovanjska pravica, ki je od leta 1974 tudi ustavno zajamčena pod pogoji, ki jih določa zakon, za zadovoljevanje osebnih in družinskih potreb, trajno uporabljati stanovanje v družbeni lastnini. Stanovanjska pravica preneha samo v primerih in na način, kot to določa zakon. Ta pravica se lahko šteje kot posebna, najemu podobna vrsta odplačne uporabe tuje stvari.

Danes zlasti mlade družine – in to ne brez razlogov – vidijo v imetnikih stanovanjske pravice določen privilegiran sloj ljudi, ki se kot »srečni posestniki« včasih niti ne odpovedo tej pravici, čeprav so si omogočili lastno stanovanje ali iz dobičkaželjnosti oddajajo za težke denarje v podnajem posamezne stanovanjske prostore stanovanja v družbeni lastnini. Vendar tu ne gre prezreti druge plati. Stanovanje je za človeka pomembna in potrebna dobrina, ki je posebej omenjena tudi v mednarodnem paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah z dne 19. 12. 1966; te se štejejo tudi kot temeljne pravice človeka in državljana. Imetniki stanovanjske pravice bi morali plačevati stanarino, ki naj zagotovi redno vzdrževanje in enostavno reprodukcijo, s stanovanjskim prispevkom, ki se odteguje delavcu od osebnega dohodka, pa bi se zbirala sredstva za nova stanovanja v družbeni lastnini, ki se oddajajo novim imetnikom stanovanjske pravice. Vse to pa je ostalo v načrtu ali pa je bila le »pobožna« želja zagovornikov te institucije.

Vendar tu ne gre za to, ampak za konkretno, na pravno predpisani način nastalo in v določeno pravno razmerje pretočeno stanovanjsko pravico kot pravico trajno uporabljati stanovanje, ki je družbena lastnina. V obrazcu stanovanjske pogodbe, sestavljene po predpisih o stanovanjskih razmerjih iz leta 1974, piše: Stanovanjsko pogodbo lahko odpove stanodajalec ob pogojih in načinu, ki ga določa zakon o stanovanjskih razmerjih. Ti pogoji so našteti v 56. členu zakona o stanovanjskih razmerjih republike Slovenije iz leta 1982. Kot je znano, gre tu v glavnem za določene kršitve iz stanovanjskega razmerja izvirajočih obveznosti imetnika stanovanjske pravice. Tudi z morebitno spremembo lastništva na strani stanodajalca tu ne more priti do sprememb, gre vselej za posebej zavarovano obligacijsko razmerje iz skupine pogodb o uporabi stvari. t. i. rabokupnih pogodb.

Takšnega, pod konkretnimi pogoji in s konkretnimi pravicami ter obveznostmi nastalega pravnega razmerja, ne more spremeniti ali razveljaviti noben nov predpis, marveč ga mora priznati in upoštevati. Tu gre za varstvo »pridobljenih pravic«, ki je eno od temeljnih pravil ne samo vsake pravne države, marveč vsake civilizirane države. Če se danes tu in tam zatrjuje, da bomo lahko postali pravna država šele, ko bomo pospravili vso »ropotijo« iz dobe samoupravnega socializma, vendarle ni mogoče prezreti, da nimamo kaj iskati v skupnosti evropskih držav, če kršimo eno od temeljnih pravnih načel, kot je načelo o spoštovanju pridobljenih pravic. S tem seveda ni rečeno, da v novih predpisih ne bi bilo mogoče namesto o stanovanjski pravici govoriti o primerih, ko je rabodajalec posebej omejen pri odpovedi rabokupnega razmerja, kot je to zdaj pri stanovanjski pravici.

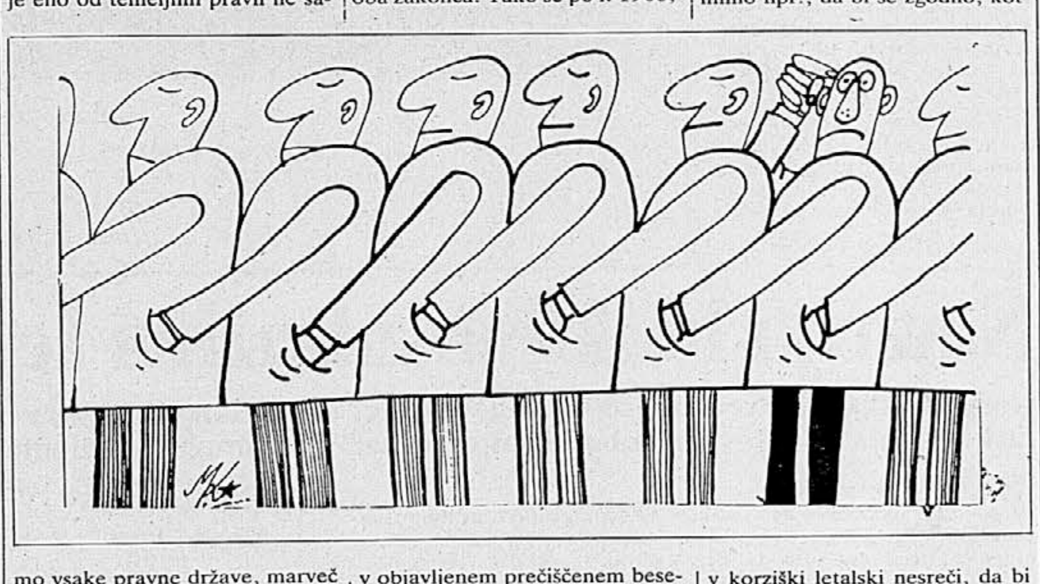
Posebno vprašanje je t. i. dedovanje stanovanjske pravice. Najprej pri stanovanjski pravici ne moremo govoriti o dedovanju v pravnem pomenu te besede, pač pa stanovanjska pravica ob določenih zakonskih pogojih preide od imetnika stanovanjske pravice na drugo osebo. To je v prvi vrsti zakonec ali zunajzakonski partner. Na zakonca ali zunajzakonskega partnerja preide stanovanjska pravica ob smrti imetnika stanovanjske pravice, in sicer po samem zakonu. Če tedaj lahko rečemo, da je iz določenega stanovanjskega razmerja nastala pridobljena pravica imetnika stanovanjske pravice, lahko govorimo tudi o taki pridobljeni bodoči pravici njegovega zakonca.

Tu je treba opozoriti predvsem, na to, da sta bila dalj časa imetnika stanovanjske pravice oba zakonca. Tako še po l. 1968, v objavljenem prečiščenem besedilu zveznega zakona o stanovanjskih razmerjih. Do spremembe je prišlo šele v republiškem zakonu o stanovanjskih razmerjih iz leta 1974, in to tudi zaradi neprilik pri pridobivanju stanovanjske pravice v zvezi z delovnim razmerjem enega zakonca. Dodati je še, da zakoni drugih republik in pokrajin niso odstopili od navedene drugačne ureditve, sprejete v zveznem zakonu. Posebej je upoštevati tudi to, da stanovanjska pravica ni namenjena samo za osebne potrebe, temveč tudi za družinske potrebe, in da je mogoče šteti, da je imetnik stanovanjske pravice podpisal stanovanjsko pogodbo ne le v svojo korist, marveč tudi v korist svojega zakonca kot souporabnika stanovanja in morebitnega bodočega imetnika stanovanjske pravice.

Drugačen pa je lahko položaj drugih uporabnikov stanovanja, kot so otroci, posvojenci, starši in posvojitelji, tisti, ki jih je imetnik stanovanjske pravice po zakonu dolžan vzdrževati, in tisti, ki najmanj dve leti živijo z imetnikom stanovanjske pravice v ekonomski skupnosti. Položaj teh oseb je drugačen od položaja zakonca ali zunajzakonskega partnerja. Te osebe lahko po zakonu o stanovanjskih razmerjih pod posebnimi pogoji tudi postanejo imetniki stanovanjske pravice, vendar je treba takega imetnika posebej določiti. Tu ne bi mogli govoriti o kaki pridobljeni pravici, čeprav izjeme niso povsem izključene. Vzemimo npr., da bi se zgodilo, kot v korziški letalski nesreči, da bi po imetniku stanovanjske pravice ostali v stanovanju, ki je bilo v družbeni lastnini, samo mladoletni otroci. Ni izključeno, da bi sodišče v konkretnem primeru, če bi šlo za vprašanje pridobljenih pravic, lahko upoštevalo, da je stanovanje v družbeni lastnini bilo namenjeno ne samo za zadovoljevanje osebnih potreb imetnika stanovanjske pravice, marveč tudi za zadovoljevanje družinskih potreb.

Priznati je pač treba, da bi bila stanovanjska pravica, kot je oblikovana v veljavnih predpisih o stanovanjskih razmerjih, tujek v novem, na tržnih načelih temelječem stanovanjskem gospodarstvu. Vendar problema ni mogoče rešiti tako, kot se, če sodimo po časopisnih vesteh, namerava storiti. Rešitev je v tem, da se, kjer in kolikor je to mogoče, sedanjim imetnikom stanovanjske pravice omogoči, da postanejo lastniki stanovanja, ki ga uporabljajo, sicer pa je treba pustiti času, da opravi svoje.

ALOJZIJ FINŽGAR

REKLI SO

Kidrič je dobil spomenik pred Karadjordjem

DEJAN MEDAKOVIĆ, akademik, dobitnik oktobrske nagrade mesta Beograda, v pogovoru za Politiko ekspres:

»V svoji streznitvi se morajo Srbi znebiti tudi številnih zablod, ki so jih zelo drago stale, predvsem jugoslovanstva, kakršnega so si predstavljali.

Zabloda je, da smo, ko je nastala Jugoslavija, upali, da vsi, ki so se nam pridružili in zaradi katerih smo spremenili tudi vojne cilje (leta 1915 je Supilo v Nišu rotil Srbijo, naj spremeni vojni cilj) hočejo združitev. V resnici pa so se s pomočjo Srbije le rešili iz ruševin avstro-ogrske monarhije.

Po drugi strani so Srbi v to Jugoslavijo vložili vse, kar so imeli, ves svoj kapital; naposled pa jim tega kapitala niso le razvrednotili, temveč tudi pljuvajo nanj, kosti Srbov iz Kumanova pa prodajajo kot histološke preparate za pouk anatomije na univerzah v Skopju in Prištini. Tudi to smo prenesli, kot smo prenesli, da je Kidrič, eden programatorjev absurdne ekonomske politike, ki je uničila Srbijo, dobil spomenik v Beogradu pred Karađorđem, naj niti ne omenjam dejstva, da knez Miloš, ki je iz Beograda naredil prestolnico, še nima spomenika.«

Država pomeni držati

ZORAN POKROVAC, asistent Pravne fakultete v Splitu, v pogovoru za Nedeljno Borbo:

»Jugoslovanski odnos do države je mogoče zelo preprosto pojasniti, če samo malo pobrskamo po etimologiji. V evropskih jezikih ne obstaja beseda država v našem pomenu, saj je tisto, kar mi prevajamo s tem pojmom, na Zahodu v angleščini state, v nemščini Staat, v španščini estado in v francoščini etat, koren pa izhaja iz latinske besede status. Kaj pomeni status? Pomeni stanje, v tem primeru stanje odnosov med ljudmi in ne samo golo oblast.

Naša beseda država nima takšnega korena, čeprav je starejša od evropskih. Izraža patrimonialen odnos, v katerem vladar ,drži' državo, ki jo je podedoval od očeta, v njej vlada, torej drži oblast v svojih rokah. Kot to opazimo, lahko spoznamo tudi vso razliko med oblastmi (ali državami v evropskem pomenu besede) in oblastmi in državami na naših tleh. Naša beseda država zato še danes nazorno ponazarja tip oblasti, ki ga imamo, zato jo je težko prevesti v evropski pojem state, Staat, estado. . .«

Spreminja se politično zanimanje za kulturo

VJERAN ZUPPA, profesor na akademiji za gledališko umetnost, v intervjuju za Javnost:

»Gledališče je v še posebej katastrofalnem položaju. Do pred kratkim so si vzhodna gledališča prizadevala dokazati, da vendarle sodijo k Evropi, da imajo kulturo, s katero lahko tekmujejo, Evropa pa je voyeursko rada kukala za železno zaveso. Če bi danes hoteli naštevati, kar je najbolj zanimivo v hrvaški dramaturgiji, bi ugotovili, da so to dela oporečnikov ali tistih, ki bodo to postali. Politični zemljevid Evrope se namreč spreminja, spreminja se tudi politično zanimanje za kulturo, zato predvidevam, da nas čaka huda kriza dramske književnosti in kulture. In sicer zato, ker bo šele morala poiskati svojo vsebino. Tisto, skratka, zaradi česar je bila za Evropo zanimiva, ne more biti več takšno. V Evropi se je demokracija po letu 1968 in zlomu liberalne permanentne demokracije spremenila. Spremenili so se načini doseganja demokratičnega cilja. Trenutno pa smo v demokraciji, ki se Evropi ne zdi več bistvena. Temeljito je namreč spremenila svoj odnos do demokracije in njenih procesov, do režima izražanja demokratičnosti.«

Politična neoporečnost izrinja strokovnost

Dr. **ZDRAVKO TOMAC**, na seji CK ZKH-SDP:

»Zanimanje za članstvo v stranki se krepi, številni člani pa prikrivajo svojo pripadnost, ker se bojijo, da utegnejo biti pri odpuščanju tehnološkega presežka prvi na seznamu. Zato zahtevamo od dr. Tuđmana, ki poudarja, da je Hrvaška ena najbolj demokratičnih držav, naj to dokaže tudi v praksi, ker so vse drugo pravljice. Omeniti kaže zadnje primere revanšizma, odpuščanje direktorjev zagrebških bolnišnic, ki so člani ZKH-SDP, ko v ospredju ni več strokovnost, kot so bili obljubili, temveč politična neoporečnost. Nad tem, pa tudi nad ravnanjem nekaterih svojih ljudi se mora vodstvo HDZ zamisliti, saj to onemogoča normalno delovanje večstrankarskega sistema na Hrvaškem.«

PREJELI SMO

Protest TV Koper-Capodistria

Uredniški odbor slovenskega programa se pridružuje protestu kolegov uredniškega odbora italijanskega programa ob prekinitvi sodelovanja TV KC-PONTE-CO-FININVEST, saj je s tem napravljena bistvena škoda TV KC in italijanski narodnostni skupnosti. Obžalujemo, da je do tega prišlo v ozračju pomanjkljive povezave med partnerji, in podpiramo pobudo za osvetlitev vseh okoliščin, zaradi katerih smo bili čez noč postavljeni pred izvršeno dejstvo. Zahtevamo, da vodstvo v najkrajšem času začrta in utrdi organizacijske, programske in zaposlitvene vidike razvoja TV KC. Uredniški odbor slovenskega programa podpira prizadevanja uredništva italijanskega programa za utrditev, vsebinsko prenovo in boljšo vidnost večurnega programa za manjšino. Hkrati si naše uredništvo prizadeva, da bi TV Koper-Capodistria celotneje opravljala svojo funkcijo. Uredniški odbor slovenskega programa zato znova poudarja, da je TV Koper-Capodistria sestavni del slovenskega (državnega) sistema RTV in da njene programsko-politične funkcije v celoti izhajajo iz določil slovenske ustave. Črka in duh slovenske ustave zagotavljata spoštovanje in krepitev skupnega kulturnega in informacijskega prostora ter enakopravnost večinskega naroda in avtohtonih narodnostnih skupnosti na področju javnega obveščanja, kar se kaže tudi v obstoju in programski usmeritvi TV Koper-Capodistira. Programsko-jezikovni in narodnostni sestavini TV KC sta v svoji ustavno zasnovani funkciji enakovredni. Italijanski program izraža interese in potrebe italijanske narodnostne skupnosti, slovenski pa pravico in dolžnost slovenske države in večinskega naroda zagotavljati Sloveniji in zamejskim delom slovenskega narodnega telesa celostno informacijo o družbenopolitičnem, kulturnem in gospodarskem dogajanju v državi in zamejstvu. Razumljivo je, da pripadniki slovenske narodnostne manjšine v zamejstvu in italijanskega matičnega naroda tvorno sooblikujejo programsko in informacijsko podobo TV KC, kar jim omogočajo ustava in mednarodni dogovori oz. konvencije. Pri razmeščanju in uporabi programskih pasov in frekvenc morajo zato imeti povsem enakovredno vlogo strokovna in programsko-tržna merila, saj vemo, da finančni viri (naročnina) niso neusahljivi in da programske funkcije ni mogoče uresničevati le delno.

Oddaja Odprta meja na TV Koper-Capodistria ni in ne more biti programski nadomestek slovenske (državne) televizije za celostno uresničevanje skupnega ifnormacijskega prostora, zato je Uredništvo slovenskega programa pred več kot letom dni predložilo vodstvoma TV Koper-Capodistira in TV Slovenija predlog za tak programski pas (odajo) na II. televizijski mreži, ki bi celostno zajela dogajanje v Sloveniji in med slovenskimi narodnostnimi skupnostmi v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, s posebnim poudarkom na avtohtonih narodnostnih skupnostih Italijanov in Madžarov pri nas, obmejnem sodelovanju, odpiranju v Evropo in prostor Alpe–Jadran. Sedanji programski okvir oddaje »Odprta meja« pomeni torej okrnjeno in zgolj na slovensko zahodno mejo omejeno uresničevanje skupnega slovenskega kulturnega in informacijskega prostora, zato je objektiven interes večinskega naroda in narodnosti, da se z doslednim uresničevanjem ustavne vloge TV KC zagotovi kakovosten in količinsko bogat pretok informacij na I. in II. nacionalno televizijsko mrežo.

Razvoj in vidnost II. televizijske mreže na Primorskem sta tudi Uredništvu slovenskega programa omogočila produkcijo regionalnih programov nacionalnega pomena, in to ne samo na informativnem marveč tudi na kulturnem in drugih ustvarjalnih področjih skupnega kulturnega prostora. Bistveno bolje nameravamo izrabiti tudi proste programske pasove na 27. kanalu v sodelovanju s slovensko narodnostno manjšino v Italiji.

Uredniški obor slovenskega programa meni, da so naši razvojni načrti legalni in v skladu s celostno temeljno programsko funkcijo TV Koper-Capodistria. Obenem opozarjamo, da gre na TV Koper-Capodistria za dve enakovredni, državno in ustavno podprti funkciji slovenskega in italijanskega programa ter tako tudi za soupravljanje programskih, kadrovskih in tehnoloških zmogljivosti medija.

V tem sporočilu za javnost želimo tudi poudariti, da se uredniški odbor in novinarji, člani Uredništva slovenskega programa, pridružujemo stališču novinarskih sinidkatov Radia in Televizije Slovenija ter Radia Koper glede sprememb zakona o RTV Sloveniji.

TV Koper-Capodistria
Uredništvo slovenskega programa

Drugega izhoda ni

DEMOS, Murska Sobota, je po vseh zadnjih dogodkih prišel do spoznanja, da le popolna samostojnost vodi k blaginji vseh narodov Slovenije. Jugoslavija, urejena kot federativna država, je mrtva. Za ugotovitev je jasna večini prebivalcev Republike Slovenije. Te stvarnosti so se, kot je videti, zavedeli tudi v drugih republikah in pokrajinah razpadajoče Jugoslavije. To, kar se počne sedaj, da se kljub vsemu hoče ohraniti ta mrtva država v obliki, v kakršni je bila do zdaj, je samo goli poskus, da se krivda za razpad naprti na pleča Slovenije, Hrvaške in kosovskim borcem za svobodo. To ping-pong žogico mora Slovenija oziroma njeno vodstvo dokončno vrniti tja, od koder je bila poslana. Vodstvo Republike Slovenije mora svetovni javnosti pokazati in dokazati odločno in nedvoumno, kaj hočejo njeni prebivalci. To vodstvo mora pred svetovno javnostjo nastopiti z dokazi, ki so oprijemljivi, da Slovenija ni razbijalec Jugoslavije, vendar slovenski narod in vsi drugi narodi in narodnosti, ki živijo na tleh Slovenije, hočejo živeti v državi, kjer vladajo demokracija, mir in zadovoljstvo. Ker razpadajoča država Jugoslavija teh razmer nikoli ni zagotavljala in tudi ni videti, da bi jih v prihodnje, jih hočemo vsi skupaj sebi ustvariti v samostojni državi Sloveniji.

Pesmice o izvedbi in izidih demokratičnih volitev v drugih republikah so samo še eden od poskusov, da nas nekdo ponovno spelje na pretanek led. Programi opozicijskih strank v posameznih republikah (konkretno v Srbiji) so podobni programu sedaj vladajočega komunistično-boljševističnega režima.

Slovenci ter vsi narodi in narodnosti, ki žive na tleh Republike Slovenije, so naveličani stanja, kakršno je zdaj. Zaradi tega smo pri Demosu v Murski Soboti mnenja, da mora slovenska vlada v najkrajšem možnem času pripraviti vse potrebno za odcepitev Slovenije in ustanovitev popolnoma samostojne države Slovenije. Spuščanje slovenske vlade v kakršne koli dolgotrajne pogovore ali pogajanja o konfederaciji ali morda celo o federaciji bi bil za Slovenijo samomor. Namen takih pogajanj je, da se stre volja prebivalcev Slovenije, izid pa bi bil popoln neuspeh ali pa odpoved Slovenije svojim zahtevam.

To ni nekakšen evforičen izpad Demosa iz M. Sobote, niti slovenskega naroda in vseh narodov in narodnosti, ki živijo na tleh Republike Slovenije, ampak spoznanje vseh, da drugega izhoda ni. Če hočemo biti del Evrope, če hočemo, da bomo mi in naši otroci nekoč živeli boljše, je nujno, da se odcepimo od tistih, ki nam tega nočejo dovoliti.

DEMOS
MURSKA SOBOTA

Nismo za začasno in polovično rešitev

Demokratične spremembe v Evropi, predvsem pa v Sloveniji in Republiki Madžarski, so prispevale k hitrejšemu uresničevanju dolgoletnih prizadevanj prebivalcev ob madžarski meji in Slovencev iz Porabja, da se ponovno uredi in odpre mejni prehod Martinje–Gornji Senik. S tem bi bilo omogočeno neposrednejše komuniciranje med prebivalstvom obmejnih krajev, predvsem pa dana možnost Slovencem na drugi strani meje, da se po najkrajši možni poti srečujejo s svojo matico.

Pri tem gotovo ni mogoče zanemariti dejstva, da so omenjena prizadevanja prebivalcev na obeh straneh meje imela podporo institucij prejšnje oblasti v Sloveniji in da so bila sestavni del pogovorov s politiki iz Madžarske, ki so temu prav tako dajali načelno podporo. Vsem nam so tudi poznane aktivnosti odgovornih v občini Murska Sobota, da bi se omenjeni predlog udejanil.

Daljše in podrobnejše poseganje v zgodovino dogajanj v zvezi s ponovnim odpiranjem martinjskega mejnega prehoda na tem mestu ne bi imelo smisla. Zapišimo samo še to, da se je do zdaj, predvsem tudi zaradi neodločnosti slovenskih oblasti, vse skupaj vedno končalo v neskončnem kolesju državnih birokracij. V Sloveniji smo kar naprej neplodno govorili o potrebni konkretni pomoči tudi delu slovenskega narodnega telesa v Porabju, Slovenci iz Porabja pa so morali prihajati v matično domovino preko nekaj deset kilometrov oddaljenega mejnega prehoda v Hodošu. Ta začarani krog se je tako vrtel leto za letom, ljudem pa je počasi minevalo potrpljenje.

Po odločnih zahtevah prebivalcev tega dela Goričkega in Porabcev je letos prišlo do pomembnih premikov. Medsebojna srečanja predstavnikov novih oblasti iz Republike Slovenije in Republike Madžarske ter okrogla miza na Trdkovi ob dnevu odprte meje, so vlili resnično upanje, da prehod končno bo. Prezgodnje veselje pa v zadnjem času ponovno grenijo predlogi odgovornih institucij, ki predlagajo začasne rešitve v obliki maloobmejnega prehoda, ki bi bil odprt v tednu le tri dni (sreda, sobota, nedelja). Seveda so glavni argument potrebna finančna sredstva in predvidena relativno majhna frekvenca na prehodu.

V Socialistični stranki Slovenije iz Murske Sobote smo nekateri aktivno sodelovali v vseh dosedanjih aktivnostih, zato odločno nasprotujemo rojevanju nedonošenčka, ki bi bil potreben mnogih poznejših terapij, da bi preživel.

Zahtevamo, da se v Martinju odpre meddržavni mejnih prehod, ki edini omogoča Slovencem iz Porabja, da lahko pridejo tudi v kulturno, politično in gospodarsko središče matične domovine. Vsaka kategorija prehoda, ki tega ne bo omogočala, ne bo izpolnila svojega osnovnega poslanstva in bo v smislu vsestranskega povezovanja Porabcev s svojo matico dokaj jalov projekt, ljudem ob meji pa pesek v oči v zameno za visoke obljube. Zato je nujno, da ob načelni podpori najdemo tudi dovolj sredstev in za ta prehod ne postavljamo ekonomskih meril, saj gre v tem primeru za slovenski nacionalni (vsaj tako upamo) projekt, ki ne more biti podvržen splošnim ekonomskim in drugim merilom zveznih in republiških institucij.

Ker smo medijski prostor preplavili z različnimi odprtimi pismi, tega sestavka namenoma nismo tako poimenovali. Upamo pa, da ga bodo odgovorni v Republiki Sloveniji prebrali, našli v njem tudi svojo vlogo in odgovornost ter naredili vse, da se dobre namere in dolgoletna prizadevanja ne spremenijo v manipulacijo z nekakšnimi začasnimi rešitvami.

GEZA FARKAŠ
za Socialistično stranko Slovenije Murska Sobota

IZ JUGOSLOVANSKEGA ČASOPISJA

»Alpski« davek

Ni tako daleč od obletnice gospodarske blokade, ki jo je proti Sloveniji razglasila Srbija. Prvi takšen »rojstni dan« pa je treba ustrezno proslaviti. Govori se, da bo Srbija uvedla »posebne takse za srbska podjetja, ki kupujejo slovenske proizvode«, »darilo za rojstni dan« pa naj bi v torek obravnavali delegati srbske skupščine v sklopu predlogov novih ukrepov republiškega izvršnega sveta. Kot odkrito omenjajo, jih sprejemajo zaradi »zavarovanja gospodarskih interesov Srbije«. Prav tako ni neznano, da bodo napovedani ukrepi v nasprotju z zveznimi predpisi oziroma z ekonomsko politiko ZIS.

Predsednik republiškega izvršnega sveta dr. Stanko Radmilović je pomen takšnih potez izrazil že prejšnji četrtek med obiskom v Ei Niš, ko je dejal: »Če že drugi razdirajo Jugoslavijo, mora Srbija uveljaviti svojo suverenost in narediti vse, da ne bi prišla v podrejen položaj.«

Z ustavno-pravnega stališča je Srbija, kot kaže, to že storila. Čeprav se besedno izreka in zavzema za jugoslovansko federacijo, je njena nova pred kratkim sprejeta ustava očitno že prilagojena tudi morebitni konfederaciji in Srbiji kot samostojni državi. Pri federaciji s političnega vidika vztrajajo, kot je pojasnil Radmilović, zato, ker se ne strinjajo, da bi deli srbskega naroda, ki živijo v drugih republikah, v konfederalni državi postali narodne manjšine. Kot je že zdavnaj napovedal Slobodan Milošević, bo Srbija zahtevala proučitev sedanjih medrepubliških meja.

Z gospodarskega vidika pa so napovedani ukrepi samo finale dolgo pripravljanega koncepta. Dovolj je, če se spomnimo istočasnega dela tako imenovane Miloševićeve komisije in komisije ZIS za gospodarsko reformo, blokade gospodarskega sodelovanja s Slovenijo, razpisa posojila za gospodarski preporod, »kmetijske vojne« z ZIS zaradi cene pšenice, neprestanih sporov zaradi cene elektrike, uvoza kmetijsko-živilskih proizvodov sprostitve uvoza in podobno. Zdaj so se pojavili računi, po katerih se dohodek iz te republike menda preliva v Slovenijo in Hrvaško. Objavljajo podatke, po katerih iz Srbije sorazmerno poceni izvažajo surovine, polizdelke, energijo in hrano, iz Slovenije in Hrvaške pa sorazmerno drago končne izdelke. Pri tem trdijo, da je razmerje med temi cenami določala zvezna vlada, zato proti njej leti precej političnih kritik.

Kljub načelnemu zavračanju konfederacije jo zdaj tudi v Srbiji očitno obravnavajo kot možno opcijo. Tudi Radmilović na primer ugotavlja, da konfederalni koncept predlaga carinsko zvezo, zavrača pa skupno financiranje armade, kmetijske politike, regionalnega razvoja. . . »Konfederalistom« na kratko pripisujejo sebičnost oziroma jim očitajo, da si želijo svoboden prostor za prodajo svojih izdelkov in dobiček, pri tem bi se radi izognili skupnim odgovornostim in obveznostim.

Napovedani ukrepi v Srbiji imajo dva cilja. Prvi je sprožiti nov investicijski ciklus in čim manj boleče prestrukturirati gospodarstvo z uvedbo nekakšnega davka na blago iz »zahodnih republik«, s tem pa naj bi nadomestili sedanje, kot trdijo, prelivanje akumulacije iz Srbije v te republike. O teh konkretnih oblikah varstva bo več znanega čez nekaj dni. Že zdaj pa je očitno, da bo to tako kot poletno enostransko povečanje odkupnih cen pšenice nov udarec proti cenam nasploh in dinarskemu tečaju in še en izraz kršenja ustavnosti in zakonitosti, pri čemer uradna Srbija načelno vztraja še naprej, **piše Mirjana Božić v Vjesniku.**

Tišina in hrup; pesništvo sredi zvočnih neviht

Tradicionalno Srečanje slovenskih pesnikov v Kranju je kljub zapletom z denarjem le bilo – Jenkovo nagrado je dobil Milan Jesih

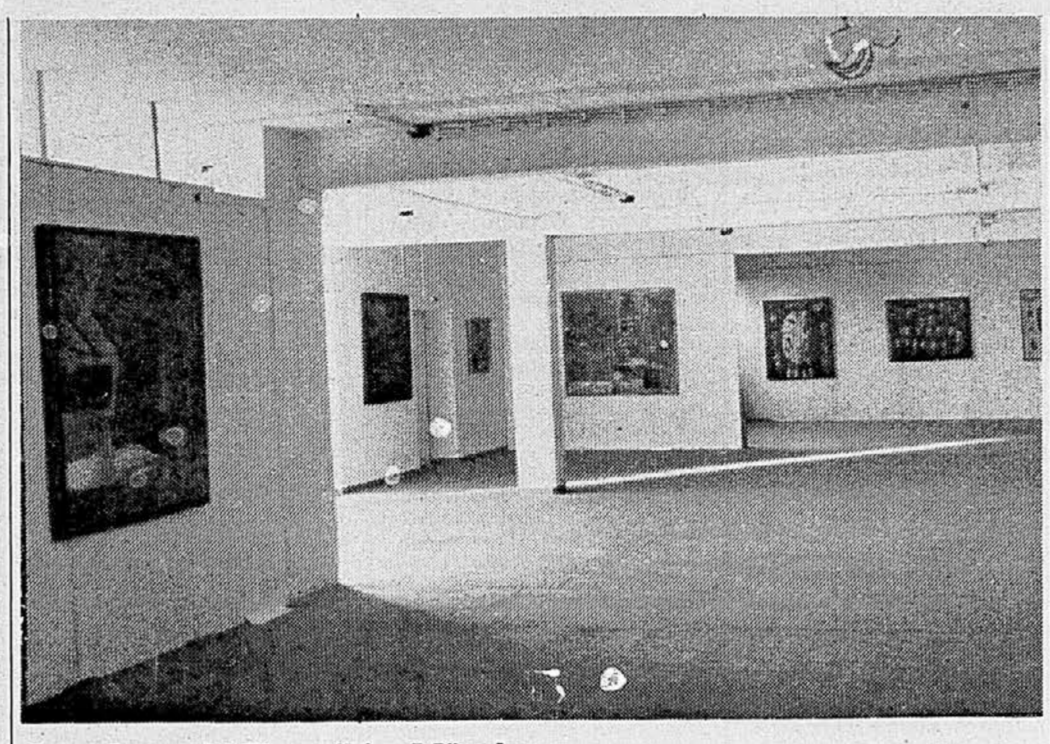
S pomočjo trmaste načelnosti, ki zagovarja brezkompromisno avtonomijo kulture, je Društvu slovenskih pisateljev uspelo ohraniti Srečanje slovenskih pesnikov v Kranju. Srečanje s podelitvijo Jenkove nagrade za poezijo je včeraj torej bilo; s prispodobo iz prejšnjih časov lahko rečemo, da so ga namesto prestolnega Dunaja podprli kranjski deželni stanovi. Jasno je, da ne gre za velike denarje, jasno pa je tudi, da mora ta edini zgolj pesniški – in poetološki – shod v mestu dveh velikih mrtvih pesnikov ostati.

Letošnje Srečanje, 9. po vrsti, je tematsko intoniral **Janez Strehovec** z naslovom **Poezija in tišina**. Na prvi pogled torej še ena »abstraktna tema«, kakor jo je uvodoma reflektiral sam predlagatelj, potem pa je njeno abstraktnost ozemljil s sedanjim položajem poezije med tišino in »mcdonaldanizacijo« postmoderne kulturne paradigme. Vprašanje, na katerega so skušali (sicer maloštevilni) referenti včeraj odgovoriti, se, simplificirano, torej glasi: kakšne šanse ima poezija kot tišina v »medijsko miksanem okolju hrupa in zvočnih neviht«?

Prvi je na to vprašanje odgovarjal pesnik **Boris A. Novak**, in sicer z ekskurzijo po lastnem pesniškem laboratoriju: šele ko sem se znova zavedal tišine, se mi je povrnil glas, je dejal, ko je poročal o svoji pesniški stiski. Seveda se je kmalu in zlasti kasneje v debati pokazalo, da je tišina problematičen pojem, ki ga ni mogoče misliti le v »fizikalnem«, »hrupnem« smislu. Kolikor se je debata gibala le v tem območju, seveda ni mogla zajeti drugega kot tisto, kar je mišljeno kot ustvarjanje v miru in spokoju. Razmerje med poezijo in tišino je (z inserti iz daljšega teksta na to temo) fenomenološko osvetlil **Ivo Urbančič**. Tišino je označil kot »postmoderni hrup«, kot artikuliran »pomenski hrup«; tisto, za kar poeziji gre, pa je imenoval »tihota« – »mesto snovanja, v katerem prihaja bit v razkritost«. Stvar pesnikov in mislecev je, da to prihajanje izrekajo. Kljub še dvema zanimivima prispevkoma. **Iva Svetine** (esej o razmerju med poezijo in tišino je napisal v optiki Poeove misli o poeziji kot prepadu, lastnem grobu) in **Mateja Bogataja** (govoril je o pesništvu kot »ekologiji jezika), je v debati prevladalo razgledovanje, mestoma polemično, po heideggerjanskem horizontu, ki ga je vzpostavil Urbančič, on sam pa se je znašel v vlogi premišljevalca, kateremu se naslavljajo relevantna vprašanja. Bistveno vprašanje, ki ga je včerajšnji simpozij odprl – a za simpozije, posebej enodnevne, je seveda povsem dovolj, če vprašanja odpirajo – je nemara vprašanje o meji, ki poteka sredi pesništva in ga deli na »hrup« in »tihoto«.

Zvečer je bil v Prešernovem gledališču, kjer se vsa stvar že po tradiciji dogaja, pesniški večer in podelitev Jenkove nagrade pesniku, ki je v zadnjih dveh letih objavil najboljšo zbirko. Tokrat je bila izbira najbrž otročje lahka: ustoličen je bil **Milan Jesih** (Soneti).

PETER KOLŠEK

Jugoslovanski likovniki v Münchnu

Münchensko društvo »Museum Synthese« je v Pasinški tovarni (München-Pasing) pripravilo razstavo sedmih jugoslovanskih likovnih ustvarjalcev, na kateri se predstavljajo Narcis Kantardžić in Elvedin Pošković iz Sarajeva, Zoltan Novak in Zlatan Vrkljan iz Zagreba, Zlatko Vičentijević iz Beograda, iz Slovenije pa Jože Šubic in Boris Zaplatil. Hkrati z razstavo, ki so jo pripravili v sodelovanju s kulturnim oddelkom in sosvetom za tujce v deželnem glavnem mestu in münchenskim Jugoslovanskim centrom, so tamkaj tudi dnevi jugoslovanske kulture, ki so se začeli v petek, vse skupaj pa se bo končalo v nedeljo.

Nove razstave

Nove razstavne dogodke bodo začeli v **Likovni galeriji Janez Repanšek** (Rudnik 13 pri Radomljah), kjer bodo danes, 23. oktobra, med 17. in 20. uro predstavili razstavo del akademskega slikarja **Jožeta Ciuhe.** Slovesni del bo ob 18. uri, ko bosta govorila Maks Lavrinc, predsednik kamniške občinske skupščine, in Zoran Kržišnik, nato pa bo še umetniški nastop. Ob 18. uri bodo novo razstavo odprli tudi v ljubljanski **Galeriji Fratnik** (Mirje 2), kjer bo akademski slikar **Zdenko Huzjan** predstavil svoj ciklus »Pariški likovni zapisi«, ki ga je julija ustvarjal med študijskim bivanjem v Parizu. V **Moderni galeriji** bodo danes ob 19. uri odprli razstavo slik in projekta »Odslikavanja« akademskega slikarja **Mladena Jernejca,** čigar delo bo predstavil dr. Jure Mikuž. V Mali dvorani **Dolenjske galerije v Novem mestu** pa so od včeraj na ogled **Lamutovi ženski akti.** Slikarsko razstavo so pripravili tudi v avli osrednje bolnišnične stavbe **Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani,** kjer svoja dela predstavlja **Branko Šinkovec.**

Tedna domačega filma ne bo več, bodo pa Dnevi slovenskega filma

V Celju bo odslej nacionalni filmski festival, ki bo potekal od 14. do 17. novembra – V konkurenci za Badjurovo nagrado bodo štirje filmi

Tedna domačega filma ne bo več. Po sedemnajstih letih bo letos Celje prizorišče I. dnevov slovenskega filma. Tako dobiva Slovenija svoj nacionalni filmski festival, ki bo potekal v Celju od 14. do 17. novembra navzlic krizi Vibe in navzlic vsem nejasnostim v domači kinematografiji.

Skladno s koncepcijo nacionalnega filmskega festivala, na katerem bodo podelili republiške nagrade in priznanja Metod Badjura za najboljše ustvarjalne dosežke, bodo v Celju v osrednjem filmskem programu štirje filmi iz enoletne filmske proizvodnje: Umetni raj (Karpo Godina), Decembrski dež (Boro Šprajc), Ječarji (Marjan Ciglič) in Do konca in naprej (Jure Pervanje). Za nagrade in priznanja Društva slovenskih filmskih delavcev se bodo potegovali tudi kratki filmi. V filmskem programu bodo poleg kratkih filmov različnih producentskih skupin predvajali še dva zanimiva izbora slovenske filmske ustvarjalnosti: štiri mladinske filme in program repriz štirih filmskih stvaritev z naslovom Bili so sporni (Christophoros, Rdeče klasje, Na svidenje v naslednji vojni in Razseljena oseba). Vsi ti filmi so že v času nastajanja in po premierah doživeli ostre ali odklonilne reakcije z različnih strani, pa tudi nagrade in laskave ocene doma in v tujini.

Prvi slovenski nacionalni filmski festival ne bo brez spremnih prireditev. Osrednje, najbrž najbolj polemično, bo posvetovanje ali simpozij Slovenski film zdaj. Zadnje polemike ob finančni, organizacijski in notranji krizi Vibe so vnovič odkrile praznine v kulturni politiki na področju nacionalne kinematografije. Zaradi zelo raznolikih interesov in pogledov glede prihodnjega razvoja nacionalnega filma je lahko posvetovanje o razmerah v domači kinematografiji uspešno le, če bo zbralo vse prizadete in če bo lahko s sodelovanjem eminentnih kulturnih delavcev prispevalo k razpletu filmske krize na Slovenskem. Republiški sekretariat za kulturo soglaša s pripravo takega delovnega srečanja in bo na njem tudi sodeloval. Za tak kulturni zbor so zainteresirani tudi filmski avtorji, producentske skupine, prikazovalci in vsi tisti, ki so tako ali drugače povezani z domačim filmom.

Med spremnimi prireditvami so še filmski pogovori z avtorskimi skupinami premiernih filmov, razstava fotosov in lepakov Minula leta Tedna domačega filma in Dan slovenskih filmskih delavcev, s katerim bodo proslavili 40-letnico Društva slovenskih filmskih delavcev. Precejšnjo konceptualno spremembo bodo doživeli pogovori po premieri – še zmeraj bodo namenjeni tudi občinstvu, vendar si bo organizator, Novi tednik in Radio Celje, prizadeval predvsem za udeležbo stroke.

I. dnevi slovenskega filma bodo torej namenjeni samo slovenskemu filmu. Program je osiromašen v toliko, ker na festivalu ne bo del jugoslovanske kinematografije, ker je celotna prireditev zasnovana zelo racionalno, še zmeraj pa ohranja nekatere bistvene programske in kulturne cilje zdaj že »bivšega« Tedna domačega filma. Organizator računa na pomoč in sodelovanje Društva slovenskih filmskih delavcev, Vibe, Kinopodjetja, Republiškega sekretariata za kulturo in celjske občine. JOŽE VOLFAND

A.R. PENCK
PO BASELITZU IN LÜPERTZU
ŠE A. R. PENCK
V OBALNIH GALERIJAH
19. 10. — 23. 11. 1990

Obletnica rojstva Frana Gerbiča in podelitev njegovih nagrad

Proslava ob 150-letnici rojstva slovenskega skladatelja je bila v Cerknici – Odkritje Gerbičeve delovne klopi

V okviru praznovanja 150. obletnice rojstva skladatelja, solopevca, pedagoga in zborovodje Frana Gerbiča je Zveza društev glasbenih pedagogov Slovenije v Glasbeni šoli »Frana Gerbiča« v Cerknici tretjič podelila Gerbičeve nagrade in priznanja. Po podelitvi nagrad je predsednik Društva slovenskih skladateljev Pavle Mihelčič z nagovorom odkril delovno klop Frana Gerbiča pred njegovo rojstno hišo. Ureditev delovne klopi in okolice je delo arhitekta Marjana Lobode.

Gerbičevi nagradi za življenjsko delo na glasbenovzgojnem področju sta prejela **Pavle Kalan** iz Tolmina in **Ivan Pal** iz Maribora. Gerbičeva priznanja za dosežke v glasbeni vzgoji so prejeli **Jadviga Štrukelj-Poženel** iz Ljubljane, **Zvonka Pal** iz Maribora in **Dragica Ažman** iz Škofje Loke.

Pavle Kalan je prejel Gerbičevo nagrado za svoje 45-letno delo v glasbeni vzgoji in izobraževanju. Poleg tega, da je vodil številne otroške in mladinske zbore, je aktivno sodeloval pri pripravi učbenikov in priročnikov ter predaval na različnih seminarjih. Veliko je komponiral za otroške in mladinske zbore, za klavir in Orffov instrumentarij.

Violinist Ivan Pal je kar 34 let sodeloval v raznih mariborskih orkestrih, večinoma kot koncertni mojster. Na pedagoškem področju je v Srednji glasbeni in baletni šoli Maribor dosegel pomembne uspehe s svojimi učenci, ki so dosegali vidne uspehe na republiških in zveznih tekmovanjih.

Jadviga Štrukelj-Poženel je prejela Gerbičevo priznanje za svoje dolgoletno pedagoško delo kot profesorica klavirja na šoli »Sloga« in na Srednji glasbeni in baletni šoli Ljubljana. Vzgojila je mnogo klavirskih pedagogov in glasbenih umetnikov.

Violinistka Zvonka Pal je delovala na Glasbeni šoli Maribor in prejela Gerbičevo priznanje za posebne dosežke za delo z mladimi in najmlajšimi violinisti.

Flavtistka Dragica Ažman je prejela Gerbičevo priznanje za izjemne dosežke s svojimi učenci, ki so pod njenim mentorstvom na glasbeni šoli Škofja Loka in tudi na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani dosegli zelo veliko prvih nagrad tako na republiških kakor tudi na zveznih tekmovanjih.

LOVRO SODJA

GLEDAMO, POSLUŠAMO ... OCENJUJEMO

GLEDALIŠČE

Turgenjev iz Zagreba

Ob koncu prejšnjega tedna je v ljubljanski Drami gostovalo Hrvatsko narodno kazalište – Hrvaško narodno gledališče iz Zagreba. Gledali smo »komedijo v petih dejanjih« **Mjesec dana na selu** (Mesec dni na kmetih) ruskega pisatelja **Ivana Sergejeviča Turgenjeva.** Treba je reči: gledali smo jo z zadoščenjem.

Pod vodstvom našega starega, dobrega znanca, režiserja **Georgija Para** so zagrebški igralci priredili vsekakor visoko kulturno uprizoritev znamenitega dela, ki je nastalo natanko na sredini prejšnjega stoletja in ki ga gledališka zgodovina označuje kot reprezentativen zgled tako imenovanega »realizma« v drami, hkrati pa odkriva v njem tudi začetek tistega »modernega« pisanja za oder, ki doživi kasneje ob prelomu stoletij svoj vrhunec – in radikalizacijo – v dramah Antona Pavloviča Čehova. Še nekaj velja za Turgenjeva, kar tudi povzroča, da je njegova lirična komedija še danes sorazmerno pogosto na odrih (v ljubljanski Drami so jo igrali v lanski sezoni, tako rekoč hkrati z Zagrebčani); **Mesec dni na kmetih** je s svojimi minucioznimi, malo komično, malo pa seveda melodramatično psihologijo izvrstna – in seveda zahtevna – predloga za igralce, ki morajo tukaj razigrati vso svojo umetnost. Z igralci ta ironična ganljivka o dvojni nesrečni – ženski – ljubezni tako rekoč stoji in pade.

Igralci Hrvaškega narodnega gledališča so bili vsekakor na ravni naloge, ki jo zastavlja Turgenjev. Skorajda vsi brez izjeme.

Najprej seveda **Miran Furlan** in **Alma Prica** v osrednjih dveh ženskih vlogah. Prva je igrala Natalijo Petrovno, to vsestransko nepotešeno in hkrati – ker pač ne gre drugače – resignirano žensko zrelih let; igrala jo je z veliko, natančno dozirano in duhovito pridušeno energijo. Bila je pretresljiva tako v svojem ljubezenskem koprnenju in zapeljevanju (precej mlajšega študenta, domačega učitelja njenemu sinu) kakor v tistih trenutkih, ko spoznava, da bo zavrnjena in ko jo kljub njenemu položaju in celo njenemu šarmu osramoti ubog študent; in bila je spet vztrajno – nemara tudi posmehljivo, kajpada na lasten račun – superiorna v nekakšni svoji dosledni – kajpada zaigrani – blaziranosti in eleganci. Vloga izrednega, popolnoma dognanega in obenem rafiniranega erotizma! – Alma Prica je predstavljala Natalijino mlajšo, vendar prav tako zavrnjeno tekmico pri istem moškem, Veročko Aleksandrovno; igrala jo je z vsakršno zaupljivo naivnostjo sedemnajstletnega dekleta – sirote, na začetku kdaj pa kdaj morda presladko v svoji mladostni ljubeznivosti, toda v nadaljevanju in še zlasti na koncu, ko se gre poročit s trideset let starejšim grdavšem, ker je pač takšna usoda mladih sirot v prejšnjem stoletju – z vso potrebno žalostno sprijaznjenostjo s stvarmi, kakršne so, in tudi s svojsko rezko trdoto. – Mnogo, sicer preprostejše, toda na podoben način zahtevne erotične potence je prav tako nosila s seboj služkinja Katja v igralski izvedbi **Sanje Marin.**

Sijajen je bil **Zvonimir Zoričić** kot tragikomični zdravnik Špigelski, zlasti v svojih robatih, že skoraj grotesknih ženitnih ekshibicijah, sijajen zlasti v prizoru, kjer gre zanj samega in kjer je skupaj z **Ivo Marjanović** (Lizaveto Bogadanovno) uprizoril pravo persiflažo osrednjega ljubezenskega motiva igre.

Smešno – nebogljeno monstruozen je bil Veročkin snubec, kasnejši ženin Bolšincev **Danka Ljuštine.** Natalijinega stalnega »prijatelja« Rakitina je s poudarjeno diskretnostjo in potrpežljivostjo predstavljal **Zijad Gračić,** enako tudi **René Medvešek** svojega študenta Beljajeva (predmet omenjenega ženskega poželenja). Zanimivo figuro je s staro Islajevo dala **Etta Bortolazzi.** Kakor je treba hrupen in nerazumljiv, je bil Nemec Schaf **Špira Guberine,** starega služabnika Matveja je duhovito predstavljal **Darko Čurdo,** Natalijinega moža Beljajeva pa nekam neopazno, četudi hrupno **Siniša Popović.**

Režiser **Georgij Paro** je z dramaturginjo **Sajo Ivić** poskrbel za pregleden razbor dramskega dogajanja in za precizno vodenje igralcev, kot tudi za domiselno prepletanje veristične psihološke igre z elementi parodije v nekaterih prizorih (in figurah), se reče za lirične poudarke enako kakor za ironične komentarje. S tem se je seveda izognil pretirani melodramatičnosti v dogajanju ter eksplicitno naglasil tisto, kar pri Turgenjevu v podnaslovu označuje beseda »komedija«. V dekoru – scenografiji **Dinke Jeričević** (skrajno »ocvetličeni«, svetli pleinair, ki se v zadnjem dejanju olupi do »banalne«» nagote) in agresivno elegantni kostumografiji **Zlatka Boureka** – je uprizoritev do največje mogoče mere estetizirana in dekorativna; morda ji tu le manjka neki vsaj minimalen »realistični« znak.

ANDREJ INKRET

Bevkovi prvotiski in prevodi

V Slovanski knjižnici so se pisateljeve obletnice spomnili s smiselno oblikovano razstavo

Ob stoletnici Bevkovega rojstva in dvajsetletnici pisateljeve smrti so v petek v Slovanski knjižnici odprli posebno spominsko razstavo. Glede na prostorsko omejitev se je moral avtor razstave, profesor Andrijan Lah, pri tako izjemno plodovitem književniku seveda odločiti za izbor.

Razstavljeni so prvotiski, od prve knjige, otroških pesmi Pastirčki pri kresu in lesu (1920), do zadnje, ki jo je Bevk še sam pripravljal, spominov s pomenljivim naslovom Pot v neznano (1970). Prvotiski so tudi oblikovno zanimivi, z umetniškimi opremami obeh Kraljev, Špacapana, Bambiča itn. V poseben sklop so vključene nekatere knjige izborov že objavljenih del z novimi naslovi. Poleg del o Bevku, vključno z najnovejšim, ki ga je Janez Dolenc pripravil za Znamenite Slovence, je zanimiv izbor Bevkovih prevodov. Ta kaže književnikovo posebno nagnjenje do prevajanja iz slovanskih jezikov, zlasti srbohrvaščine, bolgarščine, poljščine in češčine. M. N. K.

Odkritje Zadkinovega kipa v Slovenj Gradcu

V torek, 23. oktobra, bo v atriju Galerije likovnih umetnosti v Slovenj Gradcu zaključna slovesnost ob letošnjem proslavljanju 45. obletnice Združenih narodov pod pokroviteljstvom generalnega sekretarja OZN Pereza de Cuellarja. Za proslavo pošilja Perez de Cuellar posebno poslanico, slavnostni govornik pa bo član predsedstva Republike Slovenije Ciril Zlobec. Ob tej priložnosti bodo v atriju odkrili dragoceni kip svetovno znanega kiparja Ossipa Zadkina z likom pesnika Guillauma Apollinaira. Odlomke iz Apollinairove poezije bo podal gledališki igralec Ivo Ban. B. P.

ZAČETEK SEZONE V DUNAJSKI DRŽAVNI OPERI

Agamemnonov torzo v Elektri

Nova sezona v dunajski Državni operi se je začela, kot vsako leto, prvega septembra, vendar pa bo prva premiera šele 31. oktobra, in sicer Mozartove opere Beg iz seraja. Prva baletna premiera pa je bila 25. septembra na glasbo Richarda Straussa. Repertoar sezone 1990/91 obsega nič manj kot oseminpetdeset opernih del petindvajsetih skladateljev ter enaindvajset baletnih programov.

Prvi del nove sezone bo v znamenju Verdijevega opernega opusa, saj bodo do konca decembra izvedli kar trinajst mojstrovih oper. Drugi tematski sklop predstavlja francoska opera (Samson in Dalila, Faust, Carmen, Werther, Pelleas in Melisanda...), tretjega Wagnerjeve opere (Večni mornar, Tannhäuser, Lohengrin, Tristan in Izolda, Mojstri pevci nürnberški, Walküra, Parsifal), četrtega Mozartove opere (Beg iz seraja, Idomeneo, Don Giovanni, Cosi fan tutte, Čarobna piščal, Titus, Lucio Silla in Figarova svatba), petega pa operni repertoar 20. stoletja (Richard Strauss, Leoš Janaček, Alban Berg, Franc Schreker, Ernst Krenek – ob skladateljevi devetdesetletnici).

Med pevci bodo na Dunaju nastopili domala vsi veliki umetniki našega časa. Preveč jih je, da bi jih vse našteli. Med jugoslovanskimi pevci sta v novi sezoni med gosti omenjena le Dunja Vejzović s tremi predstavami v Schubertovi operi Fierrabras in Ljubljančanka Marjana Lipovšek. Lipovškova bo pela dvakrat v Verdijevem Falstaffu, trikrat v Straussovi Elektri, trikrat v Wagnerjevem Tristanu in Izoldi, trikrat v Saint-Saënsovi operi Samson in Dalila (premiera) in trikrat v Hovanščini Modesta Musorgskega – pet oper v štirih jezikih!

Med predstavami v prvih dveh mesecih je še vedno zelo odmevna **Straussova Elektra,** ki jo je sicer lani pripravil dirigent Claudio Abbado, sedaj pa je dirigentsko mesto prepustil mlademu češkemu dirigentu Jiřiju Koutu, nova pa je tudi pevska zasedba (prej so pele Eva Marton, Brigitte Fassbaender in Cheryl Studer, sedaj Hildegard Behrens, Marjana Lipovšek in Nadine Secunde).

Dunajska Elektra ostaja v spominu spričo monumentalno zasnovane scene **Hansa Schavernocha:** mogočen torzo moške figure izjemnih dimenzij se iznad kamnitega podstavka pne iz sredine odra v nebo; leva noga, obuta v škorenj, »tepta« mogočno kroglo (zemljo), desna je trdna opora trupa in hkrati tako velika, da bo na narti Elektra, v pretresljivi osamljenosti klicala Agamemnonovo ime. Ogromen torzo sega do prsi; leva roka je s stisnjeno pestjo na stegnu, desne ni, plašč ali pregrinjalo poudarja monumentalno držo nekdanjega kralja, čigar ogromna, odsekana glava leži na tleh. Agamemnon je bil ubit, a njegovega trupla ni mogoče premakniti in seveda ne izbrisati sledove zločina, zato ostaja pričujoč kot vest in klic po maščevanju. Hans Schavernoch ni aktualiziral prostorskih dimenzij mikenske palače; oder ostaja ves čas le z Agamemnonovim kipom: služabniki, Klitaimnestra s spremstvom pridejo iz globine odra in tam bo tudi nekdanja morilka, že precej daleč, odmaknjena od gledalcev, dočakala svoj tragični konec.

Režiser Elektre **Harry Kupfer** je poudaril celo vrsto simbolnih, lahko bi rekli tudi psiholoških ali psihoanalitskih dimenzij libreta (Elektra je ves uvodni, monološki del na kipovi – očetovi nogi, skriva se v krogli..., Klitaimnestra začenja, ko jo spremstvo v ceremonialni drži iz globine odra pospremi do Agamemnonove glave in ji pomaga splezati nanjo, od tu svoj pošastni, neskončno sovražni dialog s hčerko Elektro...). Kupfer je mojster dinamičnega, zunanje razgibanega dogajanja, s poudarjanjem antagonizmov v mikenski palači (Klitaimnestrino in Egistovo fizično mučenje ljudi – ritual obešanja), a še bolj, ko mora dimenzije zla presaditi v duševni svet matere in hčere. Kupfer prav dobro ve, da tudi smrtno sovraštvo Elektre do matere, očetove morilke, ne more izbrisati krvavih vezi in v skladu z antično, Sofoklovo dramsko osnovo (v Hofmannsthalovem libretu), ne krvnega maščevanja, zato viška opere ni zasnoval v vrnitvi Oresta, v znamenitem aristotelovskem anagnorizisu, niti ne v naklepanju maščevanja Elektre s sestro Krizotemis niti ne v samem maščevalnem aktu (dvojnem umoru) niti ne v Elektrinem smrtnem plesu, marveč v spopadu med Klitaimnestro in Elektro. Tu je v predstavi dunajske Elektre vrh in lahko bi rekli dvajset minut najbolj razgaljenega sovraštva med materjo in hčerko. Obe vlogi sta izjemno težki; potencirata ravno tiste notranje strasti in nravi, ki bi jim človek rad ubežal. Harry Kupfer je tudi z Elektro potrdil, da je eden najbolj izrazitih opernih režiserjev zadnjih 20 let. (Spomnimo se na primer sedanjega Nibelunškega prstana in predzadnje postavitve Večnega mornarja na Wagnerjevem festivalu v Bayreuthu).

V vlogi Elektre je nastopila izvrstna nemška sopranistka **Hildegard Behrens** (ki je v tej vlogi prvič nastopila leta 1987 v Parizu, zatem pa v operi sodelovala pri snemanju za založbo Philips v Bostonu pod vodstvom Seijija Ozawe). Behrens je pevka z voluminoznim dramskim sopranom, z velikim smislom za igro in vživljanjem v psihološko podobo opernega lika. Njena kreacija Elektre je bila prepričljiva, do potankosti izdelana. A vendar bi lahko rekli, da Elektra ne zaživi v vsej svoji elementarni, razgaljeni ženski podobi, dokler se »na življenje in smrt« ne spopade z materjo Klitaimnestro. **Marjana Lipovšek** je bila v tej vlogi utelešena zloba; režiser

MARJANA LIPOVŠEK – Kot Klitaimnestra v predstavi dunajske Elektre.

Kupfer je ni naredil le staro, v spopadu z naravnim pešanjem življenjskih moči, ampak tudi invalidinjo, šepajočo zločinko, ki začenja svoj veliki spopad in obračun s hčerko z vrha Agamemnonove glave, s poteptanjem obraza, s katerega počasi sestopa po stopničkah, nasproti Elektri. Lipovškova zna doseči pri občinstvu ravno to, kar je najtežje – občutek gnusa in odvratnosti; moralni in fizični razkroj osebnosti. Kako dobra pevka je Marjana Lipovšek, vemo, a prav gotovo je njena dunajska Klitaimnestra tudi izjemen igralski dosežek. Oresta je pel **Franz Grundheber** (njegov Wozzeck je pred leti na dunajskem odru prejel nagrado kritike) z lepim, polnim, temnim baritonom. Vloga Oresta igralsko ni zelo zahtevna, prej statična, razen uboja Egista. Krizotemis, Elektrino sestro, je pela **Nadine Secunde.** Njen glas ni tako lep in prijeten (kot na primer Behrensove), je pa tehnično in interpretativno odlična pevka in je Krizotemis oblikovala kot komformistično, neradikalno žensko, nesposobno maščevanja. Manj izrazit je bil Rudolf Schasching kot Egist. Dodajmo še, da sta pela še dva jugoslovanska pevca, ki sta sicer stalna člana dunajske Državne opere, Goran Simić kot Orestov skrbnik in Olivera Miljaković kot ena izmed petih strežnic.

Orkester Dunajske filharmonije (dirigent Jiři Kout) je bil v Elektri skoraj stočlanski; poln v zasedbi trobil (osem rogov, pet trobent...), pihal (šest klarinetov, po štiri flavte in fagoti...) in tolkal, nekoliko manj od predvidene zasedbe je bilo godal (štirinajst prvih violin), vendar je tudi to več kot dovolj za izjemne zvočne in dramatične efekte (na primer začetek in konec opere), ki jih je skladatelj Richard Strauss oblikoval z velikim kompozicijskim znanjem in glasbeno invencijo. Elektra v teh dimenzijah lahko zaživi kot pretresljiva umetnina le na največjih opernih odrih.

MARIJAN ZLOBEC

Balet kot protest proti nasilju

Švedska koreografinja Birgit Cullberg te dni v Ljubljani obnavlja svoja baleta: Gospodično Julijo in Romea in Julijo – Pred gostovanjem v Zürichu

Švedska koreografinja Birgit Cullberg je ponovno v Ljubljani, kjer obnavljajo dva njena baleta – Gospodično Julijo ter Romeo in Julijo – ki sta bila na tukajšnjem opernobaletnem odru prvič uprizorjena aprila 1987. Od več kot sto koreografij te umetnice, prepojenih z upodobitvijo medčloveških odnosov, so njeni asistenti v začetku leta 1989 postavili na ljubljanski oder še Belo košuto in Don Kihotove sanje. S plesom pripovedovana gosta vsebina njenih baletov, v katerih ima vsak gib določen pomen, privlači plesalce in gledalce vseh celin.

Ustvarjalna energija Birgit Cullberg je neizčrpna. Letos junija je v dvainosemdesetem letu starosti napravila v Budimpešti nov 50-minutni balet Mamma Maria (glasbo J. S. Bacha je priredil švedski komponist I. Wikström). Načrtuje, da bo ta balet z madžarskimi plesalci prihodnje leto posnela švedska televizija. Z zanimanjem spremlja svetovne politične dogodke in iz njenih baletov pogosto veje protest proti nehumanosti in nasilju – tako že iz zgodnjih, medvojnih del z antinacističnim sporočilom kot izpred dvema letoma nastalega baleta Don Kihotove sanje, v katerem oporeka čaščenju junakov iz križarskih vojn. Prvo, kar je povedala, ko sem jo srečala v operni veži, je bilo, da je nadvse srečna zaradi letošnjega izbora Nobelovega nagrajenca za mir. Daje videz, da je vedno vesela in zadovoljna. Uživa tako nad lepoto jesenskih barv kot nad tem, da je v zadnjem baletu, ki ga je napravila v Budimpešti, uvodni pas de deux, kot je sama rekla, zares zelo erotičen, čeprav pripoveduje o biblijski sveti družini.

O koreografijah drugih ne govori, ker je preveč zaposlena z lastnimi. Pravkar se dogovarja za snemanje svoje postavitve Romea in Julije s slovensko televizijo, z našimi plesalci in v Angliji živečim televizijskim režiserjem Mansom Reuterswärijem. Ima okrog sto televizijsko snemanih baletov, med njimi nekaj enakih del v različnih zasedbah, toda tega baleta o krutostih dveh tekmujočih renesančnih družin med njimi še ni.

Velika umetnica in očarljiva dama si je vzgojila nekaj asistentov, ki njena dela postavljajo na različne odre v svetu. Brez njihovega odgovornega in fizično napornega dela in brez podpore švedske vlade, ki si prek Cullbergove zagotavlja seznanjanje drugih s švedsko kulturo, marsikje njenih stvaritev ne bi mogli videti. Toda brez njenega nadzora in odobritve ni premiere.

Njena baleta Gospodična Julija (glasba Ture Rangström) in Romeo in Julija (glasba Sergej Prokofjev) v Ljubljani obnavlja baletni pedagog in koreograf **Jeremy Leslie-Spinks.** Je Anglež, ki je glavni baletni mojster v stočlanskem baletu milanske Scale. Priznal je, da je povabilo v Ljubljano sprejel z močnim dvomom v zadostno usposobljenost našega ansambla za take balete. Ko je prišel, je bil presenečen. ugotavlja, da je nekaj plesalcev izvrstnih in da je ves ansambel nenavadno delaven in dojemljiv za vsak napotek. Balet, zasnovan po drami Augusta Strindberga, ki je nastal pred štirimi desetletji, je postavil na razne odre (tudi na Japonskem) že petnajstkrat. Balet Romeo in Julija pozna manj, vendar delo natančno obvlja. Zanimivo je, da je naš koreograf Vlasto Dedovič, ki je enako kot Spinks več let plesal v Baletu Cullberg, letos spomladi uspešno postavil njeno delo Don Kihotove sanje na oder v Düsseldorfu.

V Ljubljani so baleta začeli obnavljati predvsem zaradi napovedanega gostovanja v Zürichu v zadnjih dneh oktobra. Gostovanje je preloženo na december, našim gledalcem pa se obeta zanimiva predstava z malo drugačno zasedbo vlog od premierske. Največja novost je, da bo Baškirec **Rinat Imaev,** sedaj prvi plesalec v Sofiji, plesal Romea. Pred štirimi leti je bil v Varni proglašen za najboljšega moškega plesalca. Poleg gosta plešejo v glavnih vlogah še Irena Pasarić, Snežna Vrhovec, Dinko Bogdanić (tudi gost), Marko Omerzel, Vojko Vidmar in drugi.

ANDREJA TAUBER

Moji jetniški dnevi

(9)

Piše Azem Vllasi

Maloštevilni člani naših družin, stisnjeni v treh vrstah, so vstali. Medtem ko so nam stražarji snemali lisice, so nas gledali z zadržanim dihom. Tudi njim se je vse to dogajalo prvič. Pred tem procesom še nihče od obtožencev ni imel »opravka z državo«, kot se temu po navadi reče, pred farso v Titovi Mitrovici še nihče od nas ni stopil pred obličje pravice. Posadili so nas v prve tri vrste lesenih klopi. Med dvema obtožencema je bil stražar. Ko sem se obračal, sem med občinstvom, med družinskimi člani vseh obtožencev, videl bleda obraza očeta Ahmeta in žene Nadire.

Ogledoval sem si dvorano.

Kot so mi povedali odvetniki, je bila zgrajena – pravzaprav prizidana k stari stavbi sodišča – prav za to priložnost. Delavci, ki so jo gradili, so jo že krstili za »Azemovo dvorano« in to ime ji bo verjetno ostalo. Betonska tla so bila sveže pobarvana in še vlažna. Očitno je bilo, da so bila dela končana v zadnjem hipu, verjetno so marsikaj naredili ponoči, v svetlobi reflektorjev. Stavbo sodišča so začeli prenavljati, še preden je bila vložena obtožnica, tako da je veliko ljudi vedelo, da sojenje bo, ne glede na rezultate preiskave. Uredili so tudi prostor pred sodiščem z rondelom zelenja, na katerem stoji otožna socrealistična figura rudarja udarnika, tako značilna za pejzaže v državah realnega socializma.

Predsednik velikega sodnega senata Ismet Emra napove začetek sojenja. Vse je še vedno pravosodni obred, procedura, citiranje paragrafov, vse je videti strašno in nekako nedolžno, običajno. Na levi in na desni strani Ismeta Emre sedijo sodniki Jusuf Mejzini in sodniki porotniki Radun Božović, Milutin Zubac in Shaban Milaku.

Z monotonim glasom, ki si ga človek ne zapomni, z redkimi znamenji dobro prikrite živčnosti, bled zaradi barve polti in ne zaradi vznemirjenosti bere Ismet Emra iz obtožnice najprej imena obtožencev s kratkimi osebnimi podatki ter nam, obtoženim in zagovornikom, pojasnjuje naše zakonite pravice in dolžnosti.

»Kako neki se, zaboga, počuti ta človek?« se sprašujem.

Prepričan sem, da kljub odigrani ravnodušnosti in strogosti tudi sam ve, da je vse skupaj sramota in burka. Uprizarjanje sodišča, montiran politični proces. Še več, prepričan sem, da je slabo montiran, da ni delo spretnih poklicnih policajev, marveč nekoliko omejenih politikov, ki v tem niso najbolj doma. Ali ga ta človek, ta Ismet Emra, doživlja tudi kot lastno ponižanje na koncu svoje poklicne kariere? Kaj ga je prisililo, da je sprejel nezakonito premestitev, da bi nam lahko sodil? Na nekatere stvari nikoli ne bom dobil odgovora.

Nastop odvetnikov Hasana Hotija, Rajka Danilovića, Orhana Nevzatija, Žarka Olujića, Stjepana Hercega in še štirinajstih drugih, ki so bili angažirani za druge obtožence, je samozavesten. Vsaka njihova beseda jasno odzvanja v pretesni dvorani in daje vtis iskrenost, v nasprotju s sodnikom, ki govori kakor da opravlja težko nalogo. Argumenti, dejstva, pravica so na njihovi strani. Najprej zahtevajo izvzetje sodnika Emre, ker je bil nezakonito premeščen: bil je član vrhovnega sodišča Kosova, potem pa je postal predsednik okrožnega sodišča zgolj zato, da bi sodil nam. Zahtevajo izvzetje tožilca Zamfirovića, ki je med preiskavo grozil nekaterim obtožencem in pričam. Povrh vsega je dal besedilo obtožnice najprej novinarjem beograjskih časopisov in šele nato obtoženim ter izjavil: »To je navaden kriminal.«

Sodnik Ismet Emra je prav gotovo vedel, ali pa je vsaj domneval, da ne bom spustil priložnosti in da bom že prvi dan procesa govoril in se obrnil na javnost. Res, žalostni časi, ko tudi zatožna klop postane politični govorniški oder. Prav tako mu je moralo biti jasno, da bodo politični toni glasnejši od pravniških tonov.

Verjetno me je iz tega razloga takoj, ko mi je dal besedo, vprašal, ali sprejemam predloge in zahteve obrambe. Nedvomno je nameraval zadevo formalizirati, očitno se je hotel izogniti temu, da bi se dotaknili bistva predmeta. Tudi njemu je, prav tako kot naročnikom procesa, ustrezalo, da vsaj na začetku ne bi bilo kakšnih večjih valov.

Sicer pa je logika »ne delaj valov« logika totalitarnega sistema.

Vsi so se zavedali dejstva, tudi sodnik Emra, da je bila na Kosovu ustvarjena hudo napeta atmosfera, da se oči javnosti uprte v sodno dvorano, v kateri se začenja predstava farse, organizirane na zatonu stalinizma. Samo organizatorji tega procesa niso doumeli, da so specialci v pisanih uniformah in bojna vozila vse naokrog le zunanja podoba veliko globljega nemira in da je bolje, če se nad očitnim sodom smodnika ne igra z ognjem.

Razlogov za to, da bi bilo vse videti kot gola procedura, je bilo več kot preveč.

»Ali sodnik razmišlja o tem, o čemer sem premišljeval dneve in noči? sem se vprašal.

Vsi se odrekajo stalinističnim procesom, a glej, prav zdaj se odvijajo na tleh Jugoslavije, ki je znana po tem, da je davnega leta 1948 odgovorila na Stalinov ultimat z odločnim »ne«. Kakšna ironija usode! Bil sem rojen tistega leta in o surovih obračunih z ljudmi sem prebral veliko knjig, zdaj pa sem sam »junak« takšnega obračuna, ki je po metodologiji in duhu za skoraj pet desetletij v zamudi. Zgražal sem se tudi nad družbo, v kateri se je dogajalo, kar se dogaja meni. Niti slutiti nisem mogel, da bodo nekakšni mali Stalini ponovno vzpostavili temačno preteklost in da bom pri tem obnavljanju njihova tarča in žrtev njihove blaznosti.

Stalinizem umira povsod po svetu, umira tudi tam, kjer se je rodil, v Sovjetski zvezi, rojeva pa se tam, kjer so pred njim že zdavnaj zaprli vrata.

Odvrnil sem sodniku, da bom govoril o zahtevah odvetnikov. Moral sem si izbojevati pravico do besede in sem za to izrabil formalno proceduro. Dodal sem, da gre za dopolnitev zahtev, ki so bile že formulirane. Seveda me ni mogel ustaviti.

Nisem zahteval le izvzetja mitroviškega sodišča in tega sodnega zbora, marveč izvzetje vseh sodišč na ozemlju, na katerem so pred mojo aretacijo na srbskih mitingih pod dirigentsko palico vodstva zahtevali mojo glavo in glasno kričali gesla »Aretirajte Vllasija!«, »Azem, pripravi odejo, celica te čaka!«, »Ubili bomo Vllasija!« in hudo žalili albanski narod. Zahteval sem sodišče iz drugega dela Jugoslavije, iz Slovenije, Hrvaške, BiH ali Makedonije.

Bilo je jasno, da sem v okvirih procedure in dobil sem dovoljenje, da nadaljujem. S tem se je pravzaprav začela moja obramba.

»Tovariš predsednik sodnega zbora, tovariši sodniki, sodniki porotniki, člani zbora! Če je šlo pri moji aretaciji za pomoto, za dvom, je zdaj, po osmih mesecih, po tem, ko je bila prebrana obtožnica, vsakomur postalo jasno, da nisem storil nikakršnega kaznivega dejanja in da nisem nikakršen kontrarevolucionar. Vse to je farsa. Kar najbolje vedo tisti, ki so načrtovali in izpeljali mojo aretacijo in organizirali to sojenje. Potemtakem je bil proti meni organiziran politični proces s povsem določenimi in premišljenimi političnimi motivi in cilji. To je demonstracija nove politike srbskega vodstva in njegovih pomočnikov, vazalov, lutk in pa karieristov na Kosovu, ki v odnosu do Albancev uporabljajo predvsem represijo, ki poskušajo z metodami zastraševanja surovo prisiliti k molku vse drugače misleče. In vse to naj bi pomagalo urediti položaj na Kosovu, dejansko pa je to kurz nadaljnjega zaostrovanja položaja, da bi mogli Kosovu in Albancem vsiliti vladavino izrednih razmer. Pravzaprav se poskuša izogniti demokratičnemu političnemu dialogu in akciji za reševanje kosovske krize z demokratičnimi sredstvi. Njegov namen je odstraniti Albance s političnega prizorišča, jih izključiti iz demokratičnega dialoga, saj pri odločanju o njihovi usodi z njimi noče ravnati kot z enakopravnimi subjekti. Ta obtožnica ni bila napisana proti meni in proti drugim, ki sedijo tukaj na zatožni klopi, marveč proti vsem Albancem, ki so protestirali novembra 1988 in februarja 1989.«

Zaporniški režim ni bil brez posledic. Čutil sem, da nimam dovolj moči za govorjenje, da sem izčrpan. Z redno telovadbo, ki sem si jo predpisal v zaporu, sem vzdrževal bolj duševno kakor telesno kondicijo. Zaradi težkega ozračja v zadušljivi sodni dvorani, vročine od številnih ljudi, ki so se stiskali v tem malem prostoru, vonja po sveži barvi, pa tudi zaradi razburjenja sem za trenutek obnemogel. A vedel sem, da se ne smem ustaviti in da moram o bistvu problema takoj čim več povedati. Čeprav smo bili še pri proceduralnih vprašanjih, je bilo to vendarle mogoče uresničiti. Toda vsakršen zastoj bi sodniku dal možnost za intervencijo. Zato sem nadaljeval:

»Kampanja za mojo politično likvidacijo traja že dolgo. Zaključna faza te operacije se je začela po 16. seji CK ZKJ oziroma na začetku avgusta 1988.«

Nisem imel časa, da bi se spuščal v podrobnosti.

Seja, ki jo omenjam, je bila posvečena kosovskim vprašanjem in je bila sklicana dvajset dni po mitingu v Novem Sadu, s katerim se je začel juriš na vojvodinsko vodstvo, v njem pa so spet uporabili in zlorabili Kosovo. Akcije proti drugim delom države so se začenjale v Kosovem polju, v svojevrstnem štabu »antibirokratske revolucije«, ki je bil močnejši od marsikaterega uradnega štaba.

Pokličite nas!

Nikar ne brskajte po telefonskem imeniku. Zavrtite številko ljubljanske rubrike Dela: 318-296!

Prav gotovo so stvari in dogodki v Ljubljani in njeni bližnji okolici, o katerih bi bilo treba po vašem mnenju pisati, jih komentirati, razložiti.

Ob prebiranju lokalne strani v časniku se vam je najbrž večkrat zazdelo, da novinarjem ni uspelo spoznati prave resnice, prodreti v resnično življenje.

Kaj ko bi nas poklicali in nam sporočili svoje pripombe in predloge. Vaš klic pričakujemo vsako dopoldne med 10. in 11. uro, razen ob sobotah in nedeljah.

Komisija začela delati

Republiško komisijo v domu za starejše občane za Bežigradom vodi dr. Pavel Poredoš

LJUBLJANA, 22. oktobra – V bežigrajskem domu za starejše občane, kjer je interna komisija za preveritev stanja v domu in ravnanja z oskrbovanci že končala delo, je danes začela delati tudi zunanja, republiška komisija, ki jo vodi dr. Pavel Poredoš. Tako so v bežigrajskem domu za starejše občane povedali konec minulega tedna, ko so sklicali tiskovno konferenco.

Novinarje so podrobno poučili o vseh vidikih dela z ostarelimi občani in tudi možnostmi, ki jih imamo v zvezi s tem pri nas – tako glede na normative za zaposlovanje medicinskega in strežnega kadra kot tudi glede sestave varovancev v domovih za starejše občane. Čedalje manj je namreč zdravih starejših ljudi v domu, ki ne potrebujejo nege, in vendno več tistih, ki so priklenjeni na posteljo – domovi so pravzaprav postali podaljšana roka bolnišnic. Nekajurna konferenca z novinarji pa ni dala tistega, kar smo pričakovali: podatkov o tem, kaj se je v domu v zadnjih letih dogajalo.

K. M.

Za prodajalce na Žalah bodo veljala zelo stroga pravila

Mestni inšpektorji so s pravili seznanili Komunalno podjetje Žale, ki mora poskrbeti, da jih bodo vsi upoštevali

LJUBLJANA, 22. oktobra – Inšpektorji mestne uprave inšpekcijskih služb Ljubljane so na Komunalno podjetje Žale naslovili seznam pravil, ki jih bodo morali upoštevati vsi, ki bodo v dneh pred in po dnevu mrtvih na ljubljanskih Žalah prodajali rože, sveče in pesek ali pa postavili začasne stojnice z gostinsko ponudbo.

Upravljalec zemljišča, na katerem bo organizirana prodaja peska, rož in sveč, je dolžan poskrbeti za to, da bodo imeli vsi prodajalci dovoljenja za prodajo in uporabo stojnic. Cene na vseh izdelkih bodo morale biti vidno označene, nadzor nad tem pa morajo opravljati delavci podjetja Žale.

Inšpektorji še posebej opozarjajo na merske enote za pesek, saj je bilo prav pri pesku v preteklih letih največ pritožb občanov zaradi goljufanja. Prav tako podjetje Žale opozarjajo, da so dolžni odstraniti vsakogar, ki ne bo imel ustreznih dovoljenj. Obrtniki in gostinci bodo morali imeti pri sebi fotokopije obrtnega dovoljenja.

Komunalno podjetje Žale mora še pred 1. novembrom odpraviti vse pomanjkljivosti v javnih sanitarijah na novih in starih Žalah ter poskrbeti za temeljito vsakodnevno čiščenje že teden dni pred dnevom mrtvih. O postavitvi stojnic z gostinsko ponudbo inšpektorji sicer menijo, da na Žale ne sodijo, vendarle bodo tako ponudbo dovolili. Sanitarna inšpekcija zahteva, da si vsi izvajalci osem dni pred začetkom obratovanja pridobijo ustrezna dovoljenja sanitarnih in veterinarskih inšpektorjev.

MARKO JAKOPEC

Z javnim razpisom do upravljalca gradu Bogenšperk

Možnost bodo imeli vsi, ki se za Bogenšperk zanimajo – Muzej NOB bodo preselili v Litijo

LITIJA, 22. oktobra – Litijski izvršni svet se bo na podlagi javnega razpisa odločil za upravljalca gradu Bogenšperk. Turistično društvo iz Litije je sicer že izdelalo ponudbo za prevzem upravljanja z gradom Bogenšperk, litijski komite za urejanje prostora in varstvo okolja pa je že pripravil najemno pogodbo, vendar je občinski izvršni svet za zdaj ni sprejel, saj meni, da mora občina dati možnost vsem, ki se za grad Bogenšperk zanimajo. Poleg tega jim je tudi republiški sekretariat za turizem in gostinstvo odsvetoval, da bi grad Bogenšperk z najemno pogodbo prepustili v upravljanje Turističnemu društvu Litija.

Na nedavni seji litijskega izvršnega sveta so njegovi člani tudi sklenili, da bodo iz gradu Bogenšperk preselili muzej NOB, saj po njihovem mnenju ne sodi v to okolje. Izbrati pa nameravajo tudi novi odbor za obnovo Bogenšperka, saj je z odpravo sisov stari nehal delovati.

J. B.

Načrti o igrišču za golf v Bistrici

Nosilec projekta je Liko Bistra, podjetje v ustanavljanju – Načrtujejo tudi hotel za petičneže

VRHNIKA, 22. oktobra – V Bistri nameravajo postaviti igrišče za golf. Kako potekajo priprave, smo povprašali vrhniškega župana Franceta Kvaternika, ki je dejal, da so k njemu prišli predstavniki podjetja Liko Bistra, ki je v ustanavljanju, in ga poprosili za pomoč pri pridobivanju zemljišč za ureditev igrišča.

Gostilno v bližini Tehničnega muzeja Slovenije v Bistri nameravajo preurediti, ob njej pa postaviti manjši hotel visoke kategorije za premožnejše goste in igrišče za golf. Igrišče naj bi bilo na barju, vendar ne bo posegalo v ptičje in rastlinske znamenitosti tega območja. Večina zemlje, kjer naj bi uredili igrišče, je last Ljubljanskih mlekarn. Ker oni te zemlje ne izkoriščajo, so jo, po besedah župana, pripravljeni vložiti kot kapital v igrišče. Nekaj zemlje pa je last kmetov, zato že pripravljajo zamenjavo zemljišč.

France Kvaternik je dejal, da je zamisel o gradnji igrišča za golf deležna razumevanja in da pomeni spodbudo kraju, ki je pripravljen razvijati turizem. Razvoj turizma v občini bi namreč povečal tudi možnosti za nova delovna mesta. Zato bodo na Vrhniki organizirali predavanja o turizmu in tako skušali vplivati na razvoj turistične miselnosti v občini. Pripravljajo tudi katalog in videokaseto s posnetki turističnih znamenitosti svojega območja.

Na Vrhniki bodo spodbujali turizem z davčnimi olajšavami in z razvojem infrastrukture, predvsem telefonije in cestnega omrežja. Župan je povedal, da so na republiški upravi za ceste zagotovili, da bodo spomladi prihodnje leto začeli obnavljati magistralno cesto Ljubljana–Vrhnika. Razvita infrastruktura pa bo še povečala zanimanje za vlaganje kapitala v vrhniški turizem, saj imajo že zdaj ponudbe za vlaganje tujega kapitala.

ZDENKO MATOZ

O življenju kot plesu

LJUBLJANA, 22. oktobra – Ameriška psihologinja Denise Taylor, ki je oktobra začela svoje potovanje po Evropi, bo v okviru delavnice od 26. do 28. oktobra 1990 v penzionu Janez (Mladinski izobraževalni center, Ribčev laz 63, Bohinjsko jezero) predstavila človeško življenje kot ples in govorila o človekovih težavah pri izražanju. Kot uvod v delavnico bo v četrtek, 25. oktobra, na Višji šoli za socialne delavce, Šaranovičeva 5, ob 18.30 organiziran pogovor, na katerega so povabljeni vsi, tudi tisti, ki se delavnice ne bodo udeležili. Informacije po telefonu 554-802. M. G.

Ureditev industrijske cone ob Celovški cesti

LJUBLJANA, 22. oktobra – Te dni so v veži šišenske občine javno razgrnili osnutek ureditvenega načrta za območje ŠP 4/1 Avtotehna. Območje je ena izmed industrijskih con, ki je po dolgoročnem planu občin in mesta Ljubljane namenjena proizvodnim, skladiščnim in servisnim dejavnostim. Na večjem delu tega območja že deluje 18 podjetij, ki načrtujejo predvsem gradnjo parkirišč, skladišč, proizvodnih obratov, ipd., nekaj površin pa je povsem neizkoriščenih. Sicer pa je v prvi fazi predvidena tudi gradnja stanovanjskih hiš s proizvodnimi delavnicami, in sicer med Bravničarjevo, Babnikovo in Kumerdejevo ulico ter Celovško cesto.

J. B.

PO SLOVENIJI

»Pajek« odpeljal 952 avtomobilov

KOPER, 22. oktobra – Odvozi avtomobilov s »pajkom« tudi na Obali razburjajo občane. Kako ne bi, saj mora »žrtev« globoko seči v žep in skupaj s kaznijo za odvoz avtomobila odšteti skorajda tisočaka. Ker se mnogi pritožujejo, na skupščini skupnosti obalnih občin pa je bilo v zvezi s tem postavljeno tudi delegatsko vprašanje, je Emil Čebokli, načelnik inšpektorata milice na UNZ Koper, pojasnil, da miličniki pred odvozom avtomobila dosledno upoštevajo vse predpise in da je edino merilo za odvoz avtomobila oviranje ali ogrožanje prometa. Povedal je tudi, da so letos s pajkom odpeljali že 952 avtomobilov, ali povprečno tri do štiri na dan, čeprav je kršiteljev veliko več. Besedilo in slika: Dušan Grča

POS sistem v novi Metalkini prodajalni v Kopru

KOPER, 22. oktobra – V novem trgovsko-poslovnem centru nasproti stadiona v Kopru so pred dnevi odprli prvo Metalkino prodajalno na Obali. Gre za trgovino, ki se razteza na 400 kvadratnih metrih površine, v kateri je mogoče dobiti takorekoč vse iz Metalkinega prodajnega programa. Zanimivost trgovine je, da je v njej organizirana samopostrežna prodaja in da je to prva trgovina, ki ima v celoti urejeno prodajo s t. i. POS sistemom (vsi izdelki so označeni s kodami), ki ga bodo v prihodnjem letu vpeljali tudi v Metalkino blagovnico v Ljubljani (tu zdaj tako poskusno dela le en oddelek) in v letu 1992 v vse njihove trgovine. Računalniško podprto trgovinsko poslovanje omogoča ponudbo na višji kakovostni ravni. (D. G.)

Velik obisk v obnovljeni Bevkovi domačiji

CERKNO, 22. oktobra – Od sredine septembra, ko so v Zakojci nad Cerknim odprli v muzej preurejeno Bevkovo domačijo, obisk za ogled Zakojce in njenega kulturnega ter etnološkega spomenika ni pojenjal. Prve dni po odprtju si ga je ogledalo okoli tri tisoč ljudi, potem pa so se začele vrstiti šolske skupine. V dobrem mesecu je Zakojco obiskalo več kot osem tisoč ljudi vseh starosti. Idrijski Mestni muzej, ki upravlja Bevkovo domačijo, se je odločil, da letos zanjo ne bo pobiral vstopnine. (K. R.)

Rojstva

LJUBLJANA: Osebje ljubljanske porodnišnice je od srede do ponedeljka pomagalo na svet 28 deklicam in 35 dečkom. Najtežji med novorojenčki je bil deček s porodno težo 4640 gramov, najlažja pa ena od deklic, ki je ob rojstvu tehtala 1080 gramov. V soboto sta se Olgi Gros rodila dva fantka, težka 2370 in 2780 gramov. (R. D.)

Pogrebi

LJUBLJANA: Na Žalah se bodo danes svojci še zadnjič poslovili od 86-letne upokojenke Ivane Židanek (ob 9. uri); 86-letne upokojenke Ivanke Ahačič (ob 10. uri); 36-letne gospodinje Bojane Falamič (ob 10.30); 68-letne upokojenke Marije Roblek (ob 11.30); 58-letnega gradbenega tehnika Janeza Dimnika (ob 12. uri); 83-letne upokojenke Marije Kaiser (ob 13. uri); 85-letne upokojenke Ivanke Fratina (ob 15. uri) in 41-letnega zasebnika Davida Kačiča (ob 16. uri).

DRAVLJE: Danes ob 14. uri bo na pokopališču v Dravljah pogreb 83-letne upokojenke Neže Širec. (R. D.)

Upniki v Izolirki postavili novo sanacijsko vodstvo

Na čelu Izolirke Boris Šulej – Opuščanje neuspešnih proizvodnih programov – Delavcev ne bo treba odpuščati

LJUBLJANA, 22. oktobra – Izolirka, edina slovenska proizvajalka hidroizolacijskih materialov, je te dni dobila novo vodstvo. Izolirkini upniki so postavili petčlansko skupino, ki jo vodi Boris Šalaj, ki je že pri moščanskem izvršnem svetu spremljal dogajanja v tem podjetju. Ker so razpisi za direktorsko mesto propadli, so mu upniki zaupali sanacijo podjetja.

Boris Šalej je dejal, da so upniki postavili novo vodstvo, ker so menili, da se Izolirko splača sanirati. Dobili so tri mesece časa, da spoznajo proizvodnjo in pripravijo dolgoročni sanacijski program. Zdaj že izvajajo kratkoročni sanacijski program. Nelikvidnost Izolirke je posledica slabega plačevanja ter najemanja neugodnih kreditov pri banki. Dodal je še, da je njihov trg omejen zgolj na Slovenijo in le malo izvažajo. Čeprav so njihovi izdelki kakovostni, so predragi za tuje trge. Da so tako dragi, pa je kriva tudi zalivska kriza, saj izolacijski izdelki, ki jih delajo iz bitumenske mase, ne morejo biti poceni. Zato v Izolirki razmišljajo o tem, da bi zapustili črni program (iz naftnih derivatov), in razvijali beli program (stiropor), ki je tudi ekološko čistejši. Razvijali bodo tudi proizvodnjo skodel, ki so sodobna, lahka in vodotesna kritina. Kot je dejal novi vodja Izolirke, upajo, da bo kmalu konec stagnacije v gradbeništvu, da bodo lahko povečali proizvodnjo skodel. Pripomnil je, da je Izolirka svojčas delala tudi asfaltne prevleke za ceste. Prevleke, ki podaljšujejo življenjsko dobo cestam, še vedno znajo narediti.

Cilj novega vodstva Izolirke je, da bi imeli tako podjetje, ki bo v slovenskem in evropskem prostoru imelo primeren status, ki bo s svojim imenom zagotavljalo kakovost, prineslo dobiček in bolje plačevalo svoje delavce. V Izolirki je zaposlenih 273 delavcev. Ni bilo treba odpuščati delavcev, saj se je število zaradi upokojitev skrčilo.

Boris Šalej je dejal, da nameravajo Izolirko reorganizirati v delniško družbo in tako omogočiti dotok tujega kapitala.

ZDENKO MATOZ

Manj zaposlenih v krajevnih skupnostih

V moščanski občini pripravljajo nova merila za financiranje krajevnih skupnosti

LJUBLJANA, 22. oktobra – V občini Moste-Polje pripravljajo nova merila za financiranje krajevnih skupnosti iz občinskega proračuna. O tem bo občinska skupščina razpravljala na skupnem zasedanju to sredo.

Janez Jančar, moščanski župan, je dejal, da gre pri napovedanih spremembah za racionalizacijo financiranja dela krajevnih skupnosti. Tako nameravajo ustaviti širjenje administracije v krajevnih skupnostih in jih prisiliti, da se bodo bolj ekonomsko obnašale. Po novih merilih naj bi bili v moščanskih krajevnih skupnostih odveč trije delavci. Ti delavci nimajo urejenega statusa, ker se ne ve, ali so bili uslužbenci državnih organov ali ne. Iz občinskega proračuna naj bi po novem pokrivali stroške ogrevanja in najemnin za poslovne prostore krajevnih skupnosti, ki so veliki največ do 100 kvadratnih metrov. Druge prostore, s katerimi upravljajo krajevne skupnosti, pa bodo morali oddajati za bolj ekonomične najemnine.

Z. M.

Razstavišče in kotiček za geografe

Nov razstavni in prodajni prostor nasproti Križank predstavlja stare mestne načrte

LJUBLJANA, 22. oktobra – Na Trgu francoske revolucije so se danes odprla vrata novega razstavišča Zemljepisnega muzeja Ljubljane. Prostor ob trgu, sredi kulturnih in znanstvenih ustanov bo odslej namenjen razstavam in prodaji publikacij, postal pa naj bi še nekakšen družaben kotiček za geografe. V novem prostoru so danes kot otvoritveno razstavo pripravili prikaz načrtov Ljubljane in njene podobe od 17. stoletja dalje. Gre za historično-geografsko predstavitev razvoja mesta, ki kaže spremembe v vrednotenju mestne pokrajine in njeni rabi. Razstava je zato spodbuda za stroko in obenem v razmislek pri prihodnjem načrtovanju razvoja Ljubljane, je na današnji otvoritveni slovesnosti dejal član predsedstva Republike Slovenije dr. Dušan Plut. Razstavni prostor naj bi se do kongresa ICSID razširil še na del pritličja ob Gosposki ulici, če bodo le dobili kakšno finančno pomoč od pristojnih. (S. V., foto: Igor Modic)

Nova zasebna mizarska delavnica v Mostah

LJUBLJANA, 22. oktobra – Zasebni obrtnik Jože Hrovat iz Ljubljane je konec prejšnjega tedna na Litijski 163 odprl novo mizarsko delavnico. Z odprtjem delavnice, ki ima blizu tisoč kvadratnih metrov uporabne površine, je ta osemčlanski kolektiv hkrati počastil tudi dvajsetletnico obstoja. Medtem ko se velika družbena lesnopredelovalna podjetja v zadnjem času otepajo z izgubami, pa se to splošno mizarsko zasebno podjetje lahko pohvali, kot je dejal Jože Hrovat, z velikim povpraševanjem po njihovih storitvah. Zato so se tudi odločili postaviti novo, sodobno opremljeno delavnico in zaposliti vsaj še pet splošnih mizarjev. Na ta način naj bi bili sposobni narediti vsa dela po naročilu (oprema za lokale, trgovine, pisarne), za tujega kupca pa tudi nekaj serijskih izdelkov. (J. P., foto: Janez Zrnec)

Litijske kmete je razburilo povečanje akontacij za davek

Četrta akontacija za davek od kmetijske dejavnosti je v primerjavi s tretjo večja tudi za tri tisoč odstotkov – Oster protest

LITIJA, 22. oktobra – Litijski kmetje so zelo razburjeni. Te dni namreč dobivajo položnice za plačilo četrte akontacije za davek od kmetijske dejavnosti, to je davka od katastra in gozdov. In kaj je povzročilo njihovo razburjenost? To, da morajo nekateri kmetje plačati tudi do tri tisoč odstotkov večjo akontacijo, kot so jo prej.

O tem, kot pravijo litijski kmetje, nerazumljivem zvišanju akontacije za davek od kmetijske dejavnosti so razpravljali tudi na nedavni razširjeni seji upravnega odbora litijske podružnice Slovenske kmečke zveze. Kot so menili njegovi člani, se dohodek od kmetijske dejavnosti ni povečal, da bi morali plačati večji davek. Ta dohodek se je kvečjemu zmanjšal. Zato bodo na republiško upravo za družbene prihodke naslovili oster protest in zahtevali utemeljitev za tolikšno povečanje. Člani odbora pa so tudi menili, da bi morala o povečanju akontacij za davek od kmetijske dejavnosti razpravljati republiška skupščina ali vsaj republiški izvršni svet.

Člani upravnega odbora so razpravljali tudi o gozdarstvu. Poudarili so, da se hočejo posamezna gozdna gospodarstva navidezno na novo organizirati (na primer v p. o. o.), v resnici pa bi ohranila staro organiziranost in stare načine dela. Kot so dejali, se gozdarji sicer zavzemajo za sprostitev trga z lesom, toda pri odkazilu lesa za kmeta ne popustijo. Člani litijske podružnice

● Franci Rokavec, predsednik litijske podružnice SKZ, je dejal, da je moral za tretjo akontacijo davka od kmetijske dejavnosti plačati 250 dinarjev, za četrto pa mora plačati 7200 dinarjev.

SKZ menijo, da je to nesmiselno, saj 90 odstotkov kmetov že zdaj razumno gospodari s svojim gozdom. Čezmerno krčijo gozd samo takrat, ko jih k temu prisili država. Kljub temu so menili, da bi morala sečnjo gozdov nadzorovati posebna služba. Zavzeli so se tudi za to, da bi kmetje od zdaj naprej združevali sredstva za obnovo gozdov v zadrugi.

JOŽE BIŠČAK

V kamniški Planinki nova restavracija

V prvem nadstropju Planinke je I. Mihelj odprl italijansko restavracijo Monte Carlo

KAMNIK, 22. oktobra – Zasebni gostinec Igor Mihelj je v kamniški gostilni Planinka v prvem nadstropju odprl restavracijo Monte Carlo, namenjeno zahtevnejšim gostom. To je zdaj v Kamniku edina restavracija te vrste.

V restavraciji bodo ponujali italijanske in francoske specialitete, naša vrhunska vina in več vrst šampanjcev. Prostora bo za 60 ljudi, odprta pa bo od četrtka do sobote od 17. do 24. ure (druge dni bo odprta le za napovedane skupine). Ob sobotah bo goste zabaval tudi duo Krajnik.

Med gurmanskimi specialitetami, ki jih bodo pripravljali v tej restavraciji, naj omenimo več vrst špagetov, raviole, gratinirane školjke, jastoge, biftek Monte Carlo, sladice kot tiramysu... Konec tega tedna pa naj bi v pritličju odprli še picerijo Monte Carlo (posebnost bo pica z melancanami), s katero bodo obogatili klasično ponudbo v gostilni.

J. P.

Grosupeljski Kovinastroj išče mesto na trgu z novimi izdelki

Spremenjene potrebe trga – Manj opreme za velike kuhinje – Preoblikovanje v delniško družbo – Še vedno težko do inženirjev?

GROSUPLJE, 22. oktobra – Zmanjšanje gradnje objektov z velikimi kuhinjami (hotelov, bolnišnic, restavracij...) je grosupeljsko podjetje Kovinastroj prisililo k iskanju novih proizvodnih programov. Že pred tremi leti so podpisali kooperacijsko pogodbo z nemško firmo Netzsch Newamatic in v tej kooperaciji zdaj izdelujejo medicinsko in laboratorijsko pomivalno in razkuževalno opremo za tuji in domači trg. Sodelovanje je postalo že tako tesno, da je firma letos v Grosuplje preselila tudi del svoje proizvodnje.

Poleg tega so v Kovinastroju razvili še dva nova proizvodna programa za izdelavo termične opreme, mini gastronom program in euroline 700, ki ga že izvažajo v Belgijo. Mini gastronom program je prestal tudi test za pridobitev znaka kakovosti v tujini. Letos so podpisali tudi pogodbo z avstrijsko firmo Blažič – za izdelavo schankomatov, računalniško vodenih gostinskih pultov, ki nadzorujejo dnevni količinski in cenovni promet v restavracijah in kuhinjah.

Septembra letos so v Kovinastroju začeli preoblikovanje v delniško družbo. Netzsch naj bi imel 45 odstotkov kapitala, prav toliko Kovinastroj, desetino delnic pa delavci. Teh je zdaj 350 in kar 85 odstotkov se jih je odločilo za nakup delnic.

V tridesetih letih, kolikor jih je minilo od ustanovitve Kovinastroja, je morala tovarna poiskati svoje mesto na trgu. Nastala je namreč v Resnikovih hlevih, s petimi delavci, med prvimi izdelki pa je bila lupilnica krompirja, ki je še danes eden od tovarniških izdelkov, čeprav seveda izpopolnjen.

Direktor firme Jože Marolt nam je danes povedal, da je od 350 delavcev kar osem odstotkov zaposlenih v razvojno-tehničnih službah, vendar jih je še vedno premalo. Še vedno namreč v Grosupljem težko dobijo v službo inženirje, medtem ko bodo morali počasi »prečistiti« del zaposlenih v proizvodnji. Čedalje bolj bodo namreč odveč tisti delavci, ki se jih ne da priučiti za opravljanje več različnih del.

MOJCA KAUČIČ

Liberalci za komisijo za mlade v Mostah

Moščanska ZSMS-LS predlaga občinski skupščini ustanovitev komisije za mlade pri IS

LJUBLJANA, 22. oktobra – Težave mladine in otrok v sedanji ekonomski krizi in zaradi sprememb v družbi zahtevajo celovito reševanje. Vsi ti dogodki povzročajo pri mladini nemir, negotovost in strah. Zato bo moščanska ZSMS-Liberalna stranka na sredinem skupnem zasedanju občinski skupščini predlagala, naj izvršni svet v prihodnje prevzame skrb za mladino v občini Moste-Polje.

Robert Levičar, predsednik moščanskih liberalcev, je dejal, da se liberalci zavzemajo za sistemski pristop, ki bi spodbujal in omogočal delovanje formalnih in neformalnih skupin, organizacij, institucij in ustanov, ki se ukvarjajo z mladino, in ki bi povezoval in usklajeval njihove dejavnosti. Zato tudi predlagajo, naj skupščina ustanovi komisijo, ki bo pripravila predlog organiziranega ukvarjanja z mladino v občini. Tako preventivno delo z mladimi mora biti tudi skrb države; mladi morajo čutiti, da država skrbi za njih.

Z. M.

PISMA BRALCEV

Izgubljena idila na bovškem delu Soče

Sem ribič in spominjam se prejšnjega desetletja, ko je bil veslač v čolnu svojevrstna zanimivost na Soči. Redki kajakaši v poletnih mesecih v resnici niso bili nikomur v napoto in težav z njimi ni bilo. Sedaj je drugače: v pravi sezoni so le redki daljši trenutki, ko kajakašev ni. Ribolovna sezona pri nas traja od 5 do 6 mesecev, odvisno od lovopusta posameznih vrst salmonidov. Kajakaška sezona traja na isti reki 12 mesecev, saj imajo tudi zimsko opremo. Glavna kajakaška sezona sovpada z ribiško. Ti sezonski in izvensezonski termini so poleg stacionarnih kajakašev občasno okrepljeni z dnevnimi prihodi kajakašev (vikendi, prazniki pri nas in v tujini, dopusti), ko pridejo polni avtobusi (predvsem tujcev). Urejene bivalne razmere mnogih kajakašev razvrednoti tisti del, ki ustvarja divja parkirišča, divje kampe ob vodi, razne odpadke in na ta način pušča nekulturno sled. Po Soči se vozijo ves dan, tudi v jutranjem, večernem in nočnem času. Če se tako podnevi kje ustaviš, lahko v eni uri naštejeŠ 150 do 200 kajakašev, ki so odveslali mimo. Ta velika in stalna množica kajakašev pa daje nek pečat, odpira dileme, ustvarja težave.

Že četrto leto sem predsednik ribiškega revirja Bovec ter ribiški čuvaj (RZ 748) s funkcijo pomožnega čuvaja, zato dobro poznam to problematiko, ki je na našem območju najbolj izrazita.

Prodaja ribiških kart (dovolilnic) za Sočo je najslabša na Bovškem in nadalje upada, čeprav imamo idilične terene. Vzrok je stalno, celodnevno motenje ribičev – gostov. Ribe ne pobirajo več hrane s površine vode, ker ni tovrstne paše; povsem izginja večerni skok. Nekateri člani Ribiške družine Tolmin iz revirja Bovec se že izpisujejo.

Povečal se je krivolov, najdejo se divja kurišča (odpadki velikih rib – salmonidov, marsikdaj na težko dostopnih mestih), odkrivajo se velike prebodene ribe, ki so krivolovcem ušle itd. Vse to smo res poznali tudi že prej, vendar se povečuje in iz leta v leto narašča. V vodi in na obrežju se pojavljajo odvrženi, pokvarjeni ali izgubljeni kajakaški rekviziti ter vsakovrstni odpadki, ki jih v prejšnjih letih nismo zasledili. Kajakaši se vozijo po vseh rekah, tudi tam, kjer jih zaradi nizkega stanja vode ali plitvin prej slišimo kot vidimo. Ravno tako zaidejo v varstvene reke, v vode, kjer vzgajamo mladice rib. V jesenskem času je naloga ribičev, da sledimo zbiranju rib, naravni drsti v Soči, saj po potrebi na teh drstiščih dobimo tudi plemenke soške postrvi za valilnico v Tolminu. Ker se struga naše gorske reke večkrat menja in spreminja vijuge, tolmune, plitvine, se s tem pomikajo tudi drstišča. Ugotavljamo, da so ta tudi zaradi kajakašev v tem času dodatno šibka in ponekod naknadno uničena. Pri nas narava sama poskrbi za večji ali manjši propad ribjega življa oziroma biomase v vodah. Temu torej ni vzrok samo onesnaženost voda zaradi človeškega posega v naravo, temveč tudi večja neurja, ki se pojavljajo sicer poredko, a ko se, dodatno osiromašijo reko. Tak primer se je zgodil pred kratkim na reki Učeji, ki je doživela neurje, ki ga ne pomnimo najmanj 60 let. V teh primerih se ne da preventivno ukrepati; glede kajakaštva pa se je možno dogovoriti. Nenazadnje pa še to, da ponekod prihaja tudi do fizičnega obračunavanja, zapletov med ribiči in kajakaši.

Nanizal sem probleme v zvezi z dogajanjem na Soči. Opravičujem se tistemu delu kajakašev, ki z naštetim nimajo nobene zveze, saj le uživajo v vožnji po naši skupni reki Soči. Tudi ribiči vsega ne naredimo prav, vendar imamo zakonska določila, pravilnik, ki določa red in tudi sankcionira napake. Mislim, da tudi kajakaši oziroma njihova zveza ne bo nasprotovala temu, da bi se stvari za obe strani ugodno rešile, saj je ta problem mogoče izboljšati in povrniti idilo na Soči samo s strpnostjo vseh nastopajočih. Razmere je treba s pravili obnašanja oziroma uporabe neke dobrine, kot je Soča, urediti, pa tudi sankcionirati.

Ribič mora vlagati v vode in ribič – gost, turist plača visoko ceno za dnevni ulov. V sedanjih razmerah pa je ogoljufan. Član ribiške organizacije prispeva približno povprečno mesečno plačo, ob tem pa je še obvezan opraviti precej ur dela ob vodi in v njej. Povečali so se tudi stroški ribiških čuvajev. Kajakaši ne prispevajo nič, čeprav v tem okolju povzročajo spremembe; nič za postavljanje vstopnih in izstopnih ramp, njihovo vzdrževanje, čiščenje obrežja, vpeljavo dodatne redarske – čuvajske službe, urejanje dokumentacije in oznak, tehnične rešitve itd. Za vse to pa je potreben denar in ta mora priti z naslova kupljenih kajakaških dovolilnic.

Turizem ni samo dobra gostinska in hotelska usluga, kot nas Slovence vztrajno uči Milenko Šober, ampak pomeni tudi urejeno okolje, urejene razmere, urejeno in v našem primeru usklajeno ponudbo.

K ureditvi teh razmer prispevajo tudi KS Bovec pod novim vodstvom, Turistično društvo Bovec, Ribiška družina Tolmin, pa nova oblast v tolminski občini, ki zna prisluhniti in se je vključila v reševanje spleta omenjenih problemov.

Kajakaštvo in ribištvo spadata v ponudbo turizma Zgornjega Posočja, toda ta ponudba mora biti urejena in kulturna.

V tem smislu želim dobrodošlico kajakašem in ribičem na naši skupni lepotici Soči.

ERNEST ČMAK, Kot 30, Bovec

Pot do suverene Slovenije

Slovenija bo suverena od tistega dne dalje, ko se bo osvobodila izpod naslednjih tujih okupacijskih sil:

● Osvoboditev izpod 1200-letne okupacije tuje ideološke države rimsko katoliške cerkve – Vatikana.

● Osvoboditev dolgov, posojil tujih držav Mednarodnega denarnega sklada oziroma tujih držav združenih v finančnem okupacijskem denarju.

● Osvoboditev iz domače bratske finančne zapravljive Jugoslavije, vse dotlej dokler ne bodo v tej državi veljali edinole čisti računi, brez podtikanj, zapletov in slepil.

Ne potrebujemo nobene internacionalizacije Slovenije, nobenih prošenj za zaščito s strani Avstrije, Francije, ZDA ali kogarkoli, kot slišimo po informacijskih sredstvih, pač pa:

● Takšno izbiro blaga, ki bo po kvaliteti in količini enaka, kot je v trgovinah onkraj meje v Italiji in Avstriji.

● Enake cene blaga kot so čez mejo v Italiji in Avstriji.

● Vlada, stranke, ureditev, ki jim ne uspe zagotoviti enake izbire blaga, tako po količini in kvaliteti in kot po ceni, kot je onkraj meje, morajo takoj odstopiti prostor sposobnejšim. Nobenih izgovorov na mlado demokracijo in sistem, na napake preteklosti, na gnilo Jugoslavijo (kraljevo ali Titovo), ne potrebujemo. Mi smo star slovanski, evropski narod, ki ne potrebuje neumnih plašnic, kot jih nosijo konji. Vlada, organizacija, sistem pa ki zagotovi lahko celo nižje cene, kvalitetnejše blago in večjo količinsko izbiro kot onstran meje, edino o teh se lahko pogovarjamo v informativnih sredstvih; vse drugo ni vredno prazne, omlatene slame.

Dotlej pa skrajni in skromni molk vsakogar, delo in varčnost in nobenih operet ne s kostmi pokojnih in ne s TO ali JLA in orožjem.

VALENTIN TRATNIK, Sp. Idrija 152

Vse, ki bi radi v rubriki »Pisma bralcev« kaj potožili, pohvalili ali na kaj opozorili, obveščamo, da ne bomo objavljali pisem, ki ne bodo podpisana s polnim naslovom. Hkrati opozarjamo vse, naj bodo njihovi prispevki kratki, ne daljši od 60 vrstic.

Razvoj Haloz tako ali drugače

Tak je bil naslov javne predstavitve razvojnega programa za Haloze pred slabim mesecem na Ptuju, na katerega, mimogrede, žal ni bilo nobenega od treh vabljenih članov slovenske vlade. Po objavi seznama možnih lokacij za odlagališče jedrskih odpadkov pa to simbolično, sicer drugače zamišljeno vprašanje, dobiva povsem nov pomen.

Kot sooblikovalci razvojnega programa, ki je bil takrat predstavljen in tako v lokalni kot širši javnosti ugodno sprejet, menimo, da je bila s tem našemu zavzetemu profesionalnemu delu prizadejana precejšnja škoda, predvsem pa se čutimo dolžne opozoriti na problem informiranja s primerom, kako se lahko z eno nekontrolirano objavo ***rušijo dolgotrajna razvojna prizadevanja in zapravlja zaupanje prebivalcev!***

Razvojni program za območje Haloz in podroben razvojni načrt za krajevno skupnost Žetale je namreč grajen na načelu avtopropulzivnosti, torej na optimalnem sodelovanju ljudi, vzpodbujanju njihovih iniciativ ter ambicij in izkoriščanju komparativnih prednosti okolja. Torej je bila naša osrednja in moramo reči tudi najzahtevnejša naloga animacija ljudi za samorazvoj, pridobivanje njihovega že tolikokrat zapravljenega zaupanja v to, da so lahko ***Haloze tudi zanimiva, privlačna in poslovno atraktivna pokrajina!***

Več kot petdeset podjetniških iniciativ v tukajšnjih perspektivnih dejavnostih: kmečkem turizmu; pridelavi čiste, zdrave hrane; dopolnilnih dejavnostih na kmetijah; domači, proizvodni in storitveni obrti ter aktivno sodelovanje domačinov pri sprotnih aktivnostih dokazuje, da Haložani vendarle verjamejo vase in v smisel lastnega napora.

In po vsem tem predstavlja suhoparno obvestilo, da so skoraj celotne Haloze na »seznamu« predvidenih lokacij jedrskih odpadkov, najblažje rečeno – nesramno dejanje. Nesramno v prvi vrsti do prebivalcev in potem tudi do nas geografov, sociologov, arhitektov, urbanistov, agronomov, ekonomistov in oblikovalcev, ki smo izdelali zasnovo koncepta poselitve celotnega območja; globalni koncept razvoja perspektivnih dejavnosti s ponudbo programov; razvojni program za KS Žetale, katerega bistvo je pestrejša dohodkovna struktura in večja privlačnost za bivanje; investicijske programe za dopolnilne dejavnosti na kmetijah ter celostno podobo ponudbe pokrajine.

Najbolj ironično, do bolečine smešno, pri vsem tem pa je, da se v istem času za isto območje in iz istega žaklja (republiških sredstev) izvajata dva popolnoma nasprotujoča si razvojna koncepta:

– ohranjanje poseljenih Haloz z dograjevnajem kvalitete bivanja v ***ekološko še neobremenjenem okolju*** *in večanjem dohodkovne privlačnosti na podlagi novega tržnega nastopa* ***naravna hrana v naravni embalaži,***

– evidentiranje območja za odlagališče jedrskih odpadkov, ki samo še pospešuje razseljevanje in onemogoča vsakršen tržni nastop.

Zavedamo se, da odpadke imamo in da moramo zagotoviti ustrezno skladiščenje. Apeliramo pa, da se ob ocenjevanju ustreznosti lokacij upoštevajo tudi različni razvojni vidiki in da se ob tem zagotovi ustrezno informiranje javnosti.

mag. MATEJA MEŠL za delavce NOV'NE, Studia podeželja, Ravne na Koroškem

ŽE V PETEK! DELO plus

Japonski Mizuno že v našem smučanju

Elan ni več član smučarskega sklada – Veronika Šarec in Katjuša Pušnik z japonskimi smučmi

LJUBLJANA, 22. oktobra – ena izmed posledic stečaja Elana je tudi, da ni več član jugoslovanskega smučarskega sklada, izvršni odbor sklada pa je na današnji seji, na kateri sta bila tudi zastopnika Rossignola in Atomica kot člana v skupini smuči, sklenil, da so tekmovalci in tekmovalke, ki so imeli smuči begunjskega proizvajalca, prosti. Tako lahko sedaj zamenjajo smuči, kdor želi, pa do konca nove sezone tudi tekmuje z Elanovimi. Kdor se bo za novo sezono odločil za Elanove smuči, seve ne more računati na premije za tekmovalne uspehe.

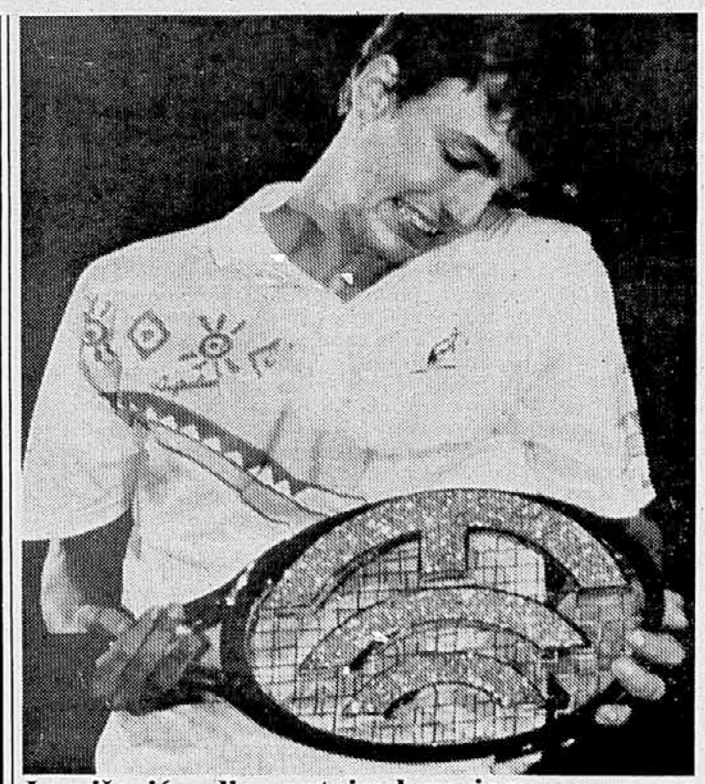
V primeru, da bo Elan ustanovil novo podjetje, lahko na novo pristopi v sklad, plača prispevke in sklene pogodbe s tekmovalci, ki bodo prosti in bodo želeli tekmovati z njihovimi smučmi.

Izvršni odbor je sprejel med člane sklada japonsko firmo Mizuno, ki je pripravljena sprejeti vse, kar od nje smučarski sklad zahteva. Med našimi najboljšimi se nekateri tudi že nagibajo k tem smučem. Vse kaže, da bosta v novi sezoni tekmovali z japonskimi smučmi Veronika Šarec in Katjuša Pušnik. Do 15. novembra pa mora biti znano, za katere smuči so se odločili tekmovalci in tekmovalke.

Vsi Elanovi tekmovalci in tekmovalke so že dobili smuči, ki bodo zadostovale do konca sezone. Poskrbljeno bo tudi za tekmovalni servis, ki bo v okviru smučarske zveze. Zanj bodo prispevale firme, namesto Elana pa smučarska zveza, medtem ko bo firma Mizuno plačevala posebnega serviserja.

Izvršni odbor sklada je sprejel tudi sklep, da italijansko podjetje Zuegg iz Bolzana lahko postane glavni sponzor moške in ženske alpske reprezentance namesto Kompasa in Mebla. Zuegg je znan proizvajalec kvalitetnih sadnih sokov brez sladkorja, v smučarskem športu pa je osebni pokrovitelj letošnje zmagovalke svetovnega pokala v alpskem smučanju, Avstrijske Petre Kronberger in italijanskega smučarskega asa Alberta Tombe. Prek smučarskega sklada in Emone bi Zuegg prišel tudi na naš trg.

J. D.

Ivanišević z diamantnim loparjem

ANTWERPEN – Naš teniški as Goran Ivanišević je za zmago na turnirju Evropske skupnosti dobil 250.000 dolarjev in lopar z diamanti, ki ga dobi v trajno last, če v petletnem ciklusu zmaga trikrat. Lopar je vreden milijon dolarjev. Enega že ima Lendl. (Telefoto: Reuter)

Hokejisti Crvene zvezde ne skrivajo velikega optimizma

Drevi bo ob 18. uri v dvorani Podmežakla prvenstvena tekma 9. kola I. A ZHL med Jesenicami in C. zvezdo

LJUBLJANA – Drevi je na sporedu 9. kolo v I. A ZHL. Vojvodina in Olimpija sta tekmo preložili, ker v Novem Sadu še nimajo ledu, Medveščak Gortan pa se je šele sinoči zmagoslavno vrnil iz Bolzana, kjer je na četrtfinalnem turnirju za pokal evropskih šampionov nepričakovano, a povsem zasluženo zmagal. Zagrebčani so tekmo s Partizanom preložili, tako da bo drevi le derbi kola, ko se bodo ob 18. uri v dvorani Podmežakla pomerili hokejisti Jesenic in Crvene zvezde.

Prvo tekmo v dvorani Pionir v Beogradu so presenetljivo gladko dobili hokejisti Crvene zvezde s 6:3, a tedaj še brez odličnega vratarja Šundrova. Beograjski rdeče-beli bodo letos zanesljivo spet igrali v drugem delu prvenstva med prvimi štirimi. Okrepljeni s štirimi sovjetskimi hokejisti, vratarjem Šundrovom, Cigurovom, Gimajevom in Zubrilčevom ter povratnikoma. I. Kosovićem in Ilićem, pa se ne kanijo zadovoljiti s četrtim mestom v prvem delu prvenstva, ki prinaša pred boji v drugem le eno samo štartno točko. Njihov cilj je prodreti k vrhu, od katerega jih ločijo za zdaj le tri točke.

Crvena zvezda je svojo moč potrdila v dvoboju z Olimpijo, ko je favoriziranim Ljubljančanom v Pionirju odščipnila točko.

»Dobro igramo, vratar Šundrov nam je v veliko oporo. Zdaj nam ni treba skrbeti le za obrambo svojih vrat, marveč lahko nenehno prežimo na hitre nasprotne napade, ki so naše glavno orožje, saj imamo v moštvu več hitrih drsalcev,« pravi reprezentančni napadalec Crvene zvezde **Igor Kosović**, ki meni, da Jesenice niso nepremagljive niti na svojem ledu.

Po porazu v Ljubljani razpoloženje v jeseniškem taboru ni najboljše. »Fantje so telesno sicer dobro pripravljeni, šepa pa igra. Pogrešam borbenost in večjo odgovornost v igri. Upam, da bo vsaj na drevišnji tekmi proti nevarni Crveni zvezdi bolje in da bomo končno zmagali,« pravi trener Jesenic **Jan Selvek**.

Jeseniški hokejisti očitno jemljejo podobno kot igro neresno tudi napovedi pred tekmo. Zato jih raje ne bomo niti zapisali ...

K. B., J. R., Z. M.

Za Stojkovićem za Osima izgubljen tudi Savičević

Novi problemi nogometnega selektorja pred tekmo z Avstrijo, ki bo 31. t. m. v Beogradu – V sredo C. zvezda doma, Partizan v Španiji

LJUBLJANA – Nogometni prvoligaši bodo po dvanajstih kolih dva tedna počivali, premor pa je namenjen reprezentanci, ki bo 31. t. m. v Beogradu (za EP) odigrala 500. tekmo z Avstrijo. To naj bi bil velik dogodek, toda vse več je tudi strahu, da bo štadion prazen, saj skoraj zanesljivo ne bosta igrala prva beograjska asa Stojković in Savićević

Bržkone bi bilo bolj pametno, če bi zvezni kapetan Miljan Miljanić pametneje načrtoval in za 500. tekmo v Beograd pripeljal kako atraktivno moštvo, tekmo z Avstrijo pa bi modri odigrali v Ljubljani (Mariboru ali na Reki). Tekma z Avstrijci, za katere bo to igra zadnje priložnosti, pač ni ustrezna za proslavljanje jubilejev. Miljanić, ki ob takih zadevah pogosto improvizira, se je enkrat v zvezi s termini in prizorišči že opekel (z Angleži v prejšnjih kvalifikacijah za EP), vendar zaradi tega ni nikomur odgovarjal.

Dragan Stojković zaradi poškodbe že dalj časa ne igra za Marseille, zanesljivo pa ne bo sposoben tudi za nastop z Avstrijci. Selektor Ivica Osim pa se je znašel v škripcih po poškodbi Savićevića (gre za obnovljeno neugodno poškodbo mišice), ki naj bi z Avstrijci igral pomembno vlogo.

Savićević v sredo ne bo igral v Beogradu v tekmi pokala šampionov z Glasgow Rangersom, skoraj zanesljivo pa bo manjkal tudi z Avstrijci 31. t. m. in z. novembra v povratni tekmi v Glasgowu. Zvezdin trener Petrović je ta vikend »snemal« igro Rangersa, moštvo pa je vodil drugi trener Antonijević. Zvezda bo igrala v sestavi: Stojanović, Radinović, Marović, Šabanadžović, Belodedić, Najdoski, Prosinečki, Stošić, Pančev, Jugović in Binić.

Partizan pa bo v prvi tekmi 2. kola pokala UEFA prvo tekmo z Realom odigral v Sociedadu. Beograjčani so v tekmi z Radom zelo razočarali, slaba forma pa še zmanjšuje možnosti v igri z nasprotnikom, ki je realno za odtenek močnejši. Partizanov trener Milutinović se je po zadnjem porazu že znašel na udaru kritike, mnogi upravičeno zahtevajo, da bi na krmilo prišel mlajši trener s sodobnejšimi prijemi. Takrat je Milutinovića »samokritično« zaščitil mladi reprezentant Mijatović, toda trenutek resnice zanj bosta nastopa s Španci. Če Partizan izpade in v prvenstvu nadaljuje »v senci« Crvene zvezde, potem so Milutinovićevi dnevi šteti. sicer pa za nekdaj zelo ugledni beograjski klub to niti ne bi bilo slabo, kajti očitno je, da Partizan z Milutinovićem ne bo povrnil stare slave.

FRANCI BOŽIĆ

Avstrijski reprezentanti za tekmi z Jugoslavijo

DUNAJ – Novi avstrijski nogometni selektor Alfred Riedl je izbral igralce za tekmo za EP z Jugoslavijo 31. t. m. v Beogradu. V moštvu bosta le dva igralca iz tujine, Polster in Ogris, ki igrata v Španiji, medtem ko bi Rodax iz Atletica utegnil nastopiti le, če bi se kdo izmed igralcev do tedaj poškodoval.

»Jugoslavija je veliki favorit v naši skupini. Mi imamo veliko problemov, tako da bo naša enajsterica znana šele tik pred tekmo,« je dejal ob izbiru Alfred Riedl.

Novi trener mlade reprezentance Friedl Koncilia pa je določil igralce, ki bodo 30. t. m. v Mariboru igrali z Jugoslavijo.

Reprezentanca za Beograd: **Konsel, Wohlfahrt, Pecl, Schöttel, Aigner, Streiter, Artner, Hörtnagl, Linzmaier, Peischl, Herzog, Reisinger, Willfurth, Ogris, Polster, Pacult, rezerve: Konrad, Baur, Russ, Madlener, Stöger, Pfeifenberger, Rodax.**

Reprezentanca za Maribor: **Hassler, Goriupp, Gager, Gschnaidtner, Hartmann, Salaba, Zingler, Wachter, Kleer, Flögel, Kühbauer, Ramusch, Steiger, Bleyer, Sabitzer, Wetl, rezerve: Immler, Kindl, Puzza, Mählich, Reinmayr.**

RUDI CIJAN

MRNL – zahod

Povečati število slovenskih klubov v ligi

Zadar 16, Jugokeramika 15, Mladost in Maribor Branik po 12, Koper 11 ... tak je vrstni red po 11. kolu MRNL – zahod. Mariborski vijoličasti in koprski rumeno-modri naskakujejo vrh, vse uspešneje pa igra tudi Izola, ki se je končno odlepila od dna in zadnji dve mesti prepustila Splitu in Orijentu.

Slovenske enajsterice letos igrajo pomembnejše vloge. Lani so se na vse kriplje otepale izpada, Mariborčani in Koprčani so se šele pozno pomladi zagotovili obstanek v tej tretjeligaški konkurenci, Ljubljani pa je spodletelo. Leto poprej sta morala iz MRNL – zahod Slovan in Rudar (T), tako da so slovenske enajsterice vselej ostajale skupaj s prvakom SNL pri treh v konkurenci, namesto da bi se njihovo število povečevalo. Ali se bo po letošnjem prvenstvu v MRNL-zahod zastopstvo slovenskih klubov končno le povečalo?

Glavno besedo imajo za zdaj hrvatski klubi, zato tudi ni čudno, da so kar trije na prvih treh mestih.

Konkurenca v MRNL-zahod je močna. To dokazujejo tudi uspešne igre lanskega zmagovalca lige, enajsterice Zagreba, ki po 12. kolih v II. ZNL celo s tekmo manj prepričljivo vodi in naskakuje uvrstitev v I. ZNL. Po Zagrebu se zgledujejo tudi pri Mariboru Braniku in Kopru, saj si želijo kakovostni preskok. Toda ob le treh »zaveznikih« se je težko bojevati za sam vrh. In prav zato bi kazalo še bolj napeti sile in si zagotoviti večje število slovenskih klubov v medrepubliški konkurenci.

K. B.

SNL

Goli privlačijo gledalce

Po 10. kolu SNL ima sedem moštev več kot 50 odstotkov možnih točk. Razlika med prvouvrščenim Slovanom in sedmouvrščenimi Domžalami pa je že sedem točk. Kaže, da bosta glavno besedo v boju za naslov jesenskega prvaka imela vodilna Slovan in Rudar(V), saj Ljubljani očitno počasi jemlje sapo. Vse boli pa igra viška Svoboda, ki je v nedeljskem kolu prizadejala najhujši poraz v letošnjem prvenstvu doslej neposrednemu tekmecu, enajsterici Živil in Naklega.

Visoki uvrstitvi Slovana in Rudarja (V) je bilo pričakovati, saj sta moštvi tudi lani ob Izoli igrali najpomembnejšo vlogo v SNL. Tudi povratnik iz medrepubliške konkurence, Ljubljana, je že pred prvenstvom »kotiral« visoko, čeprav je izgubil nekaj najboljših nogometašev. Zato pa kolo za kolom še naprej prijetno presenečajo novinci Svoboda, Živila Naklo in Ingrad Kladivar. Prav ti trije dajejo letošnjemu prvenstvu še poseben mik. Za Velenjčani (27) in enajsterico s Kodeljevega (23) so vsi trije novinci s po 21 goli na tretjem mestu po učinkovitosti, zato ni čudno, da so prav tekme novincev med najbolj obiskanimi.

V nedeljo bo na Kodeljevem drugi veliki derbi SNL, ko se bodo dopoldne (ob 10.30) pomerili nogometaši Slovana in Svobode. Ob enajsterici sta v zelo dobri formi, kar potrjujeta z zmagami. Zato se ljubiteljem nogometa obeta lepa predstava z veliko golov. Prav goli pa so tisti, ki privlačijo gledalce, zato se ni bati da bo ljubljanski derbi minil pred praznimi tribunami.

K. B.

ZVENI NOGOMET V ŠTEVILKAH

Tokrat veliko golov in kartonov ter ponovno le malo obiskovalcev

12. prvoligaško kolo je v statističnem smislu prineslo nekaj dobrega, a tudi veliko slabega. Kot ponavadi ... Pohvalna je bila predvsem za razmere v tej sezoni skoraj senzacionalna učinkovitost: strelci so končno premagali magično mejo treh zadetkov za srečanje. Pravzaprav so jo s 27 goli na devetih tekmah le izenačili. Za rekordni dosežek sezone so zaslužni in predvsem razpoloženi napadalci C. zvezde (pet golov so nasuli Zemuncem) in pa zmedeni obrambi Vojvodine in Sarajeva (4:3). Na 107 odigranih tekmah (srečanje Hajduk – Partizan ni všteto) so se mreže zatresle skupno 245-krat, kar je 2,29-krat na tekmo.

Zdaj pa k slabemu: kot je v 63. prvoligaški sezoni že običaj, to lastnost lahko pripišemo obisku. Tokrat še posebej, saj je bil najslabši doslej. Devet tekem si je skupno ogledalo komaj 39.000 gledalcev, kar je v povprečju 4.333 na tekmo. Skupno jih je bilo na vseh prvenstvenih tekmah 653.000 ali 6.054 na tekmo. Drugi najboljši obisk kola (za 8.000 obiskovalci dvoboja Zvezde in Zemuna) je bil v Varaždinu, ki že dolgo ni gostil prvoligaških tekem – tekmo med Hajdukom in Osijekom si je ogledalo 7.000 gledalcev.

Črno piko si minulo kolo zasluži tudi zaradi rdečih kartonov: tudi v tej pri nas zelo razviti disciplini je bil dosežek rekorden: tako kot v 2. in 9. kolu so bili izključeni trije nogometaši: Ljubomir Vorkapić (Vojv.) zaradi knock-outa Sarajevčanu Raičkoviću, Milorad Bilbija (Borac) – zaradi grobega prekrška, Zoran Arsić (Spartak) pa zato, ker je v smeri sodnika naglas ponovil svoj celotni besedni zaklad kletvic. Zanimivo je, da so se vse izključitve zgodile na ozemlju Vojvodine ... V 12 kolih skupno 17 izključitev in 354 rumenih kartonov, potem ko jih je bilo v minulem kolu 28. Zanimivo je, da niti eden izmed 18 klubov, ki so igrali minulo soboto in nedeljo ni ostal brez najmanj rumene kazni. Do 12. kola se je še vsakokrat našlo najmanj eno moštvo, ki na srečanju ni videlo kartona. Skupno se je to doslej zgodilo 25-krat.

Modri in rdeči trak Dela

Modri trak (najbolje ocenjeni nogometaš Olimpije); 12. kolo: 5 – Dragan Zečević, 3 – Aleš Čeh, 1 – Robert Englaro. Skupno: 19 – Varvodić, 11 – Jermaniš, 10 – Pate in Zečević, 9 – Tešić, 8 – Čeh in Šeparović, 5 – Marić, 4 – Bosiljčić, 2 – Englaro in Komočar, 1 – brata Vrabac.

Rdeči trak (najboljši strelec Olimpije): 8 točk (3×2 za gol iz igre in 2×1 za gol z 11-m za točke) 1 Di. Vrabac 7 (3×2, 1×1) – Pate 6 (3×2) – Gliha, 5 (2×2, 1×1) – Tešić, 4 (2×2) – Šeparović, 2 (1×2) – Englaro, Komočar in Topić, (2×1) – Zečević, 1 (1×1) – Milošević in Perica.

OD TOD IN TAM

Dvakrat bron za Jugoslovane

RIM – Jugoslovanski rokoborci v grško-rimskem stilu se vračajo s svetovnega prvenstva z dvema odličjema. V kategoriji do 74 kilogramov je tretje mesto osvojil Željko Trajković, enak uspeh pa je v kategoriji do 82 kilogramov dosegel Goran Kasum. V moštvenem delu tekmovanja je Jugoslavija dosegla četrto mesto z 39 točkami. Prvo mesto je prepričljivo osvojila SZ (95 točk), druga je bila Madžarska (49), tretja pa Nemčija (44).

Zmagovalci po kategorijah – do 48 kg Kutčerenko (SZ), do 52 kg Ignjatenko (SZ), do 57 kg Jildiz (Nemčija), do 62 Oliveiras (Kuba), do 68 kg Dugučiev (SZ), do 74 kg Iskandariun (SZ), do 82 Farkaš (Madžarska), do 90 kg Bullmann (Nemčija), do 100 kg Demiačkevič (SZ), do 130 kg Karelin (SZ).

Naše devete v Nemčiji

LEVERKUSEN – Na mednarodnem tradicionalnem turnirju v ženski športni gimnastiki je nastopilo 41 tekmovalk iz 14 držav iz vsega sveta. Med odličnimi in zelo izenačenimi ekipami je prvo mesto osvojila romunska ekipa Onesti pred Flamingom (Brazilija) in Sovjetinjami iz Tbilisija. V posamezni konkurenci je odlični tekmovalki iz Tbilisija Sofiki Menagadze skoraj uspelo premagati vso romunsko vrsto, naše tekmovalke pa so imele nekoliko smole. Po uspešnem začetnem nastopu je Maša Železnik na gredi skoraj odstopila, zaradi bolečin v preponi in tako na zadnjem orodju izgubila nekaj dragocenih točk, Barbara Turšič pa je na preskoku obakrat padla. Ob strogem sodniškem kriteriju naše tekmovalke niso mogle zbrati več kto 71,15 točk, kar je pomenilo 9. mesto med ekipami.

Rezultati – ekipno: 1. Onesti (Rom) 76,50, 2. Flamingo (Bra) 75,15, 3. Tbilisi (SZ) 74,95, ... 9. Ljubljana (Jug) 71,15; posamezno: 1. Nikolau (Rom) 38,35, 2. Managadze (SZ) 38,30, 3. Porente (Bra) 38,00, ... 21. Železnik 35,05, 22. Turšič 35,00, 27. Perič (vse Jug) 34,40.

SIMONA MAVRIČ

Tudi precej zmag naših

SALZBURG – Na 8. mednarodnem plavalnem mitingu je nastopilo preko 180 plavalcev in plavalk iz Avstrije, Italije, Madžarske, Nemčije, Francije in Jugoslavije. Tekmovali so v sedmih kategorijah. Od slovenskih klubov so nastopili Ilirija, Radovljica in Rudis Rudar.

Rezultati naših – ženske: 100 m kravl – letnik 79: 2. Štrovs (RRT) 1:10,0; letnik 76/77: 1. Kejžar (RR) 1:03,1; 100 m hrbtno – letnik 78: 1. Štimec (RRT) 1:16,8; letnik 76/77: 3. Radojević (IL) 1:17,6; 74/75 letnik: 3. Robič (RR) 1:13,6; 100 m prsno – letnik 76/77: 1. Demšar (RR) 1:18,8; 100 m delfin – letnik 79: 2. Štrovs (RRT) 1:19,3; letnik 73 in starejši: 2. Rob (RR) 1:08,08; 200 m mešano – letnik 79: 2. Štrovs (RRT) 2:50,6; letnik 78: 3. Štimec (RRT) 2:41,5; letnik 76/77: 1. Kejžar (RR) 2:31,4; letnik 74/75: 3. Robič (RR) 2:41,0; letnik 73 in starejši: 3. Rob (RR) 2:28,5; moški – 50 m kravl: 3. Zebec (IL) 24,4; 100 m kravl – letnik 78: 1. Majdič (IL) 1:05,1; 100 m hrbtno – letnik 78: 1. Poje (IL) 1:18,3; 100 m prsno – letnik 78: 1. Majdič (IL) 1:22,1; letnik 76/77: 2. Pečaver (IL) 1:15,1; 100 m delfin – 78: 1. Majdič (IL) 1:12,0, 2. Boje (IL) 1:13,8; letnik 74/75: 1. Feguš (IL) 1:00,5, 3. Koncilja (RRT) 1:02,8; letnik 73 in starejši: 1. Masten (IL) 59,4; 200 m mešano – letnik 78: 1. Majdič (IL) 2:33,3, 2. Poje (IL) 2:43,3; letnik 74/75: 1. Koncilja (RRT) 2:19,9.

CIRIL GLOBOČNIK

Zanimiva dirka parov

ČEDAD – V vetrovnem vremenu, na razgibani in vijugasti 26 km dolgi progi je bila tretja dirka mešanih parov na kronometer s štartom in ciljem v Čedadu. V konkurenci 18 parov iz Italije in Slovenije je zmagal italijanski par Torkuto–Del Vedove s časom 35:51, povprečna hitrost 43,930 km/h. Druga sta bila Uršičeva in Zakotnik s časom 35:54 (43,89 km/h), tretja pa Logondrova in Jakopič s 37:07 (42,082 km/h).

JOŽE URŠIČ

Beljačani ob štiri točke

CELOVEC – Hokejisti VSV Villas iz Beljaka so izgubili 4 točke za zeleno mizo, ker je letos za člansko moštvo igral mladi Florianschitz, ki je bil ob koncu lanskega mladinskega prvenstva kaznovan s prepovedjo nastopa na treh tekmah. Zaradi sodelovanja državnega prvaka Feldkircha na četrtfinalnem turnirju za pokal evropskih šampionov, na katerem je zmagal naš Medveščak Gortan, so minuli teden v prvi avstrijski hokejski ligi odigrali le dve tekmi 7. kola. Izida: VSV Villas : GEV Innsburck 5:2, EC Graz : KAC 5:2.

Vrstni red: Feldkirch 12, EC Graz 10, WEV in VSV Villas po 6, KAC 4, GEV Innsbruck 2.

R. C.

Nešreča Parlova

PULJ – Na cesti med Puljem in Fažano, pri Valbadonu, se je v prometni nesreči huje poškodoval naš najboljši boksar vseh časov Mate Parlov. S svojim mercedesom je zletel s ceste, vzroke pa še raziskujejo. Kot je včeraj izjavil vodja kirurške dejavnosti puljskega medicinskega centra dr. Marko Glavaš, je Parlov že izven smrtne nevarnosti in se njegovo zdravstveno stanje popravlja.

Odlični Žvikart

GORENJA SAVA – V skakalnem centru je bila zaključna tekma na plastiki na 65-m skakalnici za člane, mladince in st. pionirje. Slednji so imeli tudi zadnjo tekmo v okviru pokala Gorenjske. kjer je v skupnem seštevku z veliko prednostjo zmagal domačin Žvikart pred Erženom in Rakovcem (oba Tr).

Rezultati – člani: 1. Jagodic (Tr) 191,5 (59,5, 60,5), 2. Triplat (Tr) 167,6 (54,5, 56,5), 3. Schluga (Cel) 143,5 (50, 50); st. mladinci: 1. Meglič 192,5 (59,5, 60,5), 2. D. Jekovec 187,1 (59, 59,5), 3. F. Jekovec (vsi Trž) 180,8 (56, 59,5); ml. mladinci: 1. Franc 182,7 (57, 60), 2. Mesec 176,2 (56,5, 58), 3. Polajnar (vsi Tr) 173,0 (54,5, 58); st. pionirji: 1. Žvikart (Tr) 188,7 (60, 59,5), 2. Zupan (Stol. Žir) 162,4 (53, 56), 3. Eržen (Tr) 161,7 (54,5, 55).

JOŽE JAVORNIK

Naši veslači trenirajo na Tasmaniji

Čolni in vesla zaradi štrajka z zamudo – Na SP bo sodelovalo 46 držav

DEVENPORT – Člani jugoslovanske veslaške reprezentance, ki bodo od 27. t. m. do 4. novembra tekmovali na svetovnem prvenstvu na Tasmaniji, so se prilagodili časovni razliki in vsak dan trenirajo na jezeru Barrington. Nevšečnosti, ki so nastale zaradi štrajka delavcev rafinerije Esso v Melbournu, zaradi česar so čolne in vesla prepeljali iz Devenporta z zamudo, so ljubeznivi gostitelji hitro odpravili.

»Vse je v najlepšem redu. Prireditelji in naši izseljenci so nas lepo sprejeli,« je izjavil Tanjugu vodja reprezentance Milivoj Boranić. Tudi zdravstveni bilten petnajsterice reprezentantov je ugoden. Blažji zobobol in želodčne težave niso vplivale na ritem vadbe.

Na Tasmaniji, otoku na jugu Avstralije, je sedaj pomlad. Prireditelji SP upajo, da jim bo naklonjeno tudi vreme. Za ureditev tekmovalnih prog na jezeru Barrington je vlada vložila poldrugi milijon dolarjev.

Na SP bo tekmovalo 46 držav z več kot tisoč tekmovalci in tekmovalkami. V domači reprezentanci je kar sto veslačev in veslačić.

V Krki zrejo v prihodnost

Novomeško kolesarsko društvo izhaja iz izkušenj, ki jih je zbralo z vzgojo sedanjega nadarjenega rodu mladincev – Projektno zasnovano delo

LJUBLJANA – »V sedanjih burnih časih, polnih sprememb na vseh področjih je pogled v prihodnost športa negotov in računati je treba tudi z morebitnimi negativnimi procesi. V Kolesarskem društvu Krka se resnosti razmer dobro zavedamo, zato bomo še bolj odločno vztrajali pri timsko vodenem in projektno zasnovanem delu, kakršno nam je tudi minulo sezono navrglo kopico odličnih rezultatov v mladinski konkurenci, z največjim uspehom dolenjskega kolesarstva doslej – bronasto kolajno Bogdana Finka na mladinskem SP 90 v Angliji.

Tako je po dobrodošlici gostom v Hotelu Grad Otočec pred dnevi na tiskovni konferenci ob koncu kolesarske sezone zbranim spregovoril predsednik KK Krka **inž. Marjan Zupanc**, ko je predstavil najpomembnejše značilnosti, obseg delovanja in slog vodenja klubskih poslov. Že podatek, da za izpeljavo programov tekmovalne piramide okoli 60 tekmovalcev okoli 80 odstotkov denarja združijo v sodelovanju s sponzorji, glavni pokrovitelj, novomeška Tovarna zdravil Krka ima seveda pri tem levji delež (okoli 50 odstotkov celotnega proračuna, ki že presega vsoto 600.000 DEM), zelo nazorno govori, kako tesno je položaj kluba odvisen od uspehov.

»Zato zelo težko prenašamo motnje, ki nastajajo ob že tako zaostrenih gospodarskih razmerah tudi zaradi razsula v kolesarski organizaciji,« je poudaril predsednik, opozoril pa je tudi na izjemno dragoceno sodelovanje staršev in velikega števila klubskih delavcev, brez katerih še zlasti ne bi mogli izpeljati pomembnejših kolesarskih prireditev. Seveda se Novomeščani dobro zavedajo tudi pomena sodelovanja z neposrednim zaledjem, s klubi v Krškem (Videm), Metliki in Črnomlju, saj tako kolesarstvo poganja trdne korenine na širšem območju Dolenjske, Bele krajine in Posavja.

»Rezultati v vsaki prihodnji sezoni se kujejo že jeseni, takoj po končani zadnji sezoni. Ker smo ocenili, da imamo izredno obetavno mladinsko vrsto, smo si lani zastavili za glavni cilj letošnje sezone uspešen nastop na mladinskem SP '90 v Angliji. Sestavili smo strokovni tim in se dogovorili za jasna razmerja, sodelovanje in metode dela z zveznim mladinskim kapetanom **Andrejem Boltežarjem**. Izkušnje, ki smo si jih pridobili z vzgojo tega doslej zanesljivo najbolj nadarjenega kolesarskega rodu, ki je letos

OZDRAVITI REPREZENTANCO – Sandi Papež (foto: Zoran Vogrinčič).

doma ostal samo enkrat brez zmage, nam bodo tudi vodilo za prihodnost,« pa je poudaril vodja tehničnega odbora **Jože Majes**, ki pa je bolj kritično ocenil člansko vrsto Krke. »Čeprav smo tudi v članski konkurenci osvojili lepo število zmag, pa je popolnoma jasno, da v mednarodnem merilu nismo napredovali. Prav zato smo tudi ocenili, da bi bila pot na letošnje SP na Japonskem brez pravega haska.«

● »Zavedam se, da prehod v člansko konkurenco ne bo lahek, četudi sem se že za minulo sezono pogosto pripravljal skupaj z našimi starejšimi tovariši. Kolajna z mladinskega SP mi bo seveda v veliko spodbudo tudi pri nadaljnjem delu,« je med drugim povedal 18-letni Bogdan Fink, dijak IV. letnika Pedagoške gimnazije v Novem mestu. »V šoli so mi doslej izkazali zmeraj veliko zaupanja in podpore, kar je seveda izredno pomembno za plodno združevanje športne aktivnosti in izobraževanja.«

Krkina kolesarska šola si potemtakem pridobiva sloves, ne kaže pa tudi spregledati, da je bilo v Krkini režiji izpeljano več strokovnih akcij v zadnjih letih, zlasti tečaji in seminarji za nove trenerje. Pomembna opora trenerskemu timu je še posebej zdravnik dr. **Radoje Milić**. Žal pa se je zapletlo s sodelovanjem z novomeškim Zdravstvenim centrom, kjer so v okviru dispanzerja za medicino dela, prometa in športa v zadnjih letih z znatno pomočjo kluba in njegovih sponzorjev ustvarili sodoben testirni center, opremljen z napravami, ki so uporabne tudi za medicino dela. Vodstvo centra pa je do nedavno plodno sodelovanje blokiralo in zdaj je vse to bogastvo mrtev kapital, zaklenjen in nedostopen uporabnikom. Spor se je začel seveda pri denarju, ker so v klubu menili, da jim v centru glede na njihov gmotni prispevek zaračunavajo previsoke cene storitev.

● »Po odhodu Franca Hvastje je reprezentanca izgubila vse tiste značilnosti, zaradi katerih nam je bila, razumljivo, velik motiv. Tedaj smo dirkali vsi za enega in eden za vse. Zdaj kolesarji že v klubu dobijo napotke, kako naj ravnajo in vozijo, dela se slabo in skupnih ciljev pravzaprav ni. Reprezentantje se kljub vsemu še kar dobro razumemo, toda to je premalo. Potrebna je temeljita ozdravitev razmer, odlagati to nelahko delo v nedogled seveda našemu kolesarstvu ne more biti v prid,« je razmere v jugoslovanskem kolesarstvu ocenil reprezentant Sandi Papež.

»V našem društvu bomo še naprej vztrajali, da se o delu z reprezentančnimi selekcijami dogovorimo čimprej in izberemo realizacijski tim, ki bo izpeljal zastavljen program. Nastop na mladinskem SP 1991 v Philadelphiji v ZDA je finančno prezahtevna operacija, da bi se lahko z njo igrali in improvizirali. Isto velja seveda tudi za člansko SP '91 v Stuttgartu in OI 1992 v Barceloni. Kaže, da so v jugoslovanskem kolesarstvu tudi drugi spoznali, da Kolesarska zveza Jugoslavije dejansko ne deluje več, zato je izhod možen samo v projektnih osnovah in timskem delu, pri tem pa smo seveda odločeni pomagati vodstvom reprezentanc tudi z marketinško podporo, je pribil Jože Majes, ki je med pogovorom tudi sicer nekajkrat poudaril, da vrhunski šport ne bo preživel, če se ne bo oprl na profesionalno vodenje trženja, zato v klubu razmišljajo celo o ustanovitvi marketinške agencije, ki bi – ne nazadnje – lahko opravljala tovrstne posle tudi za druge športne organizacije v tem okolju in – zakaj ne? – tudi drugod.

OTO GIACOMELLI

Nannini že na nogah

FIRENCE – Italijanski dirkač formule 1 Alessandro Nannini, ki je pred desetimi dnevi doživel hudo nesrečo s helikopterjem na domačem posestvu in so mu po zapleteni operaciji v tukajšnji kliniki prišili odtrgano roko, je že vstal iz bolniške postelje. Žena Paola mu bo zdaj v veliko oporo, kajti Nannini začenja dolgotrajno rehabilitacijsko zdravljenje, po katerem bi se rad vrnil tudi še na dirkališče. (Telefoto: Reuter)

1. B. ZKL – moški

Železničar (Indjija) : Postojna 85:94 (42:48)

ZEMUN – Dvorana športnega centra Pinki, gledalcev 500, sodnika Bussati (Sp) in Jovanović (L).

ŽELEZNIČAR: Savić 22, Škrbić 6, Martinović 7, Jovanović 26, Jašić 13, Paško 11.

POSTOJNA: Mičunović 6, Ademi 7, Rojko 8, Tiringer 11, Vilfan 45, Jocović 9, Bunčić 4.

Gostje so zasluženo osvojili točki, za kar je gotovo najbolj zaslužen Peter Vilfan, ki je bil glavna osebnost tekme in je spet navdušil s svojimi strelskimi sposobnostmi.

D. Š.

DRUGA NEDELJSKA VEČERNA REZULTATA: Željezničar (S) – Spartak 78:81, NAP – Slavonka Osijek 81:67.

Sloboda Dita	3	3	0	312:267	6
Novi Zagreb	3	3	0	257:213	6
Spartak	3	3	0	264:246	6
Postojna	**3**	**2**	**1**	**295:234**	**5**
Slavonka Osijek	3	2	1	264:238	5
Varda	3	2	1	255:242	5
NAP	3	2	1	220:222	5
Gradine	3	2	1	236:241	5
Maribor	**3**	**1**	**2**	**281:286**	**4**
Igman	3	1	2	225:239	4
Željezničar (S)	3	0	3	234:264	3
Željezničar (I)	3	0	3	235:274	3
Alkar	3	0	3	252:303	3
Triglav	**3**	**0**	**3**	**216:287**	**3**

AVTO magazin

V Beltincih 3000 gledalcev videlo visoko zmago domačih

V 9. kolu OČL v vzhodni in zahodni skupini favoriti zmagali – Turnišče ni našlo pravega orožja proti Beltinki

LJUBLJANA – Tudi prvenstvo v obeh skupinah OČL je vse bolj zanimivo. Mreže na vseh igriščih se tresejo kot za stavo. Gledalci uživajo ob golih. Derbi v Beltincih si je ogledalo kar 3000 gledalcev.

OČL – vzhod

Derbi doslej vodilnih sil si je v Beltincih ogledalo doslej rekordno število gledalcev, ki so izdatno napolnili blagajno Beltinke. Imeli so tudi kaj videti, saj je Beltinka odpravila Turnišče kar s 7:1. Dravinja je v Mariboru premagala Železničarja in se s tem prebila na drugo mesto, Železničarja pa zrinila na četrto. V srečanju tekmecev s sredine lestvice je bilo Središče uspešnejše od Kovinarja, predzadnja Svoboda pa je remizirala s Pohorjem, ki je imelo celo možnost za zmago. Rače so remizirale z Ojstrico, Partizan in Intermarketing sta po medsebojnem srečanju zamenjala mesti, Boč pa tudi po 9. kolu ostaja brez točke, saj je znova izgubil doma, tokrat proti občinskemu konkurentu Impolu.

Beltinka : Turnišče 7:1 (4:0), igrišče Beltinke v Beltincih, gledalcev 3000, sodnik Jamšek (Mb). Strelci: Škapir 2, Hartman, Čontala, Vöröš, Zver, Maša za domače ter Bučko za Turnišče. F. M.

Partizan (SG) : Intermarketing 0:1 (0:0), igrišče Korotana na Prevaljah, gledalcev 50, sodnik Džaferović (Velenje). Strelec: Drobnič (78). I. M.

Železničar : Dravinja 0:2 (0:1), igrišče Železničarja na Taboru, gledalcev 150, sodnik Špiler (Laško). Strelca: Gruden (34), Kraševec (57).

Središče : Kovinar 2:1 (1:0), igrišče v Središču, gledalcev 300, sodnik Kuzma (Tišina). Strelci: Marčec (15, 11-m), Kosi (50) za domače ter Klobučar (57) za goste.

Svoboda (B) : Pohorje 0:0, igrišče Brežic, gledalcev 50, sodnik Živković (Šoštanj).

Rače : Ojstrica 2:2 (0:1), igrišče Rač, gledalcev 200, sodnik Grabar (Ptuj). Strelca: Kavc (66), A. Ekart (73) za domače ter Krapež (31), Frühauf (87) za goste.

Boč : Impol 0:1 (0:0).

Vrstni red: Beltinka 15, Dravinja in Turnišče 13, Železničar 12, Ojstrica, Impol in Središče 10, Pohorje 9, Kovinar in Rače 8, Intermarketing 7, Partizan (SG) 6, Svoboda 5, Boč 0.

Pari prihodnjega kola (28. t. m.): Turnišče – Dravinja, Kovinar – Železničar, Impol – Središče, Pohorje – Boč, Ojstrica – Svoboda, Intermarketing – Rače, Beltinka – Partizan (SG).

OČL-zahod

Vodilni so tudi v 9. kolu zanesljivo zmagali. Primorje je kar brez štirih standardnih igralcev napolnilo mrežo Braniku, Proletarec je brez težav opravil z zadnjeuvrščeno Postojno, Svoboda Ultra pa je v Ljubljani premagala Ilirijo po boljši igri v drugem polčasu, ko so njeni igralci dosegli tudi vse tri zadetke. Triglav je z zmago nad Jesenicami obdržal stik z vodilno trojko, Sava se je z zmago nad Taborom Jadranom odlepila z dna, v derbiju spodnjega dela pa so Brda premagala dosedanjega soseda na lestvici, moštvo Slavije Papirja, ki razen grobosti (dva izključena igralca) ni pokazalo ničesar.

Brda : Slavija Papir 3:1 (1:1), igrišče v Vipovžah, gledalcev 450, sodnik Turšćak (Koper). Strelci: Simčič, Kališnik, H. Gašparin za domače ter Debenjak za goste. E. V.

Proletarec : Postojna 4:0 (1:0), igrišče Proletarca v Zagorju, gledalcev 400, sodnik Kužnik (Kr). Strelci: B.rovski (15), Kern (55), Smrkolj (61), Petrušić (76). S. F.

Primorje : Branik 5:1 (3:0), igrišče Primorja v Ajdovščini, gledalcev 450, sodnik Krarajica (Lj). Strelci: Hadžić (9, 52), Birsa (30), Žontar (44), F. Pergar (48) za domače ter Trajber (71) za goste. D. O.

Triglav : Jesenice 2:0 (1:0), štadion S. Mlakarja v Kranju, gledalcev 100, sodnik Govedarovič (Lj). Strelca: Kondič (28) in Jeraj (77). J. J.

Sava : Tabor Jadran 3:0 (0:0), igrišče v Stražišču, gledalcev 100, sodnik Gliha (Velika Loka). Strelci: Belančič (56), Crvenković (74), Eržen (89). J. J.

Ilirija : Svoboda Ultra 1:3 (1:0), igrišče Ilirije, gledalcev 200, sodnik Treskavica (Izola). Strelci: Božičnik (25) za domače ter J. Kranjc (49), A. Kureš (60, 85) za goste. S. K.

Stol Virtus : Bilje 0:0, igrišče na Duplici, gledalcev 100, sodnik Eling (Kr).

Vrstni red: Primorje, Proletarec in Svoboda Ultra 15, Triglav 14, Stol Virtus 12, Bilje 9, Jesenice 8, Brda 7, Branik, Ilirija in Tabor Jadran 6, Slavija Papir in Sava 5, Postojna 3.

Pari prihodnjega kola (28. t. m.): Bilje – Branik, Svoboda Ultra – Primorje, Tabor Jadran – Ilirija, Slavija Papir – Sava, Jesenice – Brda, Postojna – Triglav, Stol Virtus – Proletarec.

NAMIZNI TENIS

Turnir za dvojice v Tacnu

LJUBLJANA – Kadetska šola za miličnike v Tacnu in LONTZ-rekreacija prirejata tradicionalno prvenstvo v namiznem tenisu za moške, ženske in mešane dvojice. Prvenstvo bo v torek, 30. t. m. ob 18. uri v telovadnici kadetske šole v Tacnu. Prijave sprejemajo do 15 minut pred pričetkom tekmovanja. Prijavnine ni, ker je bila že vključena v prijavnino za rekreativno ligo. Prvi štirje pari v vsaki disciplini bodo prejeli kolajne.

Pred pričetkom tekmovanja bodo podelili priznanja najuspešnejšim ekipam v rekreativnih ligah v sezoni 1989/90. Prvo mesto je osvojila ekipa Zvezde, ki je bila najboljša v I. ligi pred Ilirijo Top spinom in Litostrojem I.

Ostale uvrstitve: – II. liga: 1. Ilirija I., 2. Lj. banka, 3. Iskra; III. liga: Vesna III, SCT, Jarše II.; IV. liga: Koseze, KSM, Litostroj II; V. liga: Vesna ELKO, Šmarje Sap, Iskra CEO; ženske: 1. Pravnik I., 2. Bežigrad, 3. Olimpija.

DRAGO BERŽAN

PO DOMAČIH KRAJIH

Lokostrelci za pokal hotela Grad Otočec

OTOČEC – Triasport iz Ljubljane je ob koncu prejšnjega tedna na Otočcu pripravil prvo lokostrelsko tekmovanje v Jugoslaviji, imenovano Animal round, za pokal hotela Grad Otočec. Nastopilo je 20 lokostrelcev, ki so tekmovanje izpeljali do konca, čeprav jih je močno motilo slabo vreme.

Kot je povedal eden od organizatorjev tekmovanja, Samo Šenica, bo lokostrelsko tekmovanje na Otočcu postalo tradicionalno, v glavnem pa bodo kmalu turistični program ponudbe na Otočcu obogatili še z lokostrelstvom in lovom z lokom v naravi.

Rezultati – compound – moški: 1. Škofic (Domžale) 1690 krogov, 2. Oblak (Koroška Bela) 1.610, 3. Krašovec 1580, 4. Škerlj 1490, 5. Sojer (vsi Global Lukovica) 1.400 krogov; ženske: 1. Kramar (Koroška Bela) 1.360 krogov, prosti slog – mladinci: 1. Požar 1.530, 2. Rebula (oba Postojna) 1.180, 3. Ves (Mengeš) 940 krogov, člani: 1. Natlačen (Postojna) 1.400 krogov, prosti slog – instiktivno (članice): 1. Ralca (Global Lukovica) 650 krogov.

Pripravljajo tek prijateljstva in spominov

NOVO MESTO – Zveza telesnokulturnih organizacij Novo mesto prireja znani tek prijateljstva in spominov, od Dolenjskih Toplic do Novega mesta, ki bo v četrtek popoldne. Strokovni sodelavec ZTKO Novo mesto Slavko Malnar je povedal, da pričakujejo udeležbo več deset atletov iz Slovenije in Hrvaške.

Tekmovalci se lahko prijavijo na startu, ali pa prej na naslov Športna zveza Novo mesto (tel.: 068 – 22-267).

S. D.

Dvakrat Domžale

DOMŽALE – V drugem kolu tekmovanja za pokal Strelske družine Domžale sta bili v moški in ženski konkurenci najboljši ekipi Domžal. Nastopilo je 16 ekip in 52 posameznikov. Tekmovali so s serijsko zračno puško. Tretje kolo bo v začetku novembra.

Rezultati: članic – posamezno: 1. Gradišar (Domž) 183, 2. Vavpetič (Hit Shop) 179, 3. Barle 179; ekipno: 1. Domžale 528, 2. Papirnica 508, 3. Hit Shop 505; članice: 1. Zabret (Domž) 172, 2. Komočar (Emona) 163, 3. Kovič (Domž) 144; ekipno: 1. Domžale 459, 2. Toko 301.

B. S.

Nišavič, Kern, Uzorinac in Ž. Dolinar – prvi

BJELOVAR – Na jubilejnem tradicionalnem, že 30. memorialnem namiznoteniškem turnirju Gustava Perle-Bende so slovenski veterani dosegli številne uspehe. Na tem turnirju pod pokroviteljstvom Skupščine občine Bjelovar so organizatorji proslavili tudi 70-letnico Žarka Dolinarja, nekdanjega svetovnega prvaka. Rekreativci so se pomerili v štirih starostnih kategorijah. V kategoriji igralcev starejših od 40 let je prvo mesto osvojil Ljubljančan Slobodan Nišavič, nad 50 let je bil najboljši Bojan Kern (Lj), nad 60 let je bil prvi Zagrebčan Zdenko Uzorinac, pri najstarejših – nad 70 let pa je slavil zmago jubilant Žarko Dolinar. Po končanem tekmovanju so organizatorji podelili številna priznanja in pokale. Srečanje nekdanjih mojstrov bele žogice je minilo v prisrčnem ozračju ob obujanju spominov in dogovoru, da se prihodnje leto zopet snidejo.

D. B.

Najhitrejši Kalan

TUHINJ – ŠD Tuhinj je priredilo 3. tek okrog Tuhinja, na katerem pa je zaradi slabega vremena na razmočeni stezi nastopilo le 40 tekmovalcev. Najhitrejši je bil Tomaž Kalan, ki je dobil tudi leteči cilj na 4 km.

ZMAGOVALCI – pionirji do 10 let: Bajde (Tuh); pionirke od 10 do 15 let: Gartner (ŽAK Lj); pionirji od 10 do 15 let: Bajde (Tuh); moški od 16 do 30 let: Kveder (Zla. Banič, Kamn) 1:08,18; od 31 do 45 let: Kalan (okrepč. Lunca) 1:06,14; nad 46 let: Stopar (Brdo) 1:17,40.

ZVONE KEMPERLE

Iz Sečovelj na Krog

SEČOVLJE – Tretjega pohodnega teka iz Sečovelj na Krog v organizaciji ZTKO in TVD Partizan (Piran) se je udeležilo 97 tekačev in tekačic v sedmih starostnih kategorijah. Po trije najboljši so dobili pokale oziroma kolajne. Absolutna zmagovalca sta bila Asim Katlak med moškimi in Eda Pavlin med ženskami. To vse bolj množično tekmovanje sta gmotno podprla Zavarovalnica Triglav in Penzion Palma, Seča. Zmagovalci po kategorijah: ml. pionirke – Brajko, ml. pionirji – Lovrečič, st. pionirke – Modrijančič, st. pionirji – Tul, mladinke – Veselič, mladinci – Vuk, članice – Pavlin, člani – Petelinšek, ml. veteranke – Kontestabile, ml. veterani – Katlak, veteranke – Škraba, st. veteranke – Podlogar, st. veterani – Franca.

ANDREJ ŽNIDARČIČ

Lokostrelski tečaj na Vrhniki

VRHNIKA – Lokostrelski klub Dragomer Lukovica organizira začetni lokostrelski tečaj na Vrhniki pri bifeju Odisej na novem odprtem nočnem strelišču. Pričetek tečaja bo v sredo, 24. t. m. ob 17. uri. Za lokostrelsko opremo je poskrbljeno. Tečajnina je 100 din nad 15 let starosti in 50 din za mlajše.

ŠPORTNA NAPOVED

Kar 164 desetic

LJUBLJANA – V 42. kolu male športne napovedi je bilo kar 164 desetic. Nagrade so po 561,80 din.

Brez Pivka ni šlo

LJUBLJANA – Mladinci Slovana, vodilni v SML, so na Perčevem memorialu zasedli šele 4. mesto. V opravičilo jim gre, da so igrali brez svojega najboljšega strelca Dejana Pivka, ki se je na zadnjem treningu pred turnirjem huje poškodoval. Na sliki prizor z dvoboja med Slovanom in Olimpijo. Z leve: Kendič, Begič in Karadžič v boju za žogo. (Foto: Marjan Zaplatil)

ŠAH

Mohor in Bertok

MURSKA SOBOTA – V Počastitev praznika soboške občine je bil v Murski Soboti prvi mednarodni turnir v hitrem šahu, ki ga je pripravilo šahovsko društvo Radenska Pomurje. Sodelovalo je 46 šahistov iz Avstrije, Madžarske, Hrvaške in Slovenije. Turnir je bil kakovosten, saj je sodelovalo 5 mednarodnih mojstrov in pet mojstrov.

Vrstni red: Mohr, Bertok po 6, Krištović, Danner po 5,5, Kisz, Plešec, Navinšek, Bertok ml. po 5, Črpan, Rogulj, Horvat, Hari po 4,5.

FERI MAUČEC

Zmaga Domžal

KAMNIK – V počastitev dolgoletnega šahovskega organizatorja iz Kamnika prof. Ivana Zike sta se v tradicionalnem dvoboju pomerili ekipi Kamnika in Domžal. Na osmih deskah so bili v dvokrožnem dvoboju uspešnejši Domžalčani, ki so zmagali s 70:58. Med posamezniki je bil najuspešnejši J. Skok iz Domžal z 12,5, Kamničan Karner je osvojil pol točke manj, Ivačič iz Domžal pa 11 točk.

J. S.

Na kratko

KOČEVJE – Na odprtem prvenstvu mesta je med 32 šahisti zmagal Žilevski pred Golubovičem in Dulmi-nom.

M. G.

DELO X

KAŠO KUHA HAMURABI

Finančnikom sivijo lasje

Delo X, druga stran iz prve roke

Vlomilci vse pogosteje v eni sami noči postanejo bogataši

Pri nekaj večjih vlomih konec minulega tedna so zmikavti odnesli za več kot tri milijone dinarjev deviz – Dobro obveščeni zlikovci

LJUBLJANA, 22. oktobra – Ali so Markovićevemu programu šteti dnevi? Podobno kot pred letom dni spet cvete prodaja deviz na črno, pa tudi dvigovanje prihrankov vseh vrst iz bank je vse pogostejše. Občani preprosto ne zaupajo več nikomur, kaj šele, da bi varčevali. Tega pa se poleg bank in nove slovenske vlade zavedajo tudi vlomilci, ki skoraj nikoli ne udarijo v prazno. Tako je bilo tudi minuli konec tedna, ko so samo v nekaj večjih vlomih zmikavti naplenili več kot tri milijone dinarjev gotovine.

Težko bi verjeli, da vlomilci operirajo na pamet. To je preteklost, ko so pri vlomih v stanovanja in hiše kradli le hrano in pijačo iz domačih shramb. Zdaj so se specializirali le še na devize, dinarje in zlatnino. Tako so neznanci v noči na minuli petek vdrli v zasebno zlatarno v Brežicah in odnesli za več kot 600 tisoč dinarjev zlatih izdelkov.

Tudi v kranjskem primeru vlomilci niso ostali praznih rok. Iz spalnice v zasebnem stanovanju so namreč odnesli za 580 tisoč dinarjev gotovine. V zasebni hiši v okolici Domžal pa so naplenili za 600 tisoč dinarjev zlatnine, frankov in šilingov. Ob omenjenih primerih, ki pa niso osamljeni, gre sklepati, da so na delu profesionalci. Očitno je, da vlomilci, pa tudi tatovi izbirajo tiste hiše in stanovanja, kjer ponavadi najdejo precej plena. Računajo pač s tem, da se jim bo to, tudi če jih kasneje primejo, vse skupaj le obrestovalo. Seveda nobena od hiš, niti stanovanje ni že od zunaj tako označeno, da bi se vlomilci na podlagi tega odločali za vlome. Kaže, da so tatovi dobro obveščeni, kam je treba pokukati in kdaj. Tega pa se niso naučili čez noč.

Kakorkoli že, dejstvo je, da imajo profesionalni vlomilci tudi svoje informatorje med drugimi storilci kaznivih dejanj. Tudi med storilci poznajo delitev dela in si med seboj neradi konkurirajo. So pa pripravljeni kupiti dobro informacijo. Še zlasti nimajo težkega dela pri tistih občanih, ki kupijo večje vsote deviz. Nič lažjega ni, kot si zapomniti kakšno značilnost, ki pripelje vlomilca do kupca takšnih deviz.

Tudi pred bančnimi okenci niso samo varčevalci ali potencialni dvigovalci gotovine. Med njimi je najbrž tudi kdo od tistih, ki za dobro plačilo zbira informacije o tem, kdo od strank dviguje večje vsote denarja. Kajpak ne gre pozabiti tudi na prodajo avtomobilov, ki se ponavadi končajo z obiskom kupcev na domu bivšega lastnika vozila. Veliko je možnosti in načinov, da storilci pridejo do gotovine, ki jo ljudje spet hranijo »v nogavicah« oziroma »odlično« skrite po stanovanjih ali hišah.

Zanimivo je tudi to, da vlomilci najraje jemljejo gotovino. Neoznačenega denarja pač ni mogoče odkriti in še laže ga je vnovčiti. Po drugi strani pa obstaja sum, da gre nekaj gotovine tudi za nakup orožja ali mamil. Tudi financiranja raznih sumljivih poslov ne gre izključiti.

Kako se torej zaščiti pred vlomilci in tatovi? Vprašanje, na katerega vsaj za zdaj ne ve nihče pravega odgovora. Je že tako, da v takšnih razmerah, kakršne vladajo zdaj pri nas, ljudje pač zaupajo varstvo gotovine le sebi in ne bankam ali komu drugemu. A tako varovano premoženje je tudi ogroženo!

ŽARKO HOJNIK

Spet tat na kolesu

LJUBLJANA, 22. oktobra – Predrznež, ki se vozi s kolesom in krade ženskam torbice – ne ve se še, če gre za istega – je v petek sredi dopoldneva iztrgal torbico 81-letni Ljubljančanki, ki je šla po Jakopičevem drevoredu skozi Tivoli. V torbici je bilo le malo denarja, osebni dokumenti in očala. (K. D.)

Zaplenili 55 kilogramov heroina

ZAGREB, 22. oktobra (Tanjug) – Hrvaška in slovenska policija sta skupaj s tržaškimi policisti v minulih dneh skupno zaplenili 55 kilogramov heroina. Kot so povedali na današnji tiskovni konferenci v hrvaškem ministrstvu za notranje zadeve, je to največja količina mamil, ki so jo kdajkoli zaplenili v Jugoslaviji. Mamilo je izredno dobre kakovosti, tako da bi zanj na svobodnem trgu dobili najmanj tri do štiri milijone zahodnonemških mark.

Najprej so 17. oktobra letos na mejnem prehodu Škofije v osebnem avtomobilu lada s puljsko registrsko tablico zaplenili 12 kilogramov heroina in aretirali 41-letnega Valterja Macana iz Pulja. Takoj nato so pripadniki koprske policije aretirali dva turška državljana – 28-letnega Batala Fetahuja in 38-letnega Basarana Najata – ter jugoslovanska državljana 33-letnega Nedžata Sejdija in 30-letnega Fatmirja Osmanija iz Prištine. Po zaslišanju omenjene skupine so našli mesto, na katerem so 20. tega meseca našli še 43 kilogramov heroina. Heroin so našli pri 30-letnem Draganu Rajku iz Pulja.

Na podlagi dosedanjih podatkov je mogoče sklepati, da so heroin v Jugoslavijo pripeljali s turškim tovornjakom, mamilo pa so iz tovornjaka pretovorili na relaciji Ljubljana-Pulj. Tovornjak še vedno iščejo.

Kot so povedali, gre za mednarodno skupino tihotapcev, od katerih so bili nekateri že obsojeni zaradi podobnih kaznivih dejanj.

Pobegnila in pet mesecev skupaj kradla

LJUBLJANA, 22. oktobra – Ljubljanski kriminalisti so te dni s kazensko ovadbo izročili javnemu tožilcu 15-letnega P. S. in 18-letnega Muhameda B., ki sta že 21. maja letos pobegnila iz vzgojno poboljševalnega doma v Banjaluki, pred časom pa se jima je pridružil še 18-letni Sead F. iz Ljubljane. Vsi trije so utemeljeno osumljeni več velikih tatvin, preiskava pa še ni končana.

Tako je trojka v noči na 13. avgust vlomila v osebni avto mazda, last nemškega turista, ki je bil parkiran pred motelom Medno. Nemcu so ukradili potovalne čeke, oblačile in radiokasetofon, vse skupaj vredno okoli 35 tisočakov. Drugega septembra zvečer so v Ljubljani, na parkirišču ob cesti Med hmeljniki iz fička in lade special ukradli radiokasetofon in zvočnika ter lastnika oškodovali za 1800 dinarjev. Med preiskavo se je izkazalo, da je mladoletni P. S. »delal« tudi po svoje. Za vlom v stanovanjsko hišo na Cesti Andreja Bitenca si je namreč izbral oziroma se pridružil drugima dvema nepridipravoma. Iz hiše, v katero so vlomili 17. septembra, so odnesli nekaj zlatnine, fotoaparat, žepno uro in usnjeno jakno, vsega za deset tisočakov. K. D.

»Skrivnostne« nesreče

Konec tedna smo bili spet priča cestni tragediji. Na slovenskih cestah je umrlo šest ljudi, medtem ko jih je bilo precej več huje ali laže ranjenih. Kakorkoli obračamo statistične podatke organov za notranje zadeve, lahko le ugotovimo, da je na naših cestah letos umrlo prav toliko ljudi, kot v enakem lanskem obdobju – 427. Morda bi lahko ob tem v tolažbo zapisali, da je bilo letos nekoliko manj nesreč z ranjenimi.

Ob takšni slabi prometni varnosti, slabi kljub znanemu programu, s katerim naj bi za deset odstotkov zmanjšali število nesreč in njihovih posledic, pa smo bili pred kratkim priča nekemu novemu poskusu, »reševanja zadev«. Dolga leta smo časnikarji, brez težav dobili podatke o vseh hudih prometnih nesrečah, iz katerih je bilo mogoče izluščiti marsikaj koristnega in poučnega za vse prometne udeležence, zdaj pa se dogaja, da organi za notranje zadeve na prošnjo tistih, ki so bili vpleteni v nesrečo, ne posredujejo nekaterih podatkov o najhujših cestnih tragedijah.

Komu koristi takšen način omejevanja informacij, ko gre za javne primere, ki bi lahko prej koristili ostalim v prometu, kot škodovali dobremu imenu povzročiteljev nesreč ali tistih, ki so bili žrtve prehitrih voznikov ali tistih, ki preglobokoo pogledajo v kozarec in podobno. Doslej se ni nihče in se tudi poslej ne namerava naslajati nad nesrečo drugih. Objavo takšnih izstopajočih primerov gre razumeti, kot preventivni prispevek sredstev javnega obveščanja k boljši prometni varnosti na slovenskih cestah. Žal pa nekateri še zmeraj razmišljajo po starem ali pa pozabljajo, da se počasi, a zanesljivo uveljavlja predvsem – stroka.

Zatorej ostaja odprto vprašanje ali bomo poslej še manj pisali o tragičnih primerih na naših cestah, ali pa bomo zgolj odvisni od volje povzročiteljev prometnih nesreč, ki bodo svoje želje zaupali policistom, novinarji pa bomo lahko pisali le o tistih nesrečah, ki jih bomo pač sami neposredne priče. Izgovarjanje na zakon o zaščiti podatkov je prav toliko jalovo, kot razmišljanje o tem, da bomo poslej dobivali še manj podatkov kot v preteklosti. Očitno se nekateri v organih za notranje zadeve premalo zavedajo javnosti svojega dela, pa tudi dejstva, da imajo davkoplačevalci pravico izvedeti o vseh tistih rečeh, ki so se zgodile tam, kjer živijo in bi jih, denimo, lahko tudi ogrozile.

Kaže, da prihaja novo obdobje tako imenovanega raziskovalnega novinarstva, ko bomo morali pač sami s pomočjo skrivnih informatorjev iskati podatke o tej ali oni prometni nesreči in jo obdelati po svoje, ne glede na željo posameznikov, ki so se zaupali policiji. Bogve kaj si bodo potlej spet izmislili tisti, ki razmišljajo drugače in sami odločajo, kaj sme občane zanimati in kaj ne, oziroma kaj je za njih, koristno in kaj ne. Pa tako malo zdrave pameti je treba, da je »volk sit in koza cela«...

ŽARKO HOJNIK

MINULI TEDEN **13** LETOS ŽE **427** MRTVIH

Zaspal v stoenki in – utonil

ČRNOMELJ, 22. oktobra – Deževje, ki je ob koncu tedna povzročilo, nekaj manjših poplav na Dolenjskem, je terjalo tudi človeško življenje. V soboto zvečer so črnomaljskim policistom sporočili, da so pogrešili 57-letnega Janeza Rožmana iz Sel pri Dragatušu. Še isti dan so ga tudi našli in ugotovili, da se je Rožman s stoenko odpeljal po lokalni cesti Črnomelj – Vinica in pri Malem Nerejcu zavil s ceste na kolovozno pot. Kakih sto metrov stran od ceste, v opuščenem kamnolomu se je Romžan ustavil in, kot vse kaže, v avtu zaspal. V bližini je izvir potoka Nerajščica, ki je prav takrat zaradi močnega naliva nenadoma močno narasel in voda je preplavila Rožmanovo stoenko. Krajevna zdravnica je ugotovila, da je voznik v svojem avtu – utonil.

Še vedno pa pogrešajo 62-letnega Ivana Doberdruga iz Prečne pri Novem mestu, ki so ga zadnjikrat videli v soboto okrog sedmih zvečer v letališki restavraciji v tej vasi. Doberdrug je odšel domov in na poti bi moral tudi po brvi prek potoka Temenica, ki se je tisti večer prav tako razlil iz struge.

K. D.

So zlomili enega od členov heroinske verige?

LJUBLJANA, 22. oktobra – Kriminalisti treh UNZ, ljubljanske, okoliške in kranjske so te dni s kazensko ovadbo izročili tožilcu 28-letnega H. B., 30-letnega H. B. (nista soimenjaka), oba po narodnosti Albanca in 27-letnega P. Z. iz Ljubljane, ki so jih zasačili pri preprodaji mamil. Pred kakimi desetimi dnevi sta namreč v nekem vrhniškem lokalu Albanca »zamenjala« sto gramov heroina za 12.000 DEM, ki jih je za mamilo dal Ljubljančan P. Z. Menjava je bila tako bliskovita, da sploh nista opazila, da sta v zavojčku z denarjem prava samo zgornji in spodnji bankovec, vmes pa je bil lepo narezan časopisni papir. Kriminalisti so ugotovili, da je bilo podobnih menjav v zadnjih štirih mesecih najmanj pet, vendar je Ljubljančan, tudi sam narkoman, doslej kupoval od enega samega preprodajalca s pravim denarjem in to po 10 gramov heroina. Denar in mamilo sta šla iz roke v roke pred gostilno v Logatcu, kar so seveda »zaznali« tudi logaški policisti, ki so veliko pripomogli pri prijetju heroinske trojke, ki je zdaj v priporu. K. D.

MIMOGREDE

Raje v morje kot pihati v balonček

KOPER, 22. oktobra – Načinov in izgovorov, kako se skušajo »okrogli« vozniki izogniti pihanju balončka in drugim preizkusom treznosti, bi lahko miličniki našteli ničkoliko, saj človeška iznajdljivost in domišljija ne poznata meja. Primer koprskega voznika pa je po svoji originalnosti zagotovo vreden omembe.

Zgodilo se je že pred dnevi. Sredi stare semedelske vpadnice, kjer je prepovedan promet za vsa motorna vozila, je miličnik ustavil osebni avto. Začelo se je že mračiti. Po pregledu vozniške in prometne je miličnik od voznika zahteval tudi preizkus z alkotestom. Voznik, 38-letni Koprčan Z. F., je vzel kratek zalet, skočil v morje in začel plavati proti Ankaranu. Iz koprskega pristanišča je po miličnikovem obvestilu izplul čoln postaje mejne milice. Sredi zaliva so po krajšem iskanju, zatem pa po daljšem prepričevanju Z. F. le uspeli potegniti na krov patruljnega čolna. Hladna kopel voznika ni dovolj osvežila in se bo moral pred sodnikom za prekrške vseeno zagovarjati zaradi vožnje pod vplivom alkohola.

I. U.

OD PETKA DO TORKA

Ročna bomba v omari

MEDVODE, 22. oktobra – Stanovalec uz Valburge pri Smledniku je bil nemalo začuden, ko je med sobotnim pospravljanjem podstrešja odprl staro omaro. V njej je namreč našel anglesko ročno bombo iz minule vojne. Eksplozivno najdbo je prevzel pirotehnik. (K. D.)

Dolarji v srajčnem žepu

LJUBLJANA, 22. oktobra – V soboto okrog osmih zvečer je v centru Ljubljane neznanec okradel Ganca, ki je hodil po Moša Pijadejevi ulici. V križišču s Pražakovo je k tujcu pristopil nepridiprav, ga po angleško nagovoril, pri tem pa mu iz srajčnega žepa izmaknil 900 dolarjev. (K. D.)

Skozi streho v restavracijo

MARIBOR, 22. oktobra – Kdo ve, kaj je iskal neznanec, ki je v noči s 17. na 18. oktober vlomil v restavracijo Center na Prešernovi ulici v Mariboru, a odnesel je plen, ki ga vlomilci le poredko vtaknejo v žep – bloke za abonentska kosila. Ob zastonjkarskem kosilu (če mu bo prevara uspela) pa bo pokadil še kakšno ukradeno cigareto, saj jih je iz iste restavracije odnesel kar štiri škatle. V restavracijo je vlomilec prišel tako, da je splezal na streho in na njej odprl okno. (Z. Š.)

Neprevidna kolesarka

MARIBOR, 22. oktobra – Kolesarka, 71-letna Antonija Valentinčič iz Maribora, se je v četrtek peljala iz Poštne ulice v Mariboru proti Glavnemu trgu, kjer je na križišču nameravala zaviti na levo proti Staremu mostu (kar pa je s prometnim znakom prepovedano). Pri tem je še pozabila, da imajo prednost avtomobili, ki vozijo z Glavnega trga proti Koroški cesti, in je zavila na prednostno cesto v trenutku, ko je z njene leve pripeljala 26-letna Dušanka Kozjek iz Selnice ob Dravi. Čeprav je voznica yuga močno zavirala, se trčenju ni mogla izogniti in je trčila s kolesarko, ki je zatem padla po cesti in se hudo ranila. (Z. Š.)

»Pospravil« po vikendih

LJUBLJANA, 22. oktobra – V naselju Smrjene nad Pijavo Gorico se je v petkovi noči neznan nepridiprav lotil vikenda in lastniku odnesel kotni brusilki, strojčke za rezanje keramičnih ploščic in še vrtalna stroja ter ga tako oškodoval za kakih trideset tisočakov.

V minulem tednu se je vlomilec spravil tudi nad vikend v Sekirišču pri Robu in ga temeljito »pospravil«. Iz hišice so izginili sesalec za prah, kalorifer, plinska jeklenka, posteljnina, oblačila in celo oprema, vse skupaj vredno 25.000 dinarjev. (K. D.)

Pretepla in oropala sta ga

LJUBLJANA, 22. oktobra – V petek okrog desetih zvečer se je na postaji milice v centru oglasil 20-letni Makedonec in potožil, da so ga oropali. Poldrugo uro prej je šel po Potrčevi ulici na Vodmatu, ko sta ga vzela v klešče mlajša moška. Pretepla sta ga, mu vzela uro, obesek in 5500 mark ter izginila v temo. (K. D.)

Odnesel kaseto z denarjem

LJUBLJANA, 22. oktobra – Precejšnjo mero predrznosti je moral imeti lopov, ki je iz skladišča trgovine Mercator–Dolomiti v Rožni dolini odnesel kaseto SDK z dnevnim izkupičkom. V petek med drugo in polčetrto uro popoldne se je namreč sprehodil skozi prodajni prostor do skladišča in tam iz predala vzel zaklenjeno kaseto, v kateri je bilo 52.000 dinarjev. (K. D.)

Ukradel lovski puški

LJUBLJANA, 22. oktobra – Neznanec, ki se je v petek med 18.15 in 18.45 vtihotapil v stanovanje na Linhartovi, je odnesel karabinko kalibra 7 krat 64 in 30 nabojev zanjo, pa še lovsko puško znamke shul. Mimogrede je izmaknil tudi dva tisočaka, vse skupaj pa stanovalcem malodane pred očmi, saj so bili doma. Drugo lovsko puško so kasneje v bližini našli.

Planince je ujela tema

VRATA, 22. oktobra – Sinoči so mojstranski gorski reševalci pomagali trem mladim Mariborčanom, da so varno sestopili zadnji del Tominškove poti. V dveh skupinah so se vračali s Triglava, od koder naj bi dva poleteła v dolino z jadralnima padaloma. Toda vreme je bilo lepo le nad 2000 m, nižje je bila megla in še deževalo je. Eno od skupin je ujela tema, zašla je s poti in raje počakala v zavetju pod tkanino padala kot da bi tvegala nesrečo. Druga skupina, ki je prišla v Vrata čez Prag, je zaprosila reševalce za pomoč. Načelnik Janez Brojan je odšel s še štirimi kolegi po drugo skupino, s katero so nato varno prišli v Vrata. (M. K.)

Kolesar umrl

MARIBOR, 22. oktobra – V mariborski bolnišnici je včeraj kmalu po nesreči umrl 83-letni Valentin Artnak iz Maribora. Nesreča se je zgodila, ko se je Artnak malo po 14. uri s kolesom peljal po Razvanjski cesti iz Razvanja proti Mariboru, za njim pa se je z jugom pripeljala 29-letna Zlatka Čuček iz Maribora. S sprednjim delom svojega vozila je trčila v blatnik in zadnje kolo Artnakovega kolesa. Kolesar je bil tako hudo ranjen, da je kmalu po prevozu v bolnišnico umrl. (Z. Š.)

Ura in denar

LJUBLJANA, 22. oktobra – Stanovalci v Zgornjih Gameljnah so v petek pomoči trdno spali, kar je izkoristil vlomilec in jim odnesel uro in še deset tisočakov. Tako tiho, kot je prišel, je lopov tudi odšel. (K. D.)

KLIČEMO 93

Zakaj odklepajo samo gasilci?

LJUBLJANA, 22. oktobra – Malce prezgodaj smo zapisali, da se je naročanje ključarskih opravil pri ljubljanskih poklicnih gasilcih uneslo na znosno mero. Minuli teden so namreč spet odpirali kot po tekočem traku.

Ponedeljek so v centru začeli z odklepanjem avta. Kmalu po osmi. Čez uro so morali ostanke avta razkleniti, da so lahko izvlekli mrtvega voznika. Nesreča se je zgodila na cesti Ljubljana–Kočevje. Okrog pol enih popoldne so sosedje pogrešili stanovalko na Šišenski. Našli so jo mrtvo. Do večera so potem odpirali še na Valvazorjevi, Tesarski, Trgu oktobrske revolucije in na Meškovi. Ali so ljudje izgubili ključe ali pa so bile ključavnice zataknjene. Z ognjem v garaži na Spodnji Slivnici, zagorelo je popoldne, pa so se že pred njimi spopadli prostovoljci.

V **torek** popoldne so jih klicali na Grablovičevo, kjer se je skujalo dvigalo. Nato so morali zapreti vodo na Gosposvetski, pozno popoldne so jih naročili in odpovedali na Resljevi. Zvečer so odpirali v Ulici bratov Učakar, ker nekdo ni slišal zvonca in Pod Bersti, kjer so ključe izgubili. V **sredo** okrog 9. ure so polomili ključavnico na Cesti 27. aprila. Po nalogu sodišča. Okrog poldneva so vstopili na Gregorčičevi in odstavili tisto, kar naj bi bilo kosilo. Popoldne so zlomili vložek v ulici Bežigrad in na Pšati odklenili katrco. V **četrtek** so šli le na Litijsko zapret ventil na hidrantu.

Petek je bil pester. Še ni odbila ena, ko so zalili gorečo barako na Levarjevi. Okrog poldneva so se zaleteli na Vodovodni. Na srečo ni bilo treba reševati ukleščenih. Opoldne naj bi na Tavčarjevi odstranili omet, ki je že skoraj odpadel s fasade. Toda z avtom se ni dalo zraven. Čez čas so vdrli na Plešičevi, kjer so potem ostali brez obeda. Tudi pri trčenju v Rožni dolini malo kasneje ni bilo treba posredovati, pa so okrog štirih popoldne vdrli na Linhartovi. Policisti so bili zraven, stanovanje pa je bilo prazno. Čez pol ure so zaprli vodo v Ulici Metoda Mikuža. Stanovalci se sami niso znašli, takoj za tem so bilo treba odpreti na Trgu oktobrske revolucije, kjer se je v stanovanje zaklenil otrok, nato pa so vlomili na Prušnikovi, kjer je odtrgalo ventil. Okrog 21. ure so na Titovi s hiše odstranili omet, da ga ne bi kdo dobil na glavo.

V **soboto** ob pol enih zjutraj so na Topniški gasili fiat tipo, iz katrce pa reševali voznika. Čez četrt ure so pohiteli na Prežanjsko, kjer se je žgala električna napeljava, osem ur kasneje so jih klicali na Marinkov trg. Zaradi vžigalice v ključavnici. Okrog 11. ure je bilo treba na Kolodvorsko na Vrhniko, gasit avto, ki se je vžgal pri varjenju. Do dveh popoldne so odprli še golfa na Omahnovi in stanovanje na Ilirski, kar je prebivalce seveda stalo 300 dinarjev.

V **nedeljo** okrog dveh zjutraj naj bi šli na Celovško. Naročilo so preklicali. Ob šestih so klicali s Kvedrove in tudi odpovedali. Obakrat so stanovalci uspeli sami zapreti vodo. Okrog osmih so se zapeljali na Kantetovo. Tokrat je razneslo cev in je bilo treba zapreti glavni ventil in stanovalci se niso znašli. Zadnja intervencija je bila ob polenih popoldne v Ljubljanskih mlekarnah. Treba je bilo odstraniti počeno šipo. K. D.

Požigalcu podaljšali pripor

CELJE, 22. oktobra – Dvajsetletnemu Srečku L. iz Zagreba, na temelju priznanja in dokazov osumljenemu, da je v ranem torkovem jutru 16. oktobra podtaknil požar v prostorih Radia Celje, so podaljšali pripor. Hkrati pa je preiskava, ki seveda še traja, razširjena še na nekatera dejanja, ki naj bi jih zagrešil Srečko.

Kot je danes zelo skopo povedal namestnik celjskega javnega tožilca Boris Ostruh, je bil Srečko L. enkrat že kaznovan zaradi tatvine. Sicer pa je po poklicu kovinostrugar in je delal tudi kot pomožni kuhar, preden se je pričel izdajati za domnevnega dopisnika raznih jugoslovanskih revij in časopisov ter radijskih postaj. Rojen je bil v Celju, živel pa je v Zagrebu. Zaenkrat je osumljen dveh kaznivih dejanj, ki jih tudi sam priznava. Ker je iz prostorov Radia Celje vzel prenosni kasetofon, radijski sprejemnik, walkie-talkie in poslovni kovček, je osumljen kaznivega dejanja velike tatvine, ob tem pa še požiga v prostorih Radia Celje. Hkrati pa preiskava povezuje Srečka L. še s požarom v celjski bolnišnici 11. oktobra, ko je blizu polnoči zagorelo priročno skladišče Klime, požar, ki se je razširil po prostoru, pa je povzročil veliko škodo. Za razliko od prvih dveh kaznivih dejanj, ki jih Srečko priznava, požig v bolnišnici zanika. Za zdaj ni znano, zaradi česa je okrožno sodišče v Zagrebu razpisalo za Srečkom L. tiralico. D. S.

Iz Figovca v pripor

LJUBLJANA, 22. oktobra – Nemalo začudena je bila gostinka iz Figovca, ki je v petek ob polšestih prišla v službo in v restavracji, na klopi našla spečega moškega. Ko so prišli policisti, so ugotovili, da si je pri Figovcu po svoje postlal 55-letni Mirko V., možakar brez stalnega bivališča in zaposlitve. Ni dvakrat reči, da ga je preveč zeblo in se je proti jutru odločil, spraviti se kam na toplo. Zato je zgrabil stojalo za vrtni senčnik, razbil šipo na oknu in zlezel v Figovca, kjer se je potem najedel prest, spraznil buteljko vina, nato pa ga je premagal spanec. Preiskovalni sodnik je zanj odredil pripor. (K. D.)

Berite v DELO plus Xiks

NAJDRAŽJI POCENI AVTO

Vsak dan v Sloveniji ukradejo več kakor en avto, še skoraj toliko pa ukradenih pripeljejo iz tujine. Velika večina jih konča na avtomobilskih sejmih ali pa jih tatovi ponudijo preko časopisnih oglasov.

To so gotovo najdražji avtomobili, čeprav so včasih vabljivo poceni. Kdor se odloči za enega izmed njih in nasede prepričljivemu prodajalcu s ponarejenimi dokumenti, bo navsezadnje ostal brez čednega kupčka deviz – in brez avta.

Kako kradejo avtomobile? Kako jih ponujajo, da jim vsako leto nasede na stotine ljudi? Kdo so tatovi?

Odgovore z dvanajstimi zlatimi pravili avtomobilske kupčije preberite v Delu X.

IZHAJA OB TORKIH

PREJELI SMO

Še: Prav nič zdravilno ravnanje Eliksirja s prepelicami in kupci

V četrtek, 18. oktobra 1990, je bil v časopisu Delo objavljen članek Marjete Šoštarič **»Prav nič zdravilno ravnanje Eliksirja s prepelicami in kupci,«** v katerem novinarka Dela opozarja na dvomljivo in za zdravje ljudi potencialno nevarno poslovanje pri vzreji in prodaji prepeličjega mesa in jajc, ki ju s svojimi kooperanti ponuja podjetje Eliksir. Takšnega mnenja je bil na podlagi opravljenih preiskav na Veterinarski fakulteti v Ljubljani tudi prof. dr. Ivan Mrzel.

Dva dni pozneje, 20. oktobra 1990, pa je bilo v sobotni prilogi Dela objavljeno pismo direktorja »Eliksirja«, Zorana Sodje, v katerem očita novinarki, da je neobjektivno, neargumentirano in tendenciozno pisala v Delu, ter da je s tem škodovala predvsem proizvodu in kooperantom, ki se ukvarjajo z vzrejo japonskih prepelic, ter zavajala javnost.

Zato se oglašajo tudi posamezne trgovske organizacije in vprašujejo za mnenje in stališče Republiške veterinarske uprave.

Menimo, da je bilo opozorilo novinarke Marjete Šoštarič povsem objektivno in argumentirano z le eno tendenco: zavarovanje zdravja potrošnikov. Zato navajamo tudi ugotovitve veterinarske inšpekcije:

1. Podjetje »Eliksir« ima v kraju Volče – občina Tolmin objekt s približno 400 prepelicami za proizvodnjo jajc in pri tem:

– ni zaprosilo pristojne občinske upravne organe za izdajo lokacijskega in uporabnega dovoljenja;

– ni v roku osmih dni prijavilo živali, objekte in opremo pri občinskem upravnem organu, pristojnem za veterinarsko inšpekcijo.

S tem je organiziralo rejo živali in proizvodnjo v nasprotju z določbo 42. in 63. člena zakona o zdravstvenem varstvu živali in storilo prekršek.

2. Podjetje »Eliksir« je sprejelo v kooperacijske odnose večje število kooperantov.

Ni pa poskrbelo, da bi kooperanti pridobili osnovno znanje o živalskih kužnih boleznih perutnine in o njihovem prenašanju na ljudi in o predpisih s področja zdravstvenega varstva živali.

Šele po začetku proizvodnje je podjetje ugotovilo, da so bili nekateri kooperanti nesposobni za to delo, in so bili v določenih primerih prisiljeni prekiniti pogodbo.

Podjetje je postopalo v nasprotju z zakonom, ker bi moralo seznaniti kooperante z osnovnimi obvezami s področja zdravstvenega varstva živali.

3. Podjetje »Eliksir« je vsakemu kooperantu dostavilo matično jato 90 samic in 90 samcev. Vsako pošiljko bi moralo spremljati zdravstveno spričevalo, s katerim se potrjuje, da v kraju izvora japonskih prepelic ni bila ugotovljena kužna bolezen, ki jo lahko prenašajo te živali in da je pred odpremo ugotovljeno, da glede predpisanih veterinarsko – sanitarnih pogojev ni ovir.

Podjetje »Eliksir« je opravljalo promet živali v nasprotju z določbo 21. in 22. člena zakona o varstvu živali pred kužnimi boleznimi, ki ogrožajo vso državo in storilo prekršek.

4. Nekateri kooperanti podjetja Eliksir so začeli s proizvodnjo jajc prav tako brez prijave živali, objekta in opreme pristojnemu občinskemu upravnemu organu.

Kooperanti so oddajali v promet jajca za javno potrošnjo brez veterinarskosanitarnega pregleda in spričevala o njihovi neoporečnosti in tudi s tem kršili določbo 34. člena omenjenega zveznega predpisa.

Na podlagi navedenih ugotovitev smo ocenili, da je celotno poslovanje podjetja Eliksir in njihovih kooperantov v nasprotju s predpisi, da je zanemarjena osnovna preventiva, kar predstavlja nevarnost za zdravje potrošnikov. Zato smo vsem občinskim veterinarskim inšpektorjem naročili, da morajo pregledati poslovanje podjetja Eliksir in kooperantov ter prepovedati promet z živili živalskega izvora, dokler ne bo celotna proizvodnja in promet z jajci in mesom japonskih prepelic podjetja Eliksir v skladu z obstoječimi predpisi in dokler ne bosta zagotovljena osnovna preventiva in zdravstveno varstvo.

dr. DUŠAN PIRIH,
direktor Republiške veterinarske uprave

V Iranu obsodili štiri morilce

TEHERAN, 22. oktobra (AFP) – Revolucionarno sodišče v kurdistanskem mestu Sagez na severu Irana je obsodilo na smrt štiri ljudi, obtožene, da so umorili učitelja in neko žensko in izvedli šest oboroženih ropov. Kot piše časopis Kajhan, so jih že obesili. Od februarja je v Iranu za roparje, tako kot za tihotapce in homoseksualce predvidena smrtna kazen. Po islamskih zakonih kaznujejo neoborožene tatove tako, da jim odsekajo prste.

V Beogradu prijeli brata Vrbanović

BEOGRAD, 22. oktobra (Tanjug) – V petek so pripadniki posebne enote republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Srbije v Beogradu aretirali brata Ljubišo in Miša Vrbanovića, ki sta kot vodji tolpe mednarodnih kriminalcev v Italiji in Jugoslaviji izvršila vrsto vlomov, posilstev in umorov. To so na današnji tiskovni konferenci povedali predstavniki zveznega, republiškega in mestnega sekretariata za notranje zadeve, ki so se ukvarjali s tem primerom.

Ob aretaciji sta imela brata Vrbanović pri sebi dva revolverja in večjo količino nakita, ki sta ga pokradla v Beogradu in okolici. Brata Vrbanović je iskala tudi italijanska policija, saj sta v Italiji zagrešila vrsto kaznivih dejanj. Med drugim sta 15. avgusta letos pobila vse štiri člane družine Viscardi.

JACK HIGGINS

Ura pred polnočjo

44. nadaljevanje

Na moč se je zakrohotal. »Življenje je pokvarjeno, kaj? Ne, všeč mi je bila, ko sem videl, kako je dvignila brado in stala vzravnano, čeprav je pričakovala, da jo bom ustrelil. Zmedla me je, ko je stala pred menoj kot rimska princesa. Potem mi je šinila v glavo misel, kako smešno bi bilo, če bi jo zagodel Hofferju glede na to, da sem že imel denar. Hoffer je podgana in tudi sicer ne maram mafije.«

Spet je pljunil. Opotekel sem se, tako presenečen, da sem skoraj izgubil ravnotežje. Zgrabil sem ga za roko. »Hoffer je mafija?«

»Kaj nisi vedel. Eden od tistih ameriških gangsterjev, ki so jih Američani deportirali v zadnjih letih.«

In moj ded ni zinil besedice. »Dekle to ve?«

»Pravzaprav ne.« Odkimal je. »O, prepričana je, da je Hoffer svinja, toda zdaj je šele drugič na obisku na Siciliji. Zanjo je mafija zajeta v dveh vrsticah v turističnem vodiču, iz katerih je mogoče posneti, da je mafija romantičen spomin.«

Odgovor je zvenel dovolj razumno. Kaj naj dekle ve, saj je preživljala dober del leta v gosposkem angleškem zavodu za gospodične, sicer pa je preostali del leta obiskovala družabne prireditve v Franciji, Švici v drugih običajnih krajih. V tem pogledu sva imela nekaj skupnega.

»Torej dela Hoffer tukaj za družbo?«

»Daj, no.« Serafino je bil videti presenečen. »Saj poznaš pravilo. Kadar postaneš član mafije, ni več izhoda. On je zadnji od kakega pol ducata njemu podobnih.«

»Kaj je doletelo druge?«

»Dva sta pritisnila na vžig v svojih alfah in sta odletela naravnost v pekel. Preostale so torpedirali na ta ali oni način, kot se spominjam. Tudi Barbacciu so stregli po življenju, toda pri njem so se hudo urezali. Stari volk je bil kos vsem svojim sovražnikom.«

»Atentat nanj,« sem dejal, »bomba, ki je ubila mojo mater. Kdo je bil odgovoren?«

»Kdo ve?« Skomignil je. »Kdor koli od njih? Ali je važno? Barbaccia bo naposled vse pospravil.«

Zagomazelo je po meni, ko sem pomislil, kako pošastno je vse to. Vito Barbaccia, gospodar življenja in smrti. Naziv se mu je podal. Streslo me je in sledil sem Serafinu, ki je stopal naprej in veselo žvižgal.

★ ★ ★

Pastirska koča je zbujala videz, kot da je bila zmeraj tam. Zgrajena je bila iz kamnov in skal različnih velikosti, špranje so bile zamašene s posušenim blatom, streha pa je bila pokrita z rušo, ki je ležala na hrastovih vejah. Na tistem mestu se je potok spremenil v glasen hudournik, ki je naglo padal skozi več globokih tolmunov in potem izginjal čez kamnito polico kakih petdeset metrov niže.

Koča je stala na pobočju na jasi poleg potoka in je bila videti prav domačnostna. Dva osla sta se v družbi treh koz pasla v bližini in kakih ducat piščancev se je motalo po grmovju in pridno zobalo, kar so našli v prsti.

Fant star osemnajst ali devetnajst let, verjetno tisti, ki ga je omenil Joe Ricco Cerda, je čepel pri ognju, ki je grel lonec, in nalagal na ogenj trske. Žalostno je bilo videti, kako zelo podoben je preostali druščini, le da je bil mlad in je imel rdeče normanske lase. Na glavi je imel enako čepico, na sebi je imel enako zakrpano obleko in njegov obraz je bil prav tako čemeren in posurovel. Vstal je in se radovedno zazrl vame. Brata Vivaldi sta stopila k njemu, počepnila in si v oškrbljeno emajlirano posodo natočila pijačo, ki je nekoliko dišala po kavi.

Serafino in Joanna Truscott sta se usedla na deblo pri potoku in Serafino je privlekel od nekod drug konec cigare in ga prižgal. Pogledal je navzgor v sivo jutro. »Še vedno nima smisla.« Zmajal je z glavo. »Marsikaj bi dal, da bi zvedel, kaj ima Hoffer za bregom.«

»Morda je vse skupaj bolj preprosto, kot si mislimo,« je spregovorila Joanna. »Morda je domneval, da si pripravljen vse narediti za denar.«

»V tem pogledu ima morda prav,« sem ji pritrdil, vendar to ni bilo tako smešno, ker so mi misli krenile v drugo smer, v tisto, ki sem se ji hotel izogniti, toda Serafino ni popustil.

»Ti vaši prijatelji. Jim lahko zaupate? Vas nimajo za norca?«

Temeljito sem razmislil in se potrudil, da bi mi glas zvenel prepričljivo. »Vse je mogoče na svetu, vendar mislim, da me nimajo za norca. Seveda pa lahko to ugotovim.«

»Kako?«

»Pogovoril se bom z njimi.«

Pokimal je, grizel cigaro in se mrščil. Joanna Truscott je rekla. »Če hočete, jim lahko ponudite denarno nagrado v mojem imenu. Lepo bi bilo, če bi izjemoma lahko jaz zagodla očimu.« Pobrala je kos lesa in ga prelomila. »Zaradi denarja se je poročil z materjo, ste to vedeli? In ko mu ni hotela dajati več denarja, se je je znebil.«

GORAN GLUVIĆ

Navadna pripoved o jeznem Janeszu

5. nadaljevanje

Našel je le ogrodje; notranji ustroj pa si je nekdo prilastil.

Ko se je sklonil, da bi pobral ostanke, ga je nekdo v določenem hipu brcnil v zadnjo plat.

Bil sem jaz.

14

Dvajset let sem čakal na to priložnost. Mislim, da bi mu vrnil brco, ki mi jo je dal v osnovni šoli.

Namreč, bila sva sošolca. Nekoč sem, ko smo imeli telovadbo, iskal žogo v koprivah; za mano se je pritihotapil Janesz, in me brcnil, tako da sem se pošteno zvrnil v koprive.

Obljubil sem mu, da mu vrnem brco. In sem mu jo resnično vrnil. Zvrnil se je in si zvil roko.

– Pozdravljen, Janez. Vrnil sem ti brco.

– Ne kliči me Janez. Jaz sem Janesz.

– Prav pa Janesz. Te boli?

– Še vprašaš.

– Slišal sem, da si se vrnil iz aresta.

Sedel je na pločniku in se zvijal od bolečin.

– Zakaj mi ne odgovoriš? Si ali nisi?

– Kaj hočeš od mene? Vrnil si mi brco. Sedaj pa zgini iz mojega življenja.

– Te boli roka?

– Poglej kakšna je! Kot gorjača.

– Ne zanima me, kakšna je. Vprašal sem te, če te boli.

– Boli me.

– Pojdi k zdravniku.

– Nikoli!

Nekaj časa sva molče stala, nato je rekel: – Kaj tu stojiš? Uživaš v moji nesreči, kaj?

– Naslajam se.

Ni se hotel več pogovarjati. Stiskal je zobe, potem zatulil, da bi nato nadaljeval z jokom. Skušal sem ga potolažiti, zato sem mu položil roko na rame, a me je odrinil.

– Pusti me pri miru! Nihče me ne mara! Nihče! je vpil.

– Pojdiva k meni domov. Imam zdravilo za zvine. Povil ti bom roko z elastičnim povojem in čez nekaj dni boš zdrav kot dren. No, pojdi.

Pogledal me je s solznimi očmi in vprašal: – Misliš resno?

Prikimal sem.

In potem sva šla. Med potjo je jokavo rekel: – Veš, kaj se je meni te dni... Ne, ti ne veš, kaj se je meni te dni zgodilo. To več ni nesreča. Veliko, veliko več je.

– No, no, izpovej se, prijatelj.

Ko je končal svojo izpoved, je ura odbila polnoč. Rekel sem mu – Če hočeš množico na svojo stran, jo moraš najprej pridobiti zase.

Prikimal je in rekel, da imam prav.

Medtem je nekdo potrkal. Odprl sem vrata in zagledal moža s črnim klobukom, črnim plaščem in rokami v žepih.

– Je tu Janesz? je vprašal.

– Je.

Stopil je naprej, ga potipal in rekel: – Samo potipati sem ga hotel. Nato je odšel.

– Kdo je ta človek? sem vprašal Janesza.

Janesz pa je samo razširil roke in se čudil.

15

Janesz je pričel načrtno premišljevati nekega spomladanskega dne leta 1968, kar je ponosno povdarjal. Vključil je televizor in v neki zunanje politični oddaji zagledal mladeniče in mladenke njegovih let, kako se po vsej Evropi upirajo vladajočim strukturam. Udaril je s pestjo ob dlan in vzkliknil: – To je to!

Potem se je zbral in premišljeval o svojem življenju, o vlogi, ki jo ima – nima v družbi, o lagodnostih, ki mu jih nudita prebogata oblastniška starša. Premišljeval je dolgo v noč in se končno trdno odločil, da bo nekaj storil.

Stopil je v spalnico svojih staršev, zbudil očeta in mu rekel: – Foter, jaz te preziram.

Oče ga je zaspano gledal: – Kaj ti je, Janez, saj sem ti v ponedeljek dal žepnino.

– K vragu tvoja žepnina! Tu jo imaš! Ne maram je!

Janeszovo vpitje je prebudilo tudi mater.

– Kaj vama je? je vprašala.

– Tudi ti, mati, ga podpiraš! A veš, kdo je on?

– Tvoj oče.

– To že. Je pa tudi vladajoča struktura, ki nas mlade hoče podrediti in zatreti, da bi bili taki, kot je on! Jaz tega ne bom dovolil!

Mati je pogledala v očeta: – Kaj mu je?

Oče: – Ne vem.

Mati: – Mogoče je pil. A si kaj spil, sinko?

– Ne kliči me SINKO! Odrasel sem. Lahko delam, kar hočem.

Mati: – Saj te sploh ne poznam.

Janesz: – To je zato, ker ste me celo življenje oblikovali kot proizvod, ki naj bi vam služil, nikakor pa ne kot človeka, ki bi mislil s svojo glavo. Od sedaj naprej bo drugače. Odrekam se vaju! Nočem, da bi bil vaš proizvod. Izjavljam, da ne bom več hodil na faks. V tem trenutku bom spakiral svoje stvari. Odhajam. Zbogom!

In je res odšel.

23. OKTOBER – DAN »ČUDEŽA PRI KOBARIDU«

Kobarid odkriva sledove za slovito bitko na soški fronti

Okoli sto zasebnikov, podjetij in ustanov je omogočilo ureditev kobariškega muzeja, kjer so zbrana pričevanja o zmagi nad Italijani

KOBARID, 22. oktobra – Ko je italijanski kralj Emanuel 25. junija leta 1943 razrešil Benita Mussolinija vseh njegovih oblastnih funkcij, mu je duce odvrnil: »Vedite, da ste storili tako usodno napako, kot je bil za Italijo usoden caporetto, kobarid«. Kobarid z malo začetnico? To ni napaka. Za Italijane je Kobarid kot osrednje prizorišče 12. ofenzive soške fronte in epiloga prve svetovne vojne pojem, ki ga uporabljajo kot sinonim sramotnega poraza.

O kobariškem preboju se uče študenti vseh vojaških akademij na svetu, saj je šlo za največji spopad v gorati pokrajini v vsej zgodovini, za prvi primer bliskovite vojne operacije (blitzkriega) v zgodovini vojskovanja, za najuspešenjšo prebojno operacijo v prvi svetovni vojni. Slovenci, Kobaridci posebej, se teh zgodovinskih dejstev doslej kdo ve zakaj niso hoteli, smeli ali mogli povsem zavedati. Doslej. Odslej bo drugače. Preboj, »čudež« pri Kobaridu, ki je hočeš nočeš sestavni del tudi naše narodove preteklosti, je dobil svoje muzejsko obeležje in še več kot to. Kako?

Nemogoče je mogoče, so si novembra lani rekli Kobaridci, ko so se samo z 200 dinarji v svoji blagajni lotili sedaj v denarju že 2,4 milijone, v dejanjih, ki so neprecenljiva, pa mnogo več vredne naložbe v ureditev muzeja prve vojne v mogočni Mašerovi hiši v kobariški Gregorčičevi ulici. Sedaj ga imajo, muzej, ki govori o vojni in hkrati proti njej, muzej, ki noče biti navadna poljudna zloženka zgodovinskih utrinkov mesteca ob Soči, ampak tak, ki si prizadeva postaviti Kobarid v središče svetovne zgodovine in mu dati v njem mesto, ki mu gre. »Čudež pri Kobaridu«, kot zaradi zvonkosti tega poimenovanja po Italijanih povzemamo izraz za sloviti preboj pri Kobaridu, je namreč zadal smrtni udarec prvi svetovni vojni in avstroogrski monarhiji. Akterji tega dogodka smo bili tudi mi, Slovenci, z našimi takratnimi političnimi ambicijami, z našimi fanti in možmi, z našimi žrtvami, mrtveci, ujetniki in pregnanci, s tisočerimi porušenimi domovi in s povsem razdejano pokrajino.

Dolg do zgodovine

»Nekdo je pač moral poravnati dolg do zgodovine, do našega kraja,« skromno razlaga vzgibe, ki so skupino Kobaridcev, združenih v domače turistično društvo gnali pri uresničevanju ogromnega projekta, predsednik društva Vojko Hobič. Odločitev te skupine je bila tako trdna, da ji niso mogli reči ne niti v Goriškem muzeju, kjer so prevzeli skrb za strokovno izpeljavo načrta. »To, da je pobuda za postavitev muzeja prišla iz kraja, je bilo za nas povsem nekaj novega,« se nad razvojem dogodkov navdušuje ravnateljica muzeja Nelida Nemec, ki veliko pričakuje tudi od tega, kar bo sledilo. »S kobariškim muzejem začenjamo novo prakso v našem muzejstvu. Kobariški muzej bo deloval kot samostojno podjetje in bo prvi poskus združitve strokovnega prikaza zgodovine in tržne plati muzejske dejavnosti.« Kako so si to v Kobaridu zamislili, razlaga Zdravko Likar. »Podjetje, ki ga bo vodil Vojko Hobič, bo gospodarilo s stavbo in bo skrbelo predvsem za to, da bo prinašala čim večji dohodek. Eksponati v njej pa seveda ostajajo narodovo bogastvo pod nadzorom Goriškega muzeja.«

Oglejmo si, kaj ponuja na ogled kobariški muzej, ki so ga odprli prejšnjo soboto, ob navzočnosti najuglednejših predstavnikov slovenske oblasti in oblasti mnogih dežel skupnosti Alpe–Jadran. Že Mašerova hiša je etnološki in zgodovinski biser posebne vrste. Grajena leta 1739 za potrebe samostana v obliki trškega dvorca, ki je prava redkost v tem koncu Primorske, je kasneje postala dom znane kobariške družine Mašerovih, katere rodovi so Primorski dali mnogo rodoljubov, med njimi tudi heroja Sergeja Mašero. Mašerovi so se morali iz nje izseliti po potresu leta 1976. Od potresnih sunkov razmajano hišo so najprej sklenili porušiti, pa je potem niso, zaradi odločne intervencije novogoriškega zavoda za spomeniško varstvo. Delno popravljena je samevala vse do novembra lani. Sedaj je v njej muzej, ki ga bodo kasneje z izkupičkom muzejske dejavnosti dopolnili še z restavracijo posebne vrste in s knjižnico, ki je Kobarid vse od potresnega leta nima.

Še žive zgodbe s fronte

Najprej torej muzej. Ko smo se pred dnevi sprehodili po njem, smo že v pritličju, v velbani in s soškim prodom domiselno tlakovani veži srečali upokojenega topničarskega oficirja Slavka Konavca, katerega konjiček je odpiranje starih granat in sedaj še urejanje muzejske zbirke teh granat. Z razstavo v pritličju ujameš rdečo nit pripovedi kobariškega muzeja. V prvem nadstropju se naprej znajdeš pred velikansko podobo Ernesta Hemingwaya, kronista soške fronte in nekaj časa gosta Špekonjeve hiše na kobariškem trgu.

Tako imenovano konferenčno sobo krasijo prečudovite kmečke freske, ki so jih po potresu sneli iz hiš v breginjskem kotu. Od tod se odpirajo masivna, v zeleno pobarvana vrata v muzejske sobe. Dve manjši sta posvečeni bogatim najdbam kobariške antike in kroniki mesteca. Od tu naprej začnemo odkrivati pošastni čas prve vojne morije. Vse sobe so bele, toda prva je dobila ime črna. Predstavlja strahote enajstih soških ofenziv, v katerih je bila smrt običaj, način življenja. Soška frotna je zahtevala več kot milijon žrtev.

Slovenska soba je posvečena deležu Slovencev v prvi vojni. V njej je zbran le delček tistega gradiva, ki so ga ljudje začeli v Kobarid prinašati, ko so zvedeli, da tam postavljajo muzejsko zbirko. Obrazi junakov, ki zro s sten, torej niso anonimni, nemo pripovedujejo zgodbe, ki so med ljudmi v Posočju še žive.

Bela soba je posvečena zimi v obsoških gorah, ki je veliki vojni masaker naredila še bolj nečloveški. Fotografsko gradivo je sestavljeno iz pravih mojstrovin, ki predvsem dopolnjujejo pripoved predmetov in dokumentov iz vitrin. Glede slednjih je nekaj posebenga največja soba v prvem nadstropju, ki je posvečena štirim dnem kobariškega preboja. Tam je med drugim na ogled originalen dnevnik generala Kraussa, ki je v 12. ofenzivi poveljeval bovškemu delu fronte. V dnevniku je z drobno, pedantno pisavo na drobno popisal ves potek svojih vojaških operacij. Kraussov dnevnik je pravzaprav največja dragocenost med mnogimi dragocenostmi, ki jih je kobariškemu muzeju podaril lastnik največje tovrstne zasebne zbirke na svetu, zgodovinar in publicist Bavarec Heinz von Lichem. Dr. von Lichem je Kobaridcem od prvega dne urejevanja muzeja stal ob strani.

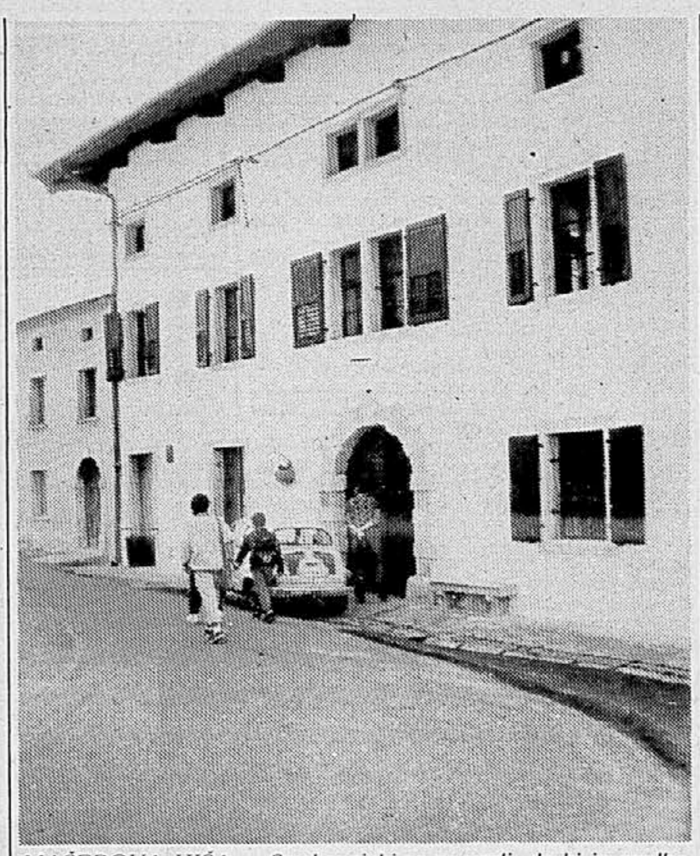
Pozornost pritegne še zloženka utrinkov z Matajurja, kjer sledimo podvigom takrat še mladega nadporočnika Rommla, ki se je na soški fronti kalil, da bi v drugi vojni postal sloviti »puščavski lisjak«.

Podoživljanje bitke v živo

Mogočni podstrešni prostori Mašerove hiše so atrakcija posebne vrste. Na ogled ponujajo velikansko reliefno talno maketo, ki v razmerju 1:5000 prikazuje gorato ozemlje prizorišča preboja od Mosta na Soči do Rombona. Njeni avtorji, skupina Kobaridcev pod vodstvom akademskega slikarja Miloša Volariča in Tonija Šavlija, so se odločili, da bodo relief opremili samo z drobnimi oznakami vojaških objektov, bojišč in položajev enot na dan pred pričetkom velikega spopada, 23. oktobra leta 1917. Piko na i zgodbi o »čudežu pri Kobaridu« pa daje obisk sosednje sobane, opremljene z avdiovizualno tehniko, ki omogoča multivizijski prikaz bitke pri Kobaridu. Veliko naložbo v naprave je omogočil novogoriški Hit, ki se je skupaj s kobariškim Tikom in kobariškim oziroma zagrebškim Josipom Krašem v stotniji zasebnikov, podjetij in ustanov, ki so z denarjem podprli kobariški projekt, najbolj izkazal. Avtorja multivizijskega prikaza bitke, ki gledalcem omogoča zaznavati njeno strahoto z vsemi čutili (sestavljen je iz slikovnih, zvočnih, dimnih in drugih scenskih efektov) sta zgodovinarka Nataša Nemec in režiser Franci Slak.

Kot rečeno, je vse našteto šele začetek predstavljanja javnosti, ki naj bi do prvega maja prihodnjega leta v Kobaridu dobila kar se da popolno predstavo o bitki. Do takrat naj bi dokončno uredili turistično transverzalo po nekdanjih vojaških poteh, strelskih jarkih, mimo vojaških utrdb in drugih še ohranjenih prič soške fronte.

KATJA ROŠ

MAŠEROVA HIŠA – Strokovnjaki so se uprli, da bi jo gradbeniki, poškodovano v potresu, porušili. Zdaj je v njej kobariški muzej. (Foto: K. R.)

Bolje biti pripravljen kot pospravljen

Plodite se, Slovenci in Slovenke! Plodite se in bodite v ponos sebi in svojemu narodu! Tako so nas nagovarjali veljaki demokratične opozicije pred volitvami. Poudarjali so, da nas je malo, da pa smo zato ponosni, delovni in pogumni.

No, pa smo se plodili. Resda počasi, vendar smo se. Toda kmalu smo ugotovili, da je otroški dodatek prenizek, da otroka težko spraviš v jasli, še težje v vrtec, komajda v osnovno šolo, ob pomoči črne magije v srednjo šolo in z čudežem na fakulteto.

In tako smo ugotovili, da nas le ni tako malo. Še več kot to. Obupno preveč nas je, saj državljane mečejo iz služb, do spodobnega stanovanja pa je itak skoraj nemogoče priti. Prepričevali so nas, da nas je premalo, ugotovili smo, da nas je preveč. Možna rešitev bi lahko bila v slovenski vojski, ki bi lahko bila deloma najemniška, deloma pa obvezniška. Tako vsaj ne bi bilo treba pošiljati matere in otroke pred puškine cevi.

Moramo biti močni in pogumni, ker ne vemo, kakšen bo razplet jugoslovanske krize. V vsakem primeru pa je bolje, da nas je več. Tako vsaj ne bomo izginili ali se čisto razvodeneli med bratske narode. No, vsaj te nevarnosti ni, da bi se razvodeneli, namreč. V Sloveniji veselo pripravljajo tak zakon za tujce, da bomo morali mnogi, ki smo bili dolga leta prepričani, da smo Slovenci, začeti o tem dvomiti. Zato si vsi tisti, ki ste Slovenci in to želite ostati, uredite rojstne liste za nekaj kolen nazaj. Bolje biti pripravljen kot pospravljen.

Vseeno pa se plodite bolj previdno. Kupujte devize in za vsak primer tudi lipe. Priporočam vam tudi nakup zlata in diamantov, seveda če si to lahko privoščite. Tako boste vsaj imeli kaj pod palcem, če bodo prišli črni dnevi.

Razloga za preplah ni, saj imamo vse pod nadzorom, nam sporoča oblast. Res je, da za zdaj še nimajo vse pod nadzorom, bodo pa imeli kmalu. Televizijo na primer. Oblast je oblast. Pred volitvami polnih ust o neodvisnem novinarstvu, sedaj pa, načeloma bi že šlo to neodvisno novinarstvo. Ampak nekdo ga pa le mora nadzirati, saj bi potem novinarji pisali kar o vsem. A smo se za to borili? Ne! Oni se res niso za to borili, smo se pa novinarji.

Zato, dragi Slovenci in Slovenke, vi se kar plodite, bomo vsaj novinarji imeli več bralcev, demokratično izvoljena oblast pa (upam) večji nadzor.

ZDENKO MATOZ

ZAPISKI IZ LADIJSKEGA DNEVNIKA MIRKA BOGIĆA (4)

Pripravite viharni flok!

1953 Povratnik z Istrske regate

Po skupni večerji in razdelitvi nagrad so se vse jadrnice iz Istre, vključno z našo, opolnoči privezale za vlačilec Lavsa ter izplule proti Puli. Moja posadka, Marjan in Miha, je dokaj utrujena, kar ni čudno po vsem tistem garanju v gostinskih lokalih Crikvenice, Raba in Lošinja. Tujcev in zlasti tujk je bilo precej, posebno iz Avstrije. Plesalo se je vsak večer pozno v noč. Sam sem se ta čas dobro naspal in kot najbolj spočit sem moral prevzeti krmarjenje, medtem ko je omenjena dvojica zaspala kot ubita.

Monotono brni motor na Lavsi. Jadrnice, privezane na vrveh levo in desno od vlačilca, kot na parangalu tiho sledijo svojemu velikemu predhodniku. Vse je utrujeno zaspalo, razen dežurnih krmarjev, ki verjetno v polsnu podoživljajo pravkar končano regato, analizirajo posamezne etape, iščejo napake in si zamišljajo nove kombinacije, ki bi jim naslednjič lahko prinesle boljšo uvrstitev.

V kanalu med Lošinjem in Sarkanami nas pričaka burja. Od 4 do 5 boforov in narašča tja do 6. Metrski valovi se pričnejo zoprno poigravati z nami. Pripone zlohotno žvižgajo, barke se pod bočnim vetrom nagibajo do razme. Pred nami pa, tam na sverovzhodu, kjer se že svetlika dan, grozeča silhueta Osorja . . .

Lavsa se v velikem loku obrača nazaj za 180° in ob 6. uri zjutraj smo zopet zasidrani v lošinjski luki. Nisem zadovoljen, zamujamo že dva dni, jaz pa imam naslednji dan službo. Utrujen in jezen, ker sem brez koristi zapravil nočni počitek, lezem pod premec: »Hudič naj vzame tako vleko!«

Komaj dobro zasipim, me ob 9. uri že zbudijo klici: »Slovenci, gremo v Pulo!« Čudim se, ker po mojih predvidevanjih burja ni niti malo popustila. Posvetujem se s posadko. Miha je za to, da gremo. Marjan bi ostal, verjetno zato, da uredi še nek račun z Avstrijo. Jaz pa bi najraje spat. Končno zmaga Miha, saj smo z vleko zanesljivo v 8 urah v Puli. Kot sem pričakoval, ni bilo zunaj na morju nobene spremembe. Tokrat se nismo vrnili v Lošinj, temveč je Lavsa okrog poldne vrgla sidro v zalivu Marčol na Unijah. Tokrat sem imel vleke čez glavo. Če bomo tukaj čakali na čudeže, bomo samo zapravljali čas. Pada povelje: »Dviguj jadro, odveži premec?« Z Lavse nam nejeverni želijo srečno pot, češ ali nam bo uspelo ob tako močnem vetru priti čez Kvarner.

Plujemo proti Arbitu, južnemu rtu Unij. Veter je v pol krme in bok ter zaradi visoke obale slabši kot na odprtem morju. Zato dvignemo celo jadro in flok, tako da jadrnic kar leti z valovi, medtem ko jadro blaži bočno zibanje. Ko zavijemo okrog Arbita, peljemo naravnost proti svetilniku Vnetak. Veter sedaj piha iz smeri otoške obale. Podobno kot pred letom dni pod Osorjem nas udari burja z vso silo. Dvakrat krajšamo jadro. »Pripravite viharni flok!« Marjan ga išče v tisti zmešnjavi pod premcem in ko ga končno potegne iz vreče, ki je bila seveda čisto na dnu ropotije, ugotovimo, da je strgan. Pokrita s cerado, da se zavarujeta pred prščem, ki ga veter prinaša z vrha razpenjenih valov, ga z Miho zašijeta.

Pri Kamenjaku, južnem rtu Istre, smo ob 17.35 uri. Veter slabi in tu v zavetju istrskega polotoka tudi valov ni. Kmalu smo pri Brionih in ko peljemo mimo zadnjega otočka, se po 24 urah bedenja končno le odpravim spat.

Ob dveh zjutraj me zbudi pogovor med mojima mornarjema, ki se ne moreta sporazumeti, kje je rovinjski svetilnik. Kmalu razločim njegove tri bliske, potopljene v močno mestno razsvetljavo in čez uro smo že v Rovinju. Privezani ob glavni pomol spimo do 9. ure. Kupimo češnje in kruh ter izplujemo. Pri tramontani treh boforov križarimo ob obali od enega do drugega prekrasnega zaliva, skozi ožine med otočki in mimo plitvin. To je užitek, ki poleg tekmovanj predstavlja najlepšo nagrado za vloženi trud pri urejanju jadrnice in vodenju jadralnega kluba, ki zahtevata precej energije in časa.

Limski fjord je globoko vrezan v kopnino. S svojimi visokimi obalami in globokim morjem je prava posebnost. Nekoč močna Pazinska reka ni imela časa, da bi razširila svojo dolino preden je poniknila v jamo, tako kot je to storila Mirna, ki je ostala na površju. Približujemo se vhodu v fjord, potem obrnemo proti Koversadi. Ta zeleni otoček, poraščen z borovci, nas vedno vabi s svojo lepoto. Od kopnega ga loči le 200 metrov plitvega morja, katerega dno je pokrito s snežnobelim peskom. Tu se zasidramo, da se okopljemo. Zlasti potapljanje do dna in nato pogled v modro nebo je nekaj nepopisno lepega. Žal pa ni časa, da bi dolgo uživali v tej lepoti.

S kurzom proti severu nas pri Vrsarju čaka zatišje. Nad kopnim se grmadijo temni kumuli, ki pričajo o nevihtah v notranjosti. Ozračje je težko in soparno. Zatišje izkoristimo, da se okrepčamo. Miha speče goro palačink, menda jih je blizu 50, ki jih z največjim tekom pospravimo v nekaj minutah. Na razvoj vremena moramo počakati v Poreču. Medtem pa se od severovzhoda do severozahoda vrstijo bliski na nočnem nebu in v bližnji restavraciji pari brezskrbno plešejo ob zvokih jazza. Njih pač ne skrbi vreme. S konca obale pri hotelu Riviera gledam v noč in ugibam, ali bo nevihta ali ne? Toda, kako naj uganem, kaj se dogaja 20, 30 milj daleč? Ta čas se kuha zadnja večerja. Siromašna je, samo krompir, zabeljen z malo masti. Žalostni smo. Vedno nas nekaj stiska v grlu, kadar se zaloge živil praznijo. Ob kosilu je pošla moka, sedaj krompir, to pomeni, da je tudi potovanja konec. Čeprav nočna vožnja ob nestabilnem vremenu ni priporočljiva, se odločim za odhod, ker nas priganja čas. Imamo srečo. Kljub bliskanju se veter čez noč ustali pri dveh boforih in ob 6.30 uri z jutranjim burinom, ki se tudi tokrat ne izneveri, zavijam okrog savudrijskega rta. Nevarnosti ni več. Začutim utrujenost. Prelen sem, da bi vstal od krmila in zbudil zamenjavo. Orcam v veliki val, barka se visoko dvigne in naglo pade v globino, val se prelije čez palubo in že se prikaže mokra Marjanova glava . . .

1954
Na državno prvenstvo v Zadar

Kakor ponavadi nimamo dovolj časa. Samo tri dni za pot od Pirana do Zadara in pred tem še za neposredne priprave. Vsekakor premalo, če se misliš prepustiti presenečenjem nestanovitnega vetra na 120 milj dolgi poti. Vendar je vredno poskusiti, mogoče bomo uspeli. Sicer pa nimamo kaj izgubiti. Posadka je že nekaj let ista, Jože in Borut.

21. avgust

Tik pred 18. uro, ko se zapira luška kapetanija, se sestanemo v Piranu. Kasneje ne bi mogli več uporabljati dvigala in bi izgubili en dan. Na obali nas čaka sveže prebarvana Istranka, obsijana z rdečimi žarki zahajajočega sonca in že čez četrt ure se elegantno pozibava na gladini piranske luke. Do 21. ure postavimo jambor in natovorimo opremo, potem pa se posvetujemo, ali bi kljub oblačnemu nebu na jugozahodu izpluli. Kaj, če bo neurje? Mogoče bi bilo bolje počakati in odpluti malo pred zoro? V drugačnih okoliščinah ne bi tvegal, vendar časa nimamo, zato se odločimo za odhod.

Izplujemo v slabotnem burinu, po katerem nastopi bonaca, zatem dobimo nekaj refulčkov od jugozahoda, končno pa se ustali rahel vzhodnik, ki nas nese proti savudrijskemu svetilniku. Sedaj šele lahko večerjamo. Kar uničujemo sveže zaloge hrane z izgovorom, da bi se lahko naslednji dan v vročini pokvarile, predvsem pečenka, zrezki in slaščice. Borut in Jože ležeta k počitku. Z nekaj težavami najdem savudrijski svetilnik, dalje je navigacija lahka. Kurz je v ravni črti do svetilnika Pegoloto. Ob polnoči predam eno miljo južno od Umaga krmilo Borutu.

22. avgust

Vstanem ob petih in prevzamem krmilo od Jožeta. Ob jugu, ki počasi narašča, obrnem barko proti obali, da se umaknemo pred hujšimi udarci valov. V zavetju červarske plitvine imajo valovi mnogo manjšo moč. Kasneje nas ščitita otok Sv. Nikole in Debeli rtič. Ob šestih smo pred Porečem, kjer smo nameravali zajtrkovati, toda bordada na desnem boku je tako ugodna, da nadaljujemo pot. Toplo jutranje sonce po dokaj hladni noči, safirno modro morje, zelena obala in barka, ki ob polni hitrosti utira svojo stezo – poplačani smo za ves trud.

V višini otočka Tovarež opazimo bližajoče se nevihto od severozahoda. Najbližja luka je Vrsar, pa tudi na južni obali otoka Sv. Juraj bi lahko našli kritje. Samo, da se pravočasno umaknemo. Že smo pri otočku z glavnim svetilnikom Galiner tik pred luko – toda prepozno! Prvi rafuli so že tu. Naglo spustimo flok. Jadra pustimo na jamboru samo četrtino, da bi lahko manevrirali v luki. Takrat udari veter z vso silo. Jambor zaniha kot šiba v hitrem potočku in drget se prenese na vso barko. Jamborne pripone žvižgajo, kot bi hotele reči, pazite, sedaj smo me glavne, če popustimo, gre jambor in potem tudi barka! Morje je podobno kotlu vrele vode, iz katerega se dviga para. Toda barka se sijajno drži, sicer res v najugodnejši legi, ker ima veter v krmo, toda vidi se, da je L-5 pravo plovilo za naše morje. Kot polnokrven konjiček, ki igrivo poskakuje, se lahkotno dviga na pene najvišjih valov.

Končno smo v luki. Valovi od zunaj se križajo s tistimi iz pristanišča in valovanje mrtvega morja je tako neznosno, da mora Borut v najhujšem nalivu ven na palubo olajšat svojo notranjost. Lahko bi zajtrkovali, toda primus ne dela. Utrujeni se zleknemo po ležiščih in zaspimo. Prebudim se malo čez poldne. Sonce sije s popolnoma jasnega neba, da se od barke kar kadi zaradi izpuhtevanja palube, jader in cerade, pod katero sta spala kompanjona.

Jutri: POČUTJE JE NA VRHUNCU

PARIŠKA MODA

Zdaj pa se pomeriva midva!

Azzédine Alaïa, Kenzo, Isséi Miyake, Thierry Mugler in Jean-Paul Gaultier so dandanes najmondenejši francoski oziroma vsaj v Franciji delujoči modni kreatorji post-saint-laurentovske generacije. Iz te peterice izstopa zlasti Gaultier (sam vztraja, da je l treba izgovarjati), in sicer iz preprostega razloga, da svoje kreatorstvo pač presega oziroma dopolnjuje z nemodnimi dejavnostmi, ki so medijsko še toliko bolj učinkovite in predrzne.

Tako je Jean-Paul Gaultier že pred dvema letoma izdal ploščo, ki je bila – resnici na ljubo – vredna omembe samo zato, ker jo je pač posnel Jean-Paul Gaultier, razen morda v razvpitih Bains-Douches pa je seveda niso kaj prida vrteli. Vemo tudi, da je naš človek zdizajniral Madonnine kostume za njeno letošnjo Blonde Ambition turnejo. Kreatorske asociacije z različnimi personami so sicer nekaj najbolj običajnega, vendar je logično, da si je Gaultier pridobil bistveno več medijskih točk z Madonno kot pa na primer Alaïa z Jean-Paul Goudovo Marsejezo (lanska Dvestoletnica francoske revolucije) ali Mugler s suknjiči s kitajskim ovratnikom za francoske kulturnega ministra Jacka Langa.

Doslej zadnji Gaultierov projekt je skorajda literaren, če seveda dopustimo možnost, da je avtobiografija v obliki fotostripa vsaj približno literatura, recimo mejna. Gre za broširano, približno osemdeset strani obsegajočo, deloma barvno, deloma pa črnobelo knjigo velikega formata z naslovom A nous deux la mode, ki jo je izdala založba Flammarion in ki je naprodaj po 95 frankov.

Naslov malo spominja na izjavo Balzacovega Luciena de Rubempréja, ko je s hriba opazoval speči Pariz in rekel: »A nous deux maintenant!«, kar se v slovenskem prevodu glasi: »Zdaj pa se pomeriva midva!« V bistvu gre res za nekakšno povzpetništvo tudi v Gaultierovem primeru, čeprav seveda brez negativnih konotacij. Avtobiografija je zasnovana tako, da neki star Jean-Paulov prijatelj pride na Gaultierovo revijo (na priprave), nakar obujata spomine na otroštvo tam nekje okrog leta 1960 v predmestju Arcueil. Fotografije, ki spadajo v današnji čas, so barvne, spominske pa črno-bele. Tako se Jean-Paul Gaultier spominja svojih prvih »kreacij«, namreč konzerve kot zapestnice, ali turbana za Ali Babo, ali kako je z babičino šminko mazal svojega medvedka. Vse skupaj je skrajno preprosto in že skoraj prozorno, tako rekoč že na skrajni meji primitivnega simplifikatorstva, toda kaj naj v bistvu pričakujemo od modnega kreatorja, ki je postal naenkrat malo nostalgičen? Stvar sploh ni tako grozna, kot se sliši: v resnici je vse skupaj kar simpatično, recimo, kako je mali Jean-Paul šprical šolo, da bi lahko pri babici risal modele, kako je edini od vseh sošolcev znal pravilno napisati besedo tweed v nareku itd. Seveda sta v A nous deux la mode vključena tudi njegova pripravniška epizoda pri Yves Saint Laurentu, ko je bil Gaultier vodja filipinske ekspoziture, in njegov dokončni preboj konec sedemdesetih let. Avtobiografija se konča z začetkom te današnje revije, ko pridejo Gaultiera pozdravit vedete francoske in druge pop scene, od Caroline Loeb in Les Rita Mitsouko do Francoise Verny in Nine Hagen. Ta smešna knjiga se končuje z besedami »Fluctuat nec mergitur!«, sicer pa je vsak kupec deležen tudi krojne pole za ekskluziven Gaultierov suknjič.

MARKO CRNKOVIČ

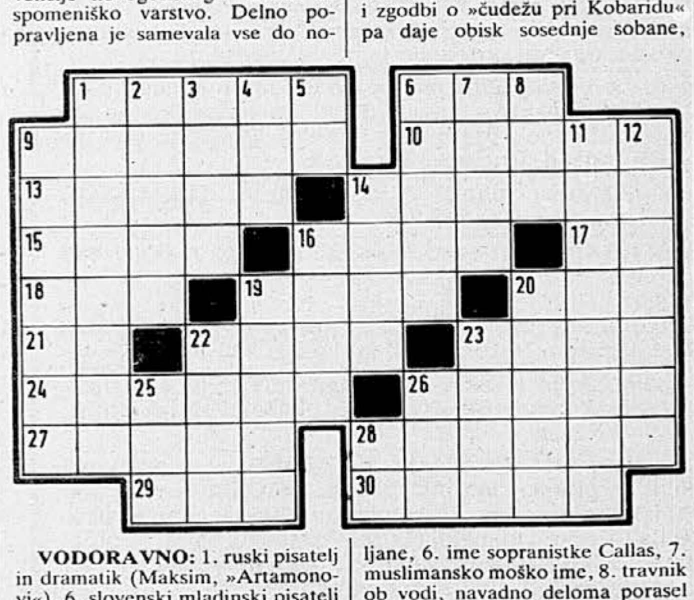

PRIPRAVE NA DEFILE – Jean-Paul Gaultier razporeja manekenke: »Okej, danes je vseeno, če jo boli koleno. Macha je na vrsti . . . za Bénédicte . . .«

● Velikodušnost za vzor

Zahodnonemški zeleni so leta 1983 s prihodom v parlament razburili druge člane, ker so s svojim vedenjem postavili na glavo vse poslovnike in protokole. Na zasedanja so namreč prihajali »več kot neprimerno oblečeni«: v kavbojkah in majicah, celo v pletenih puloverjih. Še zmeraj so enaki, četudi si drugi člani močno prizadevajo, da bi ohranili tradicijo.

Pred kratkim pa je sedmero novih zelenih poslancev, ki so bili izvoljeni v parlament po združitvi obeh Nemčij, poskrbelo za novo presenečenje. Odrekli so se svoji prvi poslanski plači in skupaj podarili 70.000 mark upravnici prihodnjega doma za stare ljudi v Löbauu blizu meje s Poljsko. Tam preurejajo stavbo nekdanje vzhodnonemške ljudske vojske v dom za stotero nepreskrbljenih starih ljudi.

VODORAVNO: 1. ruski pisatelj in dramatik (Maksim, »Artamonovi«), 6. slovenski mladinski pisatelj (Vitan), 9. nemški nacistični politik (Hermann, 1893–1946), 10. letovišče v švicarskem kantonu Graubünden, 13. naslov romana francoskega pisatelja Chateaubrianda, 14. vodilni ameriški arhitekt moderne smeri (Frank Lloyd), 15. tuje žensko ime, 16. lahek tekmovalni čoln, 17. enaka samoglasnika, 18. nemški skladatelj (Franz), 19. italijanska denarna enota, 20. gora nad Kobaridom, 21. grška črka, 22. država v ZDA z glavnim mestom Des Moines, 23. nekdanji kenijski atlet (Mike), 24. prebivalka države v jugozahodni Aziji, 26. velika skupina nasilnih ljudi, navadno vojakov, 27. sodobni kenijski pisatelj (Wa Thiongo, »Zrno pšenice«), 28. vojak (zastarelo), 29. ime že umrlega ameriškega igralca Chaneya, 30. goltanec.

NAVPIČNO: 1. drugo največje mesto na Švedskem in najpomembnejše pristanišče, 2. moška figura v molitveni drži, običajno z dolgim oblačilom, 3. gorovje v Bolgariji, 4. orientalski prašek za barvanje las, 5. kraj pod Krimom južno od Ljubljane, 6. ime sopranistke Callas, 7. muslimansko moško ime, 8. travnik ob vodi, navadno deloma porasel z drevesi, 9. sovjetski astronavt, ki je prvi obkrožil Zemljo (Jurij), 11. angleški dramatik (Richard Brinsley, »Šola za obrekovanje«), 12. morilski napad na vodilno osebnost, navadno iz političnih vzrokov, 14. reka na Poljskem, desni pritok Visle, 16. oaza v Libijski puščavi, 19. hrvaški pevec zabavne glasbe (Duško), 20. že umrli angleški filmski režiser madžarskega rodu (Alexander), 22. ime slovenskega politika Paša, 23. angleški pisatelj (Robert, »Cvetoča češnja«), 25. vas gorjancev na Kavkazu, 26. egipčanski bog časa, 28. začetnici pesnika Gregorčiča. (L. Š.)

Rešitev prejšnje križanke

VODORAVNO: 1. Aldan, 6. potka, 11. Rialto, 13. satrap, 14. Esma, 15. tao, 17. tema, 18. ton, 19. Orr, 20. Ace, 21. bil, 27. Lelio, 28. Nen, 29. acetil, 31. kreton, 33. raska, 34. spona.

NAVPIČNO: 5. N(ikola) T(esla), 30. T(aras) K(ermauner).

– VRTIMO GLOBUS – VRTIMO GLOBUS – VRTIMO GLOBUS – VRTIMO GLO

■ *V znamenju Španije*

Frankfurtski knjižni sejem bo prihodnje leto potekal v znamenju Španije, obiskovalce pa na to ne bo opozarjala nikakršna izumetničena grafična figura, ampak drzno spremenjena podoba (osnutek zanjo je naredil Eduardo Arroyo) zanimivega in protislovnega baročnega pisatelja Francisca de Queveda y Villegaša (1580–1645). S počastitvijo enega najpomembnejših, vendarle v tujini manj znanega literata so hoteli prireditelji pokazati na bogato književno tradicije dežele in hkrati podčrtati lastno pripravljenost na samokritiko. Z jedko satiro je prepojeno tudi Quevedovo delo, zlasti njegov roman Buscónovo življenje.

Prireditelji bodo skušali obiskovalce seznaniti s špansko književnostjo predvsem s celo vrsto razstav. Na sejmu bo razstavljena dokumentacija o španskem knjižnem trgu. Razstava del Picassa, Grisa, Mirója, Dalija, Lorce in Tàpiesa v frankfurtski Kunsthalle bo skušala prikazati medsebojna razmerja med književnostjo in likovno umetnostjo. Z Velázquezovimi in Goyinimi kraljevimi lovskimi portreti bodo predstavljene umetniške povezave med obema slikarjema iz različnih obdobij, v karmeličanskem samostanu pa bo na ogled 218 Goyevih radirank.

Raznolikost španske kulture bodo prikazali prispevki avtonomnih pokrajin. Doslej je svoje projekte predstavila samo Katalonija. Sem sodi razstava Osem stoletij katalonske književnosti, pa tudi prikaz zgodovine in sedanjega položaja založništva v glavnem katalonskem mestu Barceloni. Program bodo dopolnjevale glasbene in gledališke prireditve, med njimi tudi gostovanje klasičnega gledališča iz Madrida s Calderonovim delom Dama škrat, diskusije, filmi in literarni večeri.

■ *Zapuščina Alberta Moravie*

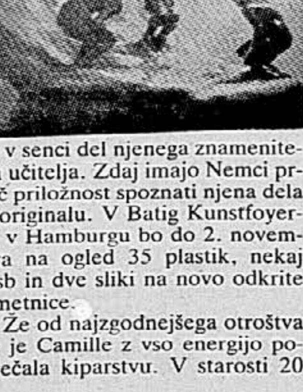
Italijanski tisk ocenjuje, da je pred kratkim umrli pisatelj Alberto Moravia zapustil premoženje, vredno okoli 20 milijard lir (17 milijonov dolarjev). Čeprav njegove oporoke še niso odprli, italijanski zakoni njegovi ženi Španki Carmen Llera zagotavljajo polovico dediščine. Čeprav je znano, da se Moravia ni posvečal služenju denarja, je avtor okoli 50 romanov in drugih del, prevedenih v trideset svetovnih jezikov, kar mu je vsako leto prineslo 300 milijonov lir (250.000 dolarjev). Njegovo hišo na obrežjih Tibere ocenjujejo na 1,5 milijarde lir (1,3 milijona dolarjev), skoraj toliko je vredna njegova počitniška hiša blizu Rima. To pa niso edine dragocenosti, ki so ostale za pisateljem. Veliko je še rokopisov, pisem in zbirk umetniških del. Alberto Moravia se je s Carmen Llera poročil januarja leta 1986, ko je bilo njej 32, njemu pa 78 let. Prej je bil več let poročen s pisateljico Elso Morante, od katere se ni hotel ločiti, čeprav je medtem več let živel z Daccio Maraini.

■ *Novi vulkani*

V vodah Tihega oceana, približno 500 kilometrov od ameriškega mesta Oregona, so pred kratkim odkrili 16 kilometrov dolgo verigo kakih desetih na novo nastalih podvodnih vulkanov. Nekateri so visoki do trideset metrov, v premeru pa merijo 600 metrov. Odkrila jih je letos skupina ameriških znanstvenikov. Ko so leta 1981 raziskovali to območje, vulkanov še ni bilo, kar pomeni, da so stari šele devet let.

■ *V Rodinovi senci*

Več desetletij je bila Camille Claudel (1864–1934), Rodinova sodelavka, spodbujevalka in ljubica, skoraj pozabljena, ne nazadnje zato, ker je umetnično ustvarjanje neprenehoma ostajalo v senci del njenega znamenitega učitelja. Zdaj imajo Nemci prvič priložnost spoznati njena dela v originalu. V Batig Kunstfoyerju v Hamburgu bo do 2. novembra na ogled 35 plastik, nekaj risb in dve sliki na novo odkrite umetnice.

Že od najzgodnejšega otroštva se je Camille z vso energijo posvečala kiparstvu. V starosti 20 let je ustvarila dela kot na primer Stara Helena (1882) in Paul Claudel pri šestnajstih letih (1884). Čeprav je bila med svojim sodelovanjem z Rodinom zelo delavna, je v tistem času podpisala le pet del, med njimi doprsni kip umetnika (1888). Ko se 24 let starejši Rodin ni odločil, da bi bila Camille njegova življenjska sopotnica, se je popolnoma odvrnila od njega in skušala najti svojo lastno umetniško pot. Tehnično je popolnoma obvladala kiparske spretnosti, imela pa je tudi inovativno moč, da je popolnoma nove likovne ideje in teme prestavljala v plastične prizore, kar je vidno na primer pri veličastnih Klepetuljah iz leta 1894, ali pa pri Valu iz oniksa in brona iz leta 1897 (na sliki).

Camille je imela pogum, da eksistencialne občutke in osebna doživetja izrazi v svoji umetnosti, kar je še posebej razvidno iz njene mojstrovine Zrelost ali pot življenja iz leta 1895. Prikazuje mlado žensko (Camille), ki na kolenih moleduje pred moškim (Rodin), tega pa vodi proč starka (njegova žena).

NOVI

Anekdoti za danes

Na današnji dan leta 1805 se je rodil avstrijski pisatelj Adalbert Stifter, ki je upodabljal ubranost v razmerju med naravo in človekom (samomor 1868.).

Stifter je imel za služabnika tipičnega Dunajčana. Ko ga je nekoč vprašal, kakšno je vreme, je dobil odgovor:

»Vaša gnada, megla je taka, da bi si jo lahko mazali na kruh, zrak pa je tako oster, da bi se lahko svinja drgnila ob njem.«

Služabnik je bil mlajši od pisatelja, vendar je umrl pred njim. Prepričan pa je bil o nasprotnem. Nič kaj podložniško je nekoč rekel gospodarju:

»Vaša gnada, mislim, da bom z vašimi kostmi lahko zbijal orehe z drevesa!«

●

Stifter je bil nekaj časa domači učitelj pri knezu Metternichu. Učencu je dal naslednjo nalogo;

»Koliko dvanajstkaratnih srebrnih žlic bi lahko izdelali iz šestih ducatov trinajstkaratnih žlic, če bi te tehtale lot več kot druge?«

Fant se je zaman mučil, da bi izvedel zapleteni račun, tedaj pa je rekla njegova mati, znamenita kneginja Paulina:

»Dragi gospod Stifter, saj to ni tako važno. Če bi pri nas nastopilo kaj takega, bi nam naš srebrar poslal račun in mi bi plačali.«

23. oktober

Leta 1905 je ***Črna gora,*** *ki ji je vladal knez Nikola, dobila ustavo, ki naj bi v državo uvedla demokratično življenje. Toda knez ni izpustil oblasti iz rok, zaradi ekonomske zaostalosti pa je bilo politično življenje v deželi slabo razvito, nezadovoljstvo z režimom se je kazalo samo v individualnem odporu, šibkem, toda dovolj močnem, da se je knez zbal. Decembra 1906 je dovolil izvolitev narodne skupščine in ob njej je nastala prva politična stranka Narodni klub, njeni člani so se imenovali klubaši. Kot protiutež klubašem je Nikola ustanovil drugo politično stranko, pravaše, ki so po njegovih napotkih na vse načine ovirali delo skupščine. V krizi, ki jo je sam izzval, je knez Nikola imenoval novo vlado, ki ga je povsem ubogala. Leta 1908 je bila razpuščena skupščina in razpisane so bile nove volitve. Nikola se je udeležil predvolilnega boja, priredil zbore proti klubašem in nad njimi dopustil vsak teror, ki so ga izvajali njemu zvesti pravaši. Napadli in demolirali so tiskarno v Nikšiću, ki je tiskala klubaški časopis Narodna misao, vsakodnevno so se ponavljali napadi na imetja in življenja klubašev. Ti so začeli pripravljati obrambo, najbolj revolucionarna pa je bila mladina, ki se je šolala v Beogradu. Pri tem so mladincem v veliki meri pomagale velikosrbske organizacije v Beogradu, ki so imele v mislih zedinjenje srbstva in s tem likvidacijo Črne gore kot države. Preko avstrijsko-ogrske meje in preko Sandžaka so mladinci tihotapili orožje, ki so ga dobili v kragujevški tovarni orožja, predvsem bombe. Toda 22. oktobra 1908 je eden od zarotnikov prenesel del teh bomb na Cetinje, jih izročil ministru za notranje zadeve in mu razkril vso zaroto. Knezu se je ponudila prilika, da obračuna s svojimi nasprotniki:* ***23. oktobra so se začele aretacije,*** *klubaše so razglasili za izdajalce, jih izobčili, njihovo premoženje pa zasegli. Na procesu (bombaški proces) so bili štirje obsojeni na smrt, drugi na zaporne kazni, črnogorska vlada pa je obtožila tudi srbsko vlado kot spodbujevalca in udeleženca v organizirani zaroti proti knezu Nikoli.*

Dogodki na današnji dan

1917 *V* ***Petrogradu*** *je bila zgodovinska seja CK boljševiške partije, na kateri so sprejeli Leninovo resolucijo o oboroženi vstaji.*

1917 *Pri kraju Luneville v Franciji so se* ***ameriške čete*** *vključile v prve vojaške akcije med prvo svetovno vojno.*

1942 *Pri* ***El Alameinu*** *v severni Afriki se je pod poveljstvom britanskega maršala Montgomeryja začela ofenziva britanske osme armade.*

1944 *Velika Britanija, Sovjetska zveza in Združene države Amerike so priznale vlado francoskega* ***generala de Gaulla.***

DNEVNA OBVESTILA

CANKARJEV DOM

glasba

31. JAZZ FESTIVAL

Torek, 23. 10., ob 21. uri: HERMETO PASCOAL E GRUPPO. (Klub CD, 120 din); **petek, 26. 10., ob 22. uri;** QUINTETO VIOLADO. (Klub CD, 100 din); **Ponedeljek, 29. 10. ob 20.30:** DIZZY GILLESPIE & UNITED NATION ALL STAR ORCHESTRA. (Gallusova dvorana, 350, 300 din)
Sreda, 24. 10., ob 20.30: ŠTIRINDVAJSETI – TANTADRUJ, nastop akustične skupine. (Štihova dvorana, 100 din)
Sreda, 24. 10., ob 20.30: KONCERT V OKVIRU ZELENEGA ABONMAJA, dirigent **Pavle Dešpalj**, gostovanje **Simfonikov RTV Hrvaške in Komorni zbor RTV Slovenija.** Program: Hector Berlioz – Faustovo pogubljenje op. 24. (Gallusova dvorana, 150, 130, 100 din)
Četrtek, 25. in petek, 26. 10., ob 19.30: KONCERT SIMFONIČNEGA OREKSTRA SLOVENSKE FILHARMONIJE, oranžni abonma I in II; dirigent **Stanislaw Wislocki,** solist **Stanko Arnold.** (Gallusova dvorana, 150, 130, 100 din)

gledalisce

BORŠTNIKOVO SREČANJE TUDI V LJUBLJANI V CD
Torek, 23. 10., ob 20. uri

GLEDALISKA HIMNA
BRIGADE LEPOTE

(Ovalna dvorana, 200 din)
Nedelja, 28. 10., ob 20.30 – B. Slade: OB LETU OSOREJ, komedija – uspešnica, v kateri nastopata **Polona Vetrih in Ivo Ban.** Režija **Boris Kobal.** (Štihova dvorana, 90 din)

predavanja, tribune

Četrtek, 25. 10., ob 19. uri: TAJSKA, MALEZIJA, SINGAPUR: predavata **Renata Zupanc in Alen Varšek.** Potopisno predavanje s fotografijami. (Kosovelova dvorana, 50 din)

film

FILM ART FEST
L J U B L J A N A

Od 22. do 31. 10.: FILM ART FEST – DNEVI AVTORSKEGA FILMA
Torek, 23. 10., ob 20.30: HRUP IN BES/De Bruit et de Fureur; Francija, 88, **Jean-Claude Brisseau. Sreda, 24. 10., ob 20.30:** PAPIRNATA MASKA / Paper Mask; VB, 90, **Christopher Morahan. Četrtek, 25. 10., ob 20.30:** SKRIVNOSTI VLAK/ Mystery Train; ZDA, 89, **Jim Jarmusch. Petek, 26. 10., ob 20.30:** FILOZOF/Der Philosoph; ZRN, 88. **Rudolph Thome. Sobota, 27. 10., ob 21. uri v Komuni:** LUMPI/Goodfellas; ZDA, 90, **Martin Scorsese. Nedelja, 28. 10., ob 20.30:** ZLOČINI IN PREKRŠKI/Crimes and Misdemeanors); ZDA, 89, **Woody Allen. Ponedeljek, 29. 10., ob 20.30:** NA SMRT OBSOJEN/A halalraitelt; Madžarska, 90, **Janos Zsombolyai. Torek, 30. 10., ob 20.30:** TAKSI BLUES/Taksi Blues; SZ/Francija, 90, **Pavel Lungin. Sreda, 31. 10., ob 20.30:** UHO /Ucho; ČSFR, 90, **Karel Kachyna. (Linhartova dvorana, 40 din)**
Retrospektiva ERICA ROHMERJA od 24. do 28. 10.: PAVLINA NA PLAŽI, 83, NOČ POLNE LUNE, 84, ZELENI ŽAREK, 86, ŠTIRI AVANTURE MIRABELLE IN REINETTE, 87. (Kosovelova dvorana, 40 din)

razstave

Do 23. 10.: fotografije JANUSZA PISTZCZATOWSKEGA. (mala fotogalerija)
Od 25. 10. (otvoritev ob 19. uri) do 4. 12.: fotografije MARTINA LLORENSA, Španija. (mala fotogalerija)
Do 8. 11.: FOTOGRAFIJE ČEŠKE MODERNE (1908–1926. (Sprejemna dvorana, 25, 10 din)
Do 15. 11.: HERMAN HERTZBEREGER, razstava nizozemskega arhitekta. (1. preddverje, vstop prost)

KULTURNI DOM ŠPANSKI BORCI

Torek, 23. okt., ob 19.30 – ALAN AYCKBOURN: KAKOR SE VZAME. Gostuje Zagrebško mestno gledališče »Komedija«. Prodaja vstopnic od 19. 10. dopoldne v upravi doma. Predprodaja vstopnic pri SLOVENIJATURISTU in uro pred predstavo pri blagajni doma. Cena 70 din.

KIH

GLEDALIŠČA

DRAMA SNG V LJUBLJANI

TOREK, 23. oktobra, ob 18. uri – Bertolt Brecht: MALOMEŠČANSKA SVATBA, **abonma DIJAŠKI 1 POPOLDANSKI**

ČETRTEK, 25. oktobra, ob 19.30 – **Georges Feydeau: DAMA IZ MAXIMA, za IZVEN (KONTO).**
»Feydeau je obnovil komično gledališče. Ustvaril je mehanizem smeha. Pri njem najdeš komično silovitost, nekakšen delirij, domiselnost, fantastično in burlesko fantazijo, vzvišeno absurdnost, dialog, gibanje, kot jih ne srečaš nikjer drugod.« (Henri Jeanson)
Prva letošnja ponovitev Feydeaujevega vratolomnega in gledališko izredno učinkovitega vodvila. S petjem in plesom prepleteno komedijo nepredvidljivih zapletov in neustavljivega ritma si je v lanski sezoni ogledalo več kot 30.000 gledalcev. V naslovni vlogi nastopa Maja Končar. V vlogi poročnika Corignona bo nastopil Vojko Zidar.

Vaclav Havel **SANACIJA**

PETEK, 26. oktobra, ob 19.30 – **Vaclav Havel: SANACIJA, za IZVEN (KONTO).**
Predstavo si lahko ogledajo tudi vsi abonenti – zamudniki.
SOBOTA, 27. oktobra, ob 19.30 – **Dušan Jovanović: ZID JEZERO, za IZVEN (KONTO).**

MALA DRAMA SNG

SOBOTA, 27. oktobra, ob 20. uri – **Feri Lainšček: IMPRESARIJ, za IZVEN (KONTO)**

BLAGAJNA DRAME je odprta od 11. do 12. ure in od 18. ure do pričetka večerne predstave. Rezervacije po telefonu **221-511.**

OPERA BALET
SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA
Župančičeva 1, Ljubljana

Tizian Šojat in Krunoslav Cigoj 8. in 10. novembra v TOSCI.

40 let Gospodične Julije – predstava posvečena koreografinji Brigit Cullberg
Koreografska postavitev in režija: Jeremy Leslie Spinks
Torek, 23. oktobra, ob 19. uri – Prokofjev: **ROMEO IN JULIJA,** plešejo: R. Imaev, N. Vrhovec, V. Vidmar, M. Omerzel, S. Vicol/Rangström: **GOSPODIČNA JULIJA**; plešejo: I. Pasarič, d. Bogdanič, D. Švara, J. Kosjanik, A. Stevens, P. Basailović; izven, kotno.
Sreda, 24. oktobra, ob 19. uri – Prokofjev: **ROMEO IN JULIJA,** plešejo: R. Imaev, N. Vrhovec, V. Vidmar, M. Omerzel, S. Vicol/Rangström: **GOSPODIČNA JULIJA,** plešejo: I. Pasarič, D. Bogdanič, D. Lavrič, J. Kosjanik, A. Stevens, P. Basailović; red študentski, izven, konto.

Petek, 26. oktobra, ob 19. uri – Verdi: **TRAVIATA,** izven, konto; dodatna predstava zaradi velikega zanimanja

Sobota, 27. oktobra, ob 19. uri – Donizetti: **LUCIA DI LAMMERMOOR,** sobota drugi, izven, konto.
Torek, 30. oktobra, ob 19. uri – Verdi: **NABUCO,** izven, konto.
Petek, 2. novembra ob 19. uri – G. Donizetti: **LUCIA DI LAMMERMOOR,** red petek, izven, konto.
Sobota, 3. novembra, ob 19. uri – G. Donizetti: **LUCIA DI LAMMERMOOR,** red sobota prvi, izven, konto.
Torek, 6. novembra ob 20. uri – C. Orff: **CARMINA BURANA,** red torek, izven konto.
Četrtek, 8. novembra, ob 19. uri – G. Puccini, **TOSCA,** izven, konto.
Petek, 9. novembra ob 19. uri – S. Prokofjev, T. Rangström: **ROMEO IN JULIJA – GOSPODIČNA JULIJA,** izven konto.
Sobota, 10. novembra ob 19. uri – G. Puccini: **TOSCA,** izven, konto.
Četrek, 15. novembra, ob 19. uri – G. Bizet: **CARMEN,** red študentski, izven, konto.
Sobota, 17. novembra, ob 19. uri – G. Donizetti: **LUCIA DI LAMMERMOOR,** izven konto.
Sreda. 21. novembra, ob 20. uri – C. Orff: **CARMINA BURANA,** red sreda, izven, konto.
Sobota, 24. nov., ob 20. uri – C. Orff: **CARMINA BURANA,** red sobota drugi, izven, konto.

Obiskovalce opozarjamo, da se predstave kantate Carmina Burana pričenjajo ob 20. uri.

Blagajna je odprta vsak dan, razen nedelje, od 11. do 13. ure ter uro pred predstavo. Rez. in inf. po tel. (061) 331-950 od 10. do 11. ure. Dijaki in študenti imajo popust.

MGL
MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANSKO

TOREK, 23. oktobra, ob 15.30 – W. Gombrowicz: IVONA, PRINCESA BURGUNDIJE – za abonma TOREK POPOLDAN.
SREDA, 24. oktobra, ob 19.30 – W. Gombrowicz: IVONA, PRINCESA BURGUNDIJE – za abonma ŠTUDENTSKI A.
ČETRTEK, 25. oktobra, ob 19.30 – W. Gombrowicz: IVONA, PRINCESA BURGUNDIJE – za abonma ŠTUDENTSKI B.
Vstopnice prodajamo v Prodajno informativnem centru – PIC MGL vsak dan od 10. do 12. ure in uro pred predstavo. Telefon 210-852. Vabljeni!
Sponzorja MGL sta Mednarodno podjetje Slovenijales in Neodvisni Dnevnik.

Slovensko Mladinsko Gledališče Ljubljana

TOREK, 23. oktobra, ob 19. in 22. uri – Niko Grafenauer-Gojmir Lešnjak: SKRIVNOSTI (51–52).
Gostovanje na Borštnikovem srečanju v Mariboru
Sreda, 24. oktobra, ob 19.30: DRAMSKI OBSERVATORIJ ZENIT (76), za IZVEN.
ČETRTEK, 25. oktobra, ob 15. in 19.30 – Veno Taufer: ODISEJ IN SIN ali SVET IN DOM (30–31).
Ljubljanski predstavi v okviru Borštnikovega srečanja in za IZVEN.
PETEK, 26. oktobra, ob 19.30 – DRAMSKI OBSERVATORIJ ZENIT (77), za IZVEN.
SOBOTA, 27. oktobra, ob 17. uri – Niko Grafenauer–Gojmir Lešnjak: SKRIVNOSTI (55), za IZVEN.
Musical v režiji Janeza Pipana.
Rezervacije vstopnic: vsak dan (razen sobote in nedelje) med 10. in 12. uro po telefonu 301-286.
Prodaja vstopnic: vsak dan med 10. in 12. uro ter 16. in 18. uro v novem lokalu SMG na Trgu francoske revolucije 5, ter dve uri pred pričetkom predstave pri blagajni SMG, Trg VII. kongresa ZKJ 1 (za za Gospodarskim razstaviščem).

LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Kulturnica
Židovska steza 1
TOREK, 23. oktobra, ob 17. uri – Matjaž Laboda: PRAVLJICA IZ VITRINE – Sivčkovi spomini, IZVEN.
Vstopnice so na voljo uro pred predstavo v Kulturnici, rezervacij ni!
Veliki oder
PETEK, 26. oktobra, ob 17. in v SOBOTO, 27. oktobra, ob 11. in 17. uri – Svetlana Makarovič: SAPRAMIŠKA, IZVEN.
Gledališka blagajna je odprta v sredo, četrtek in petek od 11. do 12. in uro pred predstavo. Rezervacije in informacije ob istem času po telefonu 314-962.

ŠENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

SREDA, 24. oktobra, ob 19.30 – France Milčinski Ježek: SRČEK DELA TIKA TAKA. Abonma red E in IZVEN.
ČETRTEK, 25. oktobra, ob 17. uri – Frane Milčinski Ježek: SRČEK DELA TIKA TAKA. abonma red U in IZVEN.
SOBOTA, 27. oktobra, ob 19.30 – Frane Milčinski Ježek: SRČEK DELA TIKA TAKA. IZVEN.
Prodaja vstopnic dva dni pred dnevom predstave od 16. do 18. ure, na dan predstave pa dve uri pred pričetkom. Rezervacije po telefonu 312-860.

GLEJ

GLEJ IN BETONTANC TEATER

TOREK, 23. oktobra, ob 20. uri: predstava PESNIKI BREZ ŽEPOV: v kleti gimnazije Poljane (vhod z Ulice talcev). Režija Matjaž Pograjc. Zadnja ponovitev, pred gostovanjem v Trstu in Glasgowu! Rezervacije in prodaja vstopnic v EG GLEJ, tel.: 216-679.
»....ko gibalna akcija doseže višek ... nas popelje v območje drame, igralstva.«
(Emil Hrvatin)
ČETRTEK, 25. oktobra, ob 21. uri in PETEK, 26. oktobra, ob 21. uri – predstava

LANCÔME

Režija Tomaž Štrucl.
»Kljub predlogi (A. Miller) ... ni predstava prav nič mračna in črno čarovniška, nasprotno ... ironija ... vnaša simulaker popa.« (V. Taufer, RTV).
Rezervacije po telefonu 216-679.
V NUK, Turjaška 1 postavljena razstava časopisnih člankov o EG Glej.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

BORŠTNIKOVO SREČANJE

TOREK, 23. oktobra.
ob 19. uri – Niko Grafenauer: SKRIVNOSTI – Slovensko mladinsko gledališče Ljubljana na Velikem odru SNG, režiser: Janez Pipan;
ob 22. uri – Niko Grafenauer: SKRIVNOSTI – Slovensko mladinsko gledališče Ljubljana na Velikem odru SNG, režiser: Janez Pipan;
ob 19. in 22. uri – M. Matišić: BOŽIČNA BAJKA – Gledališče Marin Držić iz Dubrovnika na Malem odru SNG;
ob 20. uri – V. Repnik: BRIGADE LEPOTE – Gledališče HELIOS in CD v Cankarjevem domu v Ljubljani.
(Odhod avtobusa izpred SNG, Slovenska 27 ob 17. uri).
SPREMLJEVALNI PROGRAM
ob 11. uri: predstavitev prve številke revije EVROMASKE – v Kazinski dvorani SNG;
ob 19. uri – Line Art – MULTIMEDIAL – Jure Cekuta – V Cafe ARTE na LENTU.
Med Borštnikovim srečanjem je blagajna odprta:
– od 10. do 13. ure ter od 17. do 19. ure in uro pred vsako nočno predstavo.

BS 25 LET

GENERALNI SPONZOR 25. BORŠTNIKOVEGA SREČANJA

SLOVENIJALES
Mednarodno podjetje

sopokrovitelji:
HENKEL ZLATOROG
JEKLOTEHNA
DRAVSKA TISKARNA
PETROL
TGO POHORJE
APIS
SWATY
FLORINA

Slovensko Ljudsko Gledališče Celje

TOREK, 23. oktobra, ob 12. uri – A. Dumas père: POKVARJENEC ali lepota in moč. Režiser Vito Taufer. Abonma IV. mladinski.
SREDA, 24. oktobra, ob 9. in 11. uri – H. Ch. Andersen-B. Veras: DALEČ OD DVORCA. Režiser Miran Herzog. Gostovanje v Šmarju pri Jelšah.

PRIMORSKO DRAMSKO GLEDALIŠČE

Feri Lainšček
ČIREN ČAJ IN JUHA KOKOS POKOS KVAK KVAK

TOREK, 23. oktobra, ob 10. uri v mali dvorani KD Nova Gorica. ČIREN ČAJ IN JUHA KOKOS POKOS KVAKA KVAK za OŠ Dobrovo.
SREDA, 24. oktobra, ob 19. uri – Nikolaj R. Erdman: SAMOMORILEC. Gostovanje v Ravnah na Koroškem.
ČETRTEK, 25. oktobra, ob 19. uri – Nikolaj R. Erdman: SAMOMORILEC. Gostovanje na Borštnikovem srečanju v Mariboru.
PETEK, 26. oktobra, ob 19. uri – Nikolaj R. Erdman: SAMOMORILEC. Gostovanje v Gornji Radgoni.

KULTURNI DOM NOVA GORICA

TOREK, 23. oktobra, ob 18. uri v baziliki na Sveti gori (prvotno napovedan dne 22. oktobra 1990) za 2. abonmajski koncert in izven – gostovanje čeških in slovaških glasbenikov z dirigentom Stojanom Kuretom in opernimi solisti praške, brnske in bratislavske opere. Osrednji del programa je namenjen izvedbi Rossinijeve stvaritve STABAT MATER, uvodoma pa bomo prisluhnili tudi Mozartovemu violinskemu koncertu v izvedbi mladega tržaškega violinista.
Sodelujejo:
AKADEMSKI PEVSKI ZBOR MEŠANI ZBOR ŽEROTIN SIMFONIČNI ORKESTER KONCERVATORIJA OLOMOUC, Češkoslovaška.
Solisti: Zdenka Mollikova, sopran, Jitka Zerhauova, alt, Milan Voldrich, tenor, Richard Novak, bas, Igor Kuret, violina.
Zborovodja: Jiri Klimeš, dirigent: Stojan Kuret.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

KINOTEKA
ob 16., 18. in 20. uri
PREVARANTI (LES TRICHEURS), Francija, 1958. R.: Marcel Carné.

KOMUNA
ob 10. uri matineja
MISSISSIPPI V PLAMENIH (MISSISSIPPI BURNING), ZDA, 1988, politična grozljivka.
ob 16.30., 18.45 in 21. uri
ČEDNO DEKLE (PRETTY WOMAN). ZDA, 1990, komedija. I.: **Richard Gere, Julia Roberts.**

UNION
ob 16., 18., in 20. uri
ŠE 48 UR (ANOTHER 48 HRS.), ZDA, 1990, akcijska komedija. R.: Walter Hill. I.: **Eddie Murphy, Nick Nolte.**

MINI KINO UNION
Nadaljujemo prikazovanje poletnih filmov:
ob 16.30, 18.45 in 21. uri
VELIKA MODRINA (LE GRAND BLEU), Francija, 1988, melodrama. R.: Luc Besson. I.: Rosanna Arquette, Jean-Marc Barr, Jean Reno.

VIČ
ob 16., 18.15 in 20.30
GORILE V MEGLI (GORILLAS IN THE MIST), ZDA, 1989, avanturistična drama. R.: Michael Apted. I.: Sigourney Weaver, Bryan Brown. Zadnjič.

BEŽIGRAD
ob 16., 18.15, in 20.30
DICK TRACY. ZDA 1990, gangsterski. R.: Warren Beatty. I.: Warren Beatty, **Madonna,** Al Pacino, Dustin Hoffman. **Vsak tisoči obiskovalec prejme kaseto I'm Breathless (Madonna).**

ŠIŠKA
ob 16., 18. in 20. uri
ZGODBE S TEMNE STRANI (TALES FROM THE DARK SIDE: THE MOVIE), ZDA, 1990, horror. R.: John Harrison. I.: Deborah Harry. (Po zgodbah A. C. Doyla in Stephena Kinga). Zadnjič.

TRIGLAV
Zadnja priložnost – revija repriz VESNA filma:
ob 16., 18. in 20. uri
MOŽ Z ZVEZDE (STARMAN), ZDA, Z/F. R.: John Carpenter. I.: Jeff Bridges.

MOJCA
ob 16. in 17.30
REŠITELJI (THE RESCUERS), ZDA, risanka. Walt Disney.

SLOGA
ob 10. in 12. uri
KDO JE OBRIL AJSHO, ZDA. (V)
ob 14., 16., 18., 20. uri
SEKS V ZAPORU, ZDA.
ob 22. uri
POHOTNICA, ZDA.

DOMŽALE:
ob 16. in 18. uri
KRISTINA (CHRISTINE), thriller. Repriza.
ob 20. uri
D. O. A., ZDA, kriminalka. Repriza.

Prodaja vstopnic uro pred prvo predstavo.

OBVESTILA

Plesna šola Jenko
tel.: 320–042
PETKOVŠKOVO NAB. 35
vpisuje v naslednje plesne tečaje:
ZAČETNI: 23. 10. (torek in četrtek), ob 20.30, 31. 10. (sreda), ob 19. uri.
NADALJEVALNI: 30. 10., ob 19. uri
Tečaji za starejše (nad 30 let): začetni: 17. 11. (sobota), ob 18. uri
VPIS: vsak dan od 11. do 13. in od 16. do 20. ure, tel. 320-042.

ZVEZA KULTURNIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

FILM VIDEO WORSKSHOP SREDNJEŠOLCI! SAMO ZA VAS!
Spoznavanje filma/videa, projekcije, praktična snemanja, ustvarjanje, itn. Celoletni workshop! Tovarna sanj! SEMESTER SA-MO 500,00 din.
PRIČETEK: torek, 23. 10., ob 19. uri v prostorih ZKOS, Ljubljana, Kidričeva 5, informacije po tel. 217-860, ZKOS.

hipodrom
celovška 25. Ljubljana

PORNO ZVEZDA IN POSLANKA V PARLAMENTU
to je:
CICCIOLINA
Nastop te enkratne umetnice bo v torek, 23. 10. 1990.
p-7467-st

EUREKA PLESNI STUDIO
tel. 329-195 211-118

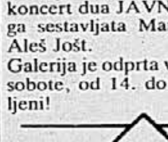
TO BO VAŠA PLESNA ŠOLA!
Plesni tečaji, jazz, rekreacija, plesne novosti, otroška plesna šola, dance partys. Za staro in mlado. Presenečenje ob obisku šole.
3 plesne dvorane, restavracije, parkirni prostor. Pokličite!
KOMPAS, Šubičeva 1, 211-118
HOTEL ILIRIJA – Šiška, 16.–21.

Medicinska fakulteta obvešča, da bo Janez Fischinger, dr. med. in dr. stom., branil svojo doktorsko disertacijo z naslovom – »Vprašanje ohranitve mandibule pri operativnem zdravljenju karcinoma ustnega dna«. Zagovor bo v četrtek, 25. oktobra, ob 11. uri v bralnici na tajništvu, Vrazov trg 2/1,

VISES – italijansko združenje za ekonomski in družbeni razvoj in SKUPNOST ITALIJANOV PIRAN
vabita na predavanje: **DRŽAVNE PARTICIPACIJE V MEŠANEM SISTEMU**
Predavatelj: Dr. Gian Antonio SAMBO, direktor sindikalnega združenja INTERSIND.
Kotizacije ni.
Simultano prevajanje zagotovljeno.
Inf. po tel. (066) 73-529.

SGP Konstruktor, p. o., Maribor, Sernčeva ulica 8
obvešča, da v proizvodno poslovni kompleks v Mariboru, Jadranska c. 26, ki je predmet javne dražbe, objavljeni v dnevniku »Delo«, dne 17. 10. 1990, ne sodi parcela št. 1970, pripisana k vl. št. 1409 k. o. Sp. Radvanje.

Plesna šola ROŽANC
Trg OF 3
(pri kolodvoru)
tel.: 325-878

Od 13. do 18. vabimo k vpisu v:
ZAČ.: 7. 11., NAD.: 20. 11.
JAZZ: 19. 10. (Miha Lampič)
JAZZ AVDICIJA: 23. 10., ob 20. uri
Še je čas, da se vključite v našo JAZZ skupino, ki jo bo vodil Miha Lampič.

BABILON

TOREK, 23. oktobra: Danes **ELITNI PLES FAKULTET.** Za popestritev programa skrbi **PLESNA SKUPINA LUCKY LIPS.** Prvič pri nas pa si lahko ogledate čudo svetlobne tehnike – **SPEKTAKULARNI SHOW LASERJA.**

KLUB K4 KERSNIKOVA 4 LJUBLJANA

DNEVNI BAR od 10. ure
torek: **RŠ v K 4 – SPIKE LEE (video) VS PUBLIC ENEMY!**

ŠKUC Galerija ŠKUC, Stari trg 21, Ljubljana

V galeriji, kjer je na ogled razstava skulptur Ademira Arapovića, bo v petek, 26. okt., ob 20. uri koncert dua JAVNA DVAJA, ki ga sestavljata Marko Brecelj in Aleš Jošt.
Galerija je odprta vsak dan, razen sobote, od 14. do 20. ure. Vabljeni!

Black Jack club

Danes HOUSE PARTY. Dekleta imajo prost vstop!
SREDA, 24. oktobra nastopa ANDREJ ŠIFRER. Po osmih letih ponovno v Ljubljani.

SVETOVNI PLESNI PROGRAM

PLESNA ŠOLA KAZINA
Trg osvoboditve 1 Ljubljana tel. 214-348

Informacije, vpis vsak delavnik od 16. do 20. ure.
DRUŽABNI PLES:
I.: sre., 24. 10. ned., 28. 10.
II.: pet., 23. 11., sre., 14. 11.
JAZZ I: tor., 13. 11.
JAZZ II: čet., 15. 11.
MATURANTSKI TEČAJI
Nudimo ugodne cene.

Vpisujemo novince v otroško plesno šolo
MALE KAZINE DO 30. 10. 1990.

Vabimo vnove plesalce v **JAZZ, ŠPORTNO in R'n'R** – skupino KAZINE. **Avdicija** bo v nedeljo, 28. 10. v Festivalni dvorani.
– DO 12 let ob 10.30
– OD 12 – 15 let ob 15. uri
NAD 15 let ob 18. uri.

URŠKA
več kot plesna šola

NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU
hala B2/II – tel.: 327-651
INFORMACIJE, REZEVARICJE, VPIS: od 10. do 12. ure in od 15. do 20. ure
Vabimo k vpisu v tečaje za:
DRUŽABNI PLES
I. sreda, 24. 10. (nad 30 let), petek, 26. 10.
II.: ponedeljek, 5. 11. (nad 30 let), torek, 6. 11.; sobota, 10. 11.
III. sobota, 10. 11.
IV: sobota, 10. 11.
Za maturantski tečaj iščemo dva razreda fantov.

Telefon ZATE – ZAUPNI TELEFON za otroke, ženske, družino, žrtve nasilja in vse nemočne 323-353
vsak dan od 16.–21. ure

DUNAJ ADRIA AIRWAYS
TOREK ČETRTEK PETEK NEDELJA

KUHAMO GROZNO IN PRIDEMO VEDNO PREPOZNO
BAMBO
najhitrejša dostava tople hrane in pijače na dom.
Tel. (061) 317-831
Odprto od 9. do 01. ure.

VABILO
NA KOLOKVIJ OB SREDAH NA INSTITUTU »JOŽEF STEFAN«
V SREDO, 24. oktobra, bo ob 13. uri v veliki predavalnici instituta »Jožef Stefan«, Jamova 39, predavanje z naslovom:
NOVOSTI PRI NAČRTOVANJU ANALOGNO DIGITALNIH INTEGRIRANIH VEZIJ
Predavatelja prof. Lojze Trontelj in prof. Janez Trontelj iz Fakultete za elektrotehniko in računalništvo Univerze v Ljubljani bosta predstavila smer razvoja elektronskih integriranih vezij na silicijevi ploščici, njihovo zmogljivost, tehnologijo izdelave in programska orodja za načrtovanje.
Vljudno vabljeni!

stop

DEŽURNI ZDRAVNIK

LJUBLJANA
1. Nujna ambulantno-medicinska pomoč v Ljubljani za odrasle neprekinjeno v Urgentnem bloku Univerzitetnega kliničnega centra (vhod iz Bohoričeve ulice): za otroke in mladino do 15. leta starosti – ob delavnikih čez dan v otroških in šolskih dispanzerjih Zdravstvenega doma Ljubljana; – ponoči od 19. od 7. ure, ob nedeljah in praznikih v pediatrični dežurni ambulanti – dispanzer za otroke Center, Ulica stare pravde 2, tel. 327-942.
2. Za nujno zdravniško pomoč na domu kličite po tel. 323-060. V primeru življenjske nevarnosti ali ogroženosti pa po tel. št. 94. Za otroke in mladino do 18. leta starosti se ob delavnikih od 7. do 19. ure obračajte na otroške in šolske dispanzerje Zdravstvenega doma Ljubljana. Pediatrična dežurna ambulanta od 19. do 7. ure, ob nedeljah in praznikih pa bo zagotavljala le v izjemnih primerih prevoz otrok z reševalnim vozilom v ambulanto. V takem primeru kličite po tel. 327-942.
3. Prebivalci občine Grosuplje – Ivančna Gorica naj kličejo za nujno zdravniško pomoč na domu podnevi v redne ambulante. Ponoči od 19. do 7. ure zjutraj in ob nedeljah ter praznikih ves dan pa na telefonsko številko 783-039 ali 783-006. Če se zdravnik ne javi, ker je na terenu, naročite obisk na Reševalno postajo Ljubljana, telefonska številka 94, ki ga bo preko radio-zveze posredovala zdravniku na teren.
4. Nujna zobozdravstvena pomoč je vsak delavnik, nedeljo in praznik v prostorih TOZD Center, Zdravstvenega doma Ljubljana, Metelkova ulica 9, pritličje, soba št. 50.
Ambulanta nudi pomoč v nujnih primerih in sicer ob delavnikih od 19. do 23. ure, ob nedeljah in praznikih pa od 7. do 23. ure.
Ob delavnikih med 7. in 19. uro nudijo zobozdravstveno prvo pomoč dispanzerji za zobozdravstveno varstvo Zdravstvenega doma Ljubljana.
»Klic v duševni stiski« deluje od 19. do 7. ure naslednjega dne. Kličite po tel. (061) 313-715. Telefonski številki za nujno zdravniško pomoč za vojaške zavarovance sta 331-142 in 224-903.

DEŽURNA LEKARNA

LJUBLJANA
Nočna in nedeljska dežurna služba: CENTRALNA LEKARNA, Ljubljana, Prešernov trg 5. Izdaja nujnih zdravil in zdravil na recepte, predpisane istega dne.
MARIBOR
Nočna in nedeljska dežurna lekarna: Lekarna Glavni trg 29.

IMOBILIA
PROMET Z NEPREMIČNINAMI
Titova 194, tel. (061) 341-161
Honorarno zaposlimo najmanj
agenta in tajnico
Pričakujemo: lasten prevoz, komunikativnost, zanesljivost
Omogočamo: deljen delovni čas in stimulativno nagrajevanje
Informacije od 12. do 13. ure.
20-7202

Kadar imate kaj odveč, preprosto pokličite
(061) **318-866**
sprejem malih oglasov po telefonu

STIKOVA VROČA LINIJA
ZVEDELI VČERAJ – VELJA DANES!

NAROČILA ZA OBJAVO OGLASOV V STIKOVI VROČI LINIJI SPREJEMAMO PO TELEFONU (061) 329-559 IN NA NASLOV DELO STIK, LJUBLJANA, TITOVA 35, DO 12. URE ZA OBJAVO NASLEDNJI DAN.

NAJ PONUDBA TEDNA vsak ponedeljek CDA – mednarodno podjetje Ljubljana
BTV **SAMSUNG, 55 cm,** raven zaslon, **teletekst,** stereo, **8.990 din,** pri plačilu z **gotovino** je cena s popustom **8.540 din;**
BTV **NORDMENDE, 72 cm,** raven zaslon, **teletekst,** stereo, **15.490 din.**
CDA – center **ŠKOFLJICA,** Dolenjska c. 474, tel. **(061) 666-032,**
CDA – center **KRANJ,** C. talcev 3, **tel. (064) 22-367.**
Možnost nakupa na **6-mesečno posojilo.**

PEKING – 18. 11. – 25. 11. 1990 – avio
ISTANBUL – antična Turčija – 24. 11. – 2. 12. 1990 – avio
MÜNCHEN – nakupovalni izlet 3. 11. 1990
PALMANOVA – Porto Gruaro – nakupovalni izlet 27. 10. 1990
SLAVNIK, Tavčarjeva 8a, Lj., tel. 321-351, 321-552.

MÜNCHEN 3. 11.
1 dan in pol, din 450. **MERITUR,** Bičevje 1, tel. (061) 264-264, 273-494.

ODSLEJ TUDI V KOPRU
Metalka trgovina je odprla **novo** Prodajalno v Kopru, na Ogrlici b. š.:
– **bogata ponudba** tehničnih izdelkov
– sodobna **računalniško vodena** prodaja
– **10%** popusta do 17. novembra (pri plačilu v gotovini in nakupu nad 500 din)
Do 3. novembra **presenečenje** Slovenijavina za prve kupce: Amigo in Avia – **brezplačna degustacija** in **ugoden nakup** vsak dan **med 15. in 17. uro, ob sobotah pa med 10. in 12. uro.**
Vabljeni v novo **METALKINO PRODAJALNO V KOPRU!**

SYMPEX, d.o.o., LJUBLJANA-ŠENTVID, PRUŠNIKOVA 17
V Domžalah, Cesta talcev 19 (Usnjarna) smo odprli prodajalno z naslednjimi reprodukcijskimi materiali:
– goveje, telečje, svinjsko, ovčje usnje za čevljarstvo, galanterijo-torbarstvo, tapetništvo in HTZ sredstva (možna dodelava);
– umetno usnje in skaj, kovinska galanterija, tekstil, plastika, guma, lepila.
Ugodne cene, priporočamo se za obisk!
Informacije po tel. (061) 721-811, odprto od 6.30 do 14.30.

ZA VAŠ OKUS IN VAŠ UGLED
smo za **danes, 23. 10. 1990, ob 19.30** pripravili **pokušino baročne glasbe** z ansamblom Ramovš Consort. Ker so povabljeni mnogi visoki in odlični gostje, je število vstopnic še toliko bolj omejeno. Po 500 din jih lahko kupite v Galeriji Kompas na Titovi 12 (tel. 331-444 in 211-765) ali na ljubljanskem gradu v dnevnem baru. Prosimo vas tudi, da upoštevate, da je večerna toaleta obvezna. **Vabi vas Koncertna agencija Klemen Ramovš Management, d.o.o.**

PESEK IN CISTERNE V METALKI NA TOPNIŠKI
Posebna ponudba v **METALKINEM PRODAJNEM CENTRU na Topniški 9** v Ljubljani:
– PESEK, primeren **za urejanje** grobov v vrečah po 50 kg: KULIR **70 din,** drobljenec IZ BELEGA MARMORJA **130 din;!**
– **pločevinaste cisterne** za kurilno olje – **2000 l,** cena **5.062,30 din** (brez p. davka **4.466,14 din).**

EL. KABLI UGODNO ELEKTROMAX
PP/R 3×2,5 po 7,30 din ● PP/R 3×1,5 po 5,60 din ● Cene so brez PD ● Tel. (061) 483-293. **Ves elektroinst. mat., ki ga potrebujete, dobite pri nas.**

HALO-PIZZA dostava vročih pizz in pijače na dom tel. (061) 210-331
Si niste danes morda zaželeli vroče, slastne pizze? Samo pokličite po tel. (061) 210-331 in izbirajte:
- Halo pizze
- pizze po domače
- pizze bolognese
- lovske pizze
- kraške pizze
- morske pizze
- pizze stelamaris
- zelenjavne pizze
- pizze s skuto
- pizze HAWAII

Dober tek vam želi HALLO-PIZZA.

IDEJA KAMNIK
Svetovalno prodajni studio **IDEJA KAMNIK,** Kidričeva 35 obvešča porabnike, da ima ponovno v zalogi **PREPROGE** vseh velikosti iz **100% VOLNE.** Sprejema tudi naročila za izdelavo preprog v želenih velikostih. Hkrati vas obvešča, da spet prodajajo lamelne zavese po naročilu.

GRADBENA IN DRUGA PODJETJA
Pripravljamo kakovostne in kalorične malice po 36 din in kosila po 46 din, zlasti primerne za delavce pri težjih delih. Za naročila nad 20 obrokov na območju Ljubljane zagotovimo dostavo. **Pokličite nas po tel. (061) 555-531, GIP Ingrad, Družbeni standard.**

PADOVA 27. 10.
Ugodni nakupi na »Šuštarski soboti« in ogled mesta. **MERCATOR TURIST,** Tavčarjeva 6, tel. 312-254, 317-285.

ZNIŽANJE
Mikrovalovna pečica HITACHI MR 5900 v beli ali rjavi barvi sedaj 410 DEM.
Informacije in prodaja:
PCP FUTURA, Ljubljana, Trg revolucije 1, tel.: (061) 219-107
PCP HOLIDAY INN, Ljubljana, Nazorjeva 2, tel.: (061) 219-550.

STE OSAMLJENI
Z našo strokovno pomočjo in z vašim zaupanjem do idealnega partnerja za življenje v dvoje. Podjetje SLAP, tel. (061) 343-487, od 8. do 12. in 14. do 17. ure.

Ponovno na slovenskem trgu KOTLI ZA CENTRALNO OGREVANJE in SANITARNO VODO
vrhunskega proizvajalca **CHAFFOTEAUX ET MAURY,** zmogljivosti 10.000 – 30.000 kcal in **plinski gorilniki proizv. »SICMA«** od 11.000 – 41.000 kcal, 90% izkoristek plina, silikonska prevleka izmenjevalca, avtomatska regulacija in vklop, takojšnja vroča sanitarna voda, kopičenje vodnega kamna izključeno, delovanje na zemeljski, mestni ali ustekleničen plin, servis in nad. deli zagotovljeni, enoletna garancija, dobava takoj. Prodajno mesto **ZADIG, d.o.o.,** Mokrška 32, Lj., tel. (061) 262-958.

AR klub
Na stadionu Ljubljane v Šiški organiziramo program atletske rekreacije z vadbo moči, savno, ročno in hidro masažo ter vibracijsko mizo. Vadba je vsak delavnik od 19. – 22. ure. Inf. od 10. – 12. ure po tel. (061) 318-461.

SAFARI TANZANIJA LONDON
Ste kdaj sanjarili **o Afriki** – levih, slonih, tropski pokrajini, dolgih peščenih plažah...? Au–pair, tečaji angleščine, 5-dnevni programi. Inf. **Erazem,** Kersnikova 4, Lj., tel. 318-454, od 17. do 19. ure.

INFOKART NAŠA BARVA – VAŠE SPOROČILO Tel. (061) 221-286, (061) 621-630
Na Kardeljevi 23, pri Filozofski fakulteti, posluje nova INFOKART fotokopirnica. Opremljena je z najnovejšimi stroji CANON in poleg črnobelih izdeluje tudi barvne fotokopije vaših slik na papir ali na prosojnice. Novost so večlistne povečave do velikosti 119×168 cm in poceni dvobarvne fotokopije, ki jih oblikujemo po vaši želji. NUDIMO UGODNE KOLIČINSKE POPUSTE.
ČE VAM KDO IZDELA BOLJŠO KOPIJO, NAM SPOROČITE!
Odprto od ponedeljka do petka od 8.30 do 16.30.

NA CIPRU JE TOPLEJE
Globtour vas vabi na mini počitnice. Odhod 21. novembra, vrnitev 25. novembra. Tel. (061) 327-743 ali 311-164.

RAČUNOVODSTVO, SVETOVANJE
Zasebnim podjetjem in obrtnikom zagotavljamo kompletno računovodstvo in svetovanje v zvezi s poslovanjem. **STIK SERVIS,** Parmova 33, tel. 326-389, 301-389.

DNEVNIK »DELO«, IZDAJA ČGP DELO, TOZD DELO ● USTANOVITELJ TOZD DELO ● NASLOV UREDNIŠTVA: LJUBLJANA, TITOVA 35, TELEFONA N. C. 318-255, 319-255 ● MALOPRODAJA – KOLPORTAŽA ● YU DELO 31-255 ● POŠTNI PREDAL 29, 61001 LJUBLJANA ● TISK DRUŽBENO PODJETJE DELO – TISK ČASOPISOV IN REVIJ, P. O. LJUBLJANA, TITOVA 35 ● NAROČNINA TEL. 315-366, **REKLAMACIJSKI ODD. DOSTAVE DNEVNIKA »DELO« ZA LJUBLJANO TEL. 318-880, LJUBLJANA, TITOVA 35, NON STOP OB DELAVNIKIH IN SOBOTAH** ● POSAMIČNA ŠTEVILKA STANE 8,00 DINARJEV, PETKOVA IN SOBOTNA ŠTEVILKA 10,00 DINARJEV ● **NAROČNINA ZA OKTOBER 1990:** 170,00 DINARJEV (ZA PRAVNE OSEBE 232,00 DINARJEV), ZNIŽANA NAROČNINA ZA UPOKOJENCE 153,00 DINARJEV, VEZANA NAROČNINA ZA DELO PLUS 200,00 DINARJEV, ZA UPOKOJENCE 180,00 DINARJEV, SAMO ZA DELO PLUS 32,00 DINARJEV ● ZA PLAČNIKE PO BANKI (TRAJNI NALOGI) ŠE 5% POPUST ● NAKAZILA NAROČNINE NA TEKOČI RAČUN: ČGP DELO – TOZD »DELO«, ŠTEVILKA 50102-603-48909 ● LETNA NAROČNINA ZA TUJINO OD 1. 7. DALJE: ZDA 641 USD, AVSTRIJA 4.724 ATS, ZRN 667 DEM, FRANCIJA 2.254 FRF, ŠVICA 558 CHF, ŠVEDSKA 2.412 SEK, ITALIJA 501.500 ITL ● PLAČILA NA DEVIZ. RAČUN PRI LB, ŠTEVILKA 50100-620-107-257300-27822/0; NAROČILA NA DNEVNIK DELO SPREJEMAMO VSAK DAN IN ZAGOTAVLJAMO DOSTAVO NA DOM V PETIH DNEH OD NAROČILA ● ODPOVEDI LAHKO UPOŠTEVAMO OB KONCU MESECA ● STIK – SPREJEM MALIH OGLASOV PO TELEFONU 318-866 ALI OSEBNO NA BLAGAJNI V ŠUBIČEVI 1 ALI TITOVI 35 OD 7. DO 19. URE ● SPREJEM OSMRTNIC: OB DELAVNIKIH OD 7. DO 16. URE OZ. OB SOBOTAH OD 7. DO 11. URE OSEBNO (ŠUBIČEVA 1 IN TITOVA 35), PO TELEKSU YU DELO ST 31-633, S TELEGRAMOM ALI PO TELEFONU 318-866 (OD 14. DO 16. URE) ZA NAROČNIKE IZVEN LJUBLJANE ● OGLASNO TRŽENJE, LJUBLJANA, TITOVA 35, 61001 LJUBLJANA, TELEFON 318-570, TELEFAX 318-570 ● OB NEDELJAH IN PRAZNIKIH SPREJEMA OSMRTNICE (DO 16. URE) NEPOSREDNO CENTRALNA REDAKCIJA »DELA«, LJUBLJANA, TITOVA 35 OSEBNO ALI PO TELEFONU 315-366 ZA NAROČNIKE IZVEN LJUBLJANE ● ROKOPISOV NE VRAČAMO **TELEFON DEŽURNEGA UREDNIKA 318-752, TELEKS YU DELO 31-255, TELEFAKS 311-871.**

STIKOVA VROČA LINIJA

ZVEDELI VČERAJ – VELJA DANES!

NAROČILA ZA OBJAVO OGLASOV V STIKOVI VROČI LINIJI SPREJEMAMO PO TELEFONU (061) 329-559 IN NA NASLOV DELO STIK, LJUBLJANA, TITOVA 35, DO 12. URE ZA OBJAVO NASLEDNJI DAN.

DOMUS, Potrošniško informativni center, Kardeljeva 2	vabi med 9.30 in 19.30 na ekskluzivno prodajno razstavo keramičnih izdelkov KERAMIX Volčja draga pri Novi Gorici. **Ugoden nakup** po tovarniških cenah, obročno odplačevanje, nasveti strokovnjaka, brezplačna dostava kupljenega blaga v Ljubljano.
Najcenejša stanovanjska zadruga ● 92	Vpisnina 50 din, 2% provizija, zaradi poenostavitve vaše nabave posluje zadruga v prostorih naše maloprodaje. **JEKLOTEHNA, prodajni center** Ljubljana, maloprodaja in skladišče, Šmartinska c. 64, tel. (061) 454-248. **Nakup gradbenega materiala po izjemno ugodnih cenah.**
Gostilna POD ROŽNIKOM – ČAD, tel. (061) 213-446	vas vabi na **specialitete srbske kuhinje.** Ob petkih in sobotah od 19. do 23. ure pa boste lahko poslušali starogradske napeve.
Izobraževalni center za tuje jezike, Vilharjeva 21	prireja 1-tedenski tečaj angleškega jezika **PORTFOLIO,** ki bo od 5. do 9. novembra. Predaval bo Gareth Owen iz Portofolio English LTD. – Canterbury. 2-dnevni celodnevni seminar za prevajalce angleškega jezika, ki je namenjen prevajalcem angleške strokovne literature v podjetjih in v svobodnem poklicu. Seminar bo 29. in 30. oktobra, vodil pa ga bo mag. Alan Duff.
KRALJEVICA SLOVENSKO ZDRAVILIŠČE	ponuja v novembru in decembru prosta mesta na naši simpatični terasi. **Cene ugodne.** Čakamo vas, izkoristite vikende za sprehode ob morju. Rez po **tel. (051) 801-255.**
Avtomobili z A/C radio, centralno zaklepanje	po zelo ugodnih cenah TIPO DGT, vsa vozila Honda in Mitsubishi. **BLISK, d.o.o.,** Tbilisijska 61, tel. (061) 266-971.
MARTINOVANJE na Dolenjskem	**ki se ga boste še dolgo spominjali:** sobota, 10. 11., 439 din. **MERITUR,** Bičevje 1, tel. (061) 264-264, 273-494.
POHIŠTVO ŠE VEDNO NAJCENEJE V MAŽI	Garnitura otroške sobe od 7.422 din naprej, spalnice od 11.033 din naprej, kuhinje (3m) od 9.094 din naprej. **Cene pohištva v MAŽI, Tomšičeva 4, Lj. (poleg Name), tel. (061) 215-748, so cenejše od najcenejših.**
Pravi naslov za nakup pohištva R-Interier, Šlandrov trg 9, Žalec	Če ste se že spraševali, zakaj je R-Interier najbolj obiskana trgovina s pohištvom in stanovanjsko opremo na Štajerskem, je odgovor preprost: – ker imajo najnižje cene – ugodne kreditne pogoje – brezplačno dostavo do 10 km oddaljenosti – ker vam poleg že tako nizkih cen zagotavljajo še 10% gotovinski popust. – Akcijska prodaja odej po zelo ugodnih cenah na 3 obroke.
PANTEON šola za tuje jezike	vabi na predavanje **prof. dr. Jožeta Toporišiča: Novosti v slovenskem pravopisu.** Predavanje bo 24. 10. ob 17.30 v Zelenem salonu hotela Holliday Inn. Vstop prost. Prijave po tel. 312-916 (število udeležencev omejeno).
INDIJSKA KUHINJA	**V restavraciji GLORIA, Vodnikova 6,** pripravljamo pristne **indijske specialitete,** tudi za vegetarijance. Rez. po tel. 559-698.
ATLASOV FOKUS	**Džerba – otok tuniškega juga,** letalo, 29. 10. – 1. 11. – **1.900 din. RIM,** letalo, 18. 10., 3 dni – **2.900 din.** Inf. **ATLAS,** tel. (061) 222-711, 222-741.
JOGA v manjši skupini	Hatha joga, avtogeni trening, relaksacijske tehnike, meditacija. Poseben tečaj tudi za bolnike. **JOGA SKUPNOST,** tel. (061) 317-835.
DEDEK MRAZ	Nudimo novoletno predstavo za otroke. **UNIKAT,** tel. (061) 50-989.
Danes v gostilni BEŽIGRAJSKI HRAM	**MALICA:** musaka iz jajčevcev, motovilec z jajcem **za 40 din;** **KOSILO:** gobova juha, pečena sv. krača po vrtnarsko, krompir z ocvirki, endivija solata **za 50 din. GP Črnuče,** tel. 322-714.
BLISK, Gornji trg 31	vam ponuja avtomobilske žarnice **12 V, H4, 55/50 W,** po akcijski **ceni 99,90 din.**
KOMPAS	**BUDIMPEŠTA,** odhod 26. 10., 3 dni, še nekaj prostih mest.
TUNIS – DŽERBA samo 1.900 din	29. 10., 4 dni, letalo, plačilo v 2 obrokih. **T. A. MERIDIAN,** Jesenice, tel. (064) 84-195.
T. A. PALČEK, Malgajeva 6, Celje, tel. (063) 26-922	**1 dan dopusta – 6 dni Pariza** – od 27. 11. – 2. 12. Zabava, nakupovanje, zanimivi ogledi pod strokovnim vodstvom, moderni avtobusi, nepozabni spomini. **Cena 2.700 din – 3 obroki.**
MINIMAX ob parku nasproti kolodvora	Dobili smo **ekskluzivne** moške italijanske volnene **suknjiče** in **čevlje.** Vabljeni!
MA & PO, d.o.o.	vam nudi popolno izbiro linijskih in matričnih tiskalnikov FUJITSU po najnižjih cenah in kratkih dobavnih rokih. Poleg tega vam takoj priskočimo na pomoč tudi v primeru, če se vam je pokvaril računalnik in ga v najkrajšem času popravimo. Ne odlašajte! Pokličite nas po telefonu (061) 344-581 ali nas obiščite osebno na Reboljevi 5-7 v Ljubljani med 8. in 17. uro.
ŠPANIJA ČEŠKOSLOVAŠKA SMUČANJE SILVESTROVANJE	24.11. – **COSTA BRAVA,** 8 dni **KRKONOŠI** – smučanje za božične in novoletne počitnice, 7 dni **KROMERIŽ** – silvestrovanje, 5 dni **Tur. ag. PANORAMA** Kranj, tel. (064) 36-261.
MLADEN JERNEJEC »ODSLIKAVANJA«	Danes, v torek, 23. 10., bo v **Moderni galeriji** ob 19. uri otvoritev razstave slik in prostorskega projekta »Odslikavanja« akad. slikarja **Mladena Jernejca.** Na otvoritvi bo govoril dr. **JURE MIKUŽ.** Vljudno Vas vabita Moderna galerija in ART agencija.
PANASONIC & TECHNICS za tiste, ki znajo gledati in poslušati	Specializirana trgovina z bogato ponudbo najnovejših modelov video, avdio naprav in TV. Zelo ugodno cene. Del ponudbe: CD player MASH od 3.578 – 6.202 din, kasetofon od 3.742 – 8.060 din, ojačevalec od 3.032 – 5.888 din. Enoletna garancija in zagotovljen servis. Prodaja SIMARK, d.o.o., Celovška 149. Odprto od 9. – 12. ure in od 16. do 19. ure. Pokličite, zahtevajte informacije, tel. 555-866, 555-867. Mi se ukvarjamo s kakovostjo.
TENIŠKI TEČAJI	**TENIŠKA ŠOLA LJUBLJANA** vabi v tečaj za otroke in odrasle. Za rekvizite je poskrbljeno. Inf. po tel. 264-312, od 12. do 14. ure.
ČLANI STANOVANJSKIH ZADRUG, POZOR!	V COLOR-jevi maloprodajni trgovini v Medvodah prodajamo barve in lake pod posebno ugodnimi pogoji. Vse inf. dobite po tel. (061) 611-402.
Z NAMI JE TUDI 29. NOVEMBRA PRIJETNEJE	★ na **COSTA BRAVI – ŠPANIJA,** 8 dni, avtobus, 24. 11. ★ v **PARIZU,** 6 dni, avtobus, 27. 11. ★ v **LIMASSOLU – CIPER,** 5 dni, letalo, 28. 11. ★ v **CARIGRADU,** 4 dni, letalo, 28. 11. ★ v **BUDIMPEŠTI** in na **DUNAJU,** 4 dni, avtobus, 29. 11. ★ obiščite **UNIS TOURS LJUBLJANA,** Igriška 5, tel. (061) 224-720.
CARINSKA ŠOLA CENTRA ZA ZUNANJO TRGOVINO V RADENCIH, tel. (069) 73-059	bo potekala štiri tedne v Ljubljani (od pon. do čet. od 14. do 19. ure), namenjena pa je vsem delavcem pri delih mednarodnega transporta in na zunanjetrgovinskih delih. Program zajema vse, kar je predpisano za strokovni izpit carinikov, razdeljena pa je na štiri predmetna področja: **carinski sistem in postopek, carinske tarife, spoznavanje blaga v carinskem postopku** ter **zunanjetrgovinski in devizni sistem.** Začetek 29. oktobra, predavali pa bodo strokovnjaki Gospodarske zbornice, Carinarnice Ljubljana, Zvezne carinske uprave, fakultet in drugih inštitucij. Informacije in prijave: CZT Radenci, 69252 Radenci, faks 069-73054
LESNA INDUSTRIJA IDRIJA, tel.: (065) 71-855	Lesna industrija Idrija vam ponuja največ ugodnosti pri nakupu pohištva. ATRIUM, pohištven program vrhunske kakovosti je dopolnjen tudi s spalnico, spalnice pa lahko izbirate še v mnogih drugih izvedbah. ANJA – program za spalnice in samske sobe – uveljavljena kakovost za solidno ceno. Ugodni prodajni pogoji veljajo v salonu Ark v Idriji in v vseh ateljejih Ark v Sloveniji. Pokličite! Dogovorili se bomo za obisk. Salon Ark, Idrija, tel. (065) 71-855, Studio 88, Ljubljana, Petkovškovo nabrežje 39, tel. (061) 312-814, Gambit, Kranj, Tomšičeva 30, tel. (064) 24-842, Ark Egida, Koper, Kidričeva 25, tel. (066) 21-585, Trgovina Pingo, Celje, Nama v Levcu, Radlje ob Dravi, Partizanska 12, tel. (0602) 71-228, Arist, Vrtojba, IX. prekomorske brigade 186. Svetovanje na domu, dostava in montaža pa tudi nakup po načelu »staro za novo«.
SAJ NI MOGOČE, PA JE...	Če potrebujete manjšo kuhinjo ali čajno kuhinjo v poslovnem prostoru, je to priložnost za vas: **cena** in **kakovost** ter **takojšnja dobava. V Prodajnem centru SLOVENIJALES,** Titova 52 v Ljubljani, imajo v zalogi **kuhinjske sestave GORENJE Model 142.** Sestava je široka 270 cm in stane **z vsemi vgradnimi aparati le 23.261,00 din.**
V Evropi: kavarni, slaščičarni in gostilnici Ajdi vas pričakujemo	na jutranjo kavico v gosilnici Ajda že od 5. ure naprej. S tortami in pecivom visoke kakovosti vas postrežemo v slaščičarni.

UDOBJE OGREVANJA

KOMBINIRANA PLINSKA PEČ FAIS GORENJE TIKI:

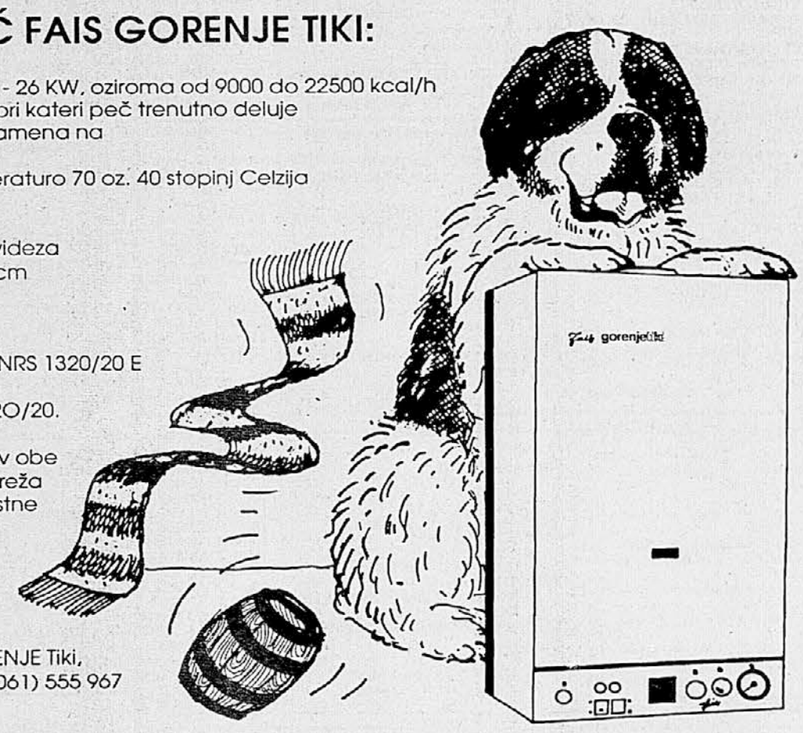
- avtomatska in natačna regulacija moči od 10 - 26 KW, oziroma od 9000 do 22500 kcal/h
- kar 95% izkoristek energije, neglede na jakost, pri kateri peč trenutno deluje
- vgrajena elektronika in ionizacijska kontrola plamena na gorilniku skrbita za optimalno porabo plina
- hitra priprava tople vode; od 3 do 13 l s temperaturo 70 oz. 40 stopinj Celzija
- onemogočeno nastajanje vodnega kamna
- higienska in ekološka neoporečnost
- peč lahko namestite kamorkoli, saj je lepega videza in visoka le 81 cm, široka 45 cm in globoka 35 cm

Izredno ugodno!
Maloprodajna cena brez prometnega davka le:
* **16.534 din** za napravo z elektronskim vžigom - NRS 1320/20 E
in
* **13.990 din** za različico s piezo vžigom - NRS 1320/20.

Poceni, mar ne? Še posebej, če dodamo, da je v obe ceni vključen **tudi ves pribor** za montažo in da mreža servisov Gorenja Tiki zagotovlja servis in nadomestne dele po vsej Jugoslaviji.

Če imate priključek za plin in odvod za dimnik, ste gotovo že na nogah!

Za vse dodatne informacije nas pokličite v GORENJE Tiki, Ljubljana, Magistrova 1, tel.: (061) 555 996, fax.: (061) 555 967

Fais gorenjetiki

Toplejši odnos do kupca!

CROATIA

Dragi starši!

Ste zavarovali Vašega otroka za letošnje šolsko leto?

Croatia zavarovanje zavaruje učence za 100 dinarjev ali več 24 ur na dan do začetka naslednjega šolskega leta, ne glede na to, kje so.

Premijo plačate v šoli, Vi ali Vaš otrok. Tisti, ki so zavarovani, so bolj varni!

Če še niste zavarovali otroka, storite to takoj!

CROATIA zavarovanje, d. d.

TELEVIZIJA

SLOVENIJA I

8.35 –12.15 in 14.05–23.55 TELETEKST TV SLOVENIJA
8.50 VIDEO STRANI
9.00 ZGODBE IZ ŠKOLJKE, 20. oddaja
9.30 ČLOVEKOVO TELO: NOTRANJA URA
10.00 BOJ ZA OBSTANEK: življenje orlov
10.25 NEMŠČINA – ALLES GUTE (19/26)
11.00 SEDMA STEZA, oddaja o športu, ponovitev
11.20 OSMI DAN, ponovitev
12.05 VIDEO STRANI
14.20 VIDEO STRANI
14.30 TV MOZAIK: NEMŠČINA – ALLES GUTE, ponovitev 19/26)
15.00 ŽARIŠČE, ponovitev
15.30 SOVA, ponovitev
ALFRED HITCHCOCK VAM PREDSTAVLJA
STUDIO 5 B
16.55 POSLOVNE INFORMACIJE
17.00 TV DNEVNIK 1
17.05 ČLOVEKOVO TELO, NOTRANJA URA
17.30 BOJ ZA OBSTANEK: življenje orlov
18.00 LONČEK, KUHAJ, JANEŽEVI UPOGNJENCI
18.10 ŽIV ŽAV V KRANJU, zabavnoglasbena prireditev
19.05 RISANKA
19.15 TV OKNO
19.30 TV DNEVNIK 2
19.55 VREME
20.05 NESPODOBNO VEDENJE
21.00 MESTNE ZGODBE: KARLOVAC, zabavnoglasbena oddaja TV Novi Sad (2/5)
22.00 TV DNEVNIK 3, VREME
22.20 SOVA
DEKAMERON, slovenska nanizanka (8/14) (ČB)
STUDIO 5 B, 10. – zadnji del ameriške nadaljevanke
23.45 VIDEO STRANI

SLOVENIJA II

16.00 SATELITSKI PROGRAMI – POSKUSNI PRENOSI
16.40 SVET ŠPORTA, oddaja HTV
17.30 REGIONALNI PROGRAMI TV SLOVENIJA – STUDIO 2 KOPER
19.00 NAŠA PESEM'90, 5. oddaja
19.30 TV DNEVNIK
20.00 ŽARIŠČE
20.30 ŽREBANJE LOTA
20.35 GRADOVI: KAKO SO ŽIVELI NA GRADOVIH (7/13)
21.05 BORŠTNIKOVO SREČANJE, kronika (1/3)
21.25 UMETNIŠKI VEČER SHAKESPEARE NA TV: CIMBELIN, angleška TV drama (do 0.20)

HRVAŠKA TV I

9.15 POROČILA
9.20 TV KOLEDAR
9.30 MALI SVET, oddaja za otroke
10.00 ŠOLSKI PROGRAM
10.00 PRIČE PRETEKLOSTI: STARE KOVAČNICE
Iz sveta narave: mačke
Iz zgodovine glasbe: Gallus, renesansa
Beneški lev v Dalmaciji
Vse o postaji
12.00 POROČILA
12.10 VIDEO STRANI
12.20 SATELITSKI PROGRAM HTV
13.50 VIDEO STRANI
14.00 MALI SVET, oddaja za otroke
14.35 POROČILA
14.40 PROGRAM PLUS, ponovitev
16.50 POROČILA
16.55 ŠOLSKI PROGRAM
NAŠI LIKOVNIKI: MILAN STEINER
17.25 HRVAŠKA DANES
18.25 ŠTEVILKE IN ČRKE
18.45 ZNANOST
19.15 RISANKA
19.30 TV DNEVNIK
20.00 ŽREBANJE LOTA
20.05 LORCA, SMRT PESNIKA
21.35 V VELIKEM PLANU, kontaktna oddaja
23.05 TV DNEVNIK
23.25 POROČILA V ANGLEŠČINI
23.30 PROGRAM PLUS
DRAGI JOHN
SKRIVNOSTNA INDIJA
POGODBA
TAJNE SLUŽBE
1.40 POROČILA

HRVAŠKA TV II

17.35 TEST
17.55 TV KOLEDAR
18.05 HOROSKOP: Dvojčka
18.35 SVET ŠPORTA
19.30 DNEVNIK
20.00 ZABAVNI TOREK
21.00 POROČILA
21.10 PISMO NEZNANEMU LJUBIMCU
22.50 ŠAHOVSKI KOMENTAR

KOPER

12.30 JUKE BOX (ponovitev)
13.00 EUROGOLF (ponovitev)
14.00 OB RINGU – POSEBNA ODDAJA (ponovitev)
15.45 IZBOR TV KOPRA (ponovitev)
16.45 WRESTLING SPOTLIGHT
17.30 NOGOMET
19.30 SPORTIME – ŠPORTNI PREGLED
20.00 VSE O NOGOMETU
20.30 ZADETKI TEDNA
22.15 TV DNEVNIK
22.30 BASEBALL MLB
23.30 OB RINGU
00.30 ZADETKI TEDNA (ponovitev)

AVSTRIJA I

9.00 POROČILA
in
TOM IN JERRY, risanke
9.30 ANGLEŠČINA ZA ZAČETNIKE
10.00 ŠOLSKA TV
10.30 UČITELJ UWE KARSTEN, ponovitev
12.00 FRED BASSET, risanka
12.05 ŠPORT V PONEDELJEK, ponovitev
13.00 POROČILA
13.10 MI, ponovitev
13.40 DOGODIVŠČINE V RASTLINSKEM SVETU
14.05 VILA BRÖCKELSTEIN, Nora violina, risanka
14.15 POLICIJSKA POŠTAJA 1, Vse je teater
14.40 ONEĐINOVA LINIJA, Smrtni tovor
15.30 Otroški program
15.35 TUDI HEC MORA BITI
16.00 AM, DAM, DES
16.30 MINI ATELJE
16.55 MINI ČAS V SLIKI
17.05 RAMONA, Spalna srajca – po knjigah Beverly Cleary
17.30 MINI REPORTAŽA
17.55 OKOLI SVETA V 80 DNEH
18.00 MI, ponovitev
18.30 GOZDARSKI NADZORNIK BUCHHOLZ, Škoda
19.22 ZNANJE DANES
19.30 ČAS V SLIKI 1
19.53 VREME
20.00 ŠPORT
20.15 Univerzum: AVSTRALSKA DIVJINA, Nevarni importi, zadnji del
21.00 TV KOTIČEK ZA ŽIVALI
21.07 DALLAS, Hudičeva vrnitev
21.50 POGLEDI S STRANI
22.00 SFINGIN LET (Le vol du sphinx – francoski film, 1984)
23.40 KOBRA, PREVZEMITE, Tatvina po uradnem nalogu
0.25 POROČILA

AVSTRIJA II

16.55 LEKSIKON UMETNIKOV, slikar in kipar Zbynek Sekal
17.00 ŠOLSKA TV
10.30 ORIENTACIJA
18.00 CESARIČIN SEL, Čarovnije
18.30 WURLITZER
19.00 LOKALNI PROGRAM
19.30 ČAS V SLIKI 1
19.53 VREME
20.00 KULTURA
20.15 DA ALI NE, oddajo vodi Joachim Fuchsberger
21.00 TV KOTIČEK ZA ŽIVALI
21.07 REPORTAŽE IZ TUJINE, oddaja zunanjepolitične redakcije
22.00 ČAS V SLIKI 2
22.25 KLUB 2
POROČILA

RAI I

6.55 JUTRANJI PROGRAM, vodita Livia Azzariti in Puccio Corona
10.15 SANTA BARBARA, serija
11.00 POROČILA
11.05 IGRANI FILM, 1. del
12.00 POROČILA
12.05 IGRANI FILM, 2. del
13.00 OČE NA POSODO, serija
13.30 TV DNEVNIK – TRI MINUTE O ...
14.00 FANTASTICO
14.15 KVARKOV SVET
15.00 ITALIJANSKE KRONIKE
15.30 ODDAJA
16.00 BIG
18.00 POROČILA
18.05 STVARI Z DRUGEGA SVETA
18.45 SANTA BARBARA, serija
19.45 ALMANAH
19.50 VREME
20.00 TV DNEVNIK
20.40 DAMA V RUMENEM
21.40 ULICE NASILJA, igrani film, 1. del.
TV DNEVNIK
ULICE NASILJA, igrani film, 2. del
ODDAJA
NOČNI TVD
DANES V ITALIJI
DANES V PARLAMENTU
OPOLNOČI – DOKUMENTARNA ODDAJA

RAI II

7.00 OTROŠKI PROGRAM
8.40 DRAMATIZIRANI ROMAN
9.30 DOKUMENTARNA ODDAJA
10.00 IGRANI FILM
11.55 CAPITOL, serija
13.00 OB TRINAJSTIH – GOSPODARSTVO
13.45 KADAR SE LJUBI, serija
14.30 USODE, serija
15.15 GHIBLY
POROČILA
IZ PARLAMENTA
IGRANI FILM
18.30 ŠPORT
18.45 ŠERIF V NEW YORKU, serija
19.45 TV DNEVNIK
20.15 ŠPORT
20.30 VOJNE IGRE, igrani film
NOCOJ
DOSJE
NOČNI TVD
ZMENEK V KINU
NOČNI KINO

MADŽARSKA I

9.00 DRUŽINSKA TELOVADBA
9.05 VIDEO STRANI
9.10 CIRKUS ODHAJA, risanka
9.15 LOGARJEV VNUK, risanka
9.25 DOGODIVŠČINE PLAVEGA PISKRA, risanka
9.30 BORBA ŽABE Z MIŠJO, risanka
9.40 ŽIVLJENJE JE PO MOJEM ... pon.
10.15 V DEŽELI INK, 1. Kamen pripoveduje
10.45 BALADA OGNJA, pravljična igra
12.10 VIDEO STRANI
13.50 VIDEO STRANI
14.00 DOBRA STARA LOKOMOTIVA, češki kratki film
14.15 MOJA DRUŽINA IN DRUGE ŽIVALI, angleška serija, 3. del
14.45 BEŽNO POLETJE POLARNE LISICE, poljudnoznanstveni film
15.30 PRIJATELJSTVO, obisk pri etnografu Károlyu Gaálu na Dunaju
16.25 POJOČE FILMSKE KOCKE, Življenje je čudovito, amer. film
18.15 SLIKE REVOLUCIJE, izbor: János Zsombolyai
19.10 VEČERNA PRAVLJICA
19.30 TV DNEVNIK
20.05 OBLETNICA, prva obletnica Republike Madžarske, slavnostni koncert v Državni operi
21.55 MAUPASSANTNA EKRANU, Dediščina, francoski film
22.55 TV DNEVNIK
23.10 DNEVNIK BBC

MADŽARSKA II

14.00 TV 2 – Video strani – Reportaže – Vreme – Glaba
14.45 LUDAS MATYI, madžarski čb film (1949)
16.25 ČAROVNIŠKI FESTIVAL, ameriški film
16.50 NARODOPISNI ZAKLADI, paloške gajde
16.58 TV 2 – telefonska igra
18.00 TELEŠPORT
18.25 ZA OTROKE, Družina Jetson, risanka
19.00 SKRIVNOSTNI OTOK, špansko-francosko-italijanski film (1972)
20.30 TV 2
21.00 TV DNEVNIK
21.20 TV 2
21.30 TV 2 – zaključek dneva
22.20 TV 2 – sci-fi magazin
22.55 POROČENI MOŠKI, angleški TV film
23.50 TV 2

SATELITSKA TV

SUPER CHANNEL

7.00 Daybreak; Poročila; **8.30** Russia Eleven; **9.00** World News; **9.10** Mix; **16.00** Hotline; **17.00** Oddajamo; **18.30** Modra noč; **19.30** World News; **19.45** Nit časa; **20.00** Ultrašport; **22.00** World News; **22.15** Ultrašport; **0.15** World News; **0.30** Modra noč

3SAT

14.30 Johannes Brahms; **15.53** Igor Stravinski, simfonija; **16.15** Glasba svetovnega jezika; **17.20** Hallo Rolf, za otroke; **18.00** Slike iz Švice; **19.00** Danes 3sat studio; **19.30** Soko 5113; **20.20** Močnejša od Stalina, Gruzija; **21.00** Križarka Norway, dok.; **21.45** Kultura, šport; **22.00** Čas v sliki 2; **22.25** Klub 2, AD dve

SAT 1

6.00 Dobro jutro; **8.35** Sosedje; **9.05** Ladja zaljubljencev; **10.05** Teleshop; **10.30** Ko cvetijo gorske rože, film; **12.15** Kolo sreče; **13.00** TV borza; **14.00** Pregled programa; **14.05** Risanka; **14.40** Ladja zaljubljencev; **15.30** Naslednji, prosim, 16; **16.05** Bonanza; **17.00** Poročila; **17.10** Sosedi, 257; **17.45** Pregled programa; **17.50** Matt Houston; **18.45** Poročila; **19.05** Kolo sreče; **19.50** Vreme, novice; **20.00** Veselo naprej; **20.55** Poročila; **21.00** Črna obleka za morilca, film; **23.00** TV Spiegel; **23.30** V – Vrnitev zunajzemeljskih obiskovalcev; **0.20** Pregled programa

RTL PLUS

6.00 Halo, Evropa; **6.05** Bogati in lepi; **9.10** Springfieldova zgodba; **10.00** Dva s pravim prijemom; **11.00** Sterntaler; **11.10** TV borza; **11.35** Tvegano; **12.05** Cena je vroča; **12.35** Policijsko poročilo, am. serija; **13.00** Bogati in lepi, serija; **13.25** Kalifornijski klan, 416; **14.10** Springfieldova zgodba, 1102; **14.55** Bogataš in revež; **15.40** Poročila; **15.43** Neto; **15.55** Buck Rogers; **16.45** Tvegano; **17.15** Cena je vroča; **17.45** Sterntaler, igra; **17.55** Kalifornijski klan; **18.45** Poročila; **19.15** Knight Rider; **20.15** Štiri ženske in umor, krim.; **21.55** Eksplozivno; **22.45** Poročila; **23.00** Fahrenheit 451, angl. film; **0.55** Newyoški angel varuh, serija; **1.40** Aerobika

TV 5

16.05 Poročila; **17.15** Pogled ženske; **17.45** Ko je dobro; **18.00** Kanada na dveh cestah; **18.30** Številke in črke; **18.40** Francofolles; **19.10** Oddaja o kulturi; **19.30** Poročila; **20.05** Posebni dopisnik; **21.00** Poročila; **23.00** Poročila/Glasbena oddaja; **23.35** Nočni kargo; **0.15** Pregled knjig, odd. o literaturi

Televizija si pridržuje vse pravice do morebitnih sprememb programa!

RADIO

PRVI PROGRAM

(Krvavec stereo 91,8 MHz)
4.30–8.00 Jutranji program; **5.30** Prva jutranja kronika; **5.50** Rekreacija; **6.50** Dobro jutro, otroci; **8.05** Znanja široka cesta; **8.35** Igraj kolce; **9.05** Glasbena matineja; **10.00** Dopoldanski dnevnik: Informacije, gospodarstvo, glasba; **11.05** Človek in zdravje; **11.30** Danes smo izbrali; **12.10** Pojemo in godemo; **12.30** Kmetijski nasveti; **13.00** Danes do trinajstih; **13.30** Radio danes, radio jutri; **13.38** Do štirinajstih; **14.05** Nenavadni pogovori; **14.20** Glasbena poslušalnica; **14.40** Radijski Merkurček; **15.30** Dogodki in odmevi; **16.00** Od melodije do melodije; **17.00** Studio ob sedemnajstih; **18.05** Za ljubitelje lahke glasbe; **19.00** Radijski dnevnik; **19.35** Lahko noč, otroci; **19.45** Z zabavnimi ansambli; **20.00** Slovenska zemlja v pesmi in besedi; **20.35** Minute za ...; **21.05** Radijska igra – Svetlana Makarovič: Vrbov fant; **21.44** Glasbeni intermezzo; **22.00** Zrcalo dneva; **22.30** Slovenski pevci šansonov in evergrinov; **23.05** Literarni nokturno – Stevie Smith: Pesmi

DRUGI PROGRAM

(Krvavec stereo, 98,9 MHz, Krim stereo 93,5 MHz)
5.30 Val 202 – jutro; **8.00** Val 202 – dopoldan; **13.00** Val 202 – popoldan; **13.00** Danes do trinajstih; **15.30** Dogodki in odmevi; **19.00** Radijski dnevnik; **19.30** Štos – Še v torek obujamo spomine; **21.00** S festivalov jazza; **22.00** Zrcalo dneva; **22.20** Spekter

TRETJI PROGRAM

(Krim stereo 96,5 MHz)
16.00 Dober dan; **16.05** Glasbeni obrazi ljudskega izročila; **16.30** Znanja široka cesta; **17.00** Koncertni dogodki na tujem; **18.30** Izšlo je ...; **18.45** Poročila; **18.50** Vokalna glasba – B. Martinu: Legenda iz dima po pečenem krompirčku, A. Srebotnjak: Naivni Orfej; **19.30** Predstavitev večernega programa; **19.32** Arije in monologi; **20.00** Literarni večer – Boris A. Novak: Oblike sveta; **20.45** S solističnih in komornih koncertov – Ernest Kovačič – violina, Heinz Zednik – tenor, David Lutz – klavir (E. Křenek); **22.15** Pretok idej; **22.35** Glasbene miniature; **22.40** Mednarodna radijska univerza; **23.00** Glasba 20. stoletja (W. Lutoslawski: Partita za violino in orkester: Simfonija št. 3); **23.50** Napoved sporeda za sredo; 23.55 Lirični utrinek

RADIO ŠTUDENT

(89,3 in 104,3 MHz)
00.00–12.00 Satelitski programi-poskusni prenosi (MTV); **12.00** Vžig; **14.00** OF; **15.30** Recenzetnski kotiček; **17.00** Joculator; **18.00** Public Public Enemy in RŠ v K4; **19.00** Tolpa bumov: Bachir attar with Elliot Sharp – In New York (enemy) (1); **20.00** Drugič! – torkov večerni program: garažni rock & roll/hard & heavy; **24.00** Zatemnitev/radio-satelit

RADIO GLAS LJUBLJANE

(Krim stereo 100,2 MHz, Grad stereo 102,4 MHz)
6.00 Dobro jutro, Ljubljana; **6.15** Prve novice; **7.00** Horoskop; **7.15** Novice; **7.20** Naj naj; **7.30** Vremenska napoved; **8.00** Jutro je lahko tudi takšno; **9.30** Kam danes v Ljubljani; **9.15** Novice; **10.15** Novice; **11.15** Novice; **11.20** Naj naj; **11.25** Power play; **12.00** BBC novice; **12.15** RGL – Novinarska oddaja; **13.15** Novice; **14.00** Pasji radio; **14.30** Pop. info; **15.15** RGL komentira in obvešča; **15.35** Power play; **16.10** Spoznajmo se; **16.30** Nagradna uganka; **17.15** Novice; **18.20** Tema dneva v živo; **19.15** Novice; **19.25** Vremenska napoved; **20.00** do **6.00** Glasba do jutra

RADIO KOPER

(SV 549 KHz, UKV 88,6-93,8-100,3-100,6-104,3-107,6 MHz)
6.00 Glasba za dobro jutro; **6.30** Jutranjik in cestne informacije; **7.00** Druga jutranja kronika; **7.30** Poročila in pregled tiska; **7.35** Kulturni servis; **8.00** Prenos II. programa radia Ljubljana; **13.00** Danes na valu Radia Koper; **13.15** Od enih do treh; **13.30** Dnevnik Radia Koper; **14.35** Pesem tedna; **15.30** Dogodki in odmevi; **16.00** Glasba po željah; **17.00** Za varnejši jutri – zavaroval. skup. Croatia; **17.30** Primorski dnevnik; **18.00** Iz kulturnega sveta; **19.00** Radijski dnevnik

RADIO MARIBOR

(UKV 93,1 in 90,4 MHz, SV 558 KHz)
4.30 Prenos I. programa Radia Ljubljana; **5.40** Jutranji program Radia Maribor; **7.00** Jutranja kronika Radia Ljubljana; **7.15** Dobro jutro; **8.00** Poročila; **8.20** Dobro jutro; **9.00** Izbiramo za vas; **10.05** Mali oglasi; **11.00** Če kdo ni slišal; **12.05** Torkov klepet; **13.00** Zabavna glasba; **14.30** Poročila, obvestila, zabavna glasba; **15.30** Dogodki in odmevi; **16.00** Želeli ste, poslušajte; **16.30** Dnevnik radia Maribor; **17.00** Ljubiteljski pevci in godci; **17.30** Novi rock; **18.00** Študij in glasba; **19.00** Večerni radijski dnevnik; **19.30** Prenos III. programa R. Lj.; **00.00** Prenos I. programa R. Lj.;

STIKOV ČASOPISNI KIOSK
Utrip današnjega tiska

PAVLIHA
Novi Pavliha odkriva nova grobišča! Kje bodo še nedeljske spravne maše? Vzkliknite s Pavliho: Živel tovariš Stalin!
Nagradna uganka za ljubitelje asociacij!
Kaj počnejo naše stare politične zvezde na filmskem platnu?
Vse to v novem Pavlihu!

RR 7
5 stopenj v razvoju podjetja; Mega trendi za konec tisočletja; Sprememba podjetja; Prenovitev podjetja (italijanske izkušnje); Zeleno podjetje P & G;
Nove surovine za razvoj; Akcijsko učenje ...
Najboljše za podjetnike iz sveta in domovine.
Za vaš izvod pokličite (061) 273-040.

DELO X
Njihovih tisoč kaznjencev – Tudi pazniki zapornikov so zaporniki
Pigalle: »Kurbe smo, pa kaj?!«
Najdražji poceni avto: Na stotine jih kupuje ukradene
Čudodelnik s Primskovega ali orožnika sta presedela vso noč
Maribor čaka sodne razplete. Ponarejevalci mark in zapuščina kralja Hamurabija.
Past za izsiljevalce – graforobot bere med vrsticami.
Delo X, druga stran iz prve roke!

V Stikov časopisni kiosk lahko oddate napoved po telefonu: (061) 329-559 ali telefaksu (061) 318-570 ali teleprinterju 31 633 in na naslov ČGP Delo Stik, Ljubljana, Titova 35. Kiosk je odprt vsak dan do 11. ure za objavo naslednjega dne.

AVTOPREPROGE
za vse japonske in evropske avtomobile
tel. (061) 487-203

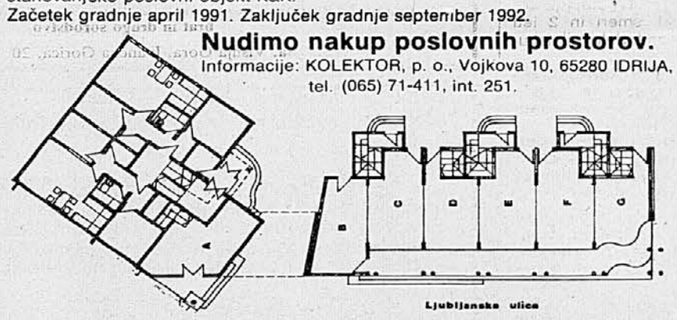
MOSKVA ADRIA ADRIA AIRWAYS
TOREK ČETRTEK NEDELJA

15-letne izkušnje skupine sodelavcev pri izdelavi in vzdrževanju paketov programov za obračun OD in pri vpeljavi računalniške obdelave obračuna OD v več kot 50 delovnih organizacijah so uporabljene pri
PAKETU PROGRAMOV ZA OBRAČUN OD
na IBM-PC kompatibilnih računalnikih.
Za informacije kličite (061) 214-399 / 541.
univerza v ljubljani
institut "jožef stefan" ljubljana, jugoslavija
odsek za uporabno matematiko

YAMAHA LUXMAN KENWOOD
SHARP NAKAMICHI JVC ITT
HI-FI stereo center JÄGER
Borovlje, Loiblstr. 12/Hauptplatz 17
PIONEER AVTORADIO 2090
24 fiksnih postaj, iskalec postaje, 2×8,5 W, 4×7 W, ARC – V za UKW avtoreverse, quarz Pu-synthesizer-tuner, kasete
NEVERJETNO: 475 DEM neto
– zvočnik 60 W, za vgraditev, 16 cm,
NEVERJETNO: 69 DEM neto
PIONEER GLASBENI STOLP
s CD in daljinskim upravljanjem:
70 W, digitalni radio + 2 zvočnika
NEVERJETNO: 1.199 DEM neto.
SONY PIONEER TOSHIBA FISHER BLAUPUNKT
PHILIPS HITACHI DENON PANASONIC TECHNICS

GAMBIT
Računalniška strojna in programska oprema
POT DO PRAVE ODLOČITVE

NOVO:
priročnik za sindikalne zaupnike in strokovne službe podjetij
KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO V PRAKSI
Vsebina:
G. Miklič: Uveljavljanje normativnega dela splošne kolektivne pogodbe; B. Mišič: Delitveni del normativnega področja kolektivne pogodbe, mag. J. Zeni: Podjetniško zasnovan sistem delitve osebnih dohodkov, dr. S. Uhan: Oblikovanje in uveljavljanje tarifnega dela pogodbe; Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo.
Cena 170 din. Naročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon 321-255, 310-033.

V središču Idrije
bo PII Podjetje za pripravo in izvedbo investicij, d. o. o., gradilo stanovanjsko-poslovni objekt K&K.
Začetek gradnje april 1991. Zaključek gradnje september 1992.
Nudimo nakup poslovnih prostorov.
Informacije: KOLEKTOR, p. o., Vojkova 10, 65280 IDRIJA, tel. (065) 71-411, int. 251.

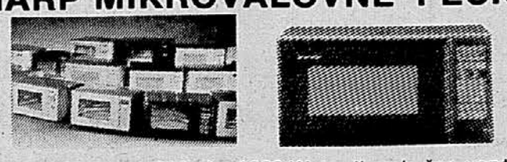
GRADIS
gradbeno podjetje grosuplje
GOSTINSKO TURISTIČNI PROGRAM
61000 LJUBLJANA, TOPNIŠKA 33
IŠČEMO SOVLAGATELJE ZA PREUREDITEV POČITNIŠKEGA DOMA V KRANJSKI GORI – Podbreg 26, V PENZION.

Objekt je v središču Kranjske gore – nedaleč od smučišč – ima 42 ležišč v garsonjerah in sobah, kuhinjo, jedilnico ter druge pripadajoče prostore.
Preureditev bo zaključena pred začetkom zimske sezone!
Podrobne informacije dobite po telefonu 061/327-374, interna 27 ali osebno na upravi GTP: Topniška 33, Ljubljana.

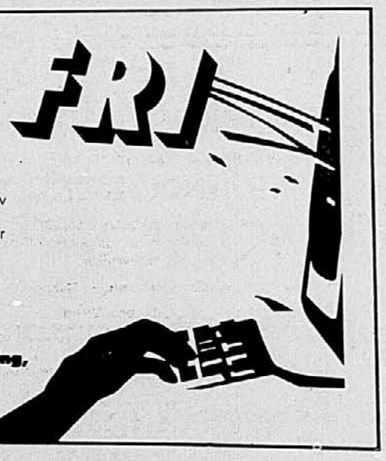
Lepšega novoletnega ali božičnega darila na Slovenskem še ni bilo. Ga tudi še ni moglo biti.
Leta 1990 je Slovenija prišla bližje svoji popolni samostojnosti in neodvisnosti kot kdaj koli poprej. Usodne dogodke tega leta v sliki in besedi prikazuje knjiga
»SLOVENIJA 1990«
S številnimi ilustracijami in dragocenimi dokumenti časa obogatena nepristranska besedna kronika, živahno napisana, da se bere kot razburljivo pričevanje, kar res tudi je. Neponovljiva zgodba celega naroda na prelomnici. Kajpak se je vse to začelo že prej. Zato so v knjigi opisani in v slikah prikazani tudi dogodki iz let poprej, ki so privedli do preloma v letu 1990. In ker je boj za slovensko samostojnost star tisoč let in več, so v posebnih kratkih poljudnih prikazih opisani vsi prelomni dogodki iz slovenske zgodovine. Ta del besedila ponazoruje 26 barvnih zemljevidov, med njimi štirje velikega formata 45×27 cm. Na koncu so knjigi dodani avtentični teksti vseh pomembnih dokumentov iz zadnjih let, do (predloga) nove ustave Republike Slovenije.
Da je ta enkratna kronika slovenskega prelomnega leta 1990 popolna, poskrbijo naposled kratke izjave poglavitnih akterjev usodnih dogodkov v tem letu in v letih pred njim, ki opisujejo, kako so sami doživeli te čase, ko se je Slovenija dokončno napotila k samostojnosti.
Veliki format 24×28 cm
147 fotografij, med njimi veliko barvnih,
tudi v velikosti 45×27 cm
25 zemljevidov in zemljevidnih skic
Knjiga, ki jo boste kot dragocenost hranili ne le zase, ki ste bili priča teh dogodkov, temveč tudi za svoje otroke in vnuke.
Knjiga za vsako slovensko hišo.
Kajpak vam ne moremo izročiti knjige, v kateri so opisani in fotografirani vsi dogodki leta 1990, pred iztekom tega leta; tudi zadnji dan leta še mora najti svoj prostor v njej. Zato bomo vsebino zadnje pole knjige pripravili in polo tiskali takoj po novoletnih praznikih.
Knjigo vam bomo dobavili na zaželeni naslov na dom oziroma vas bo čakala v vaši knjigarni v **januarju 1991.**
NAROČILNICA
Podpisani .....
stanujoč .....
reg. št. os. izkaznice .....
nepreklicno naročam knjigo **Slovenija 1990** po ceni 490,00 dinarjev.
Podpis: .....
Naročilnico pošljite na naslov: Založništvo Slovenske knjige, Ljubljana, Prešernova 5.

Pester izbor športnih oblačil FILA: Kratke hlače, majice, Polo majice, krila, nogavice, trenirke, kopalni kostimi, trakovi za lase in zapestja.
Informacije in prodaja:
PCP FUTURA ŠPORT, Trg revolucije 1, Ljubljana, tel.: 061/222-122 int. 387

YAMAHA LUXMAN KENWOOD SHARP NAKAMICHI JVC ITT
HI-FI stereo center JÄGER
Borovlje, Loiblstr. 12/Hauptplatz 17
SHARP MIKROVALOVNE PEČICE

od 16 do 36 l, od 600 do 1600 W, topli zrak, žar, ventilator, avtomatsko odtajanje, težinska avtomatika, stopenjska regulacija
SONY-PIONEER TOSHIBA FISHER BLAUPUNT PHILIPS HITACHI DENON PANASONIC TECHNICS

NAŠE BOGATE REFERENCE VAM ZAGOTAVLJAJO URESNIČITEV VAŠIH ZAHTEV!
- Izdelava poslovno-tehničnih informacijskih sistemov, vodenje industrijskih procesov, povezava podatkov iz industrijskih procesov s poslovno-tehničnimi informacijskimi sistemi.
- Širok izbor računalniških poslovnih programov v single verzijah, mrežnih verzijah za DOS in UNIX. Vnos podatkov s ročno (bar) kodo ter prenosom podatkov preko modemov.
- Računovodsko-finančni inženiring za novoustanovljena podjetja.
- Organizacija poslovanja
- Računalniško usposabljanje.

FRI – finančno računalniški inženiring, d.o.o.
61000 Ljubljana, Vodovodna 39
telefon: 061 345-178, 061 341-227

Sprejem osmrtnic: ob delavnikih od 7. do 16. ure oz. ob sobotah od 7. do 11. ure osebno (Šubičeva 1). Po teleksu YU DELO ST 31633, s telegramom ali po tel. 318-866 (od 14. do 16. ure) za naročnike izven Ljubljane. Ob nedeljah in praznikih sprejema osmrtnice (do 16. ure) neposredno centralna redakcija »Dela«, Ljubljana, Titova 35 osebno ali po telefonu 315-366 za naročnike izven Ljubljane. Rokopisov ne vračamo.

SONČNI STUDIO
hawaii
Ljubljana, 061/214-450 ob 11. in 16. uri
SONČENJE
MASAŽA
(obraz in telo, preparati MINI-LIFTING-LIPOSOM), linfna drenaža
PRAZNUJTE UREJENI

Pravna fakulteta v Splitu

obvešča, da bo od 20. oktobra do 31. decembra vpis na

podiplomski študij pomorsko pravo

edini podiplomski študij za znanstveno izpopolnjevanje takšne vrste v Jugoslaviji.

Študij traja dve leti (štiri semestre), vpišejo pa se lahko kandidati, ki so končali Pravno fakulteto s poprečno oceno najmanj 3 ter znanjem enega svetovnega jezika.
Po končanem študiju dobi kandidat naziv magistra družbeno-humanističnih znanosti s področja prava.

Vpišete se lahko na Referatu za podiplomske študije Pravne fakultete v Splitu. Vsa pojasnila so vam na voljo po tel. 058/45-677 in 45-841, od 10. do 13. ure.

7183

Gostinsko podjetje DAJ-DAM, p. o., Ljubljana, Resljeva c. 48

objavlja
prosta delovna mesta:

1. vodje kuhinje
2. vodje izmene kuhinje
3. sobarice
za PE gostilno s prenočišči Pri Mraku
4. vodje kuhinje
za PE gostilno Livada

Pogoji:
pod 1. in 4. – V. oz. IV. stopnja zahtevnosti kuharske smeri in 1. oz. 3 leta delovnih izkušenj pri vodenju kuhinje
pod 2. – IV. stopnja kuharske smeri in 2 leti ustreznih delovnih izkušenj
pod 3. – končana osnovna šola in 1 leto ustreznih delovnih izkušenj
Delovno razmerje bomo sklenili za nedoločen čas, z dvomesečnim poskusnim delom.
Kandidati pošljejo pisne ponudbe z opisom dosedanjih del kadrovski službi v 8 dneh po objavi.
Kandidate bomo o izbiri obvestili v zakonskem roku.

7109

Nepričakovano nas je zapustil naš

MARIJAN JAGER-RIS

Od njega se bomo poslovili v četrtek, 25. oktobra 1990, ob 13. uri iz tretje mrliške vežice na ljubljanskih Žalah

Vsi njegovi

Ljubljana, 20. oktobra 1990

2994

V globoki žalosti sporočamo, da nas je nenadoma zapustil naš dragi

FRANCI KERMELJ

strojni tehnik iz Gorenje vasi – Reteče pri Škofji Loki

Pogreb bo v sredo, 24. oktobra 1990, ob 16. uri na pokopališču v Lipici

Mira in sorodniki

Pretreseni sporočamo, da je tragično preminila naša sodelavka

MARIJA BLAŽEVIČ

Od nje smo se poslovili v ponedeljek, 22. oktobra 1990, na brežiškem pokopališču

Ostala nam bo v spominu kot vestna in požrtvovalna sodelavka

Kolektiv Posavje Brežice, trgovina in gostinstvo

Vekovečna dragih je bližina.
Smrt je le združitve nàvečer.
Zemlja skupno je pribežališče
in poslednji cilj vseh nas je mir.
(M. Kačičeva)

Dotrpela je naša ljuba mama

ROZALIJA ŽIGON

rojena ROŽMAN
Paulinova mama

Pogreb bo izpred hiše žalosti v Grčarevcu n. h. v sredo 24. oktobra 1990, ob 15. uri

Vsi, ki smo jo imeli radi

Grčarevec, Ljubljana, Postojna, 23. oktobra 1990

Ni je večje bolečine kot v dnevih bede
nositi v srcu srečnih dni spomine
D. Alighieri

Po težki in dolgi bolezni se je izteklo življenje naši ljubi ženi, mami, babici in sestri

REZKI OMAHEN

rojeni VRHOVEC

Pogreb pokojnice bo v četrtek, 25. oktobra 1990, ob 12. uri na viškem pokopališču

Na dan pogreba bo ležala v drugi mrliški vežici na ljubljanskih Žalah

Žalujoči: mož Stanislav, hčerka Milena in sin Slavko z družinama, sestre, brat in drugo sorodstvo

Ljubljana, Višnja Gora, Ivančna Gorica, 20. oktobra 1990

2998

Vsem sorodnikom in znancem sporočamo, da nas je zapustil naš dragi mož, oče, dedek, brat ter stric

ROMUALD MEDVEŠČEK

Od njega se bomo poslovili v sredo, 24. oktobra 1990, ob 15.30 na pokopališču v Piranu

Pogrešali ga bomo in ohranili v lepem spominu

Žalujoči: žena Pavica, hčerki z družinama in drugo sorodstvo

Nepričakovano nas je zapustil mož, oče in dedek

JAROSLAV KRIŽ

upokojenec TAM iz Maribora

Slovo od žare s posmrtnimi ostanki dragega pokojnika bo v sredo, 24. oktobra 1990, ob 14. uri na pobreškem pokopališču v Mariboru

Žalujoči: vsi, ki so te imeli radi

Za vedno nas je zapustil naš dragi oče, stari oče, pradedek, brat in stric

IVAN JANEŽIČ

krovski mojster v pokoju

Od njega se bomo poslovili v sredo, 24. oktobra 1990, ob 9. uri na ljubljanskih Žalah

Na dan pogreba bo žara v deveti mrliški vežici

Žalujoči: sinovi Srečko, Peter in Andrej, brat Lojze, sestra Francka z družinami ter drugo sorodstvo

Ljubljana, Murska Sobota, Tržič, Domžale, Kamnik, Turjak, 20. oktobra 1990

3000

V hudi prometni nesreči smo izgubili našo

BARBARO RIŽNER

učenko 3. a razreda

Od ljubljene sošolke in učenke se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 16.30 na pokopališču na Dolu pri Hrastniku

Učenci in delavci Osnovne šole narodnega heroja Rajka Hrastnik

Hrastnik, Dol pri Hrastniku, 22. oktobra 1990

Umrl je

STANISLAV PETROVIČ

Od njega se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 16. uri iz mrliške vežice na pokopališče na Vrhniki

Žalujoči: vsi njegovi

Vrhnika, 19. oktobra 1990

2996

Kruta cesta nam je za večno iztrgala našo drago hčerkico

BARBIKO RIŽNER

in sestro

MARJANCO KOPŠE

Od njiju se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 16.30 na pokopališču na Dolu pri Hrastniku

Neutolažljivi družini Kosm – Rižner

Hrastnik, 22. oktobra 1990

Vsem delavcem, sodelavcem in poslovnim partnerjem sporočamo žalostno novico, da je 21. oktobra 1990 po kratki in hudi bolezni v 54. letu starosti umrl

VENE TORTEVSKI

dipl. inž.
podpredsednik skupščine Rade Končar d. d.

Z njegovo smrtjo smo izgubili izjemnega strokovnjaka, dolgoletnega sodelavca in prijatelja

Ohranili ga bomo v trajnem spominu

SP Rade Končar

Zagreb, 23. oktobra 1990

Sporočamo žalostno vest, da je umrl naš upokojenec

ALEKSANDER BUKANOVSKY

dipl. gradb. inž.

Pogreb bo v ožjem družinskem krogu

Delavci in Klub upokojencev upravnih organov občine Celje

Po dolgi in težki bolezni nas je zapustil naš dragi mož, oče, dedek, brat in stric

ALOJZ PRISTAVEC

upokojenec

Od njega se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 16. uri na pokopališču v Borovnici

Na dan pogreba bo žara v mrliški vežici v Borovnici

Žalujoči: žena Marija, sinova Marjan in Anton z družinama, bratje in sestra ter drugo sorodstvo

Borovnica, Brezovica pri Borovnici, Prebold, Notranje Gorice, Nemčija, 19. oktobra 1990

2990

Sporočamo žalostno vest, da je v prometni nesreči tragično preminil

TUGO GODEC

dipl. oec.

Od dobrega sodelavca in prijatelja se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 17. uri na pokopališču Dol pri Hrastniku

Delavci DO RRPS DS SS Trbovlje

Trbovlje, 22. oktobra 1990

Izgubili smo drago sodelavko in prijateljico

BRIGITO JUDEŽ

dipl. oec.

Od nje se bomo poslovili v sredo, 24. oktobra 1990, ob 10. uri iz sedme mrliške vežice na ljubljanskih Žalah

Pogrešali bomo njeno znanje, mladostno vedrino ter iskreno tovarištvo

LEK, tovarna farmacevtskih in kemičnih izdelkov, Ljubljana

2995

Pretreseni sporočamo, da je v prometni nesreči tragično umrla

MARJANA KOPŠE

sekretarka Sekretariata za splošne, notranje in zadeve ljudske obrambe Skupščine občine Hrastnik

Od dobre sodelavke in prijateljice se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 16.30 na pokopališču na Dolu pri Hrastniku

Skupščina in Izvršni svet občine Hrastnik in delavci upravnih organov

Hrastnik, 22. oktobra 1990

29900

Sporočamo žalostno vest, da nas je mnogo prezgodaj zapustil naš dolgoletni sodelavec in delovni tovariš

MILAN SLADIČ

vratar – čuvaj

Od njega se bomo poslovili v sredo, 24. oktobra 1990, ob 16. uri na pokopališču v Gaberskem

Kolektiv Strojne tovarne Trbovlje

Sporočamo žalostno vest, da je umrl

JOŽE VEDRAL

Od dolgoletnega sodelavca se bomo poslovili v sredo, 24. oktobra 1990, ob 12. uri na ljubljanskih Žalah

Ohranili ga bomo v lepem spominu

Sodelavci JP Vodovod-Kanalizacija Ljubljana

2987

Sporočamo žalostno vest, da je po dolgi in hudi bolezni umrl naš dolgoletni sodelavec

TONE MARIN

dipl. inž. arh.

Od pokojnika se bomo poslovili v sredo, 24. oktobra 1990, ob 14. uri na pokopališču Dravlje

V slovo kolektiv podjetja LIZ-Inženiring Ljubljana

2979

Pretreseni sporočamo, da nas je mnogo prezgodaj zapustila sodelavka

MARIJA HORVAT

kontrolorka v ptt enoti 61117 Ljubljana

Od sodelavke se bomo poslovili v sredo, 24. oktobra 1990, ob 13. uri na ljubljanskih Žalah izpred tretje mrliške vežice

Radi se je bomo spominjali

PTT podjetje Ljubljana, PE za ptt promet Ljubljana

Ljubljana, 22. oktobra 1990

2981

Nenadoma sredi dela nas je za vedno zapustil naš dolgoletni sodelavec

JANEZ ROŽMAN

voznik tovornega vozila

Pogreb pokojnega bo v torek, 23. oktobra 1990, ob 15.30 iz hiše žalosti na pokopališče Golek

Kolektiv Kolinska, PE Belsad Črnomelj

2980

Močno pretreseni smo nad kruto usodo, ki nam je mnogo prezgodaj tragično vzela našega ljubega in dobrega sina, brata, strica, nečaka in svaka

TUGOMERJA GODCA

dipl. oec.

Od njega se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 17. uri na pokopališču Dol pri Hrastniku

Neutolažljivi: mami, ati, sestra z družino in drugo sorodstvo

Hrastnik, Trbovlje, Ljubljana, Jevnica

2991

ROKU

V SLOVO

KOŠARKARJI SLOVANA

LJUBLJANA, 23. OKTOBRA 1990

2985

Nepričakovano nas je zapustil dragi mož, oče, brat in stric

CIRIL TEKAVEC

Od njega se bomo poslovili v četrtek, 25. oktobra 1990, ob 11. uri na ljubljanskih Žalah

Na dan pogreba bo ležal v prvi mrliški vežici

Žalujoči: žena Marta, sin Tomaž, brata Metod in Jože, sestra Marija z družinami in drugo sorodstvo

Ljubljana, Maribor, Velenje, 20. oktobra 1990

2997

Sporočamo žalostno vest, da je umrla naša draga

MARICA ČEPE-EVA

Od nje se bomo poslovili v soboto, 27. oktobra 1990, ob 15. uri v Kamnici pri Mariboru

Na dan pogreba bo žara v mrliški vežici v Kamnici

Žalujoči: sestra Anica, nečaka Mitja in Vlado z družinami

Ljubljana, 19. oktobra 1990

2993

Pretreseni sporočamo, da je umrl

JANEZ DIMNIK

Od pokojnika se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 12. uri na ljubljanskih Žalah

Na dan pogreba bo žara v drugi mrliški vežici

GIP Gradis Ljubljana, d. o. o. in Kegljaški klub Gradis

Ljubljana, 22. oktobra 1990

2984

Sporočamo žalostno vest, da je umrl

SLAVKO DRNOVŠČEK st.

upokojenec

Od njega se bomo poslovili v torek, 23. oktobra 1990, ob 16. uri na pokopališču v Lipici

Delavci LTH Škofja Loka

2989

Srce je dalo vse, kar je imelo
nobene bilke zase ni poželo.
(Krista Suler)

Najinega dragega

NEVIA MANISLOVIĆA

ni več

Na njegovo željo ga bomo pospremili na zadnji poti njemu najbližji na Reki

Žalujoči: žena Elica, sin Robi in drugo sorodstvo

Reka, Brescia, Cerkno, Rodine, Portorož

2982

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega dragega moža in očeta

SAMA JARCA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za izražena sožalja, podarjeno cvetje, govornikoma za poslovilne besede ter vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti.

Vsi njegovi

2983

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage mame, sestre in stare mame

HELENE ŽMAVC

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem in prijateljem za izraženo sožalje, za podarjeno cvetje, plačilo maš, sveče in za številno spremstvo na njeni zadnji poti. Iskrena hvala govornici za besede slovesa, pevcem in gasilcem ter gospodu župniku za lepo opravljen pogrebni obred. Posebno se zahvaljujemo zdravniku ter vsemu osebju Doma počitka Šmarje pri Jelšah za skrb in nego

Žalujoči sin Stane, hčerke Justika, Ivanka, Štefka in sestra Ančka z družinami

Bočna, Rogaška Slatina, Toronto, 7. oktobra 1990

2992

Hongkonžani dobrodošli

Madžari so se domislili, kako bi pomagali sebi in hongkonškim poslovnežem: pripravljeni so sprejeti vsakogar, ki prinese denar in znanje

OD NAŠE DOPISNICE

PEKING, 22. oktobra – Madžarska vlada bo dovolila vsem prebivalcem Hongkonga, ki so pripravljeni vložiti najmanj sto tisoč dolarjev v madžarsko gospodarstvo, da se lahko priselijo na Madžarsko, je v sobotni številki zapisal list Nepszabadsag. V Hongkongu so to novico sprejeli z resnostjo, s kakršno ponavadi obravnavajo dve pomembni vprašanji, namreč odliv prebivalstva in kajpada kapitala.

Kot je v intervjuju za omenjeni list dejal šef urada za tuja vlaganja pri madžarski vladi Bela Torok, bo Budimpešto v kratkem obiskala hongkonška delegacija, ki bo z gostitelji razpravljala o možnostih za nastanek prvega »kitajskega mesta« v vzhodni Evropi, kjer naj bi živeli priseljenci z Daljnega vzhoda. Pogoj za pridobitev madžarskega državljanstva bo pripravljenost vložiti kapital v tamkajšnje gospodarstvo, potrdilo, ali ima kandidat res dovolj denarja, pa naj bi v skladu s sklenjenim sporazumom izdala družba Hongkong Investment (Eastern Europe) LTD. s sedežem v Torontu.

»Oče« zamisli, naj bi Madžarska odprla svoja vrata za priseljence iz Hongkonga, je madžarski gospodarstvenik Gabor Nikhazy, ki je svoji vladi predlagal, naj bi na enem izmed otokov na Donavi blizu Budimpešte odprla hongkonški industrijsko-trgovski center in omogočila približno 25 tisoč hongkonškim družinam, da bi se preselile v Madžarsko, kajpada s kapitalom, menedžerskimi izkušnjami in visoko tehnologijo, zlasti v elektroniki. Po Nikhazyjevi zamišli naj bi ta svojevrstna enklava postala pravo potrošniško kraljestvo, ne le za Madžare, marveč tudi za številne kupce iz drugih vzhodnoevropskih držav, madžarsko gospodarstvo pa bi si tako nabralo dragocene izkušnje.

»Želimo si, da bi Hongkonžani, ki se bodo priselili k nam, postali pravi madžarski državljani,« je dejal Gabor Nikhazy. »Ni dovolj, če pride k nam živet deset ali dvajset ljudi, kajti pri nas potrebujemo njihovo znanje, tehnologijo in življenjske navade.« Ne madžarska vlada ne ustrezni hongkonški organi za zdaj ne morejo napovedati, koliko poslovnežev bi se bilo pripravljeno preseliti. Ti imajo namreč nekatere pomisleke, zlasti kar zadeva politični položaj in gospodarske probleme nekdanje komunistične države. Omenjajo tudi tehnične pomanjkljivosti projekta, kot so denimo slaba infrastruktura in zlasti težave s komunikacijami. Boje se morebitnega odpora skrajnih nacionalistov, ki utegnejo nasprotovati prišlekom z Daljnega vzhoda. Domnevati pa je, da bo madžarska ponudba zanimiva za marsikaterega hongkonškega poslovneža, še zlasti, ker se bliža leto 1997, ko naj bi Hongkong postal kitajski. Tako je denimo hongkonško podjetje Interbridge že zaprosilo, naj mu dajo za dvajset let v najem enega izmed otokov na Donavi, kjer naj bi zgradilo naselje za morebitne prišleke. Kot kaže, pa so podobna naselja pripravljeni postaviti tudi v drugih madžarskih mestih, na primer v Csepelu.

ZORANA BAKOVIĆ

Opozicija kritizira Gorbačovovo politiko

Poslanci ustanovnega kongresa gibanja Demokratična Rusija so se zavzeli tudi za ustanovitev opozicijske koalicije – Protikomunizem

OD NAŠEGA DOPISNIKA

MOSKVA, 22. oktobra – Več kot 2000 poslancev ustanovnega kongresa gibanja Demokratična Rusija zahteva odstop zvezne vlade in formiranje opozicijske koalicije. V sprejetih političnih dokumentih in resolucijah podpirajo parlament Ruske federacije in prehod na tržno gospodarstvo, kot skrajno možnost pa dopuščajo izstop Rusije iz ZSSR. 7. november naj bi poslej praznovali kot spomin na žrtve komunističnega terorja in kot dan narodne sprave. Odločno podpirajo tudi Borisa Jelcina.

Dvodnevni ustanovni kongres gibanja Demokratična Rusija je nemara še najbolj spominjal na festival političnega radikalizma, kajti več kot 2000 poslancev iz okrog 52 strank in gibanj, je vsevprek kritiziralo sedanje vodstvo in politiko Mihaila Gorbačova. Razpravljali so tudi o novem statutu, sprejeli sveženj političnih deklaracij in političnih zahev in se dogovorili o sestavi novega vodstva. Sprejeti dokumenti predstavljajo pravno osnovo za registracijo gibanja kot nove politične organizacije, katere cilj naj bi bila ustanovitev opozicijske koalicije z izrazitim protikomunističnim nabojem. Različne stranke bi v novo vodstvo delegirale člane na podlagi dogovorjenih kvot, odločalo pa naj bi se s konsenzom, brez možnosti preglasovanja.

Udeleženci kongresa so sprejeli več političnih resolucij, v katerih med drugim zahtevajo odstop zvezne vlade Nikolaja Rižkova in predsednika Mihaila Gorbačova. Hkrati podpirajo odločitev parlamenta ruske federacije o prehodu na tržno ekonomijo, na podlagi načrta 500 dni akademika Šalatina. V političnih dokumentih pozivajo k ustanovitvi koordinacijskega organa Demokratične Rusije, ki naj organizira državljansko neposlušnost za odstop zvezne vlade. Če se zgodi, da bi predsednik Mihail Gorbačov ali (njegov) vrhovni sovjet ZSSR sprejel ukrepe, ki bi bili na škodo narodov ruske federacije, predlagajo izstop iz Sovjetske zveze, hkrati pa se zavzemajo za konfiskacijo lastnine sovjetske države na ozemlju Ruske federacije. V posebni resoluciji pozivajo vrhovni sovjet Rusije, da 7. novembra ne slavijo kot praznika ob dnevu oktobrske revolucije (kar je med drugim ukazal predsednik Gorbačov), temveč da ga počastijo kot dan spomina na žrtve rdečega komunističnega terorja in kot dan narodne sprave.

● Moskovski župan Gavril Popov, sicer kritik zvezne vlade, je s pismom pozval udeležence kongresa, naj vendarle v 14 dneh ustanovijo levosredinsko koalicijo z Mihailom Gorbačovom, toda večina udeležencev je temu glasno nasprotovala in dala jasno vedeti, da so proti kakršnikoli koaliciji s centrom. Delegati pozivajo k oblikovanju večstrankarskega sistema s tržnim gospodarstvom, temelječim na zasebni lastnini. Med udeleženci dvodnevnega kongresa je moskovska služba za sociološke raziskave Monitoring izvedla javnomnenjsko anketo, v kateri 89% od 600 vprašanih delegatov podpira Borisa Jelcina in le 7% Mihaila Gorbačova.

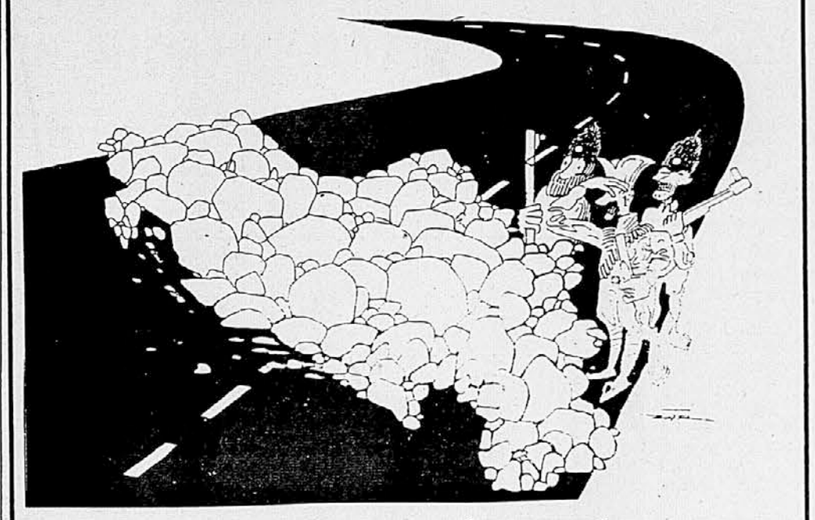
● MOSKVA, 22. oktobra (Tanjug) – Moldavija je na robu državljanske vojne, je danes izjavil predsednik parlamenta te sovjetske republike Mirčea Snegur. Hkrati je pozval Gagauze, ki živijo na jugu Moldavije, naj se ne udeležijo volitev; če bi volitve kljub temu izpeljali, bi nam stvari ušle iz rok, je opozoril Snegur. Začasni organi Gaguške republike pa so se odločili, da bodo 28. oktobra izvedli volitve v tej republiki, mesec dni pozneje pa še v Pridnestrovlju.

Ekonomistka Tatjana Korjagina, narodna poslanka Ruske federacije, med drugim napoveduje, da bodo v prihodnjem letu poglavitna vprašanja reševala delavska gibanja, zavzela pa se je za kratkotrajne in ostre politične in ne gospodarske stavke. O zdravju Borisa Jelcina, predsednika Ruske federacije, so se minule dni slišale raznovrstne, tudi alarmantne vesti, izkazalo pa se je, da je na Krimu, kjer naj bi iz zdravstvenih razlogov ostal do konca meseca.

Delegati kongresa gibanja Demokratična Rusija so sklenili, da v 30 dneh formirajo nov parlament, »svet predsednikov«, zatem pa bi stekla tudi prava politična dejavnost. Dvodnevni kongres z izrazitim protikomunističnim nabojem je, ne glede na občasno improvizacijo in notranjo kontradikcijo, jasno svarilo Mihailu Gorbačovu. Predsednik je namreč s sprejemom kompromisnega gospodarskega načrta znova popustil močnemu konservativnemu vojaško-birokratsko-partijskemu aparatu, s tem pa se je že za korak oddaljil od radikalne struje, s katero bi še nedavno lahko navezal levosredinsko koalicijo, z radikalnim gospodarskim načrtom pa nemara tudi postavil na noge temelje nove gospodarske zveze suverenih republik, ki bi pomenila solidno osnovo za nov zvezni dogovor.

MIHA LAMPREHT

OGLEDALO

ŽARKO LUETIĆ, Slobodna Dalmacija

NA KRATKO

Slovenski oktet v Izraelu

LJUBLJANA, 22. oktobra – Člani Slovenskega okteta so danes odpotovali v Izrael, kjer bodo jutri nastopili na otvoritvi razstave slovenskega oblikovalca Oskarja Kogoja v izraelskem muzeju v Jeruzalemu. V istem muzeju bodo imeli tudi samostojni koncert. Oskar Kogoj razstavlja svoj projekt Nature Design. Kot napovedujejo, bo njegovo razstavo odprl jeruzalemski župan Teddy Kolek. C. R.

V Turčiji ustanovili vlado v senci

ANKARA, 22. oktobra (Tanjug) – Najpomembnejša turška opozicijska stranka, socialnodemokratska narodnjaška stranka, je čez noč ustanovila vlado v senci, ki ima trideset ministrov. Njen predsednik Erdal Inöni je samozavestno izjavil, »da je njegova stranka pripravljena prevzeti oblast«. Za to demonstrativno, čeprav niti ne nenavadno in nepričakovano potezo opozicije, eno izmed številnih, ki pretresajo turško politično prizorišče, so se odločili zavoljo čedalje hujše krize v vladajoči domoljubni stranki, ki je dosegla vrh pred kakimi desetimi dnevi z odstopom dveh vodilnih turških osebnosti, zunanjega ministra Bozerja in obrambnega ministra Giraya.

Berlinska RTV o Jugoslaviji

BONN, 22. oktobra – Berlinska radijska in televizijska postaja RIAS je v jutranji informativni oddaji, ki jo prenašata obe zahodnonemški televizijski mreži, pokazala daljši prispevek o razmerah v Jugoslaviji. Kot gost oddaje je dogajanje v Jugoslaviji pojasnil tudi jugoslovanski veleposlanik v Bonnu dr. Boris Frlec, ki sicer ni mogel zanikati ostrih nasprotij, ki so izbruhila med republikami, vendar pa se ni strinjal z mislijo, da gre nujno za razpad Jugoslavije, marveč je menil, da gre le za svojevrsten in naporen proces nastajanja nove demokratične družbe. (M. S.)

Štirje Egipčani obsojeni na smrt

KAIRO, 22. oktobra (Tanjug) – Egiptovsko vrhovno sodišče je danes izreklo smrtne kazni štirim Egipčanom, ki so pred dnevi v Aleksandriji ubili nekega policista, drugega pa ranili. Kairski radio je sporočil, da gre za »poklicne kriminalce«, za katerimi se »ne skriva nobena politična organizacija v Egiptu ali v tujini«. Tako nenavadno ostra kazen je svojevrsten opomin vsem, ki nameravajo s terorističnimi ali drugimi akcijami ogrožati varnost v Egiptu.

Nagrada ministrstva za kulturo založbi Wieser

DUNAJ, 22. oktobra – V sprejemni dvorani avstrijskega zveznega ministrstva za kulturo so popoldne izročili avstrijsko državno nagrado za založništvo. Prejel jo je slovenski založnik Lojze Wieser iz Celovca. Avstrijsko kulturno ministrstvo je založniško (denarno) nagrado letos podelilo prvič.

Avstrijska zvezna ministrica za kulturo dr. Hilde Hawlicek je na slovesnosti, ki se je je udeležilo veliko občinstva, avstrijskih kulturnikov in drugih, v nagovoru ob drugem dejala, da je Weiserjeva založba »dvosmerna cesta«, se pravi da izdaja knjige v nemščini in slovenščini, slovenske knjige v nemškem prevodu in obratno. (J. H.)

Preventivno zaprli več kot 17 tisoč ljudi

NEW DELHI, 22. oktobra (Tanjug) – V indijski državi Utar Pradeš so preventivno zaprli dobrih 17.000 ljudi. Tako si oblasti prizadevajo preprečiti nerede, ki jih pričakujejo konec tega meseca, ko bo nekaj hindujskih organizacij v mestu Ajodije pričelo graditi svetišče na kraju, kjer je zdaj džamija. V to državo so poslali tudi 250 polvojaških enot, ki sodijo pod poveljstvo zvezne vlade. Pripadniki teh enot so zasedli območje kakih sto kvadratnih kilometrov okrog mesta Ajodije.

Havel za spremembe v varšavskem paktu

PRAGA, 22. oktobra (Tanjug) – Češkoslovaški presednik Vaclav Havel je včeraj izjavil, da bo predlagal, naj bi »v šestih mesecih« ukinili združeno vojsko poveljstvo varšavskega pakta. V intervjuju za praški radio je Havel dejal, da bi bili kar dve tretjini češkoslovaške vojske, če bi prišlo do konfliktov, podrejeni združenemu vojaškemu poveljstvu pakta, to pa je treba čimprej spremeniti. Havel je izjavil, da bi moral varšavski pakt obstajati še nekaj časa, vendar le kot politična struktura in partner NATO v pogajanjih o razorožitvi.

Zadnja pogajanja pred vrhom dvanajsterice

V Luksemburgu so se zbrali zunanji ministri Evropske skupnosti – Najkrajša pot do integracije

OD NAŠE DOPISNICE

BRUSELJ, 22. oktobra – Z današnjim zasedanjem zunanjih ministrov Evropske skupnosti – predseduje jim Italijan Gianni De Michelis – v Luksemburgu se v dvanajsterici začenja odločilna pogajalska faza, ki naj bi integracijo po najkrajši poti pripeljala do politične in gospodarske ter denarne unije. Gre za zadnji sestanek zunanjih ministrov pred izrednim vrhom ES konec tedna v Rimu, ki bo prvi v vrsti pomembnih sestankov pred novim posegom v ustanovne rimske sporazume dvanajsterice.

Glede slednjega naj bi se predstavniki vlad dogovorili na dveh posebnih konferencah sredi decembra v Rimu – torej na predvečer rednega vrha ES – vendar bi morali del poti v najvišjo fazo integracije v grobem začrtati že voditelji članic na izrednem rimskem sestanku čez nekaj dni, za katerega morajo zunanji ministri danes pripraviti dnevni red.

komisija (Glavni izvršni organ ES) se je v Bruslju včeraj izjemoma sešla, da bi se tudi sama pripravila na današnji sestanek, na katerem jo bo zastopalo več komisarjev. Čeprav s sestanka niso ničesar uradno sporočili, je znano, da skuša komisija jasneje opredeliti stališča in morebitno bodoče ravnanje v kontekstu zasnove, po kateri bi v politični uniji sedanje sorazmerno samostojno telo ES za 'politično sodelovanje', v katerem skuša zdaj dvanajst zunanjih ministrov uskladiti različna stališča, do političnih vprašanj, povezali s samim ministrskim svetom. Evropska komisija pa bi v tako povezano telo z ministrskim svetom lahko opozarjala na določene žgoče zunanjepolitične teme, vendar pa za razliko od gospodarskih vprašanj v zunanji politiki ne bi sama dajala konkretnih pobud.

Na današnjem sestanku se znova lomijo kopja med zagovorniki evropskega federalizma, temelječega – do določene mere – tudi na skupni zunanji in varnostni politiki in tistimi, ki v skupnosti trdovratno vztrajajo (gre predvsem za Britanijo, ko gre za skupno varnostno politiko pa delno tudi za Dansko in nevtralno Irsko) pri povezovanju le do določene stopnje in le na nekaterih področjih.

Enak spor je na današnjem sestanku, v manjši meri, zaslediti tudi, ko gre za bodočo denarno unijo, ki ji Britanija še naprej vztrajno nasprotuje, medtem, ko je nemški kancler Kohl prejšnji teden, torej le nekaj dni po nemški združitvi, izjavil, da se tudi združena Nemčija zavzema za denarno unijo in da bi bil 1. januar 1994 pravšnji datum za začetek njene druge faze (usklajevanje denarnih politik članic iz enega centra). Z drugimi besedami, Nemčija se tudi po združitvi in tudi pri vprašanjih, pri katerih bo sama – za denarno področje to zagotovo velja – morala veliko žrtvovati, ne misli odpovedati.

Vendar je nemški »evropski čut« veliko manj izrazit, ko gre za preoblikovanje kmetijske politike skupnosti, kar je širše vzeto druga glavna tema današnjega ministrskega sestanka. Gre za skupna izhodišča dvanajsterice za urugvajsko rundo GATT o liberalizaciji svetovne trgovine, za katera se kmetijski ministri v petek že v tretjem poskusu ta mesec žal niso mogli dogovoriti.

MIRJAM AČIMOV-OBLAK

Vse več bančnih ropov

Najvabljivejši cilj francoskih roparjev so tovornjaki za prevoz denarja – Pred kratkim so začeli uporabljati celo raketno orožje

OD DOPISNIKA TANJUGA

PARIZ, 22. oktobra – Posebni tovornjaki, s katerimi prevažajo denar (na dan jih kroži po Franciji okrog tisoč), so, tako trdi tukajšnja policija, najprivlačnejši cilj roparskih napadov. Čeprav takšne tovornjake spremlja okrog 6000 dobro oboroženih varnostnikov z neprebojnimi naprsniki in plinskimi maskami, to kriminalcev ne odvrača od napadov: samo v lanskem letu je bilo ubitih pet varnostnikov. Njihovi tovariši menijo, da imajo v obrambi pred razbojniki vse manj možnosti, ker ti praviloma pričnejo takoj streljati, pred kratkim pa so začeli uporabljati celo raketno orožje, da bi prebili jekleni oklep tovornjakov.

Nedavni sedmi letošnji napad na blindirane tovornjake za prevoz denarja bo ostal v spominu predvsem zaradi izredno hladnokrvnega uboja dveh pripadnikov varnosti. Eden od napadalcev se jima je približal od zadaj in enemu izstrelil v tilnik naboj iz odrezane šibrovke. Drugi ropar pa je opravil s kolegom: ustrelil ga je v obraz – in ker ni bil takoj mrtev, je ubijalec končal svoje krvavo delo brez pomišljanja s še enim strelom.

Zločin se je zgodil pred banko v pariškem predmestju, na prostoru med blindiranim tovornjakom in banko, razdalja ni znašala več kot 30 metrov. Zločinca sta bila maskirana z motorističnima čeladama, skozi kateri se ni videlo obrazov. S kraja zločina sta pobegnila na hitri hondi, kot da sta se vdrla v zemljo, čeprav se je vsa razpoložljiva policija dvignila na noge.

Okrutnost, s katero nastopajo roparji, presenečа tudi policijo. Da bi napadalcem vzeli nekaj poguma, so pričeli prevažati manjše vsote denarja, tako da je bilo ob tej priložnosti v nekaj vrečah le 300 tisoč frankov. Značilnost teh ropov je, da jih največkrat ne zagrešijo »specialisti«, ki so registrirani na policiji, zato jih je težko identificirati v podzemlju, ki postaja v Franciji vedno večje.

Nedolžna izgubljena življenja so znova odprla vprašanje večje varnosti pri tem poslu. Spremljevalci denarja trdijo, da se bodo napadi ponavljali vse dotlej, dokler ne bodo s predpisi prisilili bank, da bodo omogočile dovoz tovornjakov prav do vhoda – podobno kot potniške mostove, ki jih je mogoče pritisniti ob avion. Ali pa naj bi banke poskrbele vsaj za hodnik, podoben tistemu, po kakršnem vstopajo nogometaši na igrišče. Prehod iz jeklene mreže bi vsaj onemogočil napadalcem, da bi se tovornjaku približali, meni eden od spremljevalcev vedno bolj smrtonosnega tovora. Za boljšo varnost je sicer poskrbljeno tudi z izmenjavanjem časa izročanja denarja in s spreminjanjem poti, tudi z vedno debelejšimi stenami tovornjakov in težkim orožjem, ki ga imajo spremljevalci, toda kriminalci so vedno korak pred njimi. »Presenečanje je njihov največji adut,« trdijo varnostniki.

MILAN SOKOLOVIĆ

SVET SO LJUDJE

Zoran Mušič razstavlja v Ženevi

Iz neobdelanega ozadja se prikazujejo človeške oblike. Temne konture jih ločijo in dramatizirajo občutek samote, s katero so videti obdane. Umetnik in njegova soproga, sama ali na dvojnih portretih, brez konca izprašujeta tiste, ki jima stojijo nasproti, je ob razstavi **ZORANA MUŠIČA**, ki je v eni najbolj znanih ženevskih umetniških galerij Jan Krugier na ogled postavil povečini dela iz zadnjih treh let, zapisala kritičarka Tribune de Genève **Myriam Poiatti**. Galerist je ob razstavi izdal tudi dvojni lični katalog (posebej za olja in za risbe), ki sta ga napisala Jean Leymarie in Jean Clair. Recenzija v ženevskem časniku ne pojasnjuje zgolj globine in posebnosti Mušičevega umetniškega ustvarjanja, temveč tudi obuja njegovo burno življenjsko pot, ki jo je – kar izpričujejo tudi razstavljena olja – globoko zarezala pretekla vojna in dachausko taborišče, iz katerega je umetnik prinesel risbe, ki pripovedujejo o strahotah smrti, tragičnih vizijah, ki pa so Mušiču pomagale preživeti. Zoran Mušič, ki je po vojni v Parizu nadaljeval svojo slikarsko pot zunaj prevladujočih umetniških tokov ter s čopičem in svinčnikom risal globoki notranji dialog, če znova uporabimo izraz švicarske časniške recenzentke, je v Ženevi razstavil portrete in pejsaže. Njegova olja se prikazujejo kot sanjarjenja, ki redčijo naslikane objekte, svetloba, ki veje iz slike, ustvarja ozračje skrivnostnosti, ki uhaja času in analizi. Tako ostane čudovita umetnikova lekcija, ki osebne spomine pretvarja v univerzalno predstavo. In četudi finančni učinek umetniških vizij ni vselej merilo slikarjevih dosežkov, dodajmo, da je galerija že pred otvoritvijo prodala nekaj del, najdražje pa je ocenjeno na nič manj kot 350.000 švicarskih frankov. (B. M.)

Mojster lahkih konstrukcij

Šestnajstega novembra bodo v Tokiu izročili nagrado sklada Honda nemškemu arhitektu **FREIU OTTU** (10 milijonov jenov – 77.000 dolarjev), ker je s svojim delom »obogatil človekovo okolje«.

Tega profesorja stuttgartske univerze so nagradili za prispevek k arhitekturi lahkih konstrukcij, znani tudi kot arhitektura membrane. Med mojstrovinami nagrajenega arhitekta je treba omeniti predvsem streho stadiona v Münchnu, kjer je bila poletna olimpiada leta 1972, ter nemški paviljon na razstavi v Montrealu leta 1967.

Omenjeno nagrado je leta 1977 ustanovil Sujčiro Honda, ustanovitelj tretjega največjega japonskega proizvajalca avtomobilov. Podeljujejo jo posameznikom ali skupinam za »izjemne dosežke v ekološki tehnologiji, ki usklajuje tehnološki in civilizacijski napredek«.

Kraljevi dolgovi

Devetinštiridesetletni nekdanji grški kralj **KONSTANTIN** in njegovo premoženje sta postala predmet zamotanega sodnega spora. Gre za kraljevo poletno rezidenco na otoku Krfu, ki jo je Konstantin podedoval od staršev. Že pred nekaj leti je sodišče ocenilo, da je dvorec vreden 6,8 milijona drahem (en dolar je približno 150 drahem), davčni organi pa menijo, da je vreden vsaj 380 milijonov drahem, in da mora bivše veličanstvo plačati davek na dediščino. O sporu bo v kratkem odločalo grško vrhovno sodišče.

Nekdanji kralj z družino živi v Londonu. Na referendumu leta 1974 se je večina Grkov izrekla za odpravo monarhije, ker pa se kralj prestolu ni odrekel, se ne sme vrniti v Grčijo. Konstantin in njegovi sestri Sofija (sedanja španska kraljica) in princesa Irena imajo v domovini velikansko premoženje v obliki premičnin in nepremičnin. Poleg dvorca ima kraljeva družina na Krfu tudi veliko zemlje. Precej nepremičnin ima tudi v Atenah, v severni Grčiji, blizu Larise pa ima posestvo. Vrednost vsega premoženja je velikanska, saj ima družina poleg poslopij in zemljišč veliko predmetov zgodovinske in umetniške vrednosti. Premoženje je dobila na zakonit način, del tudi kot darilo države.

Ko je prišla na oblast stranka PASOK, je ljubila, da bo razčistila vsa sporna vprašanja v zvezi s kraljevim premoženjem. Socialisti so tudi obljubili, da bodo zemljišča dali v uporabo kmetom, Konstantin in njegovi sestri pa bodo lahko obdržali del premoženja v Atenah in na Krfu. Kljub temu pa se v osmih letih, kolikor so bili na oblasti, niso upali dotakniti tega bogastva.

Zdaj je ta zamotan spor nasledila vlada Konstantina Micotakisa, rešila pa naj bi ga posebna komisija. Kraljeva družina dolguje državi okoli dva milijona dolarjev neplačanih davkov in obresti. Največji so Konstantinovi dolgovi, ki znašajo okoli milijon in osemsto tisoč dolarjev, svojih obveznosti do države pa nista poravnali niti obe princesi. Grki z zanimanjem pričakujejo razplet sodnega spora, saj ni izključeno, da bo moral kralj svoje obveznosti poravnati tako, da mu bo država odvzela del premoženja.

PA ŠE TO

TRENDOVA KAMUFLAŽA – Mariborski Lilet je zdaj »stečajna masa«, za katero skrbi stečajni senat. Vendar je ta masa zelo neopremljiva: kadar pismo glede poslovnih lokalov naslovijo na Lilet, se vrne s pripombo, da ne gre za Lilet, ampak za Trend, kadar pa ga naslovijo na Trend, dobijo odgovor, da so lokali Liletovi in da se obračajo na nepravi naslov. Da bi bila skrivalnica še večja, je z lokala izginil celo napis TREND.

Se nemara gospod Grubelič pripravlja na izredne razmere?

Streljal na miličnika v Novski

ZAGREB, 22. oktobra (Tanjug) – Okrožni javni tožilec v Sisku je sporočil, da je Sreto Mihajlović, kmet iz vasi Subocka v občini Pakrac, v soboto v Novski okrog 21. ure streljal na dvočlansko patruljo javne varnosti iz Novske in hudo ranil miličnika Stjepana Šaškovića. Patrulji se je prikradel za hrbet in zahteval, da mu miličnika izročita orožje, ko pa tega nista naredila in sta se obrnila k njemu, je z dvema strelom iz pištole zadel Šaškovića, ki je kljub hudim ranam streljal za bežečim napadalcem in ga ranil. Mihajlovića so pozneje ujeli, ga razorožili in prepeljali v bolnišnico. Zanj so odredili preiskovalni zapor zaradi poskusa uboja uradne osebe.

Korejsko posojilo za SZ

SEUL, 22. oktobra (AP) – Republika Koreja bo Sovjetski zvezi v naslednjih treh letih odobrila za tri milijarde dolarjev različnih posojil, piše današnji južnokorejski časopis Dong a Ilbo.

ISKRICE

Na srečo imamo manj sovražnikov, toda, žal, tudi manj prijateljev, kot menimo, da jih imamo.

RUDI RINGBAUER

NOVI DEVIZNI TEČAJI

Tečajna lista št. 206 z dne 22. oktobra 1990

za devize, efektivo, čeke, kreditna pisma in poštne nakaznice

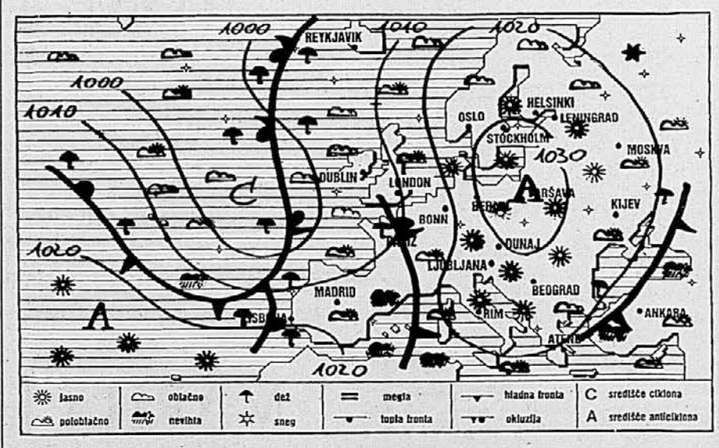
država	valuta	tečaj velja za	nakupni	srednji	prodajni	nakupni za čeke in kred. pisma	nakupni za efektivo in medn. pošt. nakazn.
Avstralija	a. dolar	1	8,1898	8,2144	8,2390	7,8622	7,8212
Avstrija	šiling	100	99,2540	99,5527	99,8514	97,2689	96,7726
Belgija	frank/C	100	33,9176	34,0197	34,1218	33,1544	32,9848
Kanada	dolar	1	8,9956	9,0227	9,0498	8,6357	8,5907
Danska	krona	100	183,3737	183,9255	184,4773	179,2477	178,3309
Finska	marka	100	294,2688	295,1543	296,0398	287,6477	286,1764
Francija	frank	100	208,4246	209,0518	209,6790	203,7350	202,6929
ZR Nemčija	marka	100	697,9000	700,0000	702,1000	683,9420	680,4525
Grčija	drahma	100	–	6,9517	6,9726	6,6535	6,6189
Irska	funt	1	–	18,7714	18,8277	17,9664	17,8729
Italija	lira	100	0,9327	0,9355	0,9383	0,9140	0,9093
Japonska	jen	100	8,3200	8,3450	8,3700	7,9872	7,9456
Kuvajt	kv. dinar	1	–	–	–	–	–
Nizozemska	gulden	100	619,1494	621,0124	622,8754	605,2185	602,1227
Norveška	krona	100	179,8518	180,3930	180,9342	175,8051	174,9058
Portugalska	escudo	100	7,9149	7,9387	7,9625	7,5983	7,5587
Švedska	krona	100	188,2899	188,8565	189,4231	184,0533	183,1119
Švica	frank	100	825,9369	828,4222	830,9075	809,4181	805,2884
V. Britanija	funt	1	20,5113	20,5730	20,6347	20,0497	19,9472
ZDA	dolar	1	10,5348	10,5665	10,5982	10,2977	10,2450
	ECU	1	14,4390	14,4824	14,5258	14,1502	–
Španija	pezeta	100	11,1126	11,1460	11,1794	10,6680	10,6125

Tečaj dinarja za obračunski dolar je 10,5665 dinarja. Tečaj dinarja za obračunski dolar za odkup kreditnih pisem in čekov od tujih državljanov je 1,0566 dinarja. Tečaji za obračunski dolar in obračunski dolar za kreditna pisma in čeke začno veljati 22. oktobra 1990, ob 14. uri. Tečaji s te tečajne liste veljajo od 23. oktobra 1990. Tečaji za grško drahmo in irski funt veljajo samo za efektivo in čeke. Tečaji za britanski funt veljajo tudi za škotski funt, vendar le za efektivo in čeke. – Najvišji zajamčeni znesek evročeka je 2500 dinarjev (velja od 1. januarja 1990). – Poročilo o višini povprečne realne obrestne mere na trgu denarja in kratkoročnih vrednostnih papirjev dne 19. 10. 1990: letna 41,17; mesečna 2,97; za čas od 14. 11. 1989 do 19. 10. 1990: letna 35,05; mesečna 2,52.

ljubljanska banka Pravi naslov za denarne zadeve

Vremenska napoved Hidrometeorološkega zavoda Slovenije

Prognostična karta za 23. oktober 1990

SLOVENIJA

Pretežno jasno bo. Burja na Primorskem bo postopno oslabela. Jutranje temperature bodo od –3 do 3 ob morju 6, najvišje dnevne od 8 do 11, na Primorskem okoli 13° C. Zjutraj je v zatišnih legah nevarnost slane.

JUGOSLAVIJA

Precej jasno in hladno bo. Ob Jadranu bo še pihala zmerna burja, ki pa bo počasi slabela.

VREMENSKA SLIKA

Nad večjim delom Evrope je območje visokega zračnega pritiska. V višinah priteka k nam s severnimi vetrovi hladen in suh zrak.

OBETI

V sredo in četrtek bo precej jasno in nekoliko topleje. V četrtek zjutraj bo po nekaterih kotlinah megla.

GORSKI SVET

Pretežno jasno bo. Temperatura na 1500 m bo čez dan okoli 2, na 2500 m pa 1 st. C. Pihali bodo šibki do zmerni severovzhodni vetrovi.

VREME IN TEMPERATURE 22. OKTOBRA 1990 OB 13. URI

kraj	vreme	°C
LJUBLJANA	jasno	10
BRNIK	jasno	9
PLANICA	jasno	8
KREDARICA	jasno	1
CELJE	pret. jasno	9
SL. GRADEC	jasno	8
MARIBOR	jasno	8
M. SOBOTA	jasno	8
N. MESTO	jasno	8
LISCA	jasno	3
N. GORICA	jasno	14
PORTOROŽ	jasno	12
REKA	jasno	12
PULJ	jasno	12
SPLIT	jasno	16
DUBROVNIK	jasno	18
ZAGREB	del. oblačno	9
NOVI SAD	del. oblačno	9
BEOGRAD	pret. oblačno	8
SARAJEVO	del. oblačno	10
TITOGRAD	pret. jasno	16
PRIŠTINA	jasno	8
SKOPJE	jasno	13
CELOVEC	jasno	8
GRADEC	jasno	8
DUNAJ	jasno	7
BUDIMPEŠTA	zmer. oblačno	8
BENETKE	jasno	13
MILANO	pret. oblačno	12
RIM	zmer. oblačno	20
MUNCHEN	jasno	8
ZURICH	pret. oblačno	6
BERLIN	jasno	9
PARIZ	del. oblačno	14
LONDON	pret. oblačno	12
ATENE	zmer. oblačno	22
MADRID	pret. oblačno	15
STOCKHOLM	jasno	6
MOSKVA	oblačno	–2

Stanje voda 22. oktobra 1990 ob 7. uri

Pretok v m^3/s: Drava HE Dravograd 210, Mura Gornja Radgona 146, Soča HE Doblar 70,0, Sava Radovljica 45,0, Sava HE Mavčiče 50,0, Sava Šentjakob 72,9, Sava Radeče 408, Sora Suha 24,1, Ljubljanica Moste 164, Savinja Laško 84,0, Sava HE Moste 12,0, Savinja Nazarje 26,4, Krka Podbočje 264, Kolpa Radenci 162.

Medvedje – biološki fenomen

Zimsko spanje medvedov preučujejo znanstveniki tako v laboratorijih kot v naravi. Ugotovili so, da v krvi in možganih živali, ki zimo prespijo, kroži spojina, ki sproži mnoge zapletene metabolične spremembe v času hibernacije. Odkrili so tudi, da ta spojina, ki je niso še uspeli izolirati, pri nekaterih živalih, ki ne poznajo zimskega spanja, povzroči podobne spremembe. Če so opicam vbrizgali plazmo svizcev, so se pri njih dramatično upočasnili mnogi metabolični procesi. Srce jim je bilo 45 odstotkov počasneje, izgubile so, včasih za tri tedne, apetit, ne da bi se jim to opazneje poznalo na teži, in ledvice so začele delovati počasneje.

Znanstveniki še ne vedo, zakaj se začnejo medvedje konec poletja besno hraniti. Tudi do dvajset ur na dan jedo jagode, lešnike, mrčes, mrhovino, odpadke – skratka vse, kar najdejo. Odrasel medved takó poje 20.000 kalorij na dan, kar je petkrat več od običajne količine. Pridobi si dvanajst centimetrov debelo plast maščobe in je pripravljen na pet mesecev trajajoče zimsko spanje. Kaj pravzaprav sproži izločanje spojine, ki je potrebna za hibernacijo? Zdi se, da vzrok ne tiči v spremembi vremena ali krajšanju dneva, pač pa v pomanjkanju hrane. Jeseni nastopi obdobje, ko se količina razpoložljive hrane tako zniža, da izgubi medved več kalorij, kot če bi spal.

Pokličite nas!

Nikar ne brskajte po telefonskem imeniku. Zavrtite številko ljubljanske rubrike Dela: 318-296!

Prav gotovo so stvari in dogodki v Ljubljani in njeni bližnji okolici, o katerih bi bilo treba po vašem mnenju pisati, jih komentirati, razložiti.

Ob prebiranju lokalne strani v časniku se vam je najbrž večkrat zazdelo, da novinarjem ni uspelo spoznati prave resnice, prodreti v resnično življenje.

Kaj ko bi nas poklicali in nam sporočili svoje pripombe in predloge. Vaš klic pričakujemo vsako dopoldne med 10. in 11. uro, razen ob sobotah in nedeljah.

Komisija začela delati

Republiško komisijo v domu za starejše občane za Bežigradom vodi dr. Pavel Poredoš

LJUBLJANA, 22. oktobra – V bežigrajskem domu za starejše občane, kjer je interna komisija za preveritev stanja v domu in ravnanja z oskrbovanci že končala delo, je danes začela delati tudi zunanja, republiška komisija, ki jo vodi dr. Pavel Poredoš. Tako so v bežigrajskem domu za starejše občane povedali konec minulega tedna, ko so sklicali tiskovno konferenco.

Novinarje so podrobno poučili o vseh vidikih dela z ostarelimi občani in tudi možnostmi, ki jih imamo v zvezi s tem pri nas – tako glede na normative za zaposlovanje medicinskega in strežnega kadra kot tudi glede sestave varovancev v domovih za starejše občane. Čedalje manj je namreč zdravih starejših ljudi v domu, ki ne potrebujejo nege, in vendno več tistih, ki so priklenjeni na posteljo – domovi so pravzaprav postali podaljšana roka bolnišnic. Nekajurna konferenca z novinarji pa ni dala tistega, kar smo pričakovali: podatkov o tem, kaj se je v domu v zadnjih letih dogajalo.

K. M.

Za prodajalce na Žalah bodo veljala zelo stroga pravila

Mestni inšpektorji so s pravili seznanili Komunalno podjetje Žale, ki mora poskrbeti, da jih bodo vsi upoštevali

LJUBLJANA, 22. oktobra – Inšpektorji mestne uprave inšpekcijskih služb Ljubljane so na Komunalno podjetje Žale naslovili seznam pravil, ki jih bodo morali upoštevati vsi, ki bodo v dneh pred in po dnevu mrtvih na ljubljanskih Žalah prodajali rože, sveče in pesek ali pa postavili začasne stojnice z gostinsko ponudbo.

Upravljalec zemljišča, na katerem bo organizirana prodaja peska, rož in sveč, je dolžan poskrbeti za to, da bodo imeli vsi prodajalci dovoljenja za prodajo in uporabo stojnic. Cene na vseh izdelkih bodo morale biti vidno označene, nadzor nad tem pa morajo opravljati delavci podjetja Žale.

Inšpektorji še posebej opozarjajo na merske enote za pesek, saj je bilo prav pri pesku v preteklih letih največ pritožb občanov zaradi goljufanja. Prav tako podjetje Žale opozarjajo, da so dolžni odstraniti vsakogar, ki ne bo imel ustreznih dovoljenj. Obrtniki in gostinci bodo morali imeti pri sebi fotokopije obrtnega dovoljenja.

Komunalno podjetje Žale mora še pred 1. novembrom odpraviti vse pomanjkljivosti v javnih sanitarijah na novih in starih Žalah ter poskrbeti za temeljito vsakodnevno čiščenje že teden dni pred dnevom mrtvih. O postavitvi stojnic z gostinsko ponudbo inšpektorji sicer menijo, da na Žale ne sodijo, vendarle bodo tako ponudbo dovolili. Sanitarna inšpekcija zahteva, da si vsi izvajalci osem dni pred začetkom obratovanja pridobijo ustrezna dovoljenja sanitarnih in veterinarskih inšpektorjev.

MARKO JAKOPEC

Z javnim razpisom do upravljalca gradu Bogenšperk

Možnost bodo imeli vsi, ki se za Bogenšperk zanimajo – Muzej NOB bodo preselili v Litijo

LITIJA, 22. oktobra – Litijski izvršni svet se bo na podlagi javnega razpisa odločil za upravljalca gradu Bogenšperk. Turistično društvo iz Litije je sicer že izdelalo ponudbo za prevzem upravljanja z gradom Bogenšperk, litijski komite za urejanje prostora in varstvo okolja pa je že pripravil najemno pogodbo, vendar je občinski izvršni svet za zdaj ni sprejel, saj meni, da mora občina dati možnost vsem, ki se za grad Bogenšperk zanimajo. Poleg tega jim je tudi republiški sekretariat za turizem in gostinstvo odsvetoval, da bi grad Bogenšperk z najemno pogodbo prepustili v upravljanje Turističnemu društvu Litija.

Na nedavni seji litijskega izvršnega sveta so njegovi člani tudi sklenili, da bodo iz gradu Bogenšperk preselili muzej NOB, saj po njihovem mnenju ne sodi v to okolje. Izbrati pa nameravajo tudi novi odbor za obnovo Bogenšperka, saj je z odpravo sisov stari nehal delovati.

J. B.

Načrti o igrišču za golf v Bistrici

Nosilec projekta je Liko Bistra, podjetje v ustanavljanju – Načrtujejo tudi hotel za petičneže

VRHNIKA, 22. oktobra – V Bistri nameravajo postaviti igrišče za golf. Kako potekajo priprave, smo povprašali vrhniškega župana Franceta Kvaternika, ki je dejal, da so k njemu prišli predstavniki podjetja Liko Bistra, ki je v ustanavljanju, in ga poprosili za pomoč pri pridobivanju zemljišč za ureditev igrišča.

Gostilno v bližini Tehničnega muzeja Slovenije v Bistri nameravajo preurediti, ob njej pa postaviti manjši hotel visoke kategorije za premožnejše goste in igrišče za golf. Igrišče naj bi bilo na barju, vendar ne bo posegalo v ptičje in rastlinske znamenitosti tega območja. Večina zemlje, kjer naj bi uredili igrišče, je last Ljubljanskih mlekarn. Ker oni te zemlje ne izkoriščajo, so jo, po besedah župana, pripravljeni vložiti kot kapital v igrišče. Nekaj zemlje pa je last kmetov, zato že pripravljajo zamenjavo zemljišč.

France Kvaternik je dejal, da je zamisel o gradnji igrišča za golf deležna razumevanja in da pomeni spodbudo kraju, ki je pripravljen razvijati turizem. Razvoj turizma v občini bi namreč povečal tudi možnosti za nova delovna mesta. Zato bodo na Vrhniki organizirali predavanja o turizmu in tako skušali vplivati na razvoj turistične miselnosti v občini. Pripravljajo tudi katalog in videokaseto s posnetki turističnih znamenitosti svojega območja.

Na Vrhniki bodo spodbujali turizem z davčnimi olajšavami in z razvojem infrastrukture, predvsem telefonije in cestnega omrežja. Župan je povedal, da so na republiški upravi za ceste zagotovili, da bodo spomladi prihodnje leto začeli obnavljati magistralno cesto Ljubljana–Vrhnika. Razvita infrastruktura pa bo še povečala zanimanje za vlaganje kapitala v vrhniški turizem, saj imajo že zdaj ponudbe za vlaganje tujega kapitala.

ZDENKO MATOZ

O življenju kot plesu

LJUBLJANA, 22. oktobra – Ameriška psihologinja Denise Taylor, ki je oktobra začela svoje potovanje po Evropi, bo v okviru delavnice od 26. do 28. oktobra 1990 v penzionu Janez (Mladinski izobraževalni center, Ribčev laz 63, Bohinjsko jezero) predstavila človeško življenje kot ples in govorila o človekovih težavah pri izražanju. Kot uvod v delavnico bo v četrtek, 25. oktobra, na Višji šoli za socialne delavce, Šaranovičeva 5, ob 18.30 organiziran pogovor, na katerega so povabljeni vsi, tudi tisti, ki se delavnice ne bodo udeležili. Informacije po telefonu 554-802. M. G.

Ureditev industrijske cone ob Celovški cesti

LJUBLJANA, 22. oktobra – Te dni so v veži šišenske občine javno razgrnili osnutek ureditvenega načrta za območje ŠP 4/1 Avtotehna. Območje je ena izmed industrijskih con, ki je po dolgoročnem planu občin in mesta Ljubljane namenjena proizvodnim, skladiščnim in servisnim dejavnostim. Na večjem delu tega območja že deluje 18 podjetij, ki načrtujejo predvsem gradnjo parkirišč, skladišč, proizvodnih obratov, ipd., nekaj površin pa je povsem neizkoriščenih. Sicer pa je v prvi fazi predvidena tudi gradnja stanovanjskih hiš s proizvodnimi delavnicami, in sicer med Bravničarjevo, Babnikovo in Kumerdejevo ulico ter Celovško cesto. J. B.

PO SLOVENIJI

»Pajek« odpeljal 952 avtomobilov

KOPER, 22. oktobra – Odvozi avtomobilov s »pajkom« tudi na Obali razburjajo občane. Kako ne bi, saj mora »žrtev« globoko seči v žep in skupaj s kaznijo za odvoz avtomobila odšteti skorajda tisočaka. Ker se mnogi pritožujejo, na skupščini skupnosti obalnih občin pa je bilo v zvezi s tem postavljeno tudi delegatsko vprašanje, je Emil Čebokli, načelnik inšpektorata milice na UNZ Koper, pojasnil, da miličniki pred odvozom avtomobila dosledno upoštevajo vse predpise in da je edino merilo za odvoz avtomobila oviranje ali ogrožanje prometa. Povedal je tudi, da so letos s pajkom odpeljali že 952 avtomobilov, ali povprečno tri do štiri na dan, čeprav je kršiteljev veliko več. Besedilo in slika: Dušan Grča

POS sistem v novi Metalkini prodajalni v Kopru

KOPER, 22. oktobra – V novem trgovsko-poslovnem centru nasproti stadiona v Kopru so pred dnevi odprli prvo Metalkino prodajalno na Obali. Gre za trgovino, ki se razteza na 400 kvadratnih metrih površine, v kateri je mogoče dobiti takorekoč vse iz Metalkinega prodajnega programa. Zanimivost trgovine je, da je v njej organizirana samopostrežna prodaja in da je to prva trgovina, ki ima v celoti urejeno prodajo s t. i. POS sistemom (vsi izdelki so označeni s kodami), ki ga bodo v prihodnjem letu vpeljali tudi v Metalkino blagovnico v Ljubljani (tu zdaj tako poskusno dela le en oddelek) in v letu 1992 v vse njihove trgovine. Računalniško podprto trgovinsko poslovanje omogoča ponudbo na višji kakovostni ravni. (D. G.)

Velik obisk v obnovljeni Bevkovi domačiji

CERKNO, 22. oktobra – Od sredine septembra, ko so v Zakojci nad Cerknim odprli v muzej preurejeno Bevkovo domačijo, obisk za ogled Zakojce in njenega kulturnega ter etnološkega spomenika ni pojenjal. Prve dni po odprtju si ga je ogledalo okoli tri tisoč ljudi, potem pa so se začele vrstiti šolske skupine. V dobrem mesecu je Zakojco obiskalo več kot osem tisoč ljudi vseh starosti. Idrijski Mestni muzej, ki upravlja Bevkovo domačijo, se je odločil, da letos zanjo ne bo pobiral vstopnine. (K. R.)

Rojstva

LJUBLJANA: Osebje ljubljanske porodnišnice je od srede do ponedeljka pomagalo na svet 28 deklicam in 35 dečkom. Najtežji med novorojenčki je bil deček s porodno težo 4640 gramov, najlažja pa ena od deklic, ki je ob rojstvu tehtala 1080 gramov. V soboto sta se Olgi Gros rodila dva fantka, težka 2370 in 2780 gramov. (R. D.)

Pogrebi

LJUBLJANA: Na Žalah se bodo danes svojci še zadnjič poslovili od 86-letne upokojenke Ivane Židanek (ob 9. uri); 86-letne upokojenke Ivanke Ahačič (ob 10. uri); 36-letne gospodinje Bojane Falamič (ob 10.30); 68-letne upokojenke Marije Roblek (ob 11.30); 58-letnega gradbenega tehnika Janeza Dimnika (ob 12. uri); 83-letne upokojenke Marije Kaiser (ob 13. uri); 85-letne upokojenke Ivanke Fratina (ob 15. uri) in 41-letnega zasebnika Davida Kačiča (ob 16. uri).

DRAVLJE: Danes ob 14. uri bo na pokopališču v Dravljah pogreb 83-letne upokojenke Neže Širec. (R. D.)

Upniki v Izolirki postavili novo sanacijsko vodstvo

Na čelu Izolirke Boris Šulej – Opuščanje neuspešnih proizvodnih programov – Delavcev ne bo treba odpuščati

LJUBLJANA, 22. oktobra – Izolirka, edina slovenska proizvajalka hidroizolacijskih materialov, je te dni dobila novo vodstvo. Izolirkini upniki so postavili petčlansko skupino, ki jo vodi Boris Šalaj, ki je že pri moščanskem izvršnem svetu spremljal dogajanja v tem podjetju. Ker so razpisi za direktorsko mesto propadli, so mu upniki zaupali sanacijo podjetja.

Boris Šalej je dejal, da so upniki postavili novo vodstvo, ker so menili, da se Izolirko splača sanirati. Dobili so tri mesece časa, da spoznajo proizvodnjo in pripravijo dolgoročni sanacijski program. Zdaj že izvajajo kratkoročni sanacijski program. Nelikvidnost Izolirke je posledica slabega plačevanja ter najemanja neugodnih kreditov pri banki. Dodal je še, da je njihov trg omejen zgolj na Slovenijo in le malo izvažajo. Čeprav so njihovi izdelki kakovostni, so predragi za tuje trge. Da so tako dragi, pa je kriva tudi zalivska kriza, saj izolacijski izdelki, ki jih delajo iz bitumenske mase, ne morejo biti poceni. Zato v Izolirki razmišljajo o tem, da bi zapustili črni program (iz naftnih derivatov), in razvijali beli program (stiropor), ki je tudi ekološko čistejši. Razvijali bodo tudi proizvodnjo skodel, ki so sodobna, lahka in vodotesna kritina. Kot je dejal novi vodja Izolirke, upajo, da bo kmalu konec stagnacije v gradbeništvu, da bodo lahko povečali proizvodnjo skodel. Pripomnil je, da je Izolirka svojčas delala tudi asfaltne prevleke za ceste. Prevleke, ki podaljšujejo življenjsko dobo cestam, še vedno znajo narediti.

Cilj novega vodstva Izolirke je, da bi imeli tako podjetje, ki bo v slovenskem in evropskem prostoru imelo primeren status, ki bo s svojim imenom zagotavljalo kakovost, prineslo dobiček in bolje plačevalo svoje delavce. V Izolirki je zaposlenih 273 delavcev. Ni bilo treba odpuščati delavcev, saj se je število zaradi upokojitev skrčilo.

Boris Šalej je dejal, da nameravajo Izolirko reorganizirati v delniško družbo in tako omogočiti dotok tujega kapitala.

ZDENKO MATOZ

Manj zaposlenih v krajevnih skupnostih

V moščanski občini pripravljajo nova merila za financiranje krajevnih skupnosti

LJUBLJANA, 22. oktobra – V občini Moste-Polje pripravljajo nova merila za financiranje krajevnih skupnosti iz občinskega proračuna. O tem bo občinska skupščina razpravljala na skupnem zasedanju to sredo.

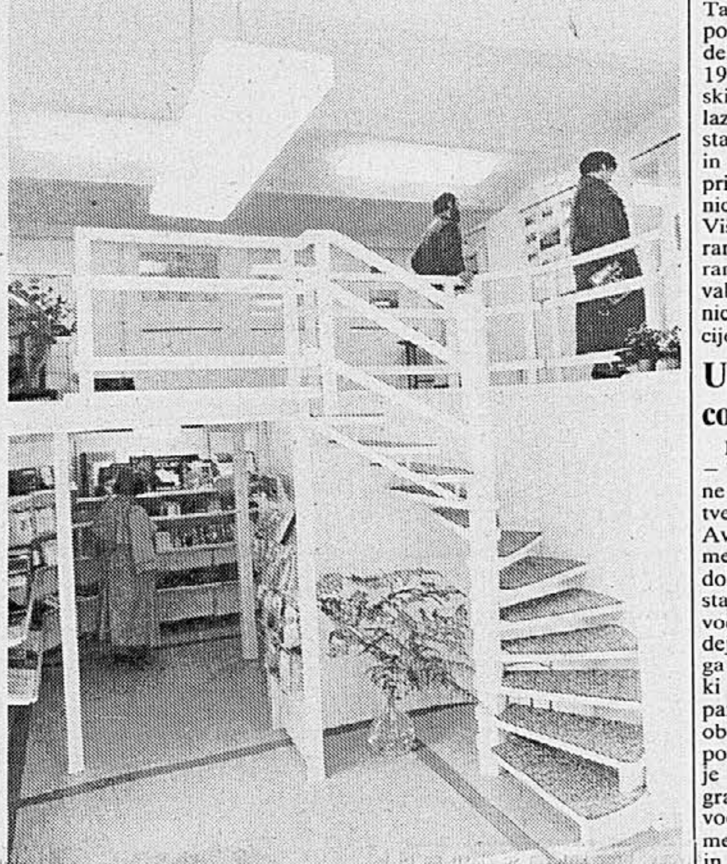
Janez Jančar, moščanski župan, je dejal, da gre pri napovedanih spremembah za racionalizacijo financiranja dela krajevnih skupnosti. Tako nameravajo ustaviti širjenje administracije v krajevnih skupnostih in jih prisiliti, da se bodo bolj ekonomsko obnašale. Po novih merilih naj bi bili v moščanskih krajevnih skupnostih odveč trije delavci. Ti delavci nimajo urejenega statusa, ker se ne ve, ali so bili uslužbenci državnih organov ali ne. Iz občinskega proračuna naj bi po novem pokrivali stroške ogrevanja in najemnin za poslovne prostore krajevnih skupnosti, ki so veliki največ do 100 kvadratnih metrov. Druge prostore, s katerimi upravljajo krajevne skupnosti, pa bodo morali oddajati za bolj ekonomične najemnine.

Z. M.

Razstavišče in kotiček za geografe

Nov razstavni in prodajni prostor nasproti Križank predstavlja stare mestne načrte

LJUBLJANA, 22. oktobra – Na Trgu francoske revolucije so se danes odprla vrata novega razstavišča Zemljepisnega muzeja Ljubljane. Prostor ob trgu, sredi kulturnih in znanstvenih ustanov bo odslej namenjen razstavam in prodaji publikacij, postal pa naj bi še nekakšen družaben kotiček za geografe. V novem prostoru so danes kot otvoritveno razstavo pripravili prikaz načrtov Ljubljane in njene podobe od 17. stoletja dalje. Gre za historično-geografsko predstavitev razvoja mesta, ki kaže spremembe v vrednotenju mestne pokrajine in njeni rabi. Razstava je zato spodbuda za stroko in obenem v razmislek pri prihodnjem načrtovanju razvoja Ljubljane, je na današnji otvoritveni slovesnosti dejal član predsedstva Republike Slovenije dr. Dušan Plut. Razstavni prostor naj bi se do kongresa ICSID razširil še na del pritličja ob Gosposki ulici, če bodo le dobili kakšno finančno pomoč od pristojnih. (S. V., foto: Igor Modic)

Nova zasebna mizarska delavnica v Mostah

LJUBLJANA, 22. oktobra – Zasebni obrtnik Jože Hrovat iz Ljubljane je konec prejšnjega tedna na Litijski 163 odprl novo mizarsko delavnico. Z odprtjem delavnice, ki ima blizu tisoč kvadratnih metrov uporabne površine, je ta osemčlanski kolektiv hkrati počastil tudi dvajsetletnico obstoja. Medtem ko se velika družbena lesnopredelovalna podjetja v zadnjem času otepajo z izgubami, pa se to splošno mizarsko zasebno podjetje lahko pohvali, kot je dejal Jože Hrovat, z velikim povpraševanjem po njihovih storitvah. Zato so se tudi odločili postaviti novo, sodobno opremljeno delavnico in zaposliti vsaj še pet splošnih mizarjev. Na ta način naj bi bili sposobni narediti vsa dela po naročilu (oprema za lokale, trgovine, pisarne), za tujega kupca pa tudi nekaj serijskih izdelkov. (J. P., foto: Janez Zrnec)

Litijske kmete je razburilo povečanje akontacij za davek

Četrta akontacija za davek od kmetijske dejavnosti je v primerjavi s tretjo večja tudi za tri tisoč odstotkov – Oster protest

LITIJA, 22. oktobra – Litijski kmetje so zelo razburjeni. Te dni namreč dobivajo položnice za plačilo četrte akontacije za davek od kmetijske dejavnosti, to je davka od katastra in gozdov. In kaj je povzročilo njihovo razburjenost? To, da morajo nekateri kmetje plačati tudi do tri tisoč odstotkov večjo akontacijo, kot so jo prej.

O tem, kot pravijo litijski kmetje, nerazumljivem zvišanju akontacije za davek od kmetijske dejavnosti so razpravljali tudi na nedavni razširjeni seji upravnega odbora litijske podružnice Slovenske kmečke zveze. Kot so menili njegovi člani, se dohodek od kmetijske dejavnosti ni povečal, da bi morali plačati večji davek. Ta dohodek se je kvečjemu zmanjšal. Zato bodo na republiško upravo za družbene prihodke naslovili oster protest in zahtevali utemeljitev za tolikšno povečanje. Člani odbora pa so tudi menili, da bi morala o povečanju akontacij za davek od kmetijske dejavnosti razpravljati republiška skupščina ali vsaj republiški izvršni svet.

Člani upravnega odbora so razpravljali tudi o gozdarstvu. Poudarili so, da se hočejo posamezna gozdna gospodarstva navidezno na novo organizirati (na primer v p. o. o.), v resnici pa bi ohranila staro organiziranost in stare načine dela. Kot so dejali, se gozdarji sicer zavzemajo za sprostitev trga z lesom, toda pri odkazilu lesa za kmeta ne popustijo. Člani litijske podružnice

● Franci Rokavec, predsednik litijske podružnice SKZ, je dejal, da je moral za tretjo akontacijo davka od kmetijske dejavnosti plačati 250 dinarjev, za četrto pa mora plačati 7200 dinarjev.

SKZ menijo, da je to nesmiselno, saj 90 odstotkov kmetov že zdaj razumno gospodari s svojim gozdom. Čezmerno krčijo gozd samo takrat, ko jih k temu prisili država. Kljub temu so menili, da bi morala sečnjo gozdov nadzorovati posebna služba. Zavzeli so se tudi za to, da bi kmetje od zdaj naprej združevali sredstva za obnovo gozdov v zadrugi.

JOŽE BIŠČAK

V kamniški Planinki nova restavracija

V prvem nadstropju Planinke je I. Mihelj odprl italijansko restavracijo Monte Carlo

KAMNIK, 22. oktobra – Zasebni gostinec Igor Mihelj je v kamniški gostilni Planinka v prvem nadstropju odprl restavracijo Monte Carlo, namenjeno zahtevnejšim gostom. To je zdaj v Kamniku edina restavracija te vrste.

V restavraciji bodo ponujali italijanske in francoske specialitete, naša vrhunska vina in več vrst šampanjcev. Prostora bo za 60 ljudi, odprta pa bo od četrtka do sobote od 17. do 24. ure (druge dni bo odprta le za napovedane skupine). Ob sobotah bo goste zabaval tudi duo Krajnik.

Med gurmanskimi specialitetami, ki jih bodo pripravljali v tej restavraciji, naj omenimo več vrst špagetov, raviole, gratinirane školjke, jastoge, biftek Monte Carlo, sladice kot tiramysu... Konec tega tedna pa naj bi v pritličju odprli še picerijo Monte Carlo (posebnost bo pica z melancanami), s katero bodo obogatili klasično ponudbo v gostilni.

J. P.

Grosupeljski Kovinastroj išče mesto na trgu z novimi izdelki

Spremenjene potrebe trga – Manj opreme za velike kuhinje – Preoblikovanje v delniško družbo – Še vedno težko do inženirjev?

GROSUPLJE, 22. oktobra – Zmanjšanje gradnje objektov z velikimi kuhinjami (hotelov, bolnišnic, restavracij...) je grosupeljsko podjetje Kovinastroj prisililo k iskanju novih proizvodnih programov. Že pred tremi leti so podpisali kooperacijsko pogodbo z nemško firmo Netzsch Newamatic in v tej kooperaciji zdaj izdelujejo medicinsko in laboratorijsko pomivalno in razkuževalno opremo za tuji in domači trg. Sodelovanje je postalo že tako tesno, da je firma letos v Grosuplje preselila tudi del svoje proizvodnje.

Poleg tega so v Kovinastroju razvili še dva nova proizvodna programa za izdelavo termične opreme, mini gastronom program in euroline 700, ki ga že izvažajo v Belgijo. Mini gastronom program je prestal tudi test za pridobitev znaka kakovosti v tujini. Letos so podpisali tudi pogodbo z avstrijsko firmo Blažič – za izdelavo schankomatov, računalniško vodenih gostinskih pultov, ki nadzorujejo dnevni količinski in cenovni promet v restavracijah in kuhinjah.

Septembra letos so v Kovinastroju začeli preoblikovanje v delniško družbo. Netzsch naj bi imel 45 odstotkov kapitala, prav toliko Kovinastroj, desetino delnic pa delavci. Teh je zdaj 350 in kar 85 odstotkov se jih je odločilo za nakup delnic.

V tridesetih letih, kolikor jih je minilo od ustanovitve Kovinastroja, je morala tovarna poiskati svoje mesto na trgu. Nastala je namreč v Resnikovih hlevih, s petimi delavci, med prvimi izdelki pa je bila lupilnica krompirja, ki je še danes eden od tovarniških izdelkov, čeprav seveda izpopolnjen.

Direktor firme Jože Marolt nam je danes povedal, da je od 350 delavcev kar osem odstotkov zaposlenih v razvojno-tehničnih službah, vendar jih je še vedno premalo. Še vedno namreč v Grosupljem težko dobijo v službo inženirje, medtem ko bodo morali počasi »prečistiti« del zaposlenih v proizvodnji. Čedalje bolj bodo namreč odveč tisti delavci, ki se jih ne da priučiti za opravljanje več različnih del.

MOJCA KAUČIČ

Liberalci za komisijo za mlade v Mostah

Moščanska ZSMS-LS predlaga občinski skupščini ustanovitev komisije za mlade pri IS

LJUBLJANA, 22. oktobra – Težave mladine in otrok v sedanji ekonomski krizi in zaradi sprememb v družbi zahtevajo celovito reševanje. Vsi ti dogodki povzročajo pri mladini nemir, negotovost in strah. Zato bo moščanska ZSMS-Liberalna stranka na sredinem skupnem zasedanju občinski skupščini predlagala, naj izvršni svet v prihodnje prevzame skrb za mladino v občini Moste-Polje.

Robert Levičar, predsednik moščanskih liberalcev, je dejal, da se liberalci zavzemajo za sistemski pristop, ki bi spodbujal in omogočal delovanje formalnih in neformalnih skupin, organizacij, institucij in ustanov, ki se ukvarjajo z mladino, in ki bi povezoval in usklajeval njihove dejavnosti. Zato tudi predlagajo, naj skupščina ustanovi komisijo, ki bo pripravila predlog organiziranega ukvarjanja z mladino v občini. Tako preventivno delo z mladimi mora biti tudi skrb države; mladi morajo čutiti, da država skrbi za njih.

Z. M.

PISMA BRALCEV

Izgubljena idila na bovškem delu Soče

Sem ribič in spominjam se prejšnjega desetletja, ko je bil veslač v čolnu svojevrstna zanimivost na Soči. Redki kajakaši v poletnih mesecih v resnici niso bili nikomur v napoto in težav z njimi ni bilo. Sedaj je drugače: v pravi sezoni so le redki daljši trenutki, ko kajakašev ni. Ribolovna sezona pri nas traja od 5 do 6 mesecev, odvisno od lovopusta posameznih vrst salmonidov. Kajakaška sezona traja na isti reki 12 mesecev, saj imajo tudi zimsko opremo. Glavna kajakaška sezona sovpada z ribiško. Ti sezonski in izvensezonski termini so poleg stacionarnih kajakašev občasno okrepljeni z dnevnimi prihodi kajakašev (vikendi, prazniki pri nas in v tujini, dopusti), ko pridejo polni avtobusi (predvsem tujcev). Urejene bivalne razmere mnogih kajakašev razvrednoti tisti del, ki ustvarja divja parkirišča, divje kampe ob vodi, razne odpadke in na ta način pušča nekulturno sled. Po Soči se vozijo ves dan, tudi v jutranjem, večernem in nočnem času. Če se tako podnevi kje ustaviš, lahko v eni uri našteješ 150 do 200 kajakašev, ki so odveslali mimo. Ta velika in stalna množica kajakašev pa daje nek pečat, odpira dileme, ustvarja težave.

Že četrto leto sem predsednik ribiškega revirja Bovec ter ribiški čuvaj (RZ 748) s funkcijo pomožnega čuvaja, zato dobro poznam to problematiko, ki je na našem območju najbolj izrazita.

Prodaja ribiških kart (dovolilnic) za Sočo je najslabša na Bovškem in nadalje upada, čeprav imamo idilične terene. Vzrok je stalno, celodnevno motenje ribičev – gostov. Ribe ne pobirajo več hrane s površine vode, ker ni tovrstne paše; povsem izginja večerni skok. Nekateri člani Ribiške družine Tolmin iz revirja Bovec se že izpisujejo.

Povečal se je krivolov, najdejo se divja kurišča (odpadki velikih rib – salmonidov, marsikdaj na težko dostopnih mestih), odkrivajo se velike prebodene ribe, ki so krivolovcem ušle itd. Vse to smo res poznali tudi že prej, vendar se povečuje in iz leta v leto narašča. V vodi in na obrežju se pojavljajo odvrženi, pokvarjeni ali izgubljeni kajakaški rekviziti ter vsakovrstni odpadki, ki jih v prejšnjih letih nismo zasledili. Kajakaši se vozijo po vseh rekah, tudi tam, kjer jih zaradi nizkega stanja vode ali plitvin prej slišimo kot vidimo. Ravno tako zaidejo v varstvene reke, v vode, kjer vzgajamo mladice rib. V jesenskem času je naloga ribičev, da sledimo zbiranju rib, naravni drsti v Soči, saj po potrebi na teh drstiščih dobimo tudi plemenke soške postrvi za valilnico v Tolminu. Ker se struga naše gorske reke večkrat menja in spreminja vijuge, tolmune, plitvine, se s tem pomikajo tudi drstišča. Ugotavljamo, da so ta tudi zaradi kajakašev v tem času dodatno šibka in ponekod naknadno uničena. Pri nas narava sama poskrbi za večji ali manjši propad ribjega življa oziroma biomase v vodah. Temu torej ni vzrok samo onesnaženost voda zaradi človeškega posega v naravo, temveč tudi večja neurja, ki se pojavljajo sicer poredko, a ko se, dodatno osiromašijo reko. Tak primer se je zgodil pred kratkim na reki Učeji, ki je doživela neurje, ki ga ne pomnimo najmanj 60 let. V teh primerih se ne da preventivno ukrepati; glede kajakaštva pa se je možno dogovoriti. Nenazadnje pa še to, da ponekod prihaja tudi do fizičnega obračunavanja, zapletov med ribiči in kajakaši.

Nanizal sem probleme v zvezi z dogajanjem na Soči. Opravičujem se tistemu delu kajakašev, ki z naštetim nimajo nobene zveze, saj le uživajo v vožnji po naši skupni reki Soči. Tudi ribiči vsega ne naredimo prav, vendar imamo zakonska določila, pravilnik, ki določa red in tudi sankcionira napake. Mislim, da tudi kajakaši oziroma njihova zveza ne bo nasprotovala temu, da bi se stvari za obe strani ugodno rešile, saj je ta problem mogoče izboljšati in povrniti idilo na Soči samo s strpnostjo vseh nastopajočih. Razmere je treba s pravili obnašanja oziroma uporabe neke dobrine, kot je Soča, urediti, pa tudi sankcionirati.

Ribič mora vlagati v vode in ribič – gost, turist plača visoko ceno za dnevni ulov. V sedanjih razmerah pa je ogoljufan. Član ribiške organizacije prispeva približno povprečno mesečno plačo, ob tem pa je še obvezan opraviti precej ur dela ob vodi in v njej. Povečali so se tudi stroški ribiških čuvajev. Kajakaši ne prispevajo nič, čeprav v tem okolju povzročajo spremembe; nič za postavljanje vstopnih in izstopnih ramp, njihovo vzdrževanje, čiščenje obrežja, vpeljavo dodatne redarske – čuvajske službe, urejanje dokumentacije in oznak, tehnične rešitve itd. Za vse to pa je potreben denar in ta mora priti z naslova kupljenih kajakaških dovolilnic.

Turizem ni samo dobra gostinska in hotelska usluga, kot nas Slovence vztrajno uči Milenko Šober, ampak pomeni tudi urejeno okolje, urejene razmere, urejeno in v našem primeru usklajeno ponudbo.

K ureditvi teh razmer prispevajo tudi KS Bovec pod novim vodstvom, Turistično društvo Bovec, Ribiška družina Tolmin, pa nova oblast v tolminski občini, ki zna prisluhniti in se je vključila v reševanje spleta omenjenih problemov.

Kajakaštvo in ribištvo spadata v ponudbo turizma Zgornjega Posočja, toda ta ponudba mora biti urejena in kulturna.

V tem smislu želim dobrodošlico kajakašem in ribičem na naši skupni lepotici Soči.

ERNEST ČMAK,
Kot 30,
Bovec

Pot do suverene Slovenije

Slovenija bo suverena od tistega dne dalje, ko se bo osvobodila izpod naslednjih tujih okupacijskih sil:

● Osvoboditev izpod 1200-letne okupacije tuje ideološke države rimsko katoliške cerkve – Vatikana.

● Osvoboditev dolgov, posojil tujih držav Mednarodnega denarnega sklada oziroma tujih držav združenih v finančnem okupacijskem denarju.

● Osvoboditev iz domače bratske finančne zapravljive Jugoslavije, vse dotlej dokler ne bodo v tej državi veljali edinole čisti računi, brez podtikanj, zapletov in slepil.

Ne potrebujemo nobene internacionalizacije Slovenije, nobenih prošenj za zaščito s strani Avstrije, Francije, ZDA ali kogarkoli, kot slišimo po informacijskih sredstvih, pač pa:

● Takšno izbiro blaga, ki bo po kvaliteti in količini enaka, kot je v trgovinah onkraj meje v Italiji in Avstriji.

● Enake cene blaga kot so čez mejo v Italiji in Avstriji.

● Vlada, stranke, ureditev, ki jim ne uspe zagotoviti enake izbire blaga, tako po količini in kvaliteti in kot po ceni, kot je onkraj meje, morajo takoj odstopiti prostor sposobnejšim. Nobenih izgovorov na mlado demokracijo in sistem, na napake preteklosti, na gnilo Jugoslavijo (kraljevo ali Titovo), ne potrebujemo. Mi smo star slovanski, evropski narod, ki ne potrebuje neumnih plašnic, kot jih nosijo konji. Vlada, organizacija, sistem pa ki zagotovi lahko celo nižje cene, kvalitetnejše blago in večjo količinsko izbiro kot onstran meje, edino o teh se lahko pogovarjamo v informativnih sredstvih; vse drugo ni vredno prazne, omlatene slame.

Dotlej pa skrajni in skromni molk vsakogar, delo in varčnost in nobenih operet ne s kostmi pokojnih in ne s TO ali JLA in orožjem.

VALENTIN TRATNIK,
Sp. Idrija 152

Vse, ki bi radi v rubriki »Pisma bralcev« kaj potožili, pohvalili ali na kaj opozorili, obveščamo, da ne bomo objavljali pisem, ki ne bodo podpisana s polnim naslovom. Hkrati opozarjamo vse, naj bodo njihovi prispevki kratki, ne daljši od 60 vrstic.

Razvoj Haloz tako ali drugače

Tak je bil naslov javne predstavitve razvojnega programa za Haloze pred slabim mesecem na Ptuju, na katerega, mimogrede, žal ni bilo nobenega od treh vabljenih članov slovenske vlade. Po objavi seznama možnih lokacij za odlagališče jedrskih odpadkov pa to simbolično, sicer drugače zamišljeno vprašanje, dobiva povsem nov pomen.

*Kot sooblikovalci razvojnega programa, ki je bil takrat predstavljen in tako v lokalni kot širši javnosti ugodno sprejet, menimo, da je bila s tem našemu zavzetemu profesionalnemu delu prizadejana precejšnja škoda, predvsem pa se čutimo dolžne opozoriti na problem informiranja s primerom, kako se lahko z eno nekontrolirano objavo **ruši jo dolgotrajna razvojna prizadevanja in zapravlja zaupanje prebivalcev!***

*Razvojni program za območje Haloz in podroben razvojni načrt za krajevno skupnost Žetale je namreč grajen na načelu avtopropulzivnosti, torej na optimalnem sodelovanju ljudi, vzpodbujanju njihovih iniciativ ter ambicij in izkoriščanju komparativnih prednosti okolja. Torej je bila naša osrednja in moramo reči tudi najzahtevnejša naloga animacija ljudi za samorazvoj, pridobivanje njihovega že tolikokrat zapravljenega zaupanja v to, da so lahko **Haloze tudi zanimiva, privlačna in poslovno atraktivna pokrajina!***

Več kot petdeset podjetniških iniciativ v tukajšnjih perspektivnih dejavnostih: kmečkem turizmu; pridelavi čiste, zdrave hrane; dopolnilnih dejavnostih na kmetijah; domači, proizvodni in storitveni obrti ter aktivno sodelovanje domačinov pri sprotnih aktivnostih dokazuje, da Haložani vendarle verjamejo vase in v smisel lastnega napora.

In po vsem tem predstavlja suhoparno obvestilo, da so skoraj celotne Haloze na »seznamu« predvidenih lokacij jedrskih odpadkov, najblažje rečeno – nesramno dejanje. Nesramno v prvi vrsti do prebivalcev in potem tudi do nas geografov, sociologov, arhitektov, urbanistov, agronomov, ekonomistov in oblikovalcev, ki smo izdelali zasnovo koncepta poselitve celotnega območja; globalni koncept razvoja perspektivnih dejavnosti s ponudbo programov; razvojni program za KS Žetale, katerega bistvo je pestrejša dohodkovna struktura in večja privlačnost za bivanje; investicijske programe za dopolnilne dejavnosti na kmetijah ter celostno podobo ponudbe pokrajine.

Najbolj ironično, do bolečine smešno, pri vsem tem pa je, da se v istem času za isto območje in iz istega žaklja (republiških sredstev) izvajata dva popolnoma nasprotujoča si razvojna koncepta:

*– ohranjanje poseljenih Haloz z dograjevnajem kvalitete bivanja v **ekološko še neobremenjenem okolju** in večanjem dohodkovne privlačnosti na podlagi novega tržnega nastopa **naravna hrana v naravni embalaži,***

– evidentiranje območja za odlagališče jedrskih odpadkov, ki samo še pospešuje razseljevanje in onemogoča vsakršen tržni nastop.

Zavedamo se, da odpadke imamo in da moramo zagotoviti ustrezno skladiščenje. Apeliramo pa, da se ob ocenjevanju ustreznosti lokacij upoštevajo tudi različni razvojni vidiki in da se ob tem zagotovi ustrezno informiranje javnosti.

mag. MATEJA MEŠL
za delavce NOV'NE,
Studia podeželja,
Ravne na Koroškem

ŽE V PETEK! DELO plus

Morda bo kaj zaleglo, če bodo oklestili prispevke

V semiški Iskri so septembrsko plačo dobili z zamudo – Skoraj polovica zaposlenih ni dobila niti štirih tisočakov – Denarnih vzpodbud za izvoznike ni

SEMIČ, 22. oktobra – V semiški Iskri je 1600 zaposlenih vendarle dobilo septembrsko plačo. 17 odstotkov zaposlenih je dobilo manj kot tri tisoč dinarjev plače, kar 41 odstotkov zaposlenih pa manj kot štiri tisoč.

»Naši ljudje so zlati in imajo odlične živce, da vse to prenesejo. Povrhu še marljivo delajo. Razmere so nevzdržne in jih je treba spremeniti. Na to že dolgo opozarjamo. Pisali smo tudi pisma na različne naslove, spremenilo pa se ni nič. Zato smo se odločili stvari spremeniti sami. Prihodnji mesec bomo plačali manj prispevkov, kot je obvezno, pa če je to komu prav ali ne. Za prispevke pa naj se brigajo tisti, ki v vsem tem času niso znali urediti razmer, predvsem tečaja dinarja, je potrdil glavni direktor Iskre Semič **Janez Kure**.

Semiška Iskra je letos prodala na tuje za 12 milijonov dolarjev blaga, tam pa ga je kupila za šest milijonov dolarjev. ZIS je sicer obljubil desetodstotne stimulacije neto izvoza, vendar denarja še ni. Iskra Semič je kot velikanski izvoznik tik pred gospodarskim zlomom, saj je tečaj dinarja nerealen. Semičanom in drugim izvoznikom v Sloveniji je izvozno spodbudo obljubila tudi slovenska vlada in sicer v enaki višini, kot jo je obljubil ZIS. Vendar tudi tega denarja še ni. V Semiču so prepričani, da bi razmere uredila sprememba tečaja. Dinar bi moral po njihovih izračunih devalvirati vsaj za 23 odstotkov.

Semičani imajo težave tudi zaradi zapiranja jugoslovanskega trga, vendar so bistvene težave povezane z gospodarsko politiko ZIS, ki zatira izvoznike.

Po besedah Janeza Kureta pri nas ne nosijo vsi sloji gospodarstva in prebivalstva enakega bremena stabilizacije. »Obremenitve gospodarstva stalno naraščajo. Javni sektor porabi več kot polovico družbenega proizvoda. Javni sektor je treba omejiti kot v izrednih razmerah. Tudi banke se vedejo neprimerno, saj si polnijo žepe s 40–50 odstotnimi obrestmi. Trenutno položaj izkoriščajo maksimalno. Tudi proračuni držav̂e so polni, da kar pokajo. Država ima toliko denarja, da ne ve, kam bi z njim, gospodarstvo pa crkuje. Sedaj hoče država rebalans državnega proračuna, ker se je nateklo preveč denarja in bi ga radi porabili, da jim ga ne bi bilo treba vrniti gospodarstvu. Tako ne gre več naprej. In če to v politiki niso sposobni urediti, bomo uredili v gospodarstvu mi sami. Ko ne bodo dobili denarja, se bodo mogoče le zganili,« meni Janez Kure.

Zaradi semiške Iskre je črnomaljska občina letos prodala na tuje za 7,9 odstotka več kot lani in s tem izvozom pomagala vzdrževati stabilizacijski program, ki pa ji zaradi trmoglavljenja ZIS vse bolj škoduje.

MILOVAN DIMITRIĆ

Kaj bomo pozidali prav vsak košček prostora ob morju?

● Pozidati še zadnji košček slovenske obale, ali ohraniti trezno glavo in obvarovati vsaj en zalivček, plažo in tisočletni klif? To je vprašanje, ki ga nekateri v piranski občini še zmeraj niso dokončno premleli in zato še zmeraj pogumno načrtujejo zidavo novih hotelskih velikanov. K sreči se je na drugi strani pojavila pobuda o moratoriju za take gradnje.

Čeprav je bilo v zadnjih letih že velikokrat zapisano, kako bi morali varovati prostor ob morju, čeprav so v obmorskih občinah že neštetokrat spoznali, da s komunalnimi napravami sploh ne obvladajo poletne turistične prenaseljenosti, čeprav se tej prenaseljenosti že upira narava, morje pa tudi turisti, in čeprav turistične organizacije že več let nimajo takega zaslužka, ki bi jim omogočal zidavo novih objektov s turističnimi ležišči, se v mnogih glavah še naprej kuha predstava projektantskih in gradbeniških lobijev o zidavi novih in novih hotelčkov.

Zaradi vsega tega je odbornik Boris Križan v občinski skupščini predlagal, naj bi v občini sprejeli moratorij za zidavo novih turističnih zmogljivosti. »Doslej smo z razvojem okolje le obremenjevali, zdaj ga bo pa treba začeti razbremenjevati,« meni Boris Križan, sicer tudi v. d. direktorja Medobčinskega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine. Dolgoročni občinski plan je protisloven, saj v uvodu govori, da mora biti turistični razvoj z naravo usklajen, hkrati pa načrtuje zidavo neštetih turističnih zmogljivosti. Samo v Fiesi naj bi pridobili kakih 1400 dodatnih turističnih zmogljivosti, v portoroškem hotelu Vojkov dom 480, 250 v Hotelu Riviera, 400 do 600 na območju Bernardina, 380 v Strunjanu, 130 v Piranu. K temu je treba dodati še zasebne turistične sobe. V zadnjih petih letih so v občini predvidevali, da bodo zgradili 100 novih ležišč v zasebnih sobah, v resnici pa so jih več kot tisoč.

Boris Križan predlaga, da bi izdelali nov dolgoročni plan, ki bi bolj upošteval prostorske možnosti ob slovenskem morju.

Taka pobuda je seveda prestrašila načrtovalce prostora, ki zdaj predlagajo, da naj bi posebno delovno telo pregledalo vse sporne načrte in pripravilo analize, na podlagi katerih naj bi odborniki odločali, ali so posamezni načrti še sprejemljivi ali ne. Naročili naj bi torej študijo o možnostih turističnega razvoja. To torej pomeni, da take študije doslej v občini niso imeli in da so projekti o novih turističnih zmogljivostih dolgoročno in prostorsko gledano narejeni bolj ali manj na pamet.

Prav zaradi vsega naštetega tudi prihaja do takih nesmislov, kot je predvidena zidava v Fiesi in hkrati propadanje hotelov v Portorožu. V Fiesi bi radi takoj zgradili vsaj 1400 novih ležišč za že zdavnaj odcveli »delavski turizem«, ob tem pa že desetletja propada osrednji in najlepši portoroški Hotel Palace, za prenovo katerega še zdaj niso našli dovolj denarja. Prej pa je propadlo še več drugih hotelčkov v samem središču Portoroža (Hotel Helios, Hotel Istra, Hotel Virginia). Na moratorij bi morali pomisliti že veliko prej. BORIS ŠULIGOJ

Vabljive naravne znamenitosti

Postojnska jama in Predjamski grad sta čedalje bolj obiskana – Krajši turistični paketi

POSTOJNA, 22. oktobra – Na Postojnskem so z letošnjo turistično sezono kar zadovoljni. Pohvalijo se namreč lahko, da so edini v Jugoslaviji, kjer se je povečalo število obiskovalcev naravnih znamenitosti, prav tako pa tudi število hotelskih prenočitev.

Do konca septembra je Postojnsko jamo obiskalo skoraj 830.000 turistov, kar je šest odstotkov več kot lani. Število domačih turistov se je povečalo za štiri, tujih pa za šest odstotkov. Povedati je treba, da se je bistveno spremenila struktura tujih obiskovalcev, saj je med njimi že več kot 50 odstotkov Italijanov. Teh je bilo v letošnjih devetih mesecih že skoraj 340.000 oziroma 90 odstotkov več kot v enakem obdobju lani. Število doslej »vodilnih« turistov iz ZRN pa se je zmanjšalo za 36 odstotkov, manj pa je bilo tudi obiskovalcev iz Avstrije in skandonavskih držav. Še nekaj let nazaj si je slikoviti Predjamski grad ogledalo okoli 55.000 gostov, letos pa jih bo že okoli 100.000.

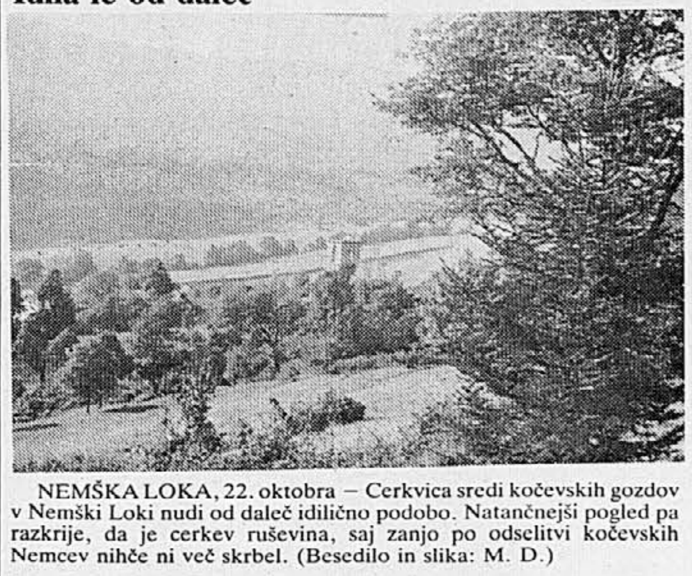
K večjemu obisku obeh znamenitosti – Postojnske jame in Predjamskega gradu – je na eni strani prispevala ukinitev obmejnih formalnosti za italijanske goste pri prehodu državne meje, na drugi pa naše nekajletne propagandne aktivnosti na evropskem trgu zlasti še v sosednjih deželah. Oblike turizma se v Evropi hitro spreminjajo. Vedno manj je gostov, ki se odločajo za večdnevno bivanje na morju. Mi smo ponudili krajše obiske oziroma pakete za ožje postojnsko območje, kar se nam je tudi obrestovalo z večjim številom turistov. S takšnimi oblikami turistične ponudbe bomo nadaljevali, tako da naj bi bili sčasoma v manjši meri kot doslej odvisni od obiska turistov, ki prihajajo k nam z morja. Možnosti za različne aktivnosti, s katerimi nameravamo zadržati turiste, imamo dovolj, treba jih bo le smotrno izkoristiti. Tu pa bo imelo še kako pomembno vlogo v turistično dejavnost usmerjeno izobraževanje in osveščanje občanov, prav tako pa tudi nadaljnje urejanje širše turistične infrastrukture je povedal direktor podjetja Postojnska jama – Turizem Postojna **Miran Lapanja.**

Skupno število prenočitev je bilo na Postojnskem približno enako kot lani. Vendar pa je v hotelih prenočilo okoli osem odstotkov gostov več kot lani, manj pa je bilo prenočitev v avtokampu Pivka jama in zasebnih sobah.

MARJANA TRILER

PO SLOVENIJI

Idila le od daleč

NEMŠKA LOKA, 22. oktobra – Cerkvica sredi kočevskih gozdov v Nemški Loki nudi od daleč idilično podobo. Natančnejši pogled pa razkrije, da je cerkev ruševina, saj zanjo po odselitvi kočevskih Nemcev nihče ni več skrbel. (Besedilo in slika: M. D.)

Lamutovi ženski akti v Dolenjski galeriji

NOVO MESTO, 22. oktobra – V mali dvorani Dolenjske galerije v Novem mestu so danes odprli samostojno razstavo ženskih aktov znanega dolenjskega likovnega umetnika Vlada Lamuta, ki so jo posvetili 75-letnici njegovega rojstva. Znani dolenjski likovnik prof. Vlado Lamut, ki je v svoji kratki življenjski eri v glavnem slikal pokrajino, je ustvaril tudi obsežen opus ženskih aktov. Razstava bo odprta do 20. novembra. (S. D.)

Loška cerkev v novi baročni preobleki

TRBOVLJE, 22. oktobra – Ob zaključku obnovitvenih del v loški cerkvi oziroma cerkvi Svetega Miklavža v Trbovljah, eni od štirih podružnic župnijske cerkve, je včeraj popoldne za kakšnih 700 zbranih zahvalno mašo opravil mariborski škof dr. Franc Kramberger. Hkrati je posvetil tudi novi zvon v čast svetemu Miklavžu.

Obnovitvena dela so v loški cerkvi potekala od leta 1987, dela na zvoniku pa že od leta 1984. Medtem ko so s celjskega zavoda za spomeniško varstvo prej urejali notranjost cerkve, so letos spomladi začeli obnavljati tudi pročelje. S sondiranjem so odkrili poslikavo pročelja iz srede 18. stoletja, tako da je loška cerkev s svojo baročno podobo trenutno ena najbogatejših trboveljskih cerkva.

Obnovitvena dela so župnijo in vernike stala več kot 210.000 dinarjev, v kar pa niso vštete ure njihovega prostovoljnega dela.

Sedanjo baročno podobo je loška cerkev dobila v prvi polovici 18. stoletja, ko so ji prizidali kapelo svetega Janeza Nepomuka in glavni oltar obrnili proti zahodu. Sicer pa je v župnijski kroniki ta cerkev prvič omenjena leta 1631. Gotski omet s poslikanimi vogali, ki so ga našli na zvoniku, pa potrjuje domnevo, da je nastala že prej – v poznogotskem času.

V njej je tudi grob župnika Matije Hašiča z letnico 1762, za časa katerega so cerkev tudi prezidavali. (P. M.)

Velik obisk v obnovljeni Bevkovi domačiji

CERKNO, 22. oktobra – Od sredine septembra, ko so v Zakojci nad Cerknim odprli v muzej preurejeno Bevkovo domačijo, obisk za ogled Zakojce in njenega kulturnega ter etnološkega spomenika ni pojenjal. Prve dni po odprtju si ga je ogledalo okoli tri tisoč ljudi, potem pa so se začele vrstiti šolske skupine. V dobrem mesecu je Zakojco obiskalo več kot osem tisoč ljudi vseh starosti. Idrijski Mestni muzej, ki upravlja Bevkovo domačijo, se je odločil, da letos zanjo ne bo pobiral vstopnine. (K. R.)

Spominska slovesnost na Četi

ŽALEC, 22. oktobra – Borci žalske in mozirske občine so se v soboto zbrali na Četi na Dobrovljah na spominski slovesnosti ob 49-letnici frontalne bitke partizanov proti Nemcem. To je bila prva frontalna bitka z Nemci, kjer je okupator utrpel velike izgube. Kljub meglenemu, deževnemu ter hladnemu vremenu se je slovesnosti udeležilo kar veliko število borcev in mladih iz obeh občin. (T. T.)

Modna hiša – vsak mesec 10 prodajalk na dopust

MARIBOR, 22. oktobra – Kot v mnogih trgovskih podjetjih so tudi v mariborski Modni hiši izračunali, da imajo preveč zaposlenih prodajalk. Od okoli 70 naj bi jih bilo 25 preveč. Toda prodajalke so sklenile, da bodo med seboj solidarne. Vodstvu so predlagale, naj odvečnih ne odpustijo, da pa se bodo vse izmenjavale na tako imenovanem prisilnem dopustu. Tako zdaj vsak mesec odide na tak dopust deset prodajalk iz Modne hiše, za ta čas pa prejmejo 80 odstotkov plače, kar znese približno 2800 dinarjev. Seveda pa se ob tem pojavi vprašanje, kako dolgo še bo takšna rešitev izvedljiva. (Z. Š.)

»Pajek« odpeljal 952 avtomobilov

KOPER, 22. oktobra – Odvozi avtomobilov s »pajkom« tudi na Obali razburjajo občane. Kako ne bi, saj mora »žrtev« globoko seči v žep in skupaj s kaznijo za odvoz avtomobila odšteti skorajda tisočaka. Ker se mnogi pritožujejo, na skupščini skupnosti obalnih občin pa je bilo v zvezi s tem postavljeno tudi delegatsko vprašanje, je Emil Čebokli, načelnik inšpektorata milice na UNZ Koper, pojasnil, da miličniki pred odvozom avtomobila dosledno upoštevajo vse predpise in da je edino merilo za odvoz avtomobila oviranje ali ogrožanje prometa. Povedal je tudi, da so letos s pajkom odpeljali že 952 avtomobilov, ali povprečno tri do štiri na dan, čeprav je kršiteljev veliko več. Besedilo in slika: Dušan Grča

Z novimi gumami bo Sava na svetovnem trgu konkurenčna

Nove gume z oznako exact bodo zamenjale sedanje iz generacije best – Plod skupnega razvojnega dela z avstrijskim Semperitom

KRANJ, 22. oktobra – V tovarni Sava so pripravljeni na redno proizvodnjo nove generacije avtomobilskih gum za osebne avtomobile. Nove gume z oznako exact bodo po 11 letih zamenjale sedanje iz generacije best, ki so po svojih tehničnih lastnostih že zaostajale za najboljšimi v Evropi. Ta zaostanek naj bi kranjska tovarna zdaj nadoknadila z novimi gumami.

Novo generacijo gum so v Savi začeli razvijati že pred dvema letoma in pol. Razmeroma dolg razvojni čas za na videz enostaven izdelek je bil potreben predvsem zaradi raznovrstnih in številnih preskusov in testiranj, s katerimi so postopoma izboljševali tehnične lastnosti in kakovost gum. Pri tem jim ni bilo merilo le to, da bo nova guma boljša od stare, marveč tudi to, da se bo lahko merila z gumami zahodnoevropskih proizvajalcev. Treba je namreč upoštevati, da proizvodne zmogljivosti gumarske industrije v svetu občutno presegajo potrebe trga, zato je konkurenca na njem velika.

Kot zatrjujejo strokovnjaki v Savi, se bodo z gumami exact lahko spustili v konkurenčni boj na tujem trgu, kamor izvozijo velik del svoje proizvodnje. Pri tem se med drugim opirajo na ugodne rezultate testiranj, ki so jih opravili pri njihovem poslovnem partnerju avstrijskem Semperitu. Z njim sicer že dalj časa uspešno sodelujejo in tudi nova guma je plod skupnega razvojnega dela.

Z razvojem nove gume so povezane velike naložbe v posodobitev proizvodnje. V zadnjih dveh letih so v Savi vložili okoli 45 milijonov dolarjev. Pri tem so si veliko pomagali s kreditom mednarodnega denarnega sklada, pomemben pa je bil tudi delež Semperita.

Kot predvidevajo, bodo nove gume exact izdelovali v 17 dimenzijah, tako da bodo primerne za skoraj vse osebne avtomobile. Prve nove gume se bodo pojavile na našem trgu ob koncu novembra, in sicer v dveh najbolj pogostih dimenzijah, za spomlad pa napovedujejo izbiro in med osmimi dimenzijami.

LADO STRUŽNIK

Zaradi zaprte ceste ob jezeru manj gostov

Avtomobilisti se zdaj lahko pripeljejo do blejskega regatnega centra le prek Rečice

BLED, 22. oktobra – Na Bledu je že dalj časa zaprta za avtomobilski promet objezerska cesta od Zdraviliškega parka do regatnega centra v Mali Zaki, jeseni pa so zato, da bi bili pešci varnejši in da bi promet oddaljili od jezera, zaprli tudi cesto od centra do kampa v Veliki Zaki. Nekateri domačini so zato nezadovoljni.

Do regatnega centra, kjer so lani za SP v veslanju zgradili novo restavracijo in številna parkirišča, je zdaj mogoče priti le prek Rečice po Župančičevi cesti, do kampa pa po cesti mimo železniške postaje ali po odcepu s ceste, ki gre proti Bohinju. Nekateri domačini se pritožujejo, da se je zaradi tega zmanjšal obisk gostov. Opozarjajo, da cesta mimo železniške postaje ni dovolj varna in predlagajo, naj bi bila cesta od kampa do regatnega centra po poletni sezoni odprta za enosmerni, zunaj sezone pa za ves promet. Kljub prepovedi pa so na cesti tudi številni avtomobili. Tujci namreč znak upoštevajo, domačini pa ne.

V. F.

Naprodaj več kot tisoč družbenih stanovanj

V Piranu opuščajo omejitve in uvajajo plačilne olajšave – Denar za prenovo

PIRAN, 22. oktobra – V piranski občini so letos prodali zasebnikom že 120 družbenih stanovanj, zdaj pa pripravljajo vse potrebno za prodajo naslednjih stotih občinskih stanovanj. Predsednik občinskega izvršnega sveta Andrej Grahor nam je zaupal, da bodo skušali v kratkem času prodati čim več stanovanj: »Občinski stanovanjski fond bomo skoraj v celoti prodali. Zadržali bomo le tista stanovanja, ki jih potrebujemo za zamenjavo oziroma nadomeščanje pri prenovi Pirana ali pri najrazličnejšem urejanju stavbnih zemljišč.«

Že doslej so opustili marsikatero omejitev. Najprej, na primer, niso prodajali družbenih stanovanj na večjih piranskih trgih in vzdolž mestne obale. Zdaj to ni več omejitev. Pravzaprav bo ostalo le malo stanovanj, ki jih občina ne bo hotela prodati. Predvsem ne bodo prodali tistih stanovanj, kjer nameravajo izpeljati prenovo večjega mestnega dela hkrati in stanovanjskih objektov, ki so ali bi lahko bili večjega družbenega pomena. Ves denar od prodaje stanovanj zbirajo za prenovo starega Pirana. Če bo denarja več, pa bodo z njim začeli urejati tudi najnujnejše objekte komunalne infrastrukture.

Piranska stanovanja za stanovalce niti niso tako draga, kot bi glede na lego lahko bila, to pa predvsem zato, ker so v veliki meri že povsem dotrajala in so vanje stanovalci že doslej veliko vložili. Kupci imajo možnost odplačati stanovanje tako, da ob nakupu plačajo le 35 odstotkov vrednosti stanovanja, ostalo pa poravnajo v desetih letih.

In če so doslej stanovalci velikokrat menili, da se jim nakup ne izplača, saj so se v družbenih stanovanjih lahko obnašali skoraj tako, kot bi bila njihova last, pa se bo že prihodnje leto (z novim zakonom) stvar spremenila. Stanovanjska pravica ne bo več dedna, pa tudi najemnine ne bodo več tako nizke. To pomeni, da bo marsikdo dobro premislil in če bo le mogel, postal lastnik, še posebej, če bodo nakupni pogoji sprejemljivi. V piranski občini načrtujejo, da bodo prodali več kot tisoč stanovanj. Ta privatizacija bi prinesla veliko sprememb. Eden od dodatnih pogojev, ki jih je potrebno zagotoviti ob prodaji družbenih stanovanj, je, da občina z zemljiškoknjižnim izpiskom dokaže nesporno lastništvo. Verjetno bo kar nekaj primerov, kjer nacionalizacija stanovanj ne bo veljavna.

BORIS ŠULIGOJ

Moreče ozračje na letališču zaradi pritiskov in groženj

V Aerodromu Ljubljana je bila včeraj prva javna seja novega sindikata Neodvisnost – Delavci staremu sindikatu ne zaupajo več

BRNIK, 22. oktobra – V podjetju Aerodrom Ljubljana morajo zaposlenim omogočiti, da na referendumu glasujejo o zaupnici direktorju Vinku Možetu. Izpeljati morajo tudi volitve v novi delavski svet, saj je sedanjemu že pred meseci potekel mandat.

To sta dve poglavitni zahtevi, ki so ju sprejeli na današji prvi seji sindikata Neodvisnost. Tega so, kot je danes pojasnil njegov predsednik **Janez Juvan,** ustanovili z namenom, da zaščitijo delavce, še zlasti pred samovoljo direktorja, njegovimi grožnjami in podcenjevanjem njihovega dela. Prav direktor je po njegovem glavni krivec, da so se odnosi med ljudmi v podjetju v zadnjem času tako zaostrili, da to že nevarno vpliva na samo delo. Stari sindikat za reševanje teh problemov ni naredil nič odločilnega, zato mu delavci ne zaupajo.

V živahni razpravi so navzoči člani sindikata Neodvisnost podprli menja svojega predsednika z navedbami številnih primerov iz svojih izkušenj. Moreče razpoloženje v kolektivu ob nenehnih pritiskih in grožnjah je ena izmed razpravljalk opisala z besedami, da na letališču ne morejo dihati, ker so tako utesnjeni. Pritiski in grožnje so bili, kot so povedali, tudi okrog ustanavljanja sindikata Neodvisnost. Dejali so, da je bil ustanovni sestanek zato v gostilni v bližnjem Šenčurju.

S prvo sejo pa je novi sindikat stopil iz »ilegale« in nanjo povabil tudi predstavnike kranjske občine, novinarje in pravno svetovalko sindikata Neodvisnost. Prav navzočnost gostov je, kot smo dobili vtis, ljudi spodbudila k temu, da so spregovorili o stvareh, ki so jim ležale na duši in o katerih doslej niso imeli priložnosti javno govoriti.

Ne glede na vsa obtoževanja in kritike je obveljala misel, izrečena na seji, da bodo morali na letališču predvsem sami urejati medsebojne odnose in razmere in da bo zato potrebno tudi sodelovanje med obema sindikatoma in vodstvom podjetja.

LADO STRUŽNIK

Demilitarizacija kot vzorec

Liberalci so v Mariboru organizirali okroglo mizo o armadi – Težko do strokovnih sogovornikov o predlogu za demilitarizacijo

MARIBOR, 22. oktobra – Armada, da ali ne? Mnenja v naši republiki so deljena. V zadnjem času je vse več tistih, ki prisegajo na novo slovensko vojsko, da bi se zavarovali pred sovražniki. Drugi spet trdijo, da nam nobena armada ne bi pomagala, če bi nas kdo res napadel. Kdo ima prav? Na ta vprašanja so želeli dobiti odgovor liberalci, ki so v Mariboru organizirali okroglo mizo z naslovom Armada, ne hvala. Vabilu so se med drugimi odzvali predsednik Zelenih Slovenije Bojan Brumen, republiška poslanca Vika Potočnik in Roman Jakič ter predstojnik katedre za obramboslovje na FSPN dr. Anton Grizold.

Slednji je trdil, da smo v Sloveniji v zadnjem času zelo malo naredili za obrambnovarnostni sistem. Primerjal nas je s podjetji, ki čakajo na ukrepe ZIS in s tem zamujajo pri iskanju rešitev. Tudi stranke niso ponudile izhodišč za bodoči nacionalni varnostni sistem, trdi Grizold. Po njegovem mnenju je to slabo, saj ga ima prav vsaka država, tudi tiste, ki nimajo armade. Če za varnost ne skrbi armada, je treba vedeti, kdo bo skrbel za to. V tem trenutku pa bi bila opustitev nacionalnovarnostnega sistema za Slovenijo nevarna.

Vika Potočnik trdi, da v slovenski vladi ne morejo najti sogovornika za svoje ideje o demilitarizaciji. Pogovarjali bi se radi o strokovnih vprašanjih: kaj to pomeni za slovensko gospodarstvo, kaj se spreminja v mednarodnih odnosih. Svoj koncept demilitarizirane Slovenije bi radi predstavili v OZN in od tam bi tudi radi dobili podporo. S tem bi eksperiment dobil mednarodno podporo in postal model za Evropo in svet. Vika Potočnik se tudi boji, da med množicami ni interesa za demilitarizacijo, še manj pa v vladnih ustanovah. Od tam dobivajo le namige, da je ideja sicer dobra, a da ni pravi čas zanjo. »Ko smo naredili mini anketo, smo dobili sicer odgovore v prid demilitarizacije Slovenije, vendar je večina za postopno,« je menil **Bojan Brumen.** Kljub temu je prepričan, da je bodočnost Slovenije v popolni demilitarizaciji, Slovenija mora biti brez vojske in postati mora vzorčni model za Evropo pod okriljem OZN. Ne strinja se tudi z varnostnim sistemom brez vojske, saj je prepričan, da z razkazovanjem moči le izzivamo. »Nobeno orožje nam ne bo pomagalo, če nas kdo napade,« trdi Brumen. Prepričan pa je tudi, da bomo zamudili zgodovinsko priložnost, da ostanemo brez armade, če jo zdaj ponovno ustanovimo. »Če bomo zdaj postavili slovensko armado, se je nikoli več ne bomo znebili.«

»Z zagovorniki nove slovenske armade lahko polemiziramo le skozi denar. Povedati jim moramo, da požre vojska letno pet odstotkov narodnega dohodka, to pa v Sloveniji pomeni približno milijardo dolarjev. Ta denar bi lahko porabili veliko bolj pametno,« je razmišljal **Roman Jakič.**

Zanimivo je bilo tudi razmišljanje **Franca Prosnika,** ki meni, da je prav tako kot predpisovanje, da moraš biti vojak, nevarno predpisovanje, da ne smeš biti. Če pa bodo v armado vstopali ljudje po lastni želji, bo prišlo do enostranskega izbora vojakov, do tujske legije.

VASJA VENTURINI

Način poseganja v prostor na očeh javnosti

Javne razprave o osnutkih bodo v osmih krajevnih skupnostih jeseniške občine

JESENICE, 22. oktobra – Jeseniški izvršni svet je prejel sklep o javni razgrnitvi osnutkov prostorsko ureditvenih pogojev za območje krajevnih skupnosti Rateče, Kranjska Gora, Dovje-Mojstrana, Planina pod Golico, Žirovnica, Hrušica, Javornik-Koroška Bela in Blejska Dobrava.

Osnutki, ki določajo način poseganja v prostor, bodo razgrnjeni mesec dni, med tem časom pa bodo po krajevnih skupnostih izvedli tudi javne razprave. V osnutkih so zajeta tudi pomembnejša območja, kjer se srečujejo različni interesi, zato si po besedah predsedice izvršnega sveta Rine Klinarjeve v občini želijo, da bi se v razpravo vključili tudi drugi, ne le tisti, ki živijo v jeseniški občini. Povedali naj bi svoje pomisleke, morda tudi predloge, in tako vplivali na vsebino dokumenta. Tako bi se lahko izognili marsikateremu sporu, do katerih ponavadi prihaja po tistem, ko so dokumenti že sprejeti.

VLASTA FELC

MIMOGREDE

Pomoč po neurju – le za vzorec

ČRNOMELJ, 22. oktobra – Zaradi škode, ki jo je povzročilo lansko neurje, so dobili v črnomaljski občini denarno pomoč trije občani. Denar je pritekel iz republiških sredstev, namenjenih za odpravo škode na objektih.

Oškodovanci so dobili precej manj denarja, kot bi ga morali dobiti. V sorazmerju z ocenjeno škodo so dobili: eden 86 odstotkov izračunane vsote, drugi 12 odstotkov in tretji dva odstotka. V zneskih je bilo to 1539 dinarjev, 215 dinarjev in 36 dinarjev.

Kmetu, ki je prejel le 36 dinarjev, je lanskoletni vihar, ki je divjal v krajevni skupnosti Semič, odkril streho na gospodarskem poslopju. Z omenjenim denarjem si bo, seveda, če bo poiskal kako poceni trgovino, lahko kupil šest strešnikov, drugače pa pet ali štiri. Zares izdatna pomoč, kajne?

M. D.

Kranjskogorska župnija stara že 600 let

Visoki jubilej proslavili s številnimi prireditvami – Zahvalna maša dr. A. Šuštarja

KRANJSKA GORA, 22. oktobra – Pred dnevi je župnija Kranjska Gora dočakala 600 let. Ta visoki jubilej so proslavili s številnimi prireditvami. V cerkvi so odprli razstavo Kranska Gora včeraj, nastopil pa je tudi domači moški pevski zbor Marjan Vodopivec. Pripravili so tudi razstavo listin in fotografij ter umetnin, ki govorijo o Kranjski Gori, v župnijski dvorani pa sta po kratkem kulturnem programu predstavila knjigo Kranjska Gora ob 600-letnici prof. dr. Metod Benedik in domači župnik Marko Benedik. Za ostarele in bolnike so priredili srečanje, nastopil pa je tudi zbor Anton Förster iz ljubljanske stolnice.

Sklepno slavje je bilo na trgu pred cerkvijo. zahvalno sveto mašo pa je daroval dr. Alojzij Šuštar.

Kranjska Gora je prvič omenjena kot župnija v listini Vidimus ljubljanskega škofa Sigismusa. Listina je v bistvu prepis treh listin iz leta 1390 in sicer o prenosu Rateč v kranjskogorsko župnijo.

L. K.

PISMA BRALCEV

Izgubljena idila na bovškem delu Soče

Sem ribič in spominjam se prejšnjega desetletja, ko je bil veslač v čolnu svojevrstna zanimivost na Soči. Redki kajakaši v poletnih mesecih v resnici niso bili nikomur v napoto in težav z njimi ni bilo. Sedaj je drugače: v pravi sezoni so le redki dalјši trenutki, ko kajakašev ni. Ribolovna sezona pri nas traja od 5 do 6 mesecev, odvisno od lovopusta posameznih vrst salmonidov. Kajakaška sezona traja na isti reki 12 mesecev, saj imajo tudi zimsko opremo. Glavna kajakaška sezona sovpada z ribiško. Ti sezonski in izvensezonski termini so poleg stacionarnih kajakašev občasno okrepljeni z dnevnimi prihodi kajakašev (vikendi, prazniki pri nas in v tujini, dopusti), ko pridejo polni avtobusi (predvsem tujcev). Urejene bivalne razmere mnogih kajakašev razvrednoti tisti del, ki ustvarja divja parkirišča, divje kampe ob vodi, razne odpadke in na ta način pušča nekulturno sled. Po Soči se vozijo ves dan, tudi v jutranjem, večernem in nočnem času. Če se tako podnevi kje ustaviš, lahko v eni uri naštejeŠ 150 do 200 kajakašev, ki so odveslali mimo. Ta velika in stalna množica kajakašev pa daje nek pečat, odpira dileme, ustvarja težave.

Že četrto leto sem predsednik ribiškega revirja Bovec ter ribiški čuvaj (RZ 748) s funkcijo pomožnega čuvaja, zato dobro poznam to problematiko, ki je na našem območju najbolj izrazita.

Prodaja ribiških kart (dovolilnic) za Sočo je najslabša na Bovškem in nadalje upada, čeprav imamo idilične terene. Vzrok je stalno, celodnevno motenje ribičev – gostov. Ribe ne pobirajo več hrane s površine vode, ker ni tovrstne paše; povsem izginja večerni skok. Nekateri člani Ribiške družine Tolmin iz revirja Bovec se že izpisujejo.

Povečal se je krivolov, najdejo se divja kurišča (odpadki velikih rib – salmonidov, marsikdaj na težko dostopnih mestih), odkrivajo se velike prebodene ribe, ki so krivolovcem ušle itd. Vse to smo res poznali tudi že prej, vendar se povečuje in iz leta v leto narašča. V vodi in na obrežju se pojavljajo odvrženi, pokvarjeni ali izgubljeni kajakaški rekviziti ter vsakovrstni odpadki, ki jih v prejšnjih letih nismo zasledili. Kajakaši se vozijo po vseh rekah, tudi tam, kjer jih zaradi nizkega stanja vode ali plitvin prej slišimo kot vidimo. Ravno tako zaidejo v varstvene reke, v vode, kjer vzgajamo mladice rib. V jesenskem času je naloga ribičev, da sledimo zbiranju rib, naravni drsti v Soči, saj po potrebi na teh drstiščih dobimo tudi plemenke soške postrvi za valilnico v Tolminu. Ker se struga naše gorske reke večkrat menja in spreminja vijuge, tolmune, plitvine, se s tem pomikajo tudi drstišča. Ugotavljamo, da so ta tudi zaradi kajakašev v tem času dodatno šibka in ponekod naknadno uničena. Pri nas narava sama poskrbi za večji ali manjši propad ribjega življa oziroma biomase v vodah. Temu torej ni vzrok samo onesnaženost voda zaradi človeškega posega v naravo, temveč tudi večja neurja, ki se pojavljajo sicer poredko, a ko se, dodatno osiromašijo reko. Tak primer se je zgodil pred kratkim na reki Učeji, ki je doživela neurje, ki ga ne pomnimo najmanj 60 let. V teh primerih se ne da preventivno ukrepati; glede kajakaštva pa se je možno dogovoriti. Nenazadnje pa še to, da ponekod prihaja tudi do fizičnega obračunavanja, zapletov med ribiči in kajakaši.

Nanizal sem probleme v zvezi z dogajanjem na Soči. Opravičujem se tistemu delu kajakašev, ki z naštetim nimajo nobene zveze, saj le uživajo v vožnji po naši skupni reki Soči. Tudi ribiči vsega ne naredimo prav, vendar imamo zakonska določila, pravilnik, ki določa red in tudi sankcionira napake. Mislim, da tudi kajakaši oziroma njihova zveza ne bo nasprotovala temu, da bi se stvari za obe strani ugodno rešile, saj je ta problem mogoče izboljšati in povrniti idilo na Sočo samo s strpnostjo vseh nastopajočih. Razmere je treba s pravili obnašanja oziroma uporabe neke dobrine, kot je Soča, urediti, pa tudi sankcionirati.

Ribič mora vlagati v vode in ribič – gost, turist plača visoko ceno za dnevni ulov. V sedanjih razmerah pa je ogoljufan. Član ribiške organizacije prispeva približno povprečno mesečno plačo, ob tem pa je še obvezan opraviti precej ur dela ob vodi in v njej. Povečali so se tudi stroški ribiških čuvajev. Kajakaši ne prispevajo nič, čeprav v tem okolju povzročajo spremembe; nič za postavljanje vstopnih in izstopnih ramp, njihovo vzdrževanje, čiščenje obrežja, vpeljavo dodatne redarske – čuvajske službe, urejanje dokumentacije in oznak, tehnične rešitve itd. Za vse to pa je potreben denar in ta mora priti z naslova kupljenih kajakaških dovolilnic.

Turizem ni samo dobra gostinska in hotelska usluga, kot nas Slovence vztrajno uči Milenko Šober, ampak pomeni tudi urejeno okolje, urejene razmere, urejeno in v našem primeru usklajeno ponudbo.

K ureditvi teh razmer prispevajo tudi KS Bovec pod novim vodstvom, Turistično društvo Bovec, Ribiška družina Tolmin, pa nova oblast v tolminski občini, ki zna prisluhniti in se je vključila v reševanje spleta omenjenih problemov.

Kajakaštvo in ribištvo spadata v ponudbo turizma Zgornjega Posočja, toda ta ponudba mora biti urejena in kulturna.

V tem smislu želim dobrodošlico kajakašem in ribičem na naši skupni lepotici Soči.

ERNEST ČMAK,
Kot 30,
Bovec

Pot do suverene Slovenije

Slovenija bo suverena od tistega dne dalje, ko se bo osvobodila izpod naslednjih tujih okupacijskih sil:

● Osvoboditev izpod 1200-letne okupacije tuje ideološke države rimsko katoliške cerkve – Vatikana.

● Osvoboditev dolgov, posojil tujih držav Mednarodnega denarnega sklada oziroma tujih držav združenih v finančnem okupacijskem denarju.

● Osvoboditev iz domače bratske finančne zapravljive Jugoslavije, vse dotlej dokler ne bodo v tej državi veljali edinole čisti računi, brez podtikanj, zapletov in slepil.

Ne potrebujemo nobene internacionalizacije Slovenije, nobenih prošenj za zaščito s strani Avstrije, Francije, ZDA ali kogarkoli, kot slišimo po informacijskih sredstvih, pač pa:

● Takšno izbiro blaga, ki bo po kvaliteti in količini enaka, kot je v trgovinah onkraj meje v Italiji in Avstriji.

● Enake cene blaga kot so čez mejo v Italiji in Avstriji.

● Vlada, stranke, ureditev, ki jim ne uspe zagotoviti enake izbire blaga, tako po količini in kvaliteti in kot po ceni, kot je onkraj meje, morajo takoj odstopiti prostor sposobnejšim. Nobenih izgovorov na mlado demokracijo in sistem, na napake preteklosti, na gnilo Jugoslavijo (kraljevo ali Titovo), ne potrebujemo. Mi smo star slovanski, evropski narod, ki ne potrebuje neumnih plašnic, kot jih nosijo konji. Vlada, organizacija, sistem pa ki zagotovi lahko celo nižje cene, kvalitetnejše blago in večjo količinsko izbiro kot onstran meje, edino o teh se lahko pogovarjamo v informativnih sredstvih; vse drugo ni vredno prazne, omlatene slame.

Dotlej pa skrajni in skromni molk vsakogar, delo in varčnost in nobenih operet ne s kostmi pokojnih in ne s TO ali JLA in orožjem.

VALENTIN TRATNIK,
Sp. Idrija 152

Vse, ki bi radi v rubriki »Pisma bralcev« kaj potožili, pohvalili ali na kaj opozorili, obveščamo, da ne bomo objavljali pisem, ki ne bodo podpisana s polnim naslovom. Hkrati opozarjamo vse, naj bodo njihovi prispevki kratki, ne daljši od 60 vrstic.

Razvoj Haloz tako ali drugače

Tak je bil naslov javne predstavitve razvojnega programa za Haloze pred slabim mesecem na Ptuju, na katerega, mimogrede, žal ni bilo nobenega od treh vabljenih članov slovenske vlade. Po objavi seznama možnih lokacij za odlagališče jedrskih odpadkov pa to simbolično, sicer drugače zamišljeno vprašanje, dobiva povsem nov pomen.

*Kot sooblikovalci razvojnega programa, ki je bil takrat predstavljen in tako v lokalni kot širši javnosti ugodno sprejet, menimo, da je bila s tem našemu zavzetemu profesionalnemu delu prizadejana precejšnja škoda, predvsem pa se čutimo dolžne opozoriti na problem informiranja s primerom, kako se lahko z eno nekontrolirano objavo **ruši-jo dolgotrajna razvojna prizadevanja in zapravlja zaupanje prebivalcev!***

*Razvojni program za območje Haloz in podroben razvojni načrt za krajevno skupnost Žetale je namreč grajen na načelu avtopropulzivnosti, torej na optimalnem sodelovanju ljudi, vzpodbujanju njihovih iniciativ ter ambicij in izkoriščanju komparativnih prednosti okolja. Torej je bila naša osrednja in moramo reči tudi najzahtevnejša naloga animacija ljudi za samorazvoj, pridobivanje njihovega že tolikokrat zapravljenega zaupanja v to, da so lahko **Haloze tudi zanimiva, privlačna in poslovno atraktivna pokrajina!***

Več kot petdeset podjetniških iniciativ v tukajšnjih perspektivnih dejavnostih: kmečkem turizmu; pridelavi čiste, zdrave hrane; dopolnilnih dejavnostih na kmetijah; domači, proizvodni in storitveni obrti ter aktivno sodelovanje domačinov pri sprotnih aktivnostih dokazuje, da Haložani vendarle verjamejo vase in v smisel lastnega napora.

In po vsem tem predstavlja suhoparno obvestilo, da so skoraj celotne Haloze na »seznamu« predvidenih lokacij jedrskih odpadkov, najblažje rečeno – nesramno dejanje. Nesramno v prvi vrsti do prebivalcev in potem tudi do nas geografov, sociologov, arhitektov, urbanistov, agronomov, ekonomistov in oblikovalcev, ki smo izdelali zasnovo koncepta poselitve celotnega območja; globalni koncept razvoja perspektivnih dejavnosti s ponudbo programov; razvojni program za KS Žetale, katerega bistvo je pestrejša dohodkovna struktura in večja privlačnost za bivanje; investicijske programe za dopolnilne dejavnosti na kmetijah ter celostno podobo ponudbe pokrajine.

Najbolj ironično, do bolečine smešno, pri vsem tem pa je, da se v istem času za isto območje in iz istega žaklja (republiških sredstev) izvajata dva popolnoma nasprotujoča si razvojna koncepta:

*– ohranjanje poseljenih Haloz z dograjevanjem kvalitete bivanja v **ekološko še neobremenjenem okolju** in večanjem dohodkovne privlačnosti na podlagi novega tržnega nastopa **naravna hrana v naravni embalaži,***

– evidentiranje območja za odlagališče jedrskih odpadkov, ki samo še pospešuje razseljevanje in onemogoča vsakršen tržni nastop.

Zavedamo se, da odpadke imamo in da moramo zagotoviti ustrezno skladiščenje. Apeliramo pa, da se ob ocenjevanju ustreznosti lokacij upoštevajo tudi različni razvojni vidiki in da se ob tem zagotovi ustrezno informiranje javnosti.

mag. MATEJA MEŠL
za delavce NOV'NE,
Studia podeželja,
Ravne na Koroškem

ŽE V PETEK! DELO plus

Kaj bomo pozidali prav vsak košček prostora ob morju?

● Pozidati še zadnji košček slovenske obale, ali ohraniti trezno glavo in obvarovati vsaj en zalivček, plažo in tisočletni klif? To je vprašanje, ki ga nekateri v piranski občini še zmeraj niso dokončno premleli in zato še zmeraj pogumno načrtujejo zidavo novih hotelskih velikanov. K sreči se je na drugi strani pojavila pobuda o moratoriju za take gradnje.

Čeprav je bilo v zadnjih letih že velikokrat zapisano, kako bi morali varovati prostor ob morju, čeprav so v obmorskih občinah že neštetokrat spoznali, da s komunalnimi napravami sploh ne obvladajo poletne turistične prenaseljenosti, čeprav se tej prenaseljenosti že upira narava, morje pa tudi turisti, in čeprav turistične organizacije že več let nimajo takega zaslužka, ki bi jim omogočal zidavo novih objektov s turističnimi ležišči, se v mnogih glavah še naprej kuha predstava projektantskih in gradbeniških lobijev o zidavi novih in novih hotelčkov.

Zaradi vsega tega je odbornik Boris Križan v občinski skupščini predlagal, naj bi v občini sprejeli moratorij za zidavo novih turističnih zmogljivosti. »Doslej smo z razvojem okolje le obremenjevali, zdaj ga bo pa treba začeti razbremenjevati,« meni Boris Križan, sicer tudi v. d. direktorja Medobčinskega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine. Dolgoročni občinski plan je protisloven, saj v uvodu govori, da mora biti turistični razvoj z naravo usklajen, hkrati pa načrtuje zidavo neštetih turističnih zmogljivosti. Samo v Fiesi naj bi pridobili kakih 1400 dodatnih turističnih zmogljivosti, v portoroškem hotelu Vojkov dom 480, 250 v Hotelu Riviera, 400 do 600 na območju Bernardina, 380 v Strunjanu, 130 v Piranu. K temu je treba dodati še zasebne turistične sobe. V zadnjih petih letih so v občini predvidevali, da bodo zgradili 100 novih ležišč v zasebnih sobah, v resnici pa so jih več kot tisoč.

Boris Križan predlaga, da bi izdelali nov dolgoročni plan, ki bi bolj upošteval prostorske možnosti ob slovenskem morju.

Taka pobuda je seveda prestrašila načrtovalce prostora, ki zdaj predlagajo, da naj bi posebno delovno telo pregledalo vse sporne načrte in pripravilo analize, na podlagi katerih naj bi odborniki odločali, ali so posamezni načrti še sprejemljivi ali ne. Naročili naj bi torej študijo o možnostih turističnega razvoja. To torej pomeni, da take študije doslej v občini niso imeli in da so projekti o novih turističnih zmogljivostih dolgoročno in prostorsko gledano narejeni bolj ali manj na pamet.

Prav zaradi vsega naštetega tudi prihaja do takih nesmislov, kot je predvidena zidava v Fiesi in hkrati propadanje hotelov v Portorožu. V Fiesi bi radi takoj zgradili vsaj 1400 novih ležišč za že zdavnaj odcveli »delavski turizem«, ob tem pa že desetletja propada osrednji in najlepši portoroški Hotel Palace, za prenovo katerega še zdaj niso našli dovolj denarja. Prej pa je propadlo še več drugih hotelčkov v samem središču Portoroža (Hotel Helios, Hotel Istra, Hotel Virginia). Na moratorij bi morali pomisliti že veliko prej.

BORIS ŠULIGOJ

Zasebno podjetništvo je še vedno brez pravih učinkov

V severnoprimorski regiji je čedalje več zasebnih podjetij in podjetij z mešano lastnino – Skromen dohodek – Ne zagotavljajo novih delovnih mest

NOVA GORICA, 22. oktobra – Število novih zasebnih podjetij in podjetij s tako imenovano mešano lastnino bo v severnoprimorski regiji kmalu preseglo tisoč. Večina že registriranih zasebnih podjetij pa nima zaposlenih ali pa največ dva delavca. Le redka podjetja imajo več zaposlenih. Tudi njihov »prispevek« k povečanju prihodkov gospodarstva je v vseh štirih občinah izjemno skromen. Kot kažejo polletni obračuni poslovanja, ki jih je novogoriška podružnica SDK dobila letos od 212 zasebnih podjetij in podjetij z mešano lastnino, so v ajdovski občini ustvarila le 2,1 odstotka vseh prihodkov gospodarstva, v idrijski 0,9 odstotka, v novogoriški 2,9 in v tolminski 2,3 odstotka.

Ustanavljanje zasebnih podjetij se je očitno letos močno razmahnilo. Lanskega decembra je bilo namreč v severnoprimorski regiji 84 podjetij v zasebni lasti in 10 podjetij v mešani. Devet mesecev pozneje, torej konec prejšnjega meseca, pa je redni žiro račun imelo že 519 zasebnih in 42 podjetij z mešano lastnino. Poleg teh je do konca septembra še 495 podjetij odprlo depozitne račune, torej začasne žiro račune, na katere so bodoči podjetniki vplačali s predpisi določen delež za ustanovitev podjetja, in sicer dva tisoč dinarjev.

Uradnih podatkov, koliko novih podjetij se je do danes že registriralo in koliko je odprtih novih depozitnih računov, sicer še ni, vendar na novogoriški podružnici SDK zatrjujejo, da vnema za ustanavljanje novih zasebnih podjetij še ne pojenjuje. Zanimiva je ob tem tudi ugotovitev, da je kar dobra tretjina novih, že ustanovljenih podjetij registrirana za opravljanje svetovalne dejavnosti, za inženiring, vodenje knjigovodstva in podobno. To pa so predvsem podjetja, v katerih lastnik in morebitni drugi zaposleni strokovnjaki predvsem svetujejo, kako je treba ustanoviti zasebno podjetje.

V novogoriški občini je bilo med 304 zasebnimi podjetji, ustanovljenimi do konca letošnjega septembra, kar 108 takih, katerih glavna dejavnost so finančne, tehnične in poslovne storitve, v ajdovski jih je bilo 28 od 110, v idrijski več kot polovica, in sicer 25 od 45, v tolminski pa 18 od 57.

»Konec lanskega leta je bil namen ustanavljanja zasebnih podjetij pogosto špekulativen,« je v pogovoru o zasebnem podjetništvu v regiji povedal direktor novogoriške podružnice SDK **Edvard Abram**. Za ustanovitev podjetja so se namreč odločali posamezni obrtniki, da so se tako izognili prometnemu davku, drugim davkom in prispevkom, za katere velja enak obračunski sistem kot za družbena podjetja. S spretnimi računovodji pa je seveda v okviru sedanjega obračunskega sistema mogoče prikrojevati poslovne rezultate in se izogniti plačilu prispevkov. Poleg tega ima lahko zasebnik hkrati obrt in podjetje, prek katerega nakupuje reprodukcijski material za obrtno dejavnost. Za takšno »podjetništvo« namreč še ne velja nobena konkurenčna klavzula. Kljub že veljavni konkurenčni klavzuli pa je še vedno precej novih podjetnikov zaposlenih v družbenih podjetjih, kjer opravljajo isto ali podobno delo, je opozoril direktor novogoriške SDK, ker pravzaprav še ni jasno, kdo naj bi preverjal kršenje klavzule.

SLAVICA CRNICA

NOVI TEDNIK RADIO CELJE
NT&RC

Vabljive naravne znamenitosti

Postojnska jama in Predjamski grad sta čedalje bolj obiskana – Krajši turistični paketi

POSTOJNA, 22. oktobra – Na Postojnskem so z letošnjo turistično sezono kar zadovoljni. Pohvalijo se namreč lahko, da so edini v Jugoslaviji, kjer se je povečalo število obiskovalcev naravnih znamenitosti, prav tako pa tudi število hotelskih prenočitev.

Do konca septembra je Postojnsko jamo obiskalo skoraj 830.000 turistov, kar je šest odstotkov več kot lani. Število domačih turistov se je povečalo za štiri, tujih pa za šest odstotkov. Povedati je treba, da se je bistveno spremenila struktura tujih obiskovalcev, saj je med njimi že več kot 50 odstotkov Italijanov. Teh je bilo v letošnjih devetih mesecih že skoraj 340.000 oziroma 90 odstotkov več kot v enakem obdobju lani. Število doslej »vodilnih« turistov iz ZRN pa se je zmanjšalo za 36 odstotkov, manj pa je bilo tudi obiskovalcev iz Avstrije in skandonavskih držav. Še nekaj let nazaj si je slikoviti Predjamski grad ogledalo okoli 55.000 gostov, letos pa jih bo že okoli 100.000.

K večjemu obisku obeh znamenitosti – Postojnske jame in Predjamskega gradu – je na eni strani prispevala ukinitev obmejnih formalnosti za italijanske goste pri prehodu državne meje, na drugi pa naše nekajletne propagandne aktivnosti na evropskem trgu zlasti še v sosednjih deželah. Oblike turizma se v Evropi hitro spreminjajo. Vedno manj je gostov, ki se odločajo za večdnevno bivanje na morju. Mi smo ponudili krajše obiske oziroma pakete za ožje postojnsko območje, kar se nam je tudi obrestovalo z večjim številom turistov. S takšnimi oblikami turistične ponudbe bomo nadaljevali, tako da naj bi bili sčasoma v manjši meri kot doslej odvisni od obiska turistov, ki prihajajo k nam z morja. Možnosti za različne aktivnosti, s katerimi nameravamo zadržati turiste, imamo dovolj, treba jih bo le smotrno izkoristiti. Tu pa bo imelo še kako pomembno vlogo v turistično dejavnost usmerjeno izobraževanje in osveščanje občanov, prav tako pa tudi nadaljnje urejanje širše turistične infrastrukture je povedal direktor podjetja Postojnska jama – Turizem Postojna **Miran Lapanja**.

Skupno število prenočitev je bilo na Postojnskem približno enako kot lani. Vendar pa je v hotelih prenočilo okoli osem odstotkov gostov več kot lani, manj pa je bilo prenočitev v avtokampu Pivka jama in zasebnih sobah.

MARJANA TRILER

plus
Xiks

PO SLOVENIJI

POS sistem v novi Metalkini prodajalni v Kopru

KOPER, 22. oktobra – V novem trgovsko-poslovnem centru nasproti stadiona v Kopru so pred dnevi odprli prvo Metalkino prodajalno na Obali. Gre za trgovino, ki se razteza na 400 kvadratnih metrih površine, v kateri je mogoče dobiti takorekoč vse iz Metalkinega prodajnega programa. Zanimivost trgovine je, da je v njej organizirana samopostrežna prodaja in da je to prva trgovina, ki ima v celoti urejeno prodajo s t. i. POS sistemom (vsi izdelki so označeni s kodami), ki ga bodo v prihodnjem letu vpeljali tudi v Metalkino blagovnico v Ljubljani (tu zdaj tako poskusno dela le en oddelek) in v letu 1992 v vse njihove trgovine. Računalniško podprto trgovinsko poslovanje omogoča ponudbo na višji kakovostni ravni. (D. G.)

Likovni natečaj za postojnske šolarje

POSTOJNA, 22. oktobra – V postojnski občini se je med prireditve ob tednu otroka uvstil tudi likovni natečaj, ki ga je za učence od drugega do šestega razreda osnovnih šol razpisala Kompasova poslovalnica v Postojni. Strokovna komisija ni imela pri izboru 40 najboljših del lahkega dela, saj je morala ceniti več kot 150 risb. Za najuspešnejše mlade ustvarjalce bo postojnska poslovalnica Kompasa organizirala v soboto izlet v zagrebški živalski vrt in obisk tamkajšnje likovne galerije. V postojnski galeriji Kocka pa bodo dela 40 slikarskih nadebudnežev na ogled do konca meseca. In tudi sicer omenjena Kompasova poslovalnica uspešno sodeluje z občinsko zvezo prijateljev mladine Postojna. Tako sta v soboto z roko v roki in za starše ugodno ceno popeljali v petih avtobusih 250 učencev iz Hruševja, Planine, Postojne in Prestranka na Živ-Žav v Logarsko dolino. Vrnili so se polne mere zadovoljstva in dobre volje, tako da bo prijetnih spominov na različne igrice in piknik v Logarski dolini še lep čas na pretek. (M. T.)

»Pajek« odpeljal 952 avtomobilov

KOPER, 22. oktobra – Odvozi avtomobilov s »pajkom« tudi na Obali razburjajo občane. Kako ne bi, saj mora »žrtev« globoko seči v žep in skupaj s kaznijo za odvoz avtomobila odšteti skorajda tisočaka. Ker se mnogi pritožujejo, na skupščini skupnosti obalnih občin pa je bilo v zvezi s tem postavljeno tudi delegatsko vprašanje, je Emil Čebokli, načelnik inšpektorata milice na UNZ Koper, pojasnil, da miličniki pred odvozom avtomobila dosledno upoštevajo vse predpise in da je edino merilo za odvoz avtomobila oviranje ali ogrožanje prometa. Povedal je tudi, da so letos s pajkom odpeljali že 952 avtomobilov, ali povprečno tri do štiri na dan, čeprav je kršiteljev veliko več. Besedilo in slika: Dušan Grča

Naval v kobariškem muzeju

KOBARID, 22. oktobra – Čeprav so ga javnosti odprli šele v soboto pod večer in čeprav zanj niso naredili še nobene reklame, so se skozi razstavne prostore kobariškega muzeja že včeraj valile množice ljudi od vsepovsod. Direktor Muzeja Vojko Hobič je ocenil, da se je število nedeljskih obiskovalcev sukalo okoli tri tisoč. Med njimi je bilo veliko Italijanov in Avstrijcev. Prišli so tudi predstavniki šol in drugih ustanov iz tujine, ki so že napovedali skupinske obiske. No, od danes naprej bodo muzej odpirali po urniku in bodo za ogled pobirali tudi vstopnino. Ogled bo možen med 9. in 12. uro in med 14. in 18. uro vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih. Vstopnice stanejo 50, za otroke 25 dinarjev, skupine pa imajo popust. Ogled multivizijske predstave bo možen ob vsaki polni uri oziroma takrat, ko se bo zanjo zbralo dovolj interesentov. (K. R.)

Idrijski Naprej uresničuje svoje poslanstvo

IDRIJA, 22. oktobra – Idrijski Naprej svojega poslanstva ne uresničuje le z oglašanjem in zagovarjanjem svojih stališč v skupščinskih klopeh, ampak se za pravice ljudi, ki svojih interesov sami ne morejo ali ne znajo uveljaviti, tudi poteguje. Med najpomembnejše dosežke idrijski Naprej uvršča ustanovitev oddelka za mentalno prizadeto mladino v Idriji ter finančno skrb za pravno pomoč ogroženim delavcem Avtoprevoza in drugih podjetij. Glede slednjega idejni vodja Napreja Jurij Baudaž meni, da je pomoč potrebna, ker se delavci v novih procesih lastninjenja bojijo izpostavljati s svojimi zahtevami. Zdaj so pomoči najbolj potrebni delavci Avtoprevoza, kjer so doslej pri izpeljavi reorganizacij podjetja sodelovali le ljudje iz poslovodnih krogov, delavci pa pri tem niso imeli besede. V idrijskem Napreju so se tudi odločili, da v kratkem skličejo izreden občni zbor stranke, na katerem bodo med drugim izvolili novo vodstvo. Idrijski Naprej, ki mu zdaj predseduje Šarka Pišlar, je s svojim programom pridobil precej somišljenikov, med drugim tudi v Ljubljani in v Novem mestu. (K. R.)

Po kondicijo in zdravje na Most na Soči

MOST NA SOČI, 22. oktobra – Na Mostu na Soči so te dni odprli prvi center za šport in rekreacijo v tolminski občini. Fitnesšport, kakor mu je ime, bo deloval v okviru zasebne družbe, ki jo je ustanovila družina Loncner. Njegova ponudba krepilnih in gimnastičnih vaj je namenjena ljudem, ki potrebujejo malo sprostitve, kot tudi ljudem, ki jim je zdravnik predpisal telovadbo kot rehabilitacijo po bolezni. Center deluje v telovadnici na Mostu na Soči, ki je opremljena s sodobnim telovadnim orodjem in z razgibano umetno plezalno steno. Center je odprt od ponedeljka do petka od 16. do 22. ure, ob sobotah pa od 9. do 13. ure. (K. R.)

Velik obisk v obnovljeni Bévkovi domačiji

CERKNO, 22. oktobra – Od sredine septembra, ko so v Zakojci nad Cerknim odprli v muzej preurejeno Bevkovo domačijo, obisk za ogled Zakojce in njenega kulturnega ter etnološkega spomenika ni pojenjal. Prve dni po odprtju si ga je ogledalo okoli tri tisoč ljudi, potem pa so se začele vrstiti šolske skupine. V dobrem mesecu je Zakojco obiskalo več kot osem tisoč ljudi vseh starosti. Idrijski Mestni muzej, ki upravlja Bevkovo domačijo, se je odločil, da letos zanjo ne bo pobiral vstopnine. (K. R.)

Naprodaj več kot tisoč družbenih stanovanj

V Piranu opuščajo omejitve in uvajajo plačilne olajšave – Denar za prenovo

PIRAN, 22. oktobra – V piranski občini so letos prodali zasebnikom že 120 družbenih stanovanj, zdaj pa pripravljajo vse potrebno za prodajo naslednjih stotih občinskih stanovanj. Predsednik občinskega izvršnega sveta Andrej Grahor nam je zaupal, da bodo skušali v kratkem času prodati čim več stanovanj: »Občinski stanovanjski fond bomo skoraj v celoti prodali. Zadržali bomo le tista stanovanja, ki jih potrebujemo za zamenjavo oziroma nadomeščanje pri prenovi Pirana ali pri najrazličnejšem urejanju stavbnih zemljišč.«

Že doslej so opustili marsikatero omejitev. Najprej, na primer, niso prodajali družbenih stanovanj na večjih piranskih trgih in vzdolž mestne obale. Zdaj to ni več omejitev. Pravzaprav bo ostalo le malo stanovanj, ki jih občina ne bo hotela prodati. Predvsem ne bodo prodali tistih stanovanj, kjer nameravajo izpeljati prenovo večjega mestnega dela hkrati in stanovanjskih objektov, ki so ali bi lahko bili večjega družbenega pomena. Ves denar od prodaje stanovanj zbirajo za prenovo starega Pirana. Če bo denarja več, pa bodo z njim začeli urejati tudi najnujnejše objekte komunalne infrastrukture.

Piranska stanovanja za stanovalce niti niso tako draga, kot bi glede na lego lahko bila, to pa predvsem zato, ker so v veliki meri že povsem dotrajala in so vanje stanovalci že doslej veliko vložili. Kupci imajo možnost odplačati stanovanje tako, da ob nakupu plačajo le 35 odstotkov vrednosti stanovanja, ostalo pa poravnajo v desetih letih.

In če so doslej stanovalci velikokrat menili, da se jim nakup ne izplača, saj so se v družbenih stanovanjih lahko obnašali skoraj tako, kot bi bila njihova last, pa se bo že prihodnje leto (z novim zakonom) stvar spremenila. Stanovanjska pravica ne bo več dedna, pa tudi najemnine ne bodo več tako nizke. To pomeni, da bo marsikdo dobro premislil in če bo le mogel, postal lastnik, še posebej, če bodo nakupni pogoji sprejemljivi. V piranski občini načrtujejo, da bodo prodali več kot tisoč stanovanj. Ta privatizacija bi prinesla veliko sprememb. Eden od dodatnih pogojev, ki jih je potrebno zagotoviti ob prodaji družbenih stanovanj, je, da občina z zemljiškoknjižnim izpiskom dokaže nesporno lastništvo. Verjetno bo kar nekaj primerov, kjer nacionalizacija stanovanj ne bo veljavna.

BORIS ŠULIGOJ

Koprski arhiv v cerkvi svete Klare

KOPER, 22. oktobra – V prenovljenih prostorih cerkve sv. Klare v Kopru so v soboto slovesno odprli prvi del prostorov, ki so jih namenili pokrajinskemu arhivu Koper.

Gre za obnovljeno cerkveno stavbo, v katero so namestili kovinsko konstrukcijo v treh etažah, na katere bo moč spraviti okrog 3000 tekočih metrov gradiva. Prvi del obnove – sledila mu bo še obnova nekdanjih samostanskih prostorov – je stal blizu 11 milijonov dinarjev, ki so jih zbrali iz republiških in občinskih sredstev.

Koprski arhiv sodi med tiste, ki imajo največ zgodovinskega gradiva v Sloveniji. Najstarejši dokumenti, ki jih hranijo v Piranu, izvirajo iz 12. stoletja. V Kopru je vse pripravljeno tudi za sprejem dokumentov, ki so bili odneseni v Italijo, z osimskimi sporazumi pa je bilo dogovorjeno, da jih Italija vrne Jugoslaviji.

D. G.

Za vse načrte ni denarja

V Čezsoči so 18 hektarov na obeh bregovih Soče rezervirali za gradnjo objektov, povezanih s svetovnim kajakaškim prvenstvom prihodnje leto

ČEZSOČA, 22. oktobra – V idealnih razmerah bi najpomembnejši del novega ureditvenega načrta Čezsoče, po katerem je več kot 18 hektarov veliko ozemlje na levem in desnem bregu Soče rezerviranih tudi za gradnjo novega kampa za kajakaše, čolnarne, športnega parka, kopališča na Slateniku, za gradnjo novega mostu čez Sočo, obnovo ceste Bovec–Čezsoča in še za druge naložbe v komunalno in turistično infrastrukturo kraja, uresničili do prihodnjega poletja, ko bo ta kraj kot eno izmed prizorišč svetovnega kajakaškega prvenstva v središču pozornosti svetovne javnosti.

Ker pa so gospodarske in družbene razmere pri nas vse prej kot idealne, je pričakovati, da bo od vsega načrtovanega uresničeno zgolj to, kar je v domeni kraja in čezsoškega zasebnega gostinstva.

Kot nam je povedal **Darko Šuler**, ki se kot odbornik v občinski skupščini poteguje za uresničitev čezsoških načrtov, bo do prihodnjega poletja zagotovo uresničen načrt zajezitve potoka Slatenik, katerega nadpovprečno tople vode so zanimive tudi zaradi zdravilne mineralne sestave. Na Slateniku so že začeli graditi 20-krat 10 metrov velik bazen, ki bo oblikovan kot naravni tolmun. Ob njem bodo postavili brunarico z gostinskim lokalčkom in drugimi kopališkimi pritiklinami. Če bodo dobili dovoljenje, bodo okoli kopališča uredili tudi manjše šotorišče. Odločili so se tudi za obnovo apnenice, ki je etnološki spomenik in ki bi lahko postala prava turistična zanimivost.

Organizirali so se tudi čezsoški gostinci. Za razširitev dejavnosti se zavzemajo tako v gostilni Kajak, kot tudi Pri Vančarju. Gostilničar Anton Komac je od Alpskega turističnega centra prevzel v upravljanje čezsoška smučišča. Ker ta vsa leta, odkar so zgrajena, zaradi pomanjkanja snega niso služila svojemu namenu in ker je njihova osojna lega pod Polovnikom zelo primerna za umetno zasneževanje, bo zasebnik to priložnost uresničil že letos. Umetni sneg naj bi to zimo delali ob Soči in ga potem razvažali na smučišča. Prihodnje leto naj bi na njih postavili vso potrebno opremo za umetno zasneževanje.

Glede ostalih projektov iz ureditvenega načrta Čezsoče je sedaj še težko napovedati, če so uresničljivi. V kamp na desnem bregu Soče naj bi vlagal bovški ATC. Ta naj bi opremil šotorišče s čistilno napravo, servisnimi in družabnimi prostori in drugimi pritiklinami, ki bi vse dobile streho v veliki, samotni bovški kmetiji podobni stavbi. V bovškem ATC smo zvedeli, da se podjetje za ta načrt ne ogreva preveč. Problem ni samo denar za izpeljavo te velike naložbe, ampak tudi njena smotrnost. Ob Soči namreč zadnja leta rastejo šotorišča kot gobe po dežju. Odprtih je že devet zasebnih kampov, v gradnji pa je še enajst šotorišč.

Negotova je tudi naložba v čolnarno in športni park na levem bregu Soče, za katero se še nihče ni ogrel. V Čezsoči so upali, da bo priložnost zgrabil nemški podjetnik Prijon, ki je zainteresiran za postavitev kajakaškega centra nekje ob Soči. Kaže pa, da ga Čezsoča ne zanima.

KATJA ROŠ

Nobeno izolsko šolsko poslopje ne ustreza potrebam, normativom

Za šolske objekte nista značilni samo prostorska stiska in slaba opremljenost, OŠ Dante Alighieri ne zagotavlja niti varnosti

IZOLA, 22. oktobra – Za večino izolskih objektov družbenih dejavnosti velja, da niti prostorsko niti funkcionalno ne ustrezajo zahtevam in normativom za kakovostno opravljanje dejavnosti v njih. V najslabšem stanju so osnovna šola Vojke Šmuc, osnovna šola Dante Alighieri, srednja ekonomska in kovinarska šola z italijanskim učnim jezikom, glasbena šola, vrtec za otroke italijanske narodnosti in sedež skupnosti Italijanov.

Osnovno šolo Vojke Šmuc so gradili in dograjevali vse od leta 1946 naprej. Edino izolsko osnovno šolo obiskuje nekaj več kot 1400 učencev, v njej pa poučuje in dela 120 ljudi. Pouk je v dveh izmenah, varstvo in podaljšano bivanje pa nudijo le najmlajšim učencem. Vse izvenšolske dejavnosti lahko izvajajo po 18. uri. Za gradnjo nove osnovne šole v Livadah imajo že pripravljeno vso gradbeno dokumentacijo, pred leti pa so tudi komunalno opremili zemljišče. Vendar bi za gradnjo morali zbrati več kot 20 milijonov dinarjev.

Nič manjši problem ne predstavlja OŠ Dante Alighieri, saj stavba v Gregorčičevi ulici (grajena je v prejšnjem stoletju) ne zagotavlja niti varnega bivanja, velikost in opremljenost učilnic ne ustrezata zahtevanim normativom. V Izoli se ogrevajo za novo šolo z italijanskim učnim jezikom, saj bi bila adaptacija sedanje, ki je tudi spomeniško zaščiten dražja. Za gradnjo nove šole bi morali v občini zbrati polovico od 24 milijonov dinarjev (drugo polovico bi namreč financirala republika).

Prostorska stiska pesti tudi srednjo ekonomsko in kovinarsko šolo z italijanskim učnim jezikom. Čeprav je na šolideset oddelkov, razpolagajo le z osmimi učilnicami, dva razreda in telovadnico pa jim je odstopila OŠ Dante Alighieri.

Glasbena šola, ki jo obiskuje okoli 150 otrok, ima sedež v Besenghijevi palači, kjer je tudi sedež skupnosti Italijanov. Palača iz 18. stoletja je tudi potrebna prenove, vprašanje pa je, če bo to spomeniško zaščiteno stavbo po prenovi še smela uporabljati glasbena šola.

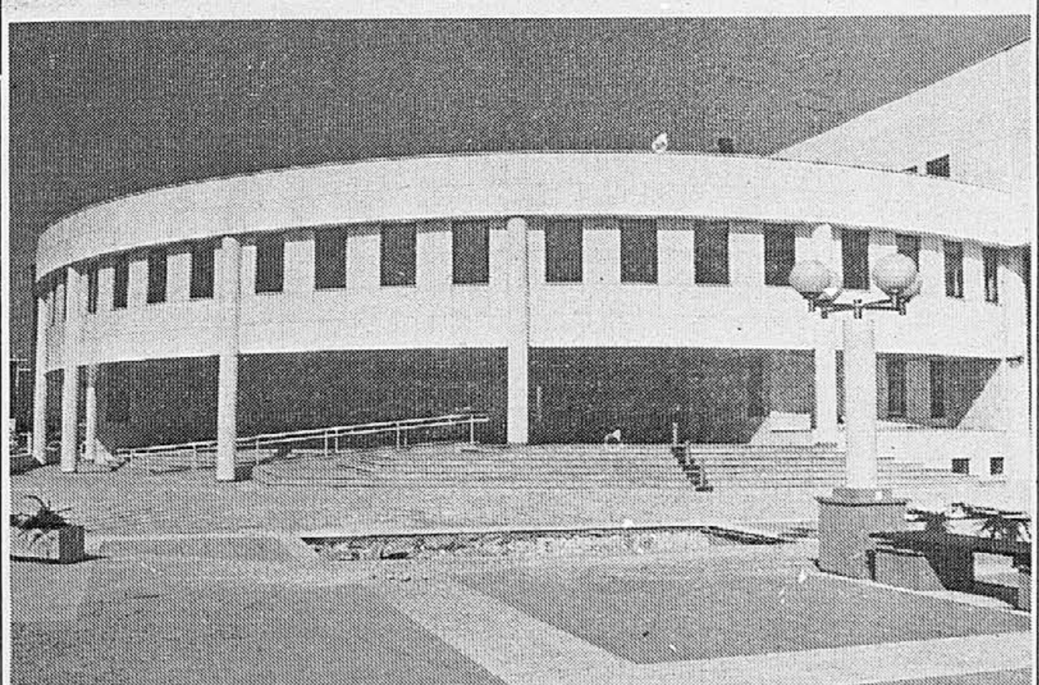
IZTOK UMER

TOK bo kmalu prevzelo začasno vodstvo

Vse kaže, da stavka v bistriški tovarni ne bo »rešila« najbolj umazane proizvodnje

ILIRSKA BISTRICA, 22. oktobra – Četudi pogajanja med stavkajočimi in občinskim vodstvom ter drugimi zainteresiranimi še niso končana, vse kaže, da delna stavka v bistriški tovarni organskih kislin (TOK) ne bo spremenila odločitve o zaprtju njenega najbolj umazanega dela proizvodnje. Stavkajoči so prisluhnili pobudam občinskega izvršnega sveta. Ta se je dopoldne sestal na izredni seji in s soglasjem ministra Izidorja Rejca zagotovil, da bo že čez nekaj dni v tovarni novi vršilec dolžnosti direktorja. S sklepom o odpisu prispevkov za naslednje tri mesece je IS pomagal tudi k rednemu izplačevanju osebnih dohodkov. Občinska vlada pa vztraja na stališču, da je treba čimprej ukiniti bazično proizvodnjo organskih kislin. Zdi se, da bodo delavci pristali tudi na to, če bodo hkrati odgovorne službe našle novo delo za odpuščene delavce, in tistim, ki bodo kljub naporom ostali brez zaposlitve, zagotovile vsaj socialno varnost.

J. O.

Triglav kmalu v novih prostorih

KOPER, 22. oktobra – V novih prostorih Območne enote Zavarovalne skupnosti Triglav Koper pričakujejo te dni opremo, sredi prihodnjega meseca pa naj bi slovesno odprli rotundo, novo poslopje v trgovsko-poslovnem centru med Ljubljansko cesto in t. i. Ogrlico. Zavarovalnica Triglav v Kopru, kjer imajo v načrtu tudi reorganizacijo, se bo preselila iz poslopja koprske banke (tu imajo 1000 kv. metrov prostorov) v novo stavbo s 3700 kv. metri površine. Na nedavnem tehničnem pregledu so inšpektorji ugotovili le nekaj manjših pomanjkljivosti, hkrati pa so Stavbeniku kot glavnemu izvajalcu del ter kooperantom izrekli precej pohval na račun gradnje nove stavbe. (Besedilo in slika: Dušan Grča)

PISMA BRALCEV

Izgubljena idila na bovškem delu Soče

Sem ribič in spominjam se prejšnjega desetletja, ko je bil veslač v čolnu svojevrstna zanimivost na Soči. Redki kajakaši v poletnih mesecih v resnici niso bili nikomur v napoto in težav z njimi ni bilo. Sedaj je drugače: v pravi sezoni so le redki daljši trenutki, ko kajakašev ni. Ribolovna sezona pri nas traja od 5 do 6 mesecev, odvisno od lovopusta posameznih vrst salmonidov. Kajakaška sezona traja na isti reki 12 mesecev, saj imajo tudi zimsko opremo. Glavna kajakaška sezona sovpada z ribiško. Ti sezonski in izvensezonski termini so poleg stacionarnih kajakašev občasno okrepljeni z dnevnimi prihodi kajakašev (vikendi, prazniki pri nas in v tujini, dopusti), ko pridejo polni avtobusi (predvsem tujcev). Urejene bivalne razmere mnogih kajakašev razvrednoti tisti del, ki ustvarja divja parkirišča, divje kampe ob vodi, razne odpadke in na ta način pušča nekulturno sled. Po Soči se vozijo ves dan, tudi v jutranjem, večernem in nočnem času. Če se tako podnevi kje ustaviš, lahko v eni uri naštevaš 150 do 200 kajakašev, ki so odveslali mimo. Ta velika in stalna množica kajakašev pa daje nek pečat, odpira dileme, ustvarja težave.

Že četrto leto sem predsednik ribiškega revirja Bovec ter ribiški čuvaj (RZ 748) s funkcijo pomožnega čuvaja, zato dobro poznam to problematiko, ki je na našem območju najbolj izrazita.

Prodaja ribiških kart (dovolilnic) za Sočo je najslabša na Bovškem in nadalje upada, čeprav imamo idilične terene. Vzrok je stalno, celodnevno motenje ribičev – gostov. Ribe ne pobirajo več hrane s površine vode, ker ni tovrstne paše; povsem izginja večerni skok. Nekateri člani Ribiške družine Tolmin iz revirja Bovec se že izpisujejo.

Povečal se je krivolov, najdejo se divja kurišča (odpadki velikih rib – salmonidov, marsikdaj na težko dostopnih mestih), odkrivajo se velike prebodene ribe, ki so krivolovcem ušle itd. Vse to smo res poznali tudi že prej, vendar se povečuje in iz leta v leto narašča. V vodi in na obrežju se pojavljajo odvrženi, pokvarjeni ali izgubljeni kajakaški rekviziti ter vsakovrstni odpadki, ki jih v prejšnjih letih nismo zasledili. Kajakaši se vozijo po vseh rekah, tudi tam, kjer jih zaradi nizkega stanja vode ali plitvin prej slišimo kot vidimo. Ravno tako zaidejo v varstvene reke, v vode, kjer vzgajamo mladice rib. V jesenskem času je naloga ribičev, da sledimo zbiranju rib, naravni drsti v Soči, saj po potrebi na teh drstiščih dobimo tudi plemenke soške postrvi za valilnico v Tolminu. Ker se struga naše gorske reke večkrat menja in spreminja vijuge, tolmune, plitvine, se s tem pomikajo tudi drstišča. Ugotavljamo, da so ta tudi zaradi kajakašev v tem času dodatno šibka in ponekod naknadno uničena. Pri nas narava sama poskrbi za večji ali manjši propad ribjega življa oziroma biomase v vodah. Temu torej ni vzrok samo onesnaženost voda zaradi človeškega posega v naravo, temveč tudi večja neurja, ki se pojavljajo sicer poredko, a ko se, dodatno osiromašijo reko. Tak primer se je zgodil pred kratkim na reki Učeji, ki je doživela neurje, ki ga ne pomnimo najmanj 60 let. V teh primerih se ne da preventivno ukrepati; glede kajakaštva pa se je možno dogovoriti. Nenazadnje pa še to, da ponekod prihaja tudi do fizičnega obračunavanja, zapletov med ribiči in kajakaši.

Nanizal sem probleme v zvezi z dogajanjem na Soči. Opravičujem se tistemu delu kajakašev, ki z naštetim nimajo nobene zveze, saj le uživajo v vožnji po naši skupni reki Soči. Tudi ribiči vsega ne naredimo prav, vendar imamo zakonska določila, pravilnik, ki določa red in tudi sankcionira napake. Mislim, da tudi kajakaši oziroma njihova zveza ne bo nasprotovala temu, da bi se stvari za obe strani ugodno rešile, saj je ta problem mogoče izboljšati in povrniti idilo na Soči samo s strpnostjo vseh nastopajočih. Razmere je treba s pravili obnašanja oziroma uporabe neke dobrine, kot je Soča, urediti, pa tudi sankcionirati.

Ribič mora vlagati v vode in ribič – gost, turist plača visoko ceno za dnevni ulov. V sedanjih razmerah pa je ogoljufan. Član ribiške organizacije prispeva približno povprečno mesečno plačo, ob tem pa je še obvezan opraviti precej ur dela ob vodi in v njej. Povečali so se tudi stroški ribiških čuvajev. Kajakaši ne prispevajo nič, čeprav v tem okolju povzročajo spremembe; nič za postavljanje vstopnih in izstopnih ramp, njihovo vzdrževanje, čiščenje obrežja, vpeljavo dodatne redarske – čuvajske službe, urejanje dokumentacije in oznak, tehnične rešitve itd. Za vse to pa je potreben denar in ta mora priti z naslova kupljenih kajakaških dovolilnic.

Turizem ni samo dobra gostinska in hotelska usluga, kot nas Slovence vztrajno uči Milenko Šober, ampak pomeni tudi urejeno okolje, urejene razmere, urejeno in v našem primeru usklajeno ponudbo.

K ureditvi teh razmer prispevajo tudi KS Bovec pod novim vodstvom, Turistično društvo Bovec, Ribiška družina Tolmin, pa nova oblast v tolminski občini, ki zna prisluhniti in se je vključila v reševanje spleta omenjenih problemov.

Kajakaštvo in ribištvo spadata v ponudbo turizma Zgornjega Posočja, toda ta ponudba mora biti urejena in kulturna.

V tem smislu želim dobrodošlico kajakašem in ribičem na naši skupni lepotici Soči.

ERNEST ČMAK,
Kot 30,
Bovec

Pot do suverene Slovenije

Slovenija bo suverena od tistega dne dalje, ko se bo osvobodila izpod naslednjih tujih okupacijskih sil:

● Osvoboditev izpod 1200-letne okupacije tuje ideološke države rimsko katoliške cerkve – Vatikana.

● Osvoboditev dolgov, posojil tujih držav Mednarodnega denarnega sklada oziroma tujih držav združenih v finančnem okupacijskem denarju.

● Osvoboditev iz domače bratske finančne zapravljive Jugoslavije, vse dotlej dokler ne bodo v tej državi veljali edinole čisti računi, brez podtikanj, zapletov in slepil.

Ne potrebujemo nobene internacionalizacije Slovenije, nobenih prošenj za zaščito s strani Avstrije, Francije, ZDA ali kogarkoli, kot slišimo po informacijskih sredstvih, pač pa:

● Takšno izbiro blaga, ki bo po kvaliteti in količini enaka, kot je v trgovinah onkraj meje v Italiji in Avstriji.

● Enake cene blaga kot so čez mejo v Italiji in Avstriji.

● Vlada, stranke, ureditev, ki jim ne uspe zagotoviti enake izbire blaga, tako po količini in kvaliteti in kot po ceni, kot je onkraj meje, morajo takoj odstopiti prostor sposobnejšim. Nobenih izgovorov na mlado demokracijo in sistem, na napake preteklosti, na gnilo Jugoslavijo (kraljevo ali Titovo), ne potrebujemo. Mi smo star slovanski, evropski narod, ki ne potrebuje neumnih plašnic, kot jih nosijo konji. Vlada, organizacija, sistem pa ki zagotovi lahko celo nižje cene, kvalitetnejše blago in večjo količinsko izbiro kot onstran meje, edino o teh se lahko pogovarjamo v informativnih sredstvih; vse drugo ni vredno prazne, omlatene slame.

Dotlej pa skrajni in skromni molk vsakogar, delo in varčnost in nobenih operet ne s kostmi pokojnih in ne s TO ali JLA in orožjem.

VALENTIN TRATNIK,
Sp. Idrija 152

Vse, ki bi radi v rubriki »Pisma bralcev« kaj potožili, pohvalili ali na kaj opozorili, obveščamo, da ne bomo objavljali pisem, ki ne bodo podpisana s polnim naslovom. Hkrati opozarjamo vse, naj bodo njihovi prispevki kratki, ne daljši od 60 vrstic.

Razvoj Haloz tako ali drugače

Tak je bil naslov javne predstavitve razvojnega programa za Haloze pred slabim mesecem na Ptuju, na katerega, mimogrede, žal ni bilo nobenega od treh vabljenih članov slovenske vlade. Po objavi seznama možnih lokacij za odlagališče jedrskih odpadkov pa to simbolično, sicer drugače zamišljeno vprašanje, dobiva povsem nov pomen.

Kot sooblikovalci razvojnega programa, ki je bil takrat predstavljen in tako v lokalni kot širši javnosti ugodno sprejet, menimo, da je bila s tem našemu zavzetemu profesionalnemu delu prizadejana precejšnja škoda, predvsem pa se čutimo dolžne opozoriti na problem informiranja s primerom, kako se lahko z eno nekontrolirano objavo ***rušijo dolgotrajna razvojna prizadevanja in zapravlja zaupanje prebivalcev!***

Razvojni program za območje Haloz in podroben razvojni načrt za krajevno skupnost Žetale je namreč grajen na načelu avtopropulzivnosti, torej na optimalnem sodelovanju ljudi, vzpodbujanju njihovih iniciativ ter ambicij in izkoriščanju komparativnih prednosti okolja. Torej je bila naša osrednja in moramo reči tudi najzahtevnejša naloga animacija ljudi za samorazvoj, pridobivanje njihovega že tolikokrat zapravljenega zaupanja v to, da so lahko ***Haloze tudi zanimiva, privlačna in poslovno atraktivna pokrajina!***

Več kot petdeset podjetniških iniciativ v tukajšnjih perspektivnih dejavnostih: kmečkem turizmu; pridelavi čiste, zdrave hrane; dopolnilnih dejavnostih na kmetijah; domači, proizvodni in storitveni obrti ter aktivno sodelovanje domačinov pri sprotnih aktivnostih dokazuje, da Haložani vendarle verjamejo vase in v smisel lastnega napora.

In po vsem tem predstavlja suhoparno obvestilo, da so skoraj celotne Haloze na »seznamu« predvidenih lokacij jedrskih odpadkov, najblažje rečeno – nesramno dejanje. Nesramno v prvi vrsti do prebivalcev in potem tudi do nas geografov, sociologov, arhitektov, urbanistov, agronomov, ekonomistov in oblikovalcev, ki smo izdelali zasnovo koncepta poselitve celotnega območja; globalni koncept razvoja perspektivnih dejavnosti s ponudbo programov; razvojni program za KS Žetale, katerega bistvo je pestrejša dohodkovna struktura in večja privlačnost za bivanje; investicijske programe za dopolnilne dejavnosti na kmetijah ter celostno podobo ponudbe pokrajine.

Najbolj ironično, do bolečine smešno, pri vsem tem pa je, da se v istem času za isto območje iz istega žaklja (republiških sredsterv) izvajata dva popolnoma nasprotujoča si razvojna koncepta:

– ohranjanje poseljenih Haloz z dograjevnajem kvalitete bivanja v ***ekološko še neobremenjenem okolju*** *in večanjem dohodkovne privlačnosti na podlagi novega tržnega nastopa* ***naravna hrana v naravni embalaži,***

– evidentiranje območja za odlagališče jedrskih odpadkov, ki samo še pospešuje razseljevanje in onemogoča vsakršen tržni nastop.

Zavedamo se, da odpadke imamo in da moramo zagotoviti ustrezno skladiščenje. Apeliramo pa, da se ob ocenjevanju ustreznosti lokacij upoštevajo tudi različni razvojni vidiki in da se ob tem zagotovi ustrezno informiranje javnosti.

mag. MATEJA MEŠL
za delavce NOV'NE,
Studia podeželja,
Ravne na Koroškem

ŽE V PETEK!
DELO plus

Pomurske regionalne ceste obnavljajo le po koščkih

Od 67 kilometrov regionalnih cest, ki bi jih morali obnoviti že v prejšnji petletki, jih bo letos morda obnovljenih 33 kilometrov

MURSKA SOBOTA, 22. oktobra – Pomurci zdaj, ko v Sloveniji na račun dvakratne podražitve bencina zbiramo dodatna sredstva za gradnjo in obnovo cest, ne popuščajo pri zahtevi, da republiška uprava za ceste zagotovi denar za obnovo 67 km regionalnih cest v vseh štirih pomurskih občinah in s tem popravi zamujeno v minulem srednjeročnem obdobju. Zaradi pomanjkanja denarja so nepopustljivi tudi v republiški cestni upravi. Pomurcem so predlagali kompromisno rešitev: letos bi naj z republiškimi sredstvi v Pomurju obnovili 34 km regionalnih cest in s tem petletni zaostanek zmanjšali za polovico in spomladi v celoti odpravili.

Realnejša ocena poznavalcev slovenskega cestnega gospodarstva in pomurskih cestnih strokovnjakov je, da bodo do konca leta v vseh štirih pomurskih občinah obnovili 33 km regionalnih cest. Tako so letos že obnovljeni odseki regionalnih cest Videm–Senarska, Dolič–Martinje, Cankova–Skakovci in Martjanci–Vaneča, v skupni dolžini 11,6 km. Po kar maratonskih pogovorih in dvakratnem klestenju letošnjega programa obnove pomurskih regionalnih cest s strani republiške cestne uprave je menda obveljal dokončen dogovor o obnovi nadaljnjih 12,4 km regionalnih cest v vseh štirih občinah.

Tako je soboško cestno podjetje že začelo z obnovo asfaltne prevleke na tri kilometre dolgem odseku ceste od Mačkovec do Stanjevec na Goričkem. Istočasno bodo na tem delu ceste sanirali tudi plaz, denar za to pa so dobili iz republiškega sklada za odpravo elementarnih nesreč. Soboški cestarji bodo do konca leta v celoti obnovili tudi regionalno cesto med Kamovci in Genterovci ter od Mostja do Dolge vasi v lendavski občini, v skupni dolžini 5,1 km. Direktor soboškega cestnega podjetja Vitomir Györek je zagotovil, da so z vsemi obnovitvenimi deli že začeli, ker se bojijo mraza in prezgodnjega snega. Nekaj težav je s pričetkom obnove 4,2 km dolgega odseka ceste od Ljutomera do Pavlovcev. Ker po cesti vozijo tovor v sladkorno tovarno v Ormož, bo Gradbeno podjetje moralo začeti z deli proti koncu sladkorne kampanje.

Še letos bo po zagotovilu republiške cestne uprave obnovljeno tudi tri kilometre ceste od Podgrada do obmejnih Trat. Denar za obnovo je že zagotovljen, čakajo se le projekti, ki jih izdeluje mariborski Projektivni biro. V pripravi so tudi projekti za obnovo odsekov regionalnih cest od Križevcev do Radencev (3 km) in od Vaneče do Dankovcev (3 km). IVAN GERENČER

● Po trdnih zagotovilih republiškega ministra za promet in zveze Marjana Krajnca se bo v novembru začela obnova in rekonstrukcija deset kilometrov dolgega odseka magistralne ceste Maribor–Lendava pri Ihovi. Z obnovo preostalih sedemnajstih kilometrov magistralke v soboški in lendavski občini pa bi naj začeli spomladi. Zaradi pomanjkanja denarja bo pri rekonstrukciji odseka ceste od Rakičana do Beltincev izpuščena gradnja vzporedne traktorske in kolesarske steze. Zgrajena bo takrat, ko bodo v občini za to zbrali denar, iz republiških sredstev pa je financirana izdelava projektov za vzporednico.

● Soboški cestarji bodo puconsko križišče na cesti Murska Sobota–Hodoš urejali hkrati z obnovo odseka ceste od Vaneče do Dankovcev. Nekoliko se je, sicer na nenavaden način, zapletlo pri projektih. Izdelal jih je soboški Projektivni biro, njihovo revizijo pa opravila republiška uprava za ceste. Soboški projektanti niso upoštevali pripomb in popravkov in projekt za nekaj časa spravili v predal, nato pa njihov nepopravljeni izvirnik ponovno poslali v končno potrditev v Ljubljano. Seveda se republiški cestni strokovnjaki nikakor niso dali preslepiti.

Bodo hotel Planina vrnili pravemu lastniku?

Bistriškega hotela Planina ne bodo oddali v zakup – Odbornike seznanili z novo možnostjo

SLOVENSKA BISTRICA, 22. oktobra – Delavci Turističnogostinskega podjetja Pohorje so še letos poleti razmišljali, da bi hotel Planina v Slovenski Bistrici oddali v zakup. To pa se s hotelom, ki s približno 12 zaposlenimi že nekaj časa dela z izgubo, zdaj očitno ne bi zgodilo.

Hotel Planina bi po mnenju nekaterih Bistričanov lahko bil celo prvi tak objekt v Sloveniji, ki bi ga vrnili predvojnim lastnikom – družini Vinka Gornjaka iz Slovenske Bistrice. O tem je stekla beseda tudi na zadnjem zasedanju bistriške občinske skupščine, na katerem je mariborski javni pravobranilec Rok Gerlovič odbornike seznanil z možnimi pravnimi potmi take vrnitve. Ob trenutno še precej pomanjkljivi zakonodaji bi bilo vrnitev mogoče izpeljati tako, da bi TGO Pohorje najprej prenesel lastništvo hotela na bistriško občino, ta pa bi ga potem vrnila nekdanjim lastnikom. Ni jasno, kaj bi bilo v tem primeru z delavci, ki danes delajo v hotelu Planina. V. S.

Kako iz kluba manj razvitih?

Bistričani upajo na razmere, ko bo njihova občina postala za naložbe najbolj privlačna slovenska občina

SLOVENSKA BISTRICA, 22. oktobra – Čeprav so sestavljalci v program dela bistriškega izvršnega sveta za prihodnja štiri leta v uvodu zapisali, da bodo poskušali biti boljši od tistih, ki jih želijo v razvoju dohiteti in prehiteti, veliko odbornikov na zadnjem zasedanju občinske skupščine s predlaganim načrtom ni bilo zadovoljnih.

Razprava o ponujenem načrtu pa niti ni bila dokončna, saj je bila zaradi nesklepčnosti zbora združenega dela prekinjena in jo bodo nadaljevali najverjetneje predzadnji dan v oktobru. Tako tudi nismo mogli slišati ostalih mnenj o zastavljenih nalogah, ki naj bi jih vodile tri bistvene prvine – varčevanje, dobro delo (kamor prištevajo ustvarjalnost, strokovnost in produktivnost) ter dobičkonosna vlaganja. In če smo že pri osnovnih usmeritvah, zapišimo po mnenju sestavljalcev še edino, če ne celo res zadnjo rešitev za izstop Bistričanov iz kluba manj razvitih. To naj bi bile za domače in tuje vlagatelje že letos ustvarjalne take razmere, da bi občina Slovenska Bistrica predvsem zaradi nižjih dajatev in občutnih olajšav za vlaganja postala za naložbe najbolj privlačna slovenska občina. Uresničitev te naloge, pa če tudi je ne bodo rešili že letos, pa bi Bistričanom še kako prav prišla. Analiza je narmeč pokazala, da industrijska proizvodnja pada, da se slabša učinkovitost dela, da stroški naraščajo in da se skrb zbujajoče veča število nezaposlenih. Brez dela je že vsak osmi za delo sposoben občan.

Sestavljalci programa so se vse preveč časa mudili pri analiziranju sedanjega stanja, spregledali pa so analizo izpolnjevanja tekočega srednjeročnega obdobja. Veliko pripomb, predvsem s strani delegatov stranke ZKS SDP, je bilo tudi na račun nedorečenih gospodarskih načrtov; ali, kot se je slikovito izrazil eden razpravljalcev, da gre za vsebinsko neenotno lepljenko.

VLADO SMOLE

Denarništvo v antiki na razstavi v Celju

Celjska razstava, pripravljena ob dnevu varčevanja, začenja pot po Sloveniji

CELJE, 22. oktobra – V prostorih Muzeja revolucije v Celju so danes odprli razstavo Denarništvo v antiki na Slovenskem, ki sta jo pripravila Ljubljanska banka-Splošna banka Celje d.d. in numizmatični kabinet Narodnega muzeja v Ljubljani. Razstava, s katero skušajo še posebej obeležiti dan varčevanja, posreduje pregled denarništva, denar in denarni sistem na slovenskem od začetkov v 3. stoletju pred našim štetjem do okrog leta 1000. Odgovoriti skuša tudi na vprašanja, zakaj so prav najdbe novcev pomembne za zgodovinopisje, kakšen denar je bil v obtoku v antiki na naših tleh, kako so kovali antični denar in kako je bilo organizirano delo v kovnici itd.

Kot je poudaril ravnatelj Narodnega muzeja mag. **Boris Gombač,** ni naključje, da so razstavo, ki začenja pot po Sloveniji, odprli najprej v Celju, saj je mesto znano po keltskih novcih in znamenitemu in edinemu ohranjenemu avrelijanu. D. H.

PO SLOVENIJI

Do poletja podhod pod Glavnim trgom

MARIBOR, 22. oktobra – Na ploščadi Glavnega trga v Mariboru, pri mesnici »Benko« (na posnetku), bodo spomladi prihodnje leto pričeli kopati podhod pod Glavnim trgom, ki se bo končal v starem mestnem jedru Lentu. Z deli bodo končali do 20. junija. Komisija pod predsedstvom mariborske županje Magde Tovornik, se je odločila za ponudbo Komunaprojekta. Na začetku pohoda bo atrij s fontano, v prehodu pa deset lokalov. V njih bodo trgovine. Izognili bi se radi poplavi bifejev. S podhodom bodo zaključili pešpot od mestnega parka do Lenta, ki bo prišel še bolj do veljave; oživelo pa bo, še bolj kot doslej, levo obrežje Drave. (V. V., foto: Bogo Čerin)

Modna hiša – vsak mesec 10 prodajalk na dopust

MARIBOR, 22. oktobra – Kot v mnogih trgovskih podjetjih so tudi v mariborski Modni hiši izračunali, da imajo preveč zaposlenih prodajalk. Od okoli 70 naj bi jih bilo 25 preveč. Toda prodajalke so sklenile, da bodo med seboj solidarne. Vodstvu so predlagale, naj odvečnih ne odpustijo, da pa se bodo vse izmenjavale na tako imenovanem prisilnem dopustu. Tako zdaj vsak mesec odide na tak dopust deset prodajalk iz Modne hiše, za ta čas pa prejmejo 80 odstotkov plače, kar znese približno 2800 dinarjev. Seveda pa se ob tem pojavi vprašanje, kako dolgo še bo takšna rešitev izvedljiva. (Z. Š.)

V. Horvat ni več ravnatelj petrovske OŠ

MURSKA SOBOTA, 22. oktobra – Svet osnovne šole v Gornjih Petrovcih na Goričkem je razrešil dolžnosti dolgoletnega ravnatelja Valentina Horvata. Pobudo za njegovo razrešitev so na osnovi strokovnih ocen Horvatovega pedagoškega dela in spoštovanja šolske zakonodaje na zadnjem zasedanju dali delegati občinske skupščine. Horvatu najbolj očitajo, da je v lanskem šolskem letu pretepel učenca šestega razreda gornjepetrovske šole. (I. G.)

Za Babičev mlin zbrali blizu 50 tisoč dinarjev

VERŽEJ, 22. oktobra – V akciji zbiranja denarja za obnovo veržejske turistične znamenitosti in spomenika tehnične kulture, plavajočega vodnega pogona pri Babičevem mlinu, se je do zdaj zbralo okrog 50 tisoč dinarjev. Denar so v glavnem poslala turistična društva, nekaj delovnih organizacij in redki posamezniki. Na ljutomerskem občinskem izvršnem svetu pa še čakajo na odgovor iz Ljubljane, kamor so poslali vlogo za denar iz sredstev za odpravo posledic naravnih nesreč. Medtem mlinar Babič seveda melje, vendar na električni pogon, istočasno pa išče primeren material za izdelavo novega vodnega kolesa in prenosa. (J. P.)

Spominska slovesnost na Četi

ŽALEC, 22. oktobra – Borci žalske in mozirske občine so se v soboto zbrali na Četi na Dobrovljah na spominski slovesnosti ob 49-letnici frontalne bitke partizanov proti Nemcem. To je bila prva frontalna bitka z Nemci, kjer je okupator utrpel velike izgube. Kljub meglenemu, deževnemu ter hladnemu vremenu se je slovesnosti udeležilo kar veliko število borcev in mladih iz obeh občin. (T. T.)

Šesti festival šansonov Rogaška '90

Na petkovi in sobotni prireditvi v Zdravilišču Rogaška Slatina bomo slišali 30 šansonov

ROGAŠKA SLATINA, 22. oktobra – Delavci Zdravilišča Rogaška Slatina se kljub visokim stroškom tudi letos niso odrekli prireditvi, ki si je tu že pridobila domovinsko pravico in ustvarila tradicijo. Gre za šesti jugoslovanski festival šansonov Rogaška 90, ko se bo v petek in soboto, 26. in 27. oktobra zvečer, obakrat z začetkom ob 20. uri, zvrstilo trideset šansonov, ki jih je za letošnji festival izbrala posebna strokovna žirija med 69 prispelimi skladbami.

Nastopajoče bo spremljal ansambel mojstra Bojana Adamiča, šansoni Bojana Adamiča pa bodo tudi dodatek k petkovemu delu festivala. V soboto, ko bodo razglasili tudi najboljše, pa bo večer s samostojnim nastopom popestril še gost večera Arsen Dedič. Naj kot posebnost omenimo, da na tem festivalu nagrad ne podeljujejo, kljub temu pa je zanj iz leta v leto večje zanimanje tako med izvajalci, kot tudi pri poslušalcih. V. S.

DELO plus

Niso vedeli, da sklepajo pogodbe le za nekaj mesecev

Celjski Razvojni center prodaja del svojih poslovnih prostorov, ki jih je prej dal v najem zasebnikom

CELJE, 22. oktobra – Zakaj so se v Razvojnem centru Celje – podjetju za strateško usmerjanje odločili, da bodo skušali prodati del svojih poslovnih prostorov? In to prav tiste poslovne prostore, ki so jih s pogodbami že oddali v najem sedmim zasebnim podjetnikom? Za zdaj ostajata vprašanji odprti, dejstvo pa je, da se podjetniki počutijo ogoljufane s strani RC.

Vseh sedem podjetnikov različnih dejavnosti si je namreč poslovne prostore v pritličju zgradbe Razvojnega centra Celje, ki se je resda že reorganiziral v več podjetij, zagotovilo s pogodbo o najemu poslovnih prostorov, ki jo je sopodpisal predsednik poslovodnega odbora RC – podjetja za strateško usmerjanje Tone Zimšek. V pogodbah, ki so sicer sklenjene za nedoločen čas, (ni pa krajši od treh let) je res zapisano tudi določilo, da imata obe stranki pravico odpovedati pogodbo s trimesečnim odpovednim rokom. Vendar izzveni to določilo kot za lase privlečeno mašilo, če vemo, da so bile pogodbe podpisane na začetku letošnjega leta in so nekaterim podjetnikom v najetih prostorih odprle možnosti za določena vlaganja. Nihče od podjetnikov se pač ne bi odločil najeti prostore bivšega Razvojnega centra, če bi vedel, da jih bo moral že čez nekaj mesecev zapustiti. Od tod izvira tudi posplošeno sklepanje, da se je Podjetje za strateško usmerjanje Razvojnega centra šele pred kratkim odločilo prodati že oddane prostore. Zakaj, še nismo uspeli zvedeti, **Franc Rovere** nam je v kratkem telefonskem pogovoru zgolj zagotovil, »da bodo razmerja z najemniki skušali urediti čimbolj pošteno.« Dodal je še, da imajo prav zdajšnji najemniki pritličnih prostorov Razvojnega centra predkupno pravico prav teh prostorov in da pravzaprav niti ni gotovo, če bodo poslovne prostore tudi prodali. Za zdaj zgolj zbirajo informacije o interesu za njihov nakup. DAMJANA STAMEJČIČ

Zapleteno štetje učencev

V Mariboru je občinski IS sklenil, da naj bo temelj za obravnavo še naprej dosedanji minimum, torej 16 učencev na oddelek – Nasprotovanja

MARIBOR, 22. oktobra – Že prav na začetku novega šolskega leta se je mariborski občinski izvršni svet ubadal s problemom premalo številnih podružničnih šolskih oddelkov in sklenil, da je zanje čimprej potrebno najti racionalno rešitev. Podlaga zanjo naj bi bila predvsem dosedanji minimum 16 učencev na oddelek. Toda sestavljanje optimalnih oddelkov ne more biti samo seštevanje in odštevanje, ker v njih pač sedijo učenci, zraven pa sodijo tudi njihovi starši in še prizadeti učitelji.

Na omenjeni seji mariborske vlade so obravnavali devet oddelkov s premajhnim številom učencev, od tega jih ima največ, tri, osnovna šola Bratov Greif v Spodnjem Dupleku, in sicer v podružnični šoli v Dvorjanah (na tej štirirazrednici je prvošolcev 13, drugošolcev 14, tretješolcev 18 (dovolj) in četrtošolcev 14). Starši se prevozu otrok v matično šolo upirajo in po mnenju Tatjane Kristl, strokovne sodelavke na področju družbenih dejavnosti v Mariboru, bi morali njihovo mnenje zlasti pri prvošolcih upoštevati. Toda ne le število otrok, tudi šola v Dvorjanah ne ustreza normativom, predvsem s hidroizolacijo ne bi smeli odlašati. Denarja pa ni.

V Košaškem Dolu, kjer je podružnica osemletke Ivan Cankar iz Maribora, imajo sicer dovolj otrok v vseh razredih (v prvem 20, v drugem 18, v tretjem 17 in v čettem 18). Toda starši teh otrok si večinoma želijo, da bi jih prepisali na šolo v mestu. Tudi to zahtevo bodo verjetno upoštevali, prostor za oddelke bi lahko (pravi Kristlova) nudil Dom ustvarjalnosti, ki je tudi v neposredni soseščini šole Ivana Cankarja.

Posebno občutljiv problem se je v letošnjem šolskem letu pojavil na osnovni šoli v Malečniku, kjer imajo v prvem razredu 32 otrok, iz tega naj bi zdaj oblikovali dva razreda s po 16 učenci. To predlaga vzgojna posvetovalnica, ker je med prvošolci kar sedem otrok z mejnimi sposobnostmi. Predlog podpirata tudi mariborska enota Zavoda za šolstvo in občinska komisija za osnovne šole.

Najbolj zapleten je oddelčni problem mariborske osemletke Toneta Čufarja. Ta ima tri paralele drugih razredov, kjer je v vsakem po 20 otrok. Čeprav je v vsakem zase otrok dovolj, je seštevek vseh drugošolcev (60) za pet otrok premajhen, da bi dovoljeval tri oddelke. Še v začetku šolskega leta je kazalo, da bo otrok dovolj, saj naj bi se jih nekaj doselilo, zato so pouk pričeli v treh razredih. Komisija za osnovne šole je zavrnila predlog šole in staršev, da oddelkov ne bi spreminjali (pojavili so se celo bolezenski znaki pri otrocih, ki naj bi jih selili v drug razred). Spor bo razrešil občinski izvršni svet, ki pa bo imel pri tem težko nalogo. Cena oddelka je znašala septembra približno 19 tisoč dinarjev in zato je, razumljivo, vse manj razumevanja za še tako velike šolske stiske.

JASNA KONTLER-VENTURINI

NOVI TEDNIK RADIO CELJE NT&RC

Trideset »odvečnih« iz uprave se bo poskusilo med zasebniki

Zaradi ukinitve šestih mariborskih občin je prišlo do kadrovskega presežka – Dokupovanje delovne dobe in dogovori

MARIBOR, 22. oktobra – Po ukinitvi šestih mariborskih občin in vseh organov, ki so sodili k njim, je kadrovska projekcija kazala, da je glede na potrebe ene same mariborske občine okoli 60 ljudi preveč. Tistim, ki jim do upokojitve manjka kakšno leto ali dve, naj bi občina delovno dobo dokupila, težje pa je bilo s tistimi presežnimi delavci, ki so še dokaj daleč od upokojitve.

Toda na občini so v dogovoru z njimi tudi zanje našli rešitev, in sicer v takoimenovani kapitalizaciji. Takrat, ko jih je trideset med njimi dobilo odločbo, da njihovo delo na občini ni več potrebno, so pri tukajšnji enoti Zavoda za zaposlovanje uveljavljali pravico do izplačila določenega števila osebnih dohodkov, če ustanovijo zasebno podjetje (kot lastniki ali solastniki), začno z obrtjo ali vložijo denar v katerega izmed pojetij (v tem primeru je Zavod za zaposlovanje znesek nakazal firmi, ki je delavca zaposlila za nedoločen čas).

Kot je povedal **Milan Arko,** vodja sekretariata za občo upravo na mariborski občini, so pri izdajanju odločb, ki so kapitalizacijo omogočale, upoštevali stroga merila, predvsem to, da je bil delavec resnično na listi presežnih – možnost so namreč želeli izrabiti tudi nekateri, ki na občini niso na seznamu odvečnih.

Kot je povedal **Marko Strban,** predstojnik območnega Zavoda za zaposlovanje v Mariboru, so med presežnimi upravnimi delavci, ki so izrabili možnost kapitalizacije, večinoma tisti, ki bi bili sicer upravičeni do nadomestila za nezaposlenost v trajanju dvanajstih mesecev. Za osnovo, koliko bo kdo dobil izplačano, so jemali 80-odstotni povpreček osebnega dohodka zadnjih treh mesecev, izplačila pa so znašala med 100 in 150 tisoč dinarji, pač glede na delovno dobo. Večina nekdanjih upravnih delavcev, ki so izrabili omenjeno možnost, ima srednjo ali višjo izobrazbo.

ZORA ŠTOK

DELO plus

Demilitarizacija kot vzorec

Liberalci so v Mariboru organizirali okroglo mizo o armadi – Težko do strokovnih sogovornikov o predlogu za demilitarizacijo

MARIBOR, 22. oktobra – Armada, da ali ne? Mnenja v naši republiki so deljena. V zadnjem času je vse več tistih, ki prisegajo na novo slovensko vojsko, da bi se zavarovali pred sovražniki. Drugi spet trdijo, da nam nobena armada ne bi pomagala, če bi nas kdo res napadel. Kdo ima prav? Na ta vprašanja so želeli dobiti odgovor liberalci, ki so v Mariboru organizirali okroglo mizo z naslovom Armada, ne hvala. Vabilu so se med drugimi odzvali predsednik Zelenih Slovenije Bojan Brumen, republiška poslanca Vika Potočnik in Roman Jakič ter predstojnik katedre za obramboslovje na FSPN dr. Anton Grizold.

Slednji je trdil, da smo v Sloveniji v zadnjem času zelo malo naredili za obrambnovarnostni sistem. Primerjal nas je s podjetji, ki čakajo na ukrepe ZIS in s tem zamujajo pri iskanju rešitev. Tudi stranke niso ponudile izhodišč za bodoči nacionalni varnostni sistem, trdi Grizold. Po njegovem mnenju je to slabo, saj ga ima prav vsaka država, tudi tiste, ki nimajo armade. Če za varnost ne skrbi armada, je treba vedeti, kdo bo skrbel za to. V tem trenutku pa bi bila opustitev nacionalnovarnostnega sistema za Slovenijo nevarna.

Vika Potočnik trdi, da v slovenski vladi ne morejo najti sogovornika za svoje ideje o demilitarizaciji. Pogovarjali bi se radi o strokovnih vprašanjih: kaj to pomeni za slovensko gospodarstvo, kaj se spreminja v mednarodnih odnosih. Svoj koncept demilitarizirane Slovenije bi radi predstavili v OZN in od tam bi tudi radi dobili podporo. S tem bi eksperiment dobil mednarodno podporo in postal model za Evropo in svet. Vika Potočnik se tudi boji, da med množicami ni interesa za demilitarizacijo, še manj pa v vladnih ustanovah. Od tam dobivajo le namige, da je ideja sicer dobra, a da ni pravi čas zanjo. »Ko smo naredili mini anketo, smo dobili sicer odgovore v prid demilitarizacije Slovenije, vendar je večina za postopno,« je menil **Bojan Brumen.** Kljub temu je prepričan, da je bodočnost Slovenije v popolni demilitarizaciji, Slovenija mora biti brez vojske in postati mora vzorčni model za Evropo pod okriljem OZN. Ne strinja se tudi z varnostnim sistemom brez vojske, saj je prepričan, da z razkazovanjem moči le izzivamo. »Nobeno orožje nam ne bo pomagalo, če nas kdo napade,« trdi Brumen. Prepričan pa je tudi, da bomo zamudili zgodovinsko priložnost, da ostanemo brez armade, če jo zdaj ponovno ustanovimo. »Če bomo zdaj postavili slovensko armado, se je nikoli več ne bomo znebili.«

»Z zagovorniki nove slovenske armade lahko polemiziramo le skozi denar. Povedati jim moramo, da požre vojska letno pet odstotkov narodnega dohodka, to pa v Sloveniji pomeni približno milijardo dolarjev. Ta denar bi lahko porabili veliko bolj pametno,« je razmišljal **Roman Jakič.**

Zanimivo je bilo tudi razmišljanje **Franca Prosnika,** ki meni, da je prav tako kot predpisovanje, da moraš biti vojak, nevarno predpisovanje, da ne smeš biti. Če pa bodo v armado vstopali ljudje po lastni želji, bo prišlo do enostranskega izbora vojakov, do tujske legije.

VASJA VENTURINI

»Akademska svoboda« brez mika ali gimnazijci brez poguma?

Za »učenje po meri« se je letos na mariborski II. gimnaziji odločil le tretješolec Uroš – Pritegnil ga je bratov zgled

MARIBOR, 22. oktobra – Protesti učencev II. gimnazije v Mariboru proti novemu sistemu ocenjevanja so razkrili tudi na prvi pogled presenetljivo dejstvo, da se je samo en učenec omenjene šole odločil za takoimenovano »akademsko svobodo«, ki mu omogoča študij po njegovih željah. Čeprav ne gre za novost (lani sta bila na II. gimnaziji dva »akademika«), je vendar v širši javnosti le malo znana in jo velja na kratko predstaviti.

Gimnazijec lahko izbira med možnostjo, da določene predmete bodisi študira sam (obvezne so laboratorijske vaje) in opravlja samo zaključni izpit, da hodi k uram le občasno ali pa redno obiskuje učne ure in sproti dobiva ocene, na koncu pa opravlja še zaključni izpit (v tem primeru pomeni izpit 62 odstotkov končne ocene). Toda čeprav se odloči za samostojni študij, bo vendar moral v vsaki konferenci pismeno preverjati svoje znanje in pri tem je razmerje med ocenami testov ter zaključnim izpitom, takšno, kot sem ga navedla prej. Pravil je še več (učenci ne smejo manjkati pri kulturnih dejavnostih in telovadbi), tako da je »svoboda« v vsakem primeru le relativna.

Tretješolec Uroš Dobnikar, ki se je letos odločil, da ne bo obiskoval ur psihologije, sociologije in kemije, ima za vzgled svojega brata, ki je ta sistem uspešno preizkusil lani. Za svoj razlog je navedel željo, da bi imel več časa raziskovanje na področju biologije in fizike, razen tega pa še radovednost. Uroš je odličnjak in kot pravi, bo poskusil zaključne izpite opraviti predčasno (lani je njegovemu bratu to uspelo že ob polletju). Čeprav ravnatelj II. gimnazije Ivan Lorenčič domneva, da bo novi sistem ocenjevanja spodbudil še več dijakov k »učenju po meri«, bodo ti na vsak način ostali samo izjeme.

JASNA KONTLER-VENTURINI

PREJELI SMO

Čigava je mariborska vlada? Stranke trdijo, da ni njihova

Na 6. seji družbenopolitičnega zbora skupščine občine Maribor, ki je bila dne 26. septembra 1990, je bilo postavljeno delegatsko vprašanje, ali so politične stranke v parlamentu vključene v vladno koalicijo, ali imajo status opozicije. Slovenska demokratična zveza v Mariboru izjavlja naslednje:

Izvršni svet mariborske občinske skupščine ni sestavljen strankarsko, niti ne predstavlja strankarske koalicije. Mandatar za sestavo izvršnega sveta Anton Rous je ob sprejemu svoje dolžnosti izjavil, da bo člane izvršnega sveta izbiral po lastni presoji, da bo dajal prednost strokovnjakom ne glede na strankarsko pripadnost in je odklanjal vpliv strank na sestavo izvršnega sveta. Anton Rous je občinski izvršni svet po lastnih zamislih in predstavah tudi sestavil. To velja tudi za mag. Zorana Kusa, ki je član naše stranke in hkrati član izvršnega sveta. Za njegovo sodelovanje v občinski vladi ga ni izbrala SDZ, temveč sta se Zoran Kus in Anton Rous sama dogovorila. Velja tudi za Demos v celoti, ki je v izvršnem svetu znatno slabše zastopan, kot bi mu to pripadalo po številu poslancev v skupščini.

Na vprašanje glede vladne koalicije moramo povedati, da te v Mariboru uradno ni ji torej ne moremo pripadati. Edina koalicija je Demos, ki združuje več strank, med njimi tudi našo, vendar prav gotovo ni vladna, saj nikakor ne presega 50% glasov, ki bi bili potrebni, da bi lahko vladala. Iz izkušenj pri delu skupščine ugotavljamo, da nekatere vplivnejše stranke, največkrat iste, v odločilnih trenutkih nastopijo enotno in z združenimi glasovi dosežejo svoje cilje. Takrat ostanemo s svojimi predlogi v manjšini in smo potisnjeni v opozicijski položaj. Kot manjšina v občinski skupščini pa nikakor nismo nosilci vladnega programa.

Poudariti moramo razliko med občinsko skupščino in izvršilno oblastjo, njenim izvršnim svetom. Poslanski klub Demosa usmerja delovanje naših poslancev v občinski skupščini, v izvršnem svetu, ki ga vodi Anton Rous, pa kot stranka nismo navzoči in zato z neko koalicijo v tej vladi ne sodelujemo.

Vendar izjavljamo, da nismo neka opozicijska skupina, ki bi vedno in povsod oponirala proti vsem in proti vsakemu. Glede na naše demokratično prepričanje in priznavanje parlamentarne demokracije smo v preteklosti in bomo tudi v prihodnosti podprli vse, kar bo dobrega in koristnega za Maribor in njegove prebivalce. Enako odločno pa bomo zavračali vse, kar po našem mnenju ne bi prispevalo k dobremu gospodarjenju, napredku in razvoju. Naše opozicijsko ravnanje ne bo nikoli rušilno ampak ustvarjalno, konstruktivna opozicija pa je velika pridobitev parlamentarne demokracije.

dr. MARJAN MLAKER
predsednik IO SDZ Maribor

PISMA BRALCEV

Izgubljena idila na bovškem delu Soče

Sem ribič in spominjam se prejšnjega desetletja, ko je bil veslač v čolnu svojevrstna zanimivost na Soči. Redki kajakaši v poletnih mesecih v resnici niso bili nikomur v napoto in težav z njimi ni bilo. Sedaj je drugače: v pravi sezoni so le redki daljši trenutki, ko kajakašev ni. Ribolovna sezona pri nas traja od 5 do 6 mesecev, odvisno od lovopusta posameznih vrst salmonidov. Kajakaška sezona traja na isti reki 12 mesecev, saj imajo tudi zimsko opremo. Glavna kajakaška sezona sovpada z ribiško. Ti sezonski in izvensezonski termini so poleg stacionarnih kajakašev občasno okrepljeni z dnevnimi prihodi kajakašev (vikendi, prazniki pri nas in v tujini, dopusti), ko pridejo polni avtobusi (predvsem tujcev). Urejene bivalne razmere mnogih kajakašev razvrednoti tisti del, ki ustvarja divja parkirišča, divje kampe ob vodi, razne odpadke in na ta način pušča nekulturno sled. Po Soči se vozijo ves dan, tudi v jutranjem, večernem in nočnem času. Če se tako podnevi kje ustaviš, lahko v eni uri našteješ 150 do 200 kajakašev, ki so odveslali mimo. Ta velika in stalna množica kajakašev pa daje nek pečat, odpira dileme, ustvarja težave.

Že četrto leto sem predsednik ribiškega revirja Bovec ter ribiški čuvaj (RZ 748) s funkcijo pomožnega čuvaja, zato dobro poznam to problematiko, ki je na našem območju najbolj izrazita.

Prodaja ribiških kart (dovolilnic) za Sočo je najslabša na Bovškem in nadalje upada, čeprav imamo idilične terene. Vzrok je stalno, celodnevno motenje ribičev – gostov. Ribe ne pobirajo več hrane s površine vode, ker ni tovrstne paše; povsem izginja večerni skok. Nekateri člani Ribiške družine Tolmin iz revirja Bovec se že izpisujejo.

Povečal se je krivolov, najdejo se divja kurišča (odpadki velikih rib – salmonidov, marsikdaj na težko dostopnih mestih), odkrivajo se velike prebodene ribe, ki so krivolovcem ušle itd. Vse to smo res poznali tudi že prej, vendar se povečuje in iz leta v leto narašča. V vodi in na obrežju se pojavljajo odvrženi, pokvarjeni ali izgubljeni kajakaški rekviziti ter vsakovrstni odpadki, ki jih v prejšnjih letih nismo zasledili. Kajakaši se vozijo po vseh rekah, tudi tam, kjer jih zaradi nizkega stanja vode ali plitvin prej slišimo kot vidimo. Ravno tako zaidejo v varstvene reke, v vode, kjer vzgajamo mladice rib. V jesenskem času je naloga ribičev, da sledimo zbiranju rib, naravni drsti v Soči, saj po potrebi na teh drstiščih dobimo tudi plemenke soške postrvi za valilnico v Tolminu. Ker se struga naše gorske reke večkrat menja in spreminja vijuge, tolmune, plitvine, se s tem pomikajo tudi drstišča. Ugotavljamo, da so ta tudi zaradi kajakašev v tem času dodatno šibka in ponekod naknadno uničena. Pri nas narava sama poskrbi za večji ali manjši propad ribjega življa oziroma biomase v vodah. Temu torej ni vzrok samo onesnaženost voda zaradi človeškega posega v naravo, temveč tudi večja neurja, ki se pojavljajo sicer poredko, a ko se, dodatno osiromašijo reko. Tak primer se je zgodil pred kratkim na reki Učeji, ki je doživela neurje, ki ga ne pomnimo najmanj 60 let. V teh primerih se ne da preventivno ukrepati; glede kajakaštva pa se je možno dogovoriti. Nenazadnje pa še to, da ponekod prihaja tudi do fizičnega obračunavanja, zapletov med ribiči in kajakaši.

Nanizal sem probleme v zvezi z dogajanjem na Soči. Opravičujem se tistemu delu kajakašev, ki z naštetim nimajo nobene zveze, saj le uživajo v vožnji po naši skupni reki Soči. Tudi ribiči vsega ne naredimo prav, vendar imamo zakonska določila, pravilnik, ki določa red in tudi sankcionira napake. Mislim, da tudi kajakaši oziroma njihova zveza ne bo nasprotovala temu, da bi se stvari za obe strani ugodno rešile, saj je ta problem mogoče izboljšati in povrniti idilo na Soči samo s strpnostjo vseh nastopajočih. Razmere je treba s pravili obnašanja oziroma uporabe neke dobrine, kot je Soča, urediti, pa tudi sankcionirati.

Ribič mora vlagati v vode in ribič – gost, turist plača visoko ceno za dnevni ulov. V sedanjih razmerah pa je ogoljufan. Član ribiške organizacije prispeva približno povprečno mesečno plačo, ob tem pa je še obvezan opraviti precej ur dela ob vodi in v njej. Povečali so se tudi stroški ribiških čuvajev. Kajakaši ne prispevajo nič, čeprav v tem okolju povzročajo spremembe; nič za postavljanje vstopnih in izstopnih ramp, njihovo vzdrževanje, čiščenje obrežja, vpeljavo dodatne redarske – čuvajske službe, urejanje dokumentacije in oznak, tehnične rešitve itd. Za vse to pa je potreben denar in ta mora priti z naslova kupljenih kajakaških dovolilnic.

Turizem ni samo dobra gostinska in hotelska usluga, kot nas Slovence vztrajno uči Milenko Šober, ampak pomeni tudi urejeno okolje, urejene razmere, urejeno in v našem primeru usklajeno ponudbo.

K ureditvi teh razmer prispevajo tudi KS Bovec pod novim vodstvom, Turistično društvo Bovec, Ribiška družina Tolmin, pa nova oblast v tolminski občini, ki zna prisluhniti in se je vključila v reševanje spleta omenjenih problemov.

Kajakaštvo in ribištvo spadata v ponudbo turizma Zgornjega Posočja, toda ta ponudba mora biti urejena in kulturna.

V tem smislu želim dobrodošlico kajakašem in ribičem na naši skupni lepotici Soči.

ERNEST ČMAK,
Kot 30,
Bovec

Pot do suverene Slovenije

Slovenija bo suverena od tistega dne dalje, ko se bo osvobodila izpod naslednjih tujih okupacijskih sil:

● Osvoboditev izpod 1200-letne okupacije tuje ideološke države rimsko katoliške cerkve – Vatikana.

● Osvoboditev dolgov, posojil tujih držav Mednarodnega denarnega sklada oziroma tujih držav združenih v finančnem okupacijskem denarju.

● Osvoboditev iz domače bratske finančne zapravljive Jugoslavije, vse dotlej dokler ne bodo v tej državi veljali edinole čisti računi, brez podtikanj, zapletov in slepil.

Ne potrebujemo nobene internacionalizacije Slovenije, nobenih prošenj za zaščito s strani Avstrije, Francije, ZDA ali kogarkoli, kot slišimo po informacijskih sredstvih, pač pa:

● Takšno izbiro blaga, ki bo po kvaliteti in količini enaka, kot je v trgovinah onkraj meje v Italiji in Avstriji.

● Enake cene blaga kot so čez mejo v Italiji in Avstriji.

● Vlada, stranke, ureditev, ki jim ne uspe zagotoviti enake izbire blaga, tako po količini in kvaliteti in kot po ceni, kot je onkraj meje, morajo takoj odstopiti prostor sposobnejšim. Nobenih izgovorov na mlado demokracijo in sistem, na napake preteklosti, na gnilo Jugoslavijo (kraljevo ali Titovo), ne potrebujemo. Mi smo star slovanski, evropski narod, ki ne potrebuje neumnih plašnic, kot jih nosijo konji. Vlada, organizacija, sistem pa ki zagotovi lahko celo nižje cene, kvalitetnejše blago in večjo količinsko izbiro kot onstran meje, edino o teh se lahko pogovarjamo v informativnih sredstvih; vse drugo ni vredno prazne, omlatene slame.

Dotlej pa skrajni in skromni molk vsakogar, delo in varčnost in nobenih operet ne s kostmi pokojnih in ne s TO ali JLA in orožjem.

VALENTIN TRATNIK,
Sp. Idrija 152

Vse, ki bi radi v rubriki »Pisma bralcev« kaj potožili, pohvalili ali na kaj opozorili, obveščamo, da ne bomo objavljali pisem, ki ne bodo podpisana s polnim naslovom. Hkrati opozarjamo vse, naj bodo njihovi prispevki kratki, ne daljši od 60 vrstic.

Razvoj Haloz tako ali drugače

Tak je bil naslov javne predstavitve razvojnega programa za Haloze pred slabim mesecem na Ptuju, na katerega, mimogrede, žal ni bilo nobenega od treh vabljenih članov slovenske vlade. Po objavi seznama možnih lokacij za odlagališče jedrskih odpadkov pa to simbolično, sicer drugače zamišljeno vprašanje, dobiva povsem nov pomen.

*Kot sooblikovalci razvojnega programa, ki je bil takrat predstavljen in tako v lokalni kot širši javnosti ugodno sprejet, menimo, da je bila s tem našemu zavzetemu profesionalnemu delu prizadejana precejšnja škoda, predvsem pa se čutimo dolžne opozoriti na problem informiranja s primerom, kako se lahko z eno nekontrolirano objavo **rušijo dolgotrajna razvojna prizadevanja in zapravlja zaupanje prebivalcev!***

*Razvojni program za območje Haloz in podroben razvojni načrt za krajevno skupnost Žetale je namreč grajen na načelu avtopropulzivnosti, torej na optimalnem sodelovanju ljudi, vzpodbujanju njihovih iniciativ ter ambicij in izkoriščanju komparativnih prednosti okolja. Torej je bila naša osrednja in moramo reči tudi najzahtevnejša naloga animacija ljudi za samorazvoj, pridobivanje njihovega že tolikokrat zapravljenega zaupanja v to, da so lahko **Haloze tudi zanimiva, privlačna in poslovno atraktivna pokrajina!***

Več kot petdeset podjetniških iniciativ v tukajšnjih perspektivnih dejavnostih: kmečkem turizmu; pridelavi čiste, zdrave hrane; dopolnilnih dejavnostih na kmetijah; domači, proizvodni in storitveni obrti ter aktivno sodelovanje domačinov pri sprotnih aktivnostih dokazuje, da Haložani vendarle verjamejo vase in v smisel lastnega napora.

In po vsem tem predstavlja suhoparno obvestilo, da so skoraj celotne Haloze na »seznamu« predvidenih lokacij jedrskih odpadkov, najblažje rečeno – nesramno dejanje. Nesramno v prvi vrsti do prebivalcev in potem tudi do nas geografov, sociologov, arhitektov, urbanistov, agronomov, ekonomistov in oblikovalcev, ki smo izdelali zasnovo koncepta poselitve celotnega območja; globalni koncept razvoja perspektivnih dejavnosti s ponudbo programov; razvojni program za KS Žetale, katerega bistvo je pestrejša dohodkovna struktura in večja privlačnost za bivanje; investicijske programe za dopolnilne dejavnosti na kmetijah ter celostno podobo ponudbe pokrajine.

Najbolj ironično, do bolečine smešno, pri vsem tem pa je, da se v istem času za isto območje in iz istega žaklja (republiških sredstev) izvajata dva popolnoma nasprotujoča si razvojna koncepta:

*– ohranjanje poseljenih Haloz z dograjevnajem kvalitete bivanja v **ekološko še neobremenjenem okolju** in večanjem dohodkovne privlačnosti na podlagi novega tržnega nastopa **naravna hrana v naravni embalaži,***

– evidentiranje območja za odlagališče jedrskih odpadkov, ki samo še pospešuje razseljevanje in onemogoča vsakršen tržni nastop.

Zavedamo se, da odpadke imamo in da moramo zagotoviti ustrezno skladiščenje. Apeliramo pa, da se ob ocenjevanju ustreznosti lokacij upoštevajo tudi različni razvojni vidiki in da se ob tem zagotovi ustrezno informiranje javnosti.

mag. MATEJA MEŠL
za delavce NOV'NE,
Studia podeželja,
Ravne na Koroškem

ŽE V PETEK! DELO plus